

L. ANNAEI SENECAE

TRAGOEDIAE.

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM

ACCURATE EDITAE.

EDITIONIS STEREOTYPAE C. TAUCHNITIANAE

NOVA IMPRESSIO.

LIPSIAE

SUMPTIBUS SUCC. OTTONIS HOLTZE.

1894.

IMPRESSERUNT OSCAR BRANDSTETTER, LIPSIAE.

HERCULES

FURENS.

DRAMATIS PERSONAE.

IUNO.

HERCULES.

LYCUS.

MEGARA

AMPHITRYON.

THESEUS.

CHORUS THEBANORUM.

ARGUMENTUM.

Lycus a Creonte, Herculis socero, rege Thebano, propter scelera in exsilium missus, absente iam Hercule apud Inferos, ut inde Eurysthei iussu peteret Cerberum (ubi et Theseum in vinculis detentum, qui cum Pirithoo descenderat ad rapiendam Proserpinam, liberavit) occasionem oblatam arripit, et, per seditionem Creonte cum duobus filiis caeso, regnum Thebanum occupat. Megaram Herculis uxorem ad nuptias sollicitat, abnuenti vim parat. Opportune reversus, Hercules Lycum ceterosque illius factionis interficit. Haec tam feliciter gesta Iuno non ferens immittit illi furorem, quo correptus uxorem suam cum liberis interficit. Quod ubi ad se reversus intellexit, doloris impatientiâ vix Amphitryonis atque Thesei precibus detentus, ne sibi mortem inferret, cum Theseo Athenas purgandus proficiscitur.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Maximus Alcides Stygio remeabat ab orbe
Victor, Tartareumque canem sub vincla trahebat.
Sed Iuno, irarum nondum veterumque dolorum
Immemor, anguiferam nigranti sede Megaeram
Excitat: illa faces Phlegethontis ab amne petitas
Corpus in Herculeum iacit, instillatque venenum.
Tum vero Alcides, furiis accensus amaris,
Saevit, inops animi, et geminos cum coniuge natos
(Proh scelus!) ante aras indignâ morte peremit.
Ast ubi Gorgoneos male sanâ mente furores
Expulit, et dirum novit mens conscia crimen.
Ingemit, invisam cupiens abrumpere vitam.

ACTUS PRIMUS.

IUNO sola.

Iuno Iovis furta, pellices, nothos, Herculem autem maxime stomachatur, qui ab Inferis reversus obiectâ insaniâ uxorem et liberos occidit.

Soror Tonantis (hoc enim solum mihi
Nomen relictum est), semper alienum Jovem
Ac templa summi vidua deserui aetheris
Locumque, coelo pulsa, pellicibus dedi
Tellus colenda est: pellices coelum tenent.
Hinc Arctos altâ parte glacialis poli
Sublime classes sidus Argolicas agit;
Hinc, quâ tepenti vere laxatur dies,
Tyriae per undas vector Europae nitet;
Illinc timendum ratibus ac ponto gregem
Passim vagantes exserunt Atlantides.
Ferro minaci hinc terret Orion deos:
Suasque Perseus aureus stellas habet.
Hinc clara gemini signa Tyndaridae micant,
Quibusque natis mobilis tellus stetit.
Nec ipse tantum Bacchus, aut Bacchi parens,
Adiere Superos: ne qua pars probro vacet,
Mundus puellae serta Gnossiacae gerit.
Sed vetera querimur: una me dira ac fera
Thebana nuribus sparsa tellus impiis
Quoties novercam fecit? Escendat licet,
Meumque victrix teneat Alcmene locum;
Pariterque natus astra promissa occupet,
In cuius ortus mundus impendit diem,
Tardusque Eoo Phoebus effulsit mari,
Retinere mersum iussus Oceano iubar

Non sic abibunt odia: vivaces aget
Violentus iras animus, et saevus dolor
Aeterna bella pace sublatâ geret. —
Quae bella? Quidquid horridum tellus creat
Inimica; quidquid pontus aut aër tulit
Terribile, dirum, pestilens, atrox, ferum;
Fractum atque domitum est; superat et crescit malis,
Irâque nostrâ fruitur; in laudes suas
Mea vertit odia. Dum nimis saeva impero:
Patrem probavi, gloriae feci locum.
Quâ Sol reducens, quâque deponens diem
Binos propinquâ tingit Aethiopas face,
Indomita virtus colitur, et toto deus
Narratur orbe. Monstra iam desunt mihi;
Minorque labor est Herculi iussa exequi,
Quam mihi iubere; laetus imperia excipit.
Quae fera tyranni iussa violento queant
Nocere iuveni? Nempe pro telis gerit,
Quae timuit et quae fudit: armatus venit
Leone et hydra. Nec satis terrae patent:
Effregit ecce! limen inferni Iovis,
Et opima victi regis ad Superos refert.
Parum est reverti: foedus Umbrarum perit.
Vidi ipsa, vidi, nocte discussâ Inferum
Et Dite domito, spolia iactantem patri
Fraterna. Cur non victum et oppressum trahit
Ipsum catenis paria sortitum Iovi,
Ereboque capto potitur et retegit Styga?
Patefacta ab imis Manibus retro via est,
Et sacra dirae Mortis in aperto iacent.
At ille, rupto carcere Umbrarum, ferox
De me triumphat, et superbificâ manu
Atrum per urbes ducit Argolicas canem.
Viso labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque solem; me quoque invasit tremor,

Et terna monstri colla devicti intuens,
Timui imperasse. Levia sed nimium queror;
Coelo timendum est, regna ne summa occupet,
Qui vicit ima. Sceptra praeripiet patri,
Nec in astra lentâ veniet, ut Bacchus, viâ:
Iter ruinâ quaeret, et vacuo volet
Regnare mundo. Robore experto tumet,
Et posse coelum viribus vinci suis
Didicit ferendo: subdidit mundo caput,
Nec flexit humeros molis immensae labor,
Mediusque collo sedit Herculeo polus;
Immota cervix sidera et coelum tulit,
Et me prementem. Quaerit ad Superos viam.
Perge, Ira, perge, et magna meditantem opprime!
Congredere! manibus ipsa dilacera tuis!
Quid tanta mandas odia? Discedant ferae;
Ipse imperando fessus Eurystheus vacet;
Titanas ausos rumpere imperium Iovis
Emitte; Siculi verticis laxa specum:
Tellus gigante Doris excusso tremens
Supposita monstri colla terrifici levet;
Sublimis alias Luna concipiat feras.
Sed vicit ista. Quaeris Alcidae parem?
Nemo est, nisi ipse: bella iam secum gerat.
Adsint ab imo Tartari fundo excitae
Eumenides; ignem flammeae spargant comae;
Viperea saevae verbera incutiant manus.
I nunc, superbe, coelitum sedes pete!
Humana temne! Iam Styga et Manes, ferox,
Fugisse credis? Hic tibi ostendam Inferos!
Revocabo in altâ conditam caligine
Ultra nocentum exilia discordem deam,
Quam munit ingens montis oppositi specus!
Educam et imo Ditis e regno extraham,
Quidquid relictum est! Veniat invisum Scelus,
Suumque lambens sanguinem Impietas ferox,

Errorque, et in se semper armatus Furor
Hoc, hoc ministro noster utatur dolor.
Incipite, famulae Ditis: ardentem citae
Concutite pinum, et agmen horrendum anguibus
Megaera ducat, atque luctificâ manu
Vastam rogo flagrante corripiat trabem!
Hoc agite: poenas petite violatae Stygis!
Concutite pectus! acrior mentem excoquat,
Quam qui caminis ignis Aetnaeis furit!
Ut possit animum captus Alcides agi,
Magno furore percitus: nobis prius
Insaniendum est. Iuno, cur nondum furis?
Me, me, sorores, mente deiectam meâ
Versate primam, facere si quidquam adparo
Dignum novercâ. Iam odia mutentur mea
Gnatos reversus videat incolumes, precor,
Manuque fortis redeat. Inveni diem,
Invisa quo nos Herculis virtus iuvet:
Me pariter et se vincat, et cupiat mori
Ab Inferis reversus. Hic prosit mihi,
Iove esse genitum. Stabo, et, ut certo exeant
Emissa nervo tela, librabo manum,
Regam furentis arma, pugnanti Herculi
Tandem favebo. Scelere perfecto licet
Admittat illas genitor in coelum manus.
Movenda iam sunt bella: clarescit dies,
Ortuque Titan lucidus croceo subit.

CHORUS THEBANORUM.

Chorus e Thebanis a descriptione ortus diei, magnatum curas studiaque damnat, Herculem audaciae in laboribus subeundis taxat, vitae denique humilis laudat tranquillitatem optatque.

Iam rara micant sidera prono
Languida mundo; nox victa vagos
Contrahit ignes luce renatâ;

Cogit nitidum Phosphoros agmen,
Signum celsi glaciale poli
Septem stellis Arcades ursae
Lucem verso temone vocant;
Iam caeruleis evectus aquis
Titan summâ prospicit Oetâ;
Iam Cadmeïs inclyta Bacchis
Adspersa die dumeta rubent,
Phoebique fugit reditura soror
Labor exoritur durus, et omnes
Agitat curas, aperitque domos.
Pastor gelidâ cana pruinâ
Grege dimisso pabula carpit,
Ludit prato liber aperto
Nondum ruptâ fronte iuvencus;
Vacuae reparant ubera matres;
Errat cursu levis incerto
Molli petulans hoedus in herbâ;
Pendet summo stridula ramo
Pennasque novo tradere soli
Gestit, querulos inter nidos
Thracia pellex: turbaque circa
Confusa sonat, murmure mixto
Testata diem; carbasa ventis
Credit dubius navita vitae,
Laxos aurâ complente sinus;
Hic, exesis pendens scopulis,
Aut deceptos instruit hamos;
Aut suspensus spectat pressâ
Praemia dextrâ: sentit tremulum
Linea piscem.
Haec, innocuae quibus est vitae
Tranquilla quies, et laeta suo
Parvoque domus, spes et in agris.
Turbine magno Spes sollicitae
Urbibus errant trepidique Metus

Ille superbos aditus regum
Durasque fores, expers somni,
Colit; hic nullo fine beatas
Componit opes, gazis inhians,
Et congesto pauper in auro est.
Illum populi favor attonitum,
Fluctuque magis mobile vulgus,
Aurâ tumidum tollit inani:
Hic, clamosi rabiosa fori
Iurgia vendens, improbus iras
Et verba locat. Novit paucos
Secura quies, qui, velocis
Memores aevi, tempora nunquam
Reditura tenent. Dum fata sinunt,
Vivite laeti: properat cursu
Vita citato, volucrique Die
Rota praecipitis vertitur anni.
Durae peragunt pensa Sorores,
Nec sua retro fila revolvunt.
At gens hominum fertur rapidis
Obvia fatis, incerta sui;
Stygias ultro quaerimus undas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas moestos visere Manes:
Certo veniunt ordine Parcae.
Nulli iusso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem:
Recipit populus urna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, et omnes fama per urbes
Garrula laudet, coeloque parem
Tollat et astris; alius curru
Sublimis eat: me mea tellus
Lare secreto tutoque tegat.
Venit ad pigros cana senectus;
Humilique loco, sed certa, sedet

Sordida parvae fortuna domus
Alte virtus animosa cadit.
Sed moesta venit crine soluto
Megara, parvum comitata gregem,
Tardusque senio graditur Alcidae parens.

ACTUS SECUNDUS.

MEGARA, AMPHITRYON.

Megara absentiam Herculis deflet enumeratis ipsius aerumnis. Lyci vim et insolentiam conqueritur. Despondentem animum Megaram et desperantem consolatur Amphitryon.

MEG. O magne Olympi rector et mundi arbiter,
Iam statue tandem gravibus aerumnis modum,
Finemque cladi! Nulla lux unquam mihi
Secura fulsit; finis alterius mali
Gradus est futuri. Protinus reduci novus
Paratur hostis. Antequam laetam domum
Contingat, aliud iussus ad bellum meat.
Nec ulla requies, tempus aut ullum vacat,
Nisi dum iubetur. Sequitur a primo statim
Infesta Iuno: numquid immunis fuit
Infantis aetas? Monstra superavit prius,
Quam nosse posset. Gemina cristati caput
Angues ferebant ora; quos contra obvius
Reptavit infans; igneos serpentium
Oculos remisso lumine ac placido intuens,
Artos serenis vultibus nodos tulit,
Et, tumida tenerâ guttura elidens manu,
Prolusit hydrae. Maenali pernix fera,
Multo decorum praeferens auro caput,
Deprensa cursu est. Maximus Nemeae timor
Pressus lacertis gemuit Herculeis leo.

Quid stabula memorem dira Bistonii gregis,
Suisque regem pabulum armentis datum?
Solitumque densis hispidum Erymanthi iugis
Arcadia quatere nemora Maenalium suem?
Taurumque centum non levem populis metum?
Inter remotos gentis Hesperiae greges
Pastor triformis littoris Tartessii
Peremtus, acta est praeda ab occasu ultimo;
Notum Cithaeron pavit Oceano pecus.
Penetrare iussus solis aestivi plagas,
Et adusta medius regna quae torret dies,
Utrimque montes solvit: abrupto obiice
Latam ruenti fecit Oceano viam.
Post haec, adortus nemoris opulenti domos,
Aurifera vigilis spolia serpentis tulit.
Quid? saeva Lernae monstra, numerosum malum,
Non igne demum vicit et docuit mori?
Solitasque pennis condere obductis diem
Petiit ab ipsis nubibus Stymphalidas?
Non vicit illum caelibis semper tori
Regina gentis vidua Thermodontiae:
Nec ad omne clarum facinus audaces manus
Stabulis fugavit turpis Augiae labor.
Quid ista prosunt? Orbe defenso caret.
Sensere terrae pacis auctorem suae
Abesse terris. Prosperum ac felix scelus
Virtus vocatur; sontibus parent boni;
Ius est in armis, opprimit leges timor.
Ante ora vidi nostra truculentâ manu
Gnatos paterni cadere regni vindices,
Ipsamque Cadmi nobilis stirpem ultimam
Occidere; vidi regium capitis decus
Cum capite raptum. Quis satis Thebas fleat?
Ferax deorum terra, quem dominum tremis,
E cuius arvis eque foecundo sinu
Stricto iuventus orta cum ferro stetit;

Cuiusque muros natus Amphion Iove
Struxit, canoro saxa modulatu trahens;
In cuius urbem non semel divûm parens
Coelo relicto venit? Haec, quae coelites
Recepit, et quae fecit, et (fas sit loqui)
Fortasse faciet, sordido premitur iugo!
Cadmea proles civitasque Amphionis,
Quo decidistis? tremitis ignavum exulem,
Suis carentem finibus, nostris gravem?
Qui scelera terrâ quique persequitur mari,
Ac saeva iustâ sceptra confringit manu,
Nunc servit absens, fertque quae ferri vetat,
Tenetque Thebas exul Herculeas Lycus.
Sed non tenebit: aderit et poenas petet,
Subitusque ad astra emerget! Inveniet viam,
Aut faciet! Adsis sospes et remees, precor,
Tandemque venias victor ad victam domum!
Emerge, coniux, atque dispulsas manu
Abrumpe tenebras! Nulla si retro via,
Iterque clausum est: orbe diducto redi,
Et quidquid atrâ nocte possessum latet,
Emitte tecum! Dirutis qualis iugis
Praeceps citato flumini quaerens iter
Quondam stetisti, scissa cum vasto impetu
Patuere Tempe (pectore impulsus tuo
Huc mons et illuc cecidit, et rupto aggere
Novâ cucurrit Thessalus torrens viâ):
Talis parentes, liberos, patriam petens,
Erumpe, rerum terminos tecum efferens;
Et quidquid avida tot per annorum gradus
Abscondit aetas, redde; et oblitos sui
Lucisque pavidos ante te populos age.
Indigna te sunt spolia, si tantum refers,
Quantum imperatum est. Magna sed nimium loquor
Ignara nostrae sortis. Unde illum mihi,
Quo te tuamque dexteram amplectar, diem,

Reditusque lentos nec mei memores querar?
Tibi, o deorum ductor, indomiti ferent
Centena tauri colla; tibi, frugum potens,
Secreta reddam sacra; tibi mutâ fide
Longas Eleusin tacita iactabit faces
Tum restitutas fratribus rebor meis
Animas, et ipsum regna moderantem sua
Florere patrem. Si qua te maior tenet
Clausum potestas: sequimur. Aut omnes tuo
Defende reditu sospes, aut omnes trahe! —
Trahes, nec ullus eriget fractos deus.
AMPH. O socia nostri sanguinis, castâ fide
Servans torum natosque magnanimi Herculis,
Meliora mente concipe, atque animum excita!
Aderit profecto, qualis ex omni solet
Labore, maior. MEG. Quod nimis miseri volunt,
Hoc facile credunt. AMPH. Imo quod metuunt nimis,
Nunquam moveri posse nec tolli putant:
Prona est timori semper in peius fides.
MEG. Demersus ac defossus et toto insuper
Oppressus orbe, quam viam ad Superos habet?
AMPH. Quam tunc habebat, cum per arentem plagam
Et fluctuantes more turbati maris
Abiit arenas, bisque discedens fretum
Et bis recurrens; cumque desertâ rate
Deprensus haesit syrtium brevibus vadis,
Et puppe fixâ maria superavit pedes.
MEG. Iniqua raro maximis virtutibus
Fortuna parcit. Nemo se tuto diu
Periculis offerre tam crebris potest.
Quem saepe transit casus, aliquando invenit
Sed ecce! saevus ac minas vultu gerens
Et qualis animo est, talis incessu venit,
Aliena dextrâ sceptra concutiens Lycus.

LYCUS. MEGARA. AMPHITRYON.

Lycus, Thebis a Creonte in exilium missus, Hercule ad Inferos profecto, caeso Creonte cum filiis, quo regnum occupatum sibi firmet, Megarae nuptias ambit, abnuenti vim minatur.

LYC. Urbis regens opulenta Thebanae loca,
Et omne quidquid uberi cingit solo
Obliqua Phocis, quidquid Ismenos rigat,
Quidquid Cithaeron vertice excelso videt,
Et bina findens Isthmos exilis freta,
Non vetera patriae iura possideo domus
Ignavus heres: nobiles non sunt mihi
Avi, nec altis inclytum titulis genus;
Sed clara virtus. Qui genus iactat suum,
Aliena laudat. Rapta sed trepidâ manu
Sceptra obtinentur; omnis in ferro est salus.
Quod civibus tenere te invitis scias,
Strictus tuetur ensis. Alieno in loco
Haud stabile regnum est; una sed nostras potest
Fundare vires, iuncta regali face
Thalamisque, Megara: ducet e genere inclyto
Novitas colorem nostra. Non equidem reor
Fore ut recuset ac meos spernat toros.
Quod si impotenti pertinax animo abnuet
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
Invidia factum ac sermo popularis premet?
Ars prima regni posse ad invidiam pati.
Tentemus igitur: fors dedit nobis locum:
Namque ipsa, tristi vestis obtentu caput
Velata, iuxta praesides adstat deos,
Laterique adhaeret verus Alcidae sator.
MEG. Quidnam iste, nostri generis exitium ac lues,
Novi parat? Quid tentat? LYC. O clarum trahens
A stirpe nomen regia, facilis mea
Parumper aure verba patienti excipe.

Si aeterna semper odia mortales gerant,
Nec coeptus unquam cedat ex animis furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret:
Nihil relinquent bella; tum vastis ager
Squalebit arvis; subditâ tectis face
Altus sepultas obruet gentes cinis.
Pacem reduci velle victori expedit,
Victo necesse est: particeps regno veni.
Sociemur animis! pignus hoc fidei cape:
Continge dextram! — Quid truci vultu siles?
MEG. Egone ut parentis sanguine adspersam manum
Fratrumque geminâ caede contingam? Prius
Extinguet Ortus, referet Occasus diem
Pax ante fida nivibus et flammis erit,
Et Scylla Siculum iunget Ausonio latus;
Priusque multo vicibus alternis fugax
Euripus undâ stabit Euboïcâ piger.
Patrem abstulisti, regna, germanos, larem,
Patriam: quid ultra est? Una res superest mihi,
Fratre ac parente carior, regno ac lare:
Odium tui, quod esse cum populo mihi
Commune doleo: pars quota ex illo mea est?
Dominare tumidus! spiritus altos gere!
Sequitur superbos ultor a tergo deus.
Thebana novi regna. Quid matres loquar
Passas et ausas scelera? quid geminum nefas,
Mixtumque nomen coniugis, gnati, patris?
Quid bina fratrum castra? quid totidem rogos?
Riget superba Tantalis luctu parens,
Moestusque Phrygio manat in Sipylo lapis.
Quin ipse, torvum subrigens cristâ caput,
Illyria Cadmus regna permensus fugâ,
Longas reliquit corporis tracti notas.
Haec te manent exempla. Dominare, ut lubet,
Dum solita regni fata te nostri vocent.

LYC. Agedum, efferatas, rabida, voces amove,
Et disce regum imperia ab Alcide pati.
Ego rapta quamvis sceptra victrici geram
Dextrâ, regamque cuncta sine legum metu,
Quas arma vincunt: pauca pro causâ loquar
Nostrâ. Cruento cecidit in bello pater?
Cecidere fratres? Arma non servant modum,
Nec temperari facile nec reprimi potest
Stricti ensis ira; bella delectat cruor. —
Sed ille regno pro suo, nos improbâ
Cupidine acti. — Quaeritur belli exitus,
Non causa. Sed nunc pereat omnis memoria.
Cum victor arma posuit, et victum decet
Deponere odia. Non ut inflexo genu
Regnantem adores, petimus; hoc ipsum placet,
Animo ruinas quod capis magno tuas.
Es rege coniux digna: sociemus toros.
MEG. Gelidus per artus vadit exsangues tremor.
Quod facinus aures pepulit? Haud equidem horrui,
Cum pace ruptâ bellicus muros fragor
Circumsonaret; pertuli intrepide omnia:
Thalamos tremisco; capta nunc videor mihi.
Gravent catenae corpus, et longâ fame
Mors protrahatur lenta: non vincet fidem
Vis ulla nostram; moriar, Alcide, tua!
LYC. Animosne mersus Inferis coniux facit?
MEG. Inferna tetigit, posset ut supera adsequi.
LYC. Telluris illum pondus immensae premit.
MEG. Nullo premetur onere, qui coelum tulit.
LYC. Cogére. MEG. Cogi qui potest, nescit mori.
LYC. Effare, thalamis quod novis potius parem
Regale munus? MEG. Aut tuam mortem, aut meam.
LYC. Moriére, demens? MEG. Coniugi occurram meo.
LYC. Sceptrone nostro potior est famulus tibi?
MEG. Quot iste famulus tradidit reges neci!

LYC. Cur ergo regi servit, et patitur iugum?
MEG. Imperia dura tolle, quid virtus erit?
LYC. Obici feris monstrisque virtutem putas?
MEG. Virtutis est domare, quae cuncti pavent,
LYC. Tenebrae loquentem magna Tartareae premunt.
MEG. Non est ad astra mollis e terris via.
LYC. Quo patre genitus coelitum sperat domos?
AMPH. Miseranda coniux Herculis magni sile:
Partes meae sunt reddere Alcidae patrem
Genusque verum. Post tot ingentis viri
Memoranda facta, postque pacatum manu,
Quodcunque Titan ortus et labens videt,
Post monstra tot perdomita, post Phlegram impio
Sparsam cruore, postque defensos deos,
Nondum liquet de patre? mentimur Iovem?
Iunonis odio crede. LYC. Quid violas Iovem?
Mortale coelo non potest iungi genus.
AMPH. Communis ista pluribus causa est deis.
LYC. Famuline fuerant ante quam fierent dei?
AMPH. Pastor Pheraeos Delius pavit greges....
LYC. Sed non per omnes exul erravit plagas....
AMPH. Quem profuga terra mater errante edidit.
LYC. Non monstra saevas Phoebus aut timuit feras:
AMPH. Primus sagittas imbuit Phoebi draco.
LYC. Quam gravia parvus tulerit ignoras mala?
AMPH. E matris utero fulmine eiectus puer
Mox fulminanti proximus patri stetit.
Quid, qui gubernat astra, qui nubes quatit?
Non latuit infans rupis Idaeae specu?
Sollicita tanti pretia natales habent,
Semperque magno constitit nasci deum.
LYC. Quemcunque miserum videris, hominem scias.
AMPH. Quemcunque fortem videris, miserum neges.

LYC. Fortem vocemus, cuius ex humeris leo,
Donum puellae factus, et clava excidit,
Fulsitque pictum veste Sidoniâ latus?
Fortem vocemus, cuius horrentes comae
Maduere nardo? Laude qui notas manus
Ad non virilem tympani movit sonum,
Mitrâ ferocem barbarâ frontem premens?
AMPH. Non erubescit Bacchus effusos tener
Sparsisse crines, nec manu molli levem
Vibrare thyrsum, cum parum forti gradu
Auro decorum syrma barbarico trahit:
Post multa virtus opera laxari solet.
LYC. Teuthrantis hoc fatetur eversi domus,
Pecorumque ritu virginum oppressi greges.
Hoc nulla Iuno, nullus Eurystheus iubet:
Ipsius haec sunt opera. AMPH. Non nosti omnia:
Ipsius opus est caestibus fractus suis
Eryx, et Eryci iunctus Antaeus Libys,
Et qui hospitali caede manantes foci
Bibere iustum sanguinem Busiridis.
Ipsius opus est, vulneri et ferro obvius,
Mortem coactus integer Cycnus pati;
Nec unus unâ Geryon victus manu.
Eris inter istos, qui tamen nullo stupro
Laesere thalamos. LYC. Quod Iovi, hoc regi licet:
Iovi dedisti coniugem: regi dabis,
Et te magistro non novum hoc discet nurus,
Etiam viro probante meliorem sequi.
Sin copulari pertinax taedis negat:
Vel ex coactâ nobilem partum feram.
MEG. Umbrae Creontis et penates Labdaci,
Et nuptiales impii Oedipodae faces,
Nunc solita vestro fata coniugio date!
Nunc, nunc, cruentae regis Aegypti nurus,
Adeste, multo sanguine infectae manus!
Deest una numero Danaïs: explebo nefas.

LYC. Coniugia quoniam pervicax nostra abnuis,
Regemque terres: sceptra quid possint, scies.
Complectere aras: nullus eripiet deus
Te mihi; nec, orbe si remolito queat
Ad supera victor numina, Alcides, vehi.
Congerite silvas! templa supplicibus suis
Iniecta flagrent! coniugem et totum gregem
Consumat unus igne subiecto rogus!
AMPH. Hoc munus a te, genitor Alcidae, peto,
Rogare quod me deceat: ut primus cadam.
LYC. Qui morte cunctos luere supplicium iubet,
Nescit tyrannus esse. Diversa inroga:
Miserum veta perire, felicem iube.
Ego, dum cremandis trabibus adcrescit rogus,
Sacro regentem maria votivo colam.
AMPH. Proh numinum vis summa, proh coelestium
Rector parensque, cuius excussis tremunt
Humana telis, impiam regis feri
Compesce dextram! — Quid deos frustra precor?
Ubicunque es, audi, gnate! — Cur subito labant
Agitata motu templa? cur mugit solum?
Infernus imo tonuit e fundo fragor.
Audimur: est, est sonitus Herculei gradus!

CHORUS THEBANORUM.

Actoris partes Chorus officiumque viriliter defendit, precibus Amphitryonis adspirans Herculis reditum vovet, idque arguit Orphei exemplo.

O fortuna viris invida fortibus,
Quam non aequa bonis praemia dividis!
„Eurystheus facile regnet in otio;
„Alcmenâ genitus bella per omnia
„Monstris exagitet coeliferam manum:
„Serpentis resecet colla feracia;
„Deceptis referat mala sororibus,

„Cum somno dederit pervigiles genas
„Pomis divitibus praepositus draco."
Intravit Scythiae multivagas domos,
Et gentes patriis sedibus hospitas;
Calcavitque freti terga rigentia,
Et mutis tacitum littoribus mare.
Illic dura carent aequora fluctibus;
Et quâ plena rates carbasa tenderant,
Intonsis teritur semita Sarmatis.
Stat pontus vicibus mobilis annuis,
Navem nunc facilis, nunc equitem, pati.
Illic, quae viduis gentibus imperat,
Aurato religans ilia balteo,
Detraxit spolium nobile corpori
Et peltam et nivei vincula pectoris,
Victorem posito suspiciens genu.
Quâ spe praecipites actus ad Inferos,
Audax ire vias irremeabiles,
Vidisti Siculae regna Proserpinae?
Illic nulla Noto, nulla Favonio
Consurgunt tumidis fluctibus aequora;
Non illic geminum Tyndaridae genus
Succurunt timidis sidera navibus:
Stat nigro pelagus gurgite languidum;
Et cum Mors avidis pallida dentibus
Gentes innumeras Manibus intulit,
Uno tot populi remige transeunt.
Evincas utinam iura ferae Stygis,
Parcarumque colos non revocabiles!
Hic qui rex populis pluribus imperat,
Bello cum peteres Nestoream Pylon,
Tecum conseruit pestiferas manus,
Telum tergeminâ cuspide praeferens;
Effugit tenui vulnere saucius,
Et mortis dominus pertimuit mori.
Fatum rumpe manu: tristibus Inferis

Prospectus pateat lucis, et invius
Limes det faciles ad Superos vias!
Immites potuit flectere cantibus
Umbrarum dominos et prece supplici
Orpheus, Eurydicen dum repetit suam.
Quae silvas et aves saxaque traxerat,
Ars, quae praebuerat fluminibus moras,
Ad cuius sonitum constiterant ferae:
Mulcet non solitis vocibus Inferos,
Et surdis resonat clarius in locis.
Deflent Eurydicen Threïciae nurus?
Deflent et lacrimis difficiles dei,
Et, qui fronte nimis crimina tetricâ
Quaerunt, ac veteres excutiunt reos,
Flentes Eurydicen iuridici sedent.
Tandem mortis, ait „Vincimur,“ arbiter:
„Evade ad Superos; lege tamen datâ:
„Tu post terga tui perge viri comes;
„Tu non ante tuam respice coniugem,
„Quam cum clara deos obtulerit dies,
„Spartanique aderit ianua Taenari.“
Odit verus amor nec patitur moras:
Munus dum properat cernere, perdidit.
Quae vinci potuit regia cantibus,
Haec vinci poterit regia viribus.

ACTUS TERTIUS.

HERCULES.

Solem ceterosque deos precatur veniam Hercules, quod iussus Cerberum Superis invisum traxerit.

O lucis almae rector et coeli decus,
Qui alterna curru spatia flammifero ambiens,

Illustre laetis exseris terris caput,
Da, Phoebe, veniam, si quid illicitum tui
Videre vultus: iussus in lucem extuli
Arcana mundi. Tuque, coelestûm arbiter
Parensque, visus fulmine opposito tege;
Et tu, secundo maria qui sceptro regis,
Imas pete undas! Quisquis ex alto adspicit
Terrena, facie pollui metuens novâ,
Aciem reflectat, oraque in coelum erigat,
Portenta fugiens. Hoc nefas cernant duo,
Qui advexit et quae iussit. In poenas meas
Atque in labores non satis terrae patent:
Iunonis odio vidi inaccessa omnibus,
Ignota Phoebo, quaeque deterior polus,
Obscura diro spatia concessit Iovi;
Et, si placerent tertiae sortis loca,
Regnare potui. Noctis aeternae chaos
Et nocte quiddam gravius, et tristes deos
Et fata, vici; morte contemtâ redî.
Quid restat aliud? Vidi et ostendi Inferos.
Da, si quid ultra est. Tam diu pateris manus
Cessare nostras, Iuno? Quae vinci iubes?
Sed templa quare miles infestus tenet,
Limenque sacrum terror armorum obsidet?

MEGARA, AMPHITRYON, HERCULES, THESEUS.

Herculem reducem gratatur Amphitryon. Illi quaerenti narrat, quo in loco res sint. Dum Hercules proficiscitur ad occidendum Lycum, Theseus rogatus ab Amphitryone exponit, quae apud Inferos gesserit Hercules.

AMPH. Utrumne visus vota decipiunt meos,
An ille domitor orbis et Graiûm decus
Tristi silentem nubilo liquit domum?
Estne ille natus? Membra laetitia stupent.

O gnate, certa, at sera, Thebarum salus,
Teneone in auras editum, an vanâ fruor
Deceptus umbrâ? tune es?— Agnosco toros
Humerosque, et alto nobilem trunco manum.
HERC. Unde iste, genitor, squalor, et lugubribus
Amicta coniux? Unde tam foedo obsiti
Paedore nati? quae domum clades gravat?
AMPH. Socer est peremtus; regna possedit Lycus?
Gnatos, parentem, coniugem leto petit.
HERC. Ingrata tellus, nemo ad Herculeae domus
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defensus orbis? Cur diem questu tero?
Mactetur hostis. THES. Hanc ferat virtus notam,
Fiatque summus hostis Alcidae Lycus?
Ad hauriendum sanguinem inimicum feror.
HERC. Theseu, resiste: ne qua vis subita ingruat.
Me bella poscunt. Differ amplexus, parens;
Coniuxque, differ: nunciet Diti Lycus,
Me iam redisse. THES. Flebilem ex oculis fuga,
Regina, vultum; tuque nato sospite
Lacrimas cadentes reprime: si novi Herculem,
Lycus Creonti debitas poenas dabit.
Lentum est, dabit: dat; hoc quoque est lentum: dedit,
AMPH. Votum secundet, qui potest, nostrum deus,
Rebusque lapsis adsit! O magni comes
Magnanime nati, pande virtutum ordinem:
Quam longa moestos ducat ad Manes via;
Ut vincla tulerit dura Tartareus canis.
THES. Memorare cogis acta securae quoque
Horrenda menti. Vix adhuc certa est fides
Vitalis aurae, torpet acies luminum,
Hebetesque visus vix diem insuetum ferunt.
AMPH. Pervince, Theseu, quidquid alto in pectore
Remanet pavoris, neve te fructu optimo
Frauda laborum. Quae fuit durum pati,

Meminisse dulce est: fare casus horridos.
THES. Fas omne mundi, teque dominantem, precor,
Regno capaci; teque, quam totâ irrita
Quaesivit Aetnâ mater: ut iura abdita
Et operta terris liceat impune eloqui.
Spartana tellus nobile attollit iugum,
Densis ubi aequor Taenarus silvis premit;
Hic ora solvit Ditis invisi domus,
Hiatque rupes alta, et immenso specu
Ingens vorago faucibus vastis patet,
Latumque pandit omnibus populis iter.
Non caeca tenebris incipit primo via:
Tenuis relictae lucis a tergo nitor
Fulgorque dubius solis afflicti cadit,
Et ludit aciem. Nocte sic mixtâ solet
Praebere lumen primus aut serus dies.
Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis,
In quae omne mersum pereat humanum genus.
Nec ire labor est: ipsa deducit via.
Ut saepe puppes aestus invitas rapit:
Sic pronus aër urget atque avidum chaos,
Gradumque retro flectere haud unquam sinunt
Umbrae tenaces. Intus immensi sinus
Placido quieta labitur Lethe vado,
Demitque curas; neve remeandi amplius
Pateat facultas, fletibus multis gravem
Involvit amnem, qualis incertâ vagus
Maeander unda ludit, et cedit sibi
Instatque, dubius, littus an fontem petat.
Palus inertis foeda Cocyti iacet.
Hic vultur, illic luctifer bubo gemit,
Omenque triste resonat infaustae strigis;
Horrent opacâ fronde nigrantes comae,
Taxo imminente; quam tenet segnis Sopor,
Famesque moesta tabido rictu iacens;
Pudorque serus conscios vultus tegit;

Metus, Pavorque, Funus, et frendens Dolor,
Aterque Luctus sequitur, et Morbus tremens,
Et cincta ferro Bella; in extremo abdita
Iners Senectus adiuvat baculo gradum.
AMPH. Estne aliqua tellus Cereris aut Bacchi ferax?
THES. Non prata viridi laeta facie germinant;
Nec adulta leni fluctuat Zephyro seges;
Non ulla ramos silva pomiferos habet:
Sterilis profundi vastitas squalet soli,
Et foeda tellus torpet aeterno situ,
Rerumque moestus finis et mundi ultima;
Immotus aër haeret, et pigro sedet
Nox atra mundo; cuncta moerore horrida,
Ipsâque Morte peior est Mortis locus.
AMPH. Quid? ille, opaca qui regit sceptro loca,
Quâ sede positus temperat populos leves?
THES. Est in recessu Tartari obscuro locus,
Quem gravibus umbris spissa caligo adligat.
A fonte discors manat hinc uno latex:
Alter quieto similis (hunc iurant dei),
Tacente sacram devehens fluvio Styga:
At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
Et saxa fluctu volvit, Acheron, invius
Renavigari. Cingitur duplici vado
Adversa Ditis regia, atque ingens domus
Umbrante luco tegitur. Hic vasto specu
Pendent tyranni limina; hac umbris iter;
Haec porta regni. Campus hanc circa iacet,
In quo superbo digerit vultu sedens
Animas recentes. Dira maiestas deo,
Frons torva, fratrum quae tamen speciem gerat
Gentisque tantae: vultus est illi Iovis,
Sed fulminantis. Magna pars regni trucis
Est ipse dominus, cuius adspectum timet,
Quidquid timetur. AMPH. Verane est fama, Inferis
Tam sera reddi iura, et oblitos sui

Sceleris nocentes debitas poenas dare?
Quis iste veri rector atque aequi arbiter?
THES. Non unus altâ sede quaesitor sedens
Iudicia trepidis sera sortitur reis.
Aditur illo Gnossius Minos foro;
Rhadamanthus illo; Thetidis hoc audit socer.
Quod quisque fecit, patitur: auctorem scelus
Repetit, suoque premitur exemplo nocens.
Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeiâ manu
Scindi tyranni. Quisquis est placide potens,
Dominusque vitae servat innocuas manus,
Et incruentum mitis imperium regit,
Animaeque parcit: longa permensus diu
Felicis aevi spatia, vel coelum petit,
Vel laeta felix nemoris Elysii loca,
Iudex futurus. Sanguine humano abstine,
Quicunque regnas: scelera taxantur modo
Maiore vestra. AMPH. Certus inclusos tenet
Locus nocentes? utque fert fama, impios
Supplicia vinclis saeva perpetuis domant?
THES. Rapitur volucri tortus Ixion rota;
Cervice saxum grande Sisyphiâ sedet;
In amne medio faucibus siccis senex
Sectatur undas: adluit mentum latex;
Fidemque cum iam saepe decepto dedit,
Perit unda in ore; poma destituunt famem;
Praebet volucri Tityos aeternas dapes;
Urnasque frustra Danaïdes plenas gerunt;
Errant furentes impiae Cadmeïdes;
Terretque mensas avida Phineas avis.
AMPH. Nunc ede nati nobilem pugnam mei.
Patrui volentis munus an spolium refert?
THES. Ferale tardis imminet saxum vadis,
Stupent ubi undae, segne torpescit fretum.
Hunc servat amnem cultu et adspectu horridus,

Pavidosque Manes squalidus gestat, senex.
Impexa pendet barba; deformem sinum
Nodus coërcet; concavae lurent genae,
Regit ipse conto portitor longo ratem.
Hic onere vacuam littori puppim adplicans
Repetebat umbras: poscit Alcides viam,
Cedente turba. Dirus exclamat Charon:
„ Quo pergis audax? Siste properantem gradum!“
Non passus ullas gnatus Alcmena moras.
Proprio coactum navidam conto domat,
Scanditque puppem. Cymba populorum capax
Succubuit uni : sidit, et gravior ratis
Utrimque Lethen latere titubanti bibit.
Tum victa trepidant monstra, Centauri truces
Lapithaeque multo in bella succensi mero.
Stygiae paludis ultimos quaerens sinus,
Foecunda mergit capita Lernaeus labos.
Post haec avari Ditis adparet domus.
Hic saevus umbras territat Stygius canis,
Qui trina vasto capita concutiens sono
Regnum tuetur. Sordidum dabo caput
Lambunt colubrae; viperis horrent iubae;
Longusque tortâ sibilat caudâ draco;
Par ira formae. Sensit ut motus pedum
Attollit hirtas angue vibrato comas,
Missumque captat aure subrecta sonum,
Sentire et umbras solitus. Ut propior stetit
Iove natus: antro sedit incertus canis,
Et uterque timuit. Ecce! latratu gravi
Loca muta terret; sibilat totos minax
Serpens per armos; vocis horrendae fragor
Per ora missus terna felices quoque
Exterret umbras. Solvit a laevâ feros
Tunc ipse rictus, et Cleonaeum caput
Opponit, ac se tegmine ingenti clepit;
Victrice magnum dextera robur gerens

Huc nunc et illuc verbere adsiduo rotat,
Ingeminat ictus. Domitus infregit minas
Et cuncta lassus capita submisit canis,
Antroque toto cessit. Extimuit sedens
Uterque solio dominus, et duci iubet;
Me quoque petenti munus Alcidae dedit.
Tunc gravia monstri colla permulcens manu
Adamante texto vinxit. Oblitus sui
Custos opaci pervigil regni canis
Componit aures timidus, et patiens trahi,
Herumque fassus, ore submisso obsequens,
Utrumque cauda pulsat anguifera latus.
Postquam est ad oras Taenari ventum, et nitor
Percussit oculos lucis ignotae bono,
Resumit animos vinctus; et vastas furens
Quassat catenas; pene victorem abstulit,
Pronumque retro vexit et movit gradu.
Tunc et meas respexit Alcides manus:
Geminis uterque viribus tractum canem,
Ira furentem et bella tentantem irrita,
Intulimus orbi. Vidit ut clarum aethera,
Et pura nitidi spatia conspexit poli,
[Oborta nox est, lumina in terram dedit,]
Compressit oculos et diem invisum expulit
Aciemque retro flexit, atque omni petit
Cervice terram; tum sub Herculea caput
Abscondit umbra.
Densa sed laeto venit
Clamore turba, frontibus laurum gerens,
Magnique meritas Herculis laudes canit.

CHORUS THEBANORUM.

Chorus Herculis victoriam ex inferis reportatam canit, et ceteras illius laudes admiscet.

Natus Eurystheus properante partu

Iusserat mundi penetrare fundum:
Deerat hoc solum numero laborum,
Tertiae regem spoliare sortis.
Ausus est coecos aditus inire,
Ducit ad Manes via qua remotos
Tristis, et silva metuenda nigra,
Sed frequens magna comitante turba.
Quantus incedit populus per urbes
Ad novi ludos avidus theatri:
Quantus Elëum ruit ad Tonantem,
Quinta cum sacrum revocavit aestas;
Quanta, cum longae redit hora nocti,
Crescere et somnos cupiens quietos
Libra Phoebeos tenet aequa currus,
Turba secretam Cererem frequentat,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare mystae:
Tanta per campos agitur silentes
Turba; pars tarda gradiens senecta
Tristis, et longa satiata vita;
Pars adhuc currit melioris aevi,
Virgines nondum thalamis iugatae,
Et comis nondum positis ephebi,
Matris et nomen modo doctus infans.
His datum solis, minus ut timerent,
Igne praelato relevare noctem:
Ceteri vadunt per opaca tristes;
Qualis est nobis animus, remota
Luce cum moestus sibi quisque sentit
Obrutum tota caput esse terra;
Stat chaos densum tenebraeque turpes,
Et color noctis malus, ac silentis
Otium mundi vacuaeque nubes.
Sera nos illo referat senectus!
Nemo ad id sero venit, unde nunquam,
Cum semel venit, poterit reverti.

Quid iuvat durum properare fatum?
Omnis haec magnis vaga turba terris
Ibit ad Manes, facietque inerti
Vela Cocyto. Tibi crescit omne,
Et quod Occasus videt, et quod Ortus:
Parce venturis: tibi, Mors, paramur.
Sis licet segnis: properamus ipsi.
Prima quae vitam dedit hora, carpit.
Thebis laeta dies adest:
Aras tangite supplices!
Pingues caedite victimas!
Permixtae maribus nurus
Solemnes agitent choros!
Cessent deposito iugo
Arvi fertilis incolae!
Pax est Herculea manu
Auroram inter et Hesperum
Et qua sol medium tenens
Umbras corporibus negat.
Quodcunque alluitur solum
Longo Tethyos ambitu,
Alcidae domuit labor.
Transvectus vada Tartari,
Pacatis redit Inferis.
Iam nullus superest timor
Nil ultra iacet Inferos.
Stantes, sacrificus, comas
Dilecta tege populo!

ACTUS QUARTUS.

HERCULES, THESEUS, AMPHITRYON, MEGARA.

Hercules a caede Lyci reversus advocatis diis sacra facturus in furorem vertitur, et suam uxorem cum liberis occidit deinde in somnum labitur.

HERC. Ultrice dextra fusus adverso Lycus
Terram cecidit ore; tum quisquis comes
Fuerat tyranni, iacuit et poenae comes.
Nunc sacra patri victor et Superis feram,
Caesisque meritas victimis aras colam.
Te, te, laborum socia et adiutrix, precor,
Belligera Pallas, cuius in laeva ciet
Aegis feroces ore saxifico minas!
Adsit Lycurgi domitor et rubri maris,
Tectam virenti cuspidem thyrso gerens;
Geminumque numen, Phoebus et Phoebi soror,
Soror sagittis aptior, Phoebus lyrae;
Fraterque quisquis incolit coelum meus,
Non ex noverca frater, huc adpellite
Greges opimos! Quidquid Indorum seges,
Arabesque odoris quidquid arboribus legunt,
Conferte in aras: pinguis exundet vapor.
Populea nostras arbor exornet comas;
Te ramus oleae fronde gentili tegat,
Theseu. Tonantem nostra adorabit manus;
Tu conditores urbis, et silvestria
Trucis antra Zethi, nobilis Dircen aquae,
Laremque regis advenae Tyrium coles.
Date tura flammis! AMPH. Gnate, manantes prius
Manus cruenta caede ět hostili expia.
HERC. Utinam cruorem capitis invisi deis
Libare possem! Gratior nullus liquor

Tinxisset aras: victima haud ulla amplior
Potest magisque opima mactari Iovi,
Quam rex iniquus. AMPH. Finiat genitor tuos
Opta labores; detur aliquando otium
Quiesque fessis. HERC. Ipse concipiam preces
Iove meque dignas. Stet suo coelum loco
Tellusque et aether; astra inoffensos agant
Aeterna cursus; alta pax gentes alat;
Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
Ensesque lateant; nulla tempestas fretum
Violenta turbet; nullus irato Iove
Exiliat ignis; nullus hiberna nive
Nutritus agros amnis eversos trahat;
Venena cessent: nulla nocituro gravis
Succo tumescat herba; non saevi ac truces
Regnent tyranni. Si quod etiamnum est scelus
Latura tellus, properet; et si quod parat
Monstrum, meum sit. Sed quid hoc? Medium diem
Cinxere tenebrae; Phoebus obscuro meat
Sine nube vultu! Quis diem retro fugat,
Agitque in ortus? unde nox atrum caput
Ignota profert? unde tot stellae polum
Implent diurnae? Primus en! noster labor
Coeli refulget parte non minima, Leo,
Iraque totus fervet et morsus parat.
Iam rapiet aliquod sidus: ingenti minax
Stat ore, et ignes efflat, et rutilat, iubam
Cervice iactans. Quidquid autumnus gravis
Hiemsque gelido frigida spatio refert,
Uno impetu transiliet, et verni petet
Frangetque Tauri colla. AMPH. Quod subitum hoc malum est?
Quo, gnate, vultus huc et huc acres refers,
Acieque falsum turbida coelum vides?
HERC. Perdomita tellus, tumida cesserunt freta;
Inferna nostros regna sensere impetus:

Immune coelum est, dignus Alcidae labor.
In alta mundi spatia sublimis ferar,
Petatur aether: astra promittit pater.
Quid, si negaret? Non capit terra Herculem,
Tandemque Superis reddit. En! ultro vocat
Omnis deorum coetus, et laxat fores,
Una vetante. Recipis, et reseras polum,
An contumacis ianuam mundi traho?
Dubitatur etiam? Vincla Saturno exuam,
Contraque patris impii regnum impotens
Avum resolvam! bella Titanes parent
Me duce furentes! saxa cum silvis feram,
Rapiamque dextra plena Centauris iuga!
Iam monte gemino limitem ad Superos agam!
Videat sub Ossa Pelion Chiron suum;
In coelum Olympus, tertio positus gradu,
Perveniet, aut mittetur. AMPH. Infandos procul
Averte sensus; pectoris sani parum,
Magni tamen, compesce dementem impetum.
HERC. Quid hoc? Gigantes arma pestiferi movent
Profugit umbras Tityos, ac, lacerum gerens
Et inane pectus, quam prope a coelo stetit!
Labat Cithaeron, alta Pallene tremit,
Macetumque Tempe. Rapuit hic Pindi iuga;
Hic rapuit Oeten; saevit horrendum Mimas;
Flammifera Erinnys verbere excusso sonat,
Rogisque adustas propius ac propius sudes
In ora tendit; saeva Tisiphone, caput
Serpentibus vallata, post raptum canem
Portam vacantem clausit opposita face. —
Sed ecce! proles regis inimici latet,
Lyci nefandum semen! Inviso patri
Haec dextra iam vos reddet! Excutiat leves
Nervus sagittas! Tela sic mitti decet
Herculea. AMPH. Quo se coecus impegit furor?
Vastum coactis flexit arcum cornibus,

Pharetramque solvit; stridet emissa impetu
Arundo: medio spiculum collo fugit
Vulnere relicto. HERC. Ceteram prolem eruam
Omnesque latebris. Quid moror? maius mihi
Bellum Mycenis restat: ut Cyclopea
Eversa manibus saxa nostris concidant
Huc eat et illuc aula disiecto obiice,
Rumpatque postes; columen impulsum labet! —
Perlucet omnis regia: hic video abditum
Natum scelesti patris! AMPH. En, blandas manus
Ad genua tendens, voce miseranda rogat!
Scelus nefandum, triste, et adspectu horridum:
Dextra precantem rapuit, et circa furens
Bis ter rotatum misit; ast illi caput
Sonuit; cerebro tecta disperso madent.
At misera, parvum protegens gnatum sinu,
Megara furenti similis e latebris fugit.
HERC. Licet Tonantis profuga condaris sinu,
Petet undecunque temet haec dextra, et feret.
AMPH. Quo, misera, pergis? quam fugam aut latebram petis?
Nullus salutis Hercule infesto est locus:
Amplectere ipsum potius et blanda prece
Lenire tenta. MEG. Parce iam, coniux, precor!
Agnosce Megaram! Gnatus hic vultus tuos
Habitusque reddit. Cernis, ut tendat manus?
HERC. Teneo novercam! Sequere! da poenas mihi,
Iugoque pressum libera turpi Iovem!
Sed ante matrem parvulum hoc monstrum occidat.
MEG. Quo tendis, amens? sanguinem fundes tuum?
AMPH. Pavefactus infans igneo vultu patris
Perit ante vulnus: spiritum eripuit timor.
In coniugem nunc clava libratur gravis.

Perfregit ossa; corpori trunco caput
Abest, nec usquam est. Cernere hoc audes, nimis
Vivax senectus? Si piget luctus, habes
Mortem paratam. Pectus in tela indue;
Vel stipitem istum, caede monstrorum illitum,
Converte: falsum ac nomini turpem tuo
Remove parentem, ne tuae laudi obstrepat.
THES. Quo te ipse, senior, obvium morti ingeris?
Quo pergis amens? Profuge et obtectus late,
Unumque manibus aufer Herculeïs scelus.
HERC. Bene habet: pudendi regis excisa est domus.
Tibi hunc dicatum, maximi coniux Iovis,
Gregem cecidi. Vota persolvi libens
Te digna; et Argos victimas alias dabit.
AMPH. Nondum litasti, gnate: consumma sacrum,
Stat, ecce, ad aras hostia; exspectat manum
Cervice prona; praebeo, occurro, insequor:
Macta! Quid hoc est? Errat acies luminum,
Visusque moeror hebetat. An video Herculis
Manus trementes? Vultus in somnum cadit,
Et fessa cervix capite submisso labat;
Flexo genu iam totus ad terram ruit,
Ut caesa silvis ornus, aut portus mari
Datura moles. Vivis, an leto dedit
Idem, tuos qui misit ad mortem, furor?
Sopor est: reciprocos spiritus motus agit.
Detur quieti tempus: ut somno gravi
Vis victa morbi pectus oppressum levet.
Removete, famuli, tela, ne repetat furens.

CHORUS THEBANORUM.

Deos, sidera et elementa, quae lymphatis, lunaticis et mente captis dominantur, in luctum, commiserationem et auxilium Herculis Chorus advocat; somnum, qui furorem sedare solet, precatur, ut gravi sopore pressum Herculem menti restituat; pueros denique caesos deflet.

Lugeat aether, magnusque parens
Aetheris alti, tellusque ferax,
Et vaga ponti mobilis unda
Tuque ante omnes, qui per terras
Tractusque maris fundis radios,
Noctemque fugas ore decoro,
Fervide Titan! Obitus pariter
Tecum Alcides vidit et ortus,
Novitque tuas utrasque domos.
Solvite tantis animum monstris,
Solvite, Superi! rectam in melius
Flectite mentem! tuque, o domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanae melior vitae,
Volucer, matris genus Astraeae,
Frater durae languide Mortis,
Veris miscens falsa, futuri
Certus et idem pessimus auctor,
Pater o rerum, portus vitae,
Lucis requies, noctisque comes,
Qui par regi famuloque venis:
Placidus fessum lenisque fove
Pavidum leti genus humanum
Cogis longam discere mortem:
Preme devictum torpore gravi.
Sopor indomitos adliget artus;
Nec torva prius pectora linquat,
Quam mens repetat pristina cursum.
En, fusus humi saeva feroci

Corde volutat somnia (nondum est
Tanti pestis superata mali),
Clavaeque gravi lassum solitus
Mandare caput, quaerit vacua
Pondera dextra, motu iactans
Brachia vano, nec adhuc omnes
Expulit aestus; sed ut ingenti
Vexata Noto servat longos
Unda tumultus, et iam vento
Cessante tumet. Pelle insanos
Fluctus animi: redeat pietas
Virtusque viro. Vel sit potius
Mens vesano concita motu;
Error coecus, qua coepit, eat.
Solus te iam praestare potest
Furor insontem. Proxima puris
Sors est manibus nescire nefas.
Nunc Herculeis percussa sonent
Pectora palmis; mundum solitos
Ferre lacertos verbera pulsent
Victrice manu: gemitus vastos
Audiat aether, audiat atri
Regina poli, vastisque ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro;
Resonet moesto clamore chaos,
Lateque patens unda profundi,
Et, qui melius tua tela tamen
Senserat, aër.
Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu ferienda levi:
Uno planctu tria regna sonent.
Et tu, collo, decus ac telum,
Suspensa diu, fortis arundo,
Pharetraeque graves, date saeva fero
Verbera tergo; caedant humeros

Robora fortes, stipesque potens
Duris oneret pectora nodis;
Plangant tantos arma dolores.
Non, vos, patriae laudis comites,
Ulti saevos vulnere reges;
Non Argiva membra palaestra
Flectere docti, fortes caestu
Fortesque manu; iam tamen ausi
Telum Scythicis leve corytis
Missum certa librare manu,
Tutosque fuga figere cervos,
Nondumque ferae terga iubatae,
Ite ad Stygios, umbrae, portus,
Ite, innocuae, quas in primo
Limine vitae scelus oppressit
Patriusque furor!
Ite, infaustum genus, o pueri
Noti per iter triste laboris!
Ite, iratos visite reges!

ACTUS QUINTUS.

HERCULES, AMPHITRYON, THESEUS.

Hercules experrectus et menti restitutus, postquam suos a se interfectos comperit, manus sibi inferre parat; patris precibus victus sibi parcit, Athenasque Thesei consilio purgandus proficiscitur.

Quis hic locus, quae regio, quae mundi plaga?
Ubi sum? sub ortu solis, an sub cardine
Glacialis Ursae? numquid Hesperii maris
Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
Quas trahimus auras? quod solum fesso subest?
Certe rediimus. Unde prostrata a domo

Video cruenta corpora? an nondum exuit
Simulacra mens inferna? Post reditus quoque
Oberrat oculos turba feralis meos.
Pudet fateri: paveo nescio quid; mihi
Nescio quod animus grande praesagit malum.
Ubi est parens? ubi illa natorum grege
Animosa coniux? cur latus laevum vacat
Spolio leonis? quonam abit tegimen meum,
Idemque somno mollis Herculeo torus?
Ubi tela? ubi arcus? arma quis vivo mihi
Detrahere potuit? spolia quis tanta abstulit?
Ipsumque quis non Herculis somnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet!
Exsurge, Virtus, quem novum coelo pater
Genuit relicto; cuius in foetu stetit
Nox longior, quam nostra! — Quod cerno nefas?
Gnati cruenta caede confecti iacent:
Peremta coniux. Quis Lycus regnum obtinet,
Quis tanta Thebis scelera moliri ausus est
Hercule reverso? Quisquis Ismeni loca,
Actaea quisquis arva, qui gemino mari
Pulsata Pelopis regna Dardanii colis,
Succurre! saevae cladis auctorem indica!
Ruat ira in omnes: hostis est, quisquis mihi
Non monstrat hostem. Victor Alcidae, lates?
Procede, seu tu vindicas currus truces
Thracis cruenti: sive Geryonae pecus,
Libyaeve dominos! nulla pugnandi mora est.
En, nudus adsto! vel meis armis licet
Petas inermem. Cur meos Theseus fugit
Paterque vultus? ora cur condunt sua?
Differte fletus! Quis meos dederit neci
Omnes simul, profare! — Quid, genitor, siles?
At tu ede, Theseu; sed tua, Theseu, fide.
Uterque tacitus ora pudibunda obtegit,
Furtimque lacrimas fundit. In tantis malis

Quid est pudendum? numquid Argivae impotens
Dominator urbis, numquid infestum Lyci
Pereuntis agmen clade nos tanta obruit?
Per te meorum facinorum laudem precor,
Genitor, tuique nominis semper mihi
Numen secundum: fare, quis fudit domum?
Cui praeda iacui? AMPH. Tacita sic abeant mala.
HERC. Ut inultus ego sim? AMPH. Saepe vindicta obfuit.
HERC. Quisquamne segnis tanta toleravit mala?
AMPH. Maiora quisquis timuit. HERC. His etiam, pater,
Quidquam timeri maius aut gravius potest?
AMPH. Cladis tuae pars ista, quam nosti, quota est?
HERC. Miserere, genitor! supplices tendo manus.
Quid hoc? manus refugit. Hic errat scelus.
Unde hic cruor? Quid? illa puerili madens
Arundo leto? — Tincta Lernaea nece
Iam tela video nostra: non quaero manum:
Quis potuit arcum flectere, aut quae dextera
Sinuare nervum iusta cedentem mihi?
Ad vos revertor, genitor. Hoc nostrum est scelus?
Tacuere: nostrum est. AMPH. Luctus est istic tuus,
Crimen novercae; casus hic culpa caret.
HERC. Nunc parte ab omni, genitor, iratus tona,
Oblite nostri; vindica sera manu
Saltem nepotes; stelliger mundus sonet,
Flammasque et hic et ille iaculetur polus;
Rupes ligatum Caspiae corpus trahant
Atque ales avida! cur Prometheï vacant
Scopuli? Paretur vertice immenso feras
Volucresque pascens Caucasi abruptum latus,
Nudumque silvis! illa, quae pontum Scythen,
Symplegas, arctat, hinc et hinc vinctas manus

Distendat alto; cumque revocata vice
In se coïbunt, saxaque in coelum expriment
Actis utrinque rupibus medium mare,
Ego inquieta montium iaceam mora.
Quin, structum acervans nemore congesto aggerem,
Cruore corpus impio sparsum cremo?
Sic, sic agendum est: Inferis reddam Herculem.
AMPH. Nondum tumultu pectus attonito caret·
Mutavit iras, quodque habet proprium furor,
In se ipse saevit. HERC. Dira Furiarum loca
Et Inferorum carcer et sonti plaga
Decreta turbae, et si quod exilium latet
Ulterius Erebo, Cerbero ignotum et mihi:
Huc me abde tellus! Tartari ad finem ultimum
Mansurus ibo. Pectus o nimium ferum!
Quis vos per omnem, liberi, sparsos domum
Deflere digne poterit? hic durus malis
Lacrimare vultus nescit. Huc ensem date,
Date huc sagittas, stipitem huc vastum date:
Tibi tela frangam nostra; tibi nostros, puer,
Rumpemus arcus, ac tuis stipes gravis
Ardebit umbris; ipsa Lernaeis frequens
Pharetra telis in tuos ibit rogos.
Dent arma poenas! vos quoque infaustas meis
Cremabo taedis, o novercales manus!
THES. Quis nomen unquam sceleris errori addidit.
HERC. Saepe error ingens sceleris obtinuit locum.
THES. Nunc Hercule opus est: perfer hanc molem mali.
HERC. Non sic furore cessit extinctus pudor,
Populos ut omnes impio adspectu fugem.
Arma, arma, Theseu, flagito propere mihi
Subtracta reddi. Sana si mens est mihi;

Referte manibus tela; si remanet furor:
Pater, recede; mortis inveniam viam.
AMPH. Per sancta generis sacra, per ius nominis
Utrumque nostri, sive me altorem vocas
Seu tu parentem, perque venerandos piis
Canos: senectae parce desertae, precor,
Annisque fessis! unicum lapsae domus
Firmamen, unum lumen adflicto malis
Temet reserva! Nullus ex te contigit
Fructus laborum: semper aut dubium mare,
Aut monstra timui; quisquis in toto furit
Rex saevus orbe, manibus aut aris nocens,
A me timetur; semper absentis pater
Fructum tui tactumque et adspectum peto.
HERC. Cur animam in ista luce detineam amplius
Morerque, nihil est: cuncta iam amisi bona,
Mentem, arma, famam, coniugem, gnatos, manus;
Etiam furorem: nemo polluto queat
Animo mederi: morte sanandum est scelus.
AMPH. Perimes parentem? HERC. Facere ne possim, occidam.
AMPH. Genitore coram? HERC. Cernere hunc docui nefas.
AMPH. Memoranda potius omnibus facta intuens
Unius a te criminis veniam pete.
HERC. Veniam dabit sibi ipse, qui nulli dedit?
Laudanda feci iussus; hoc unum meum est.
Succurre, genitor, sive te pietas movet,
Seu triste fatum, sive violatae decus
Virtutis: effer arma! vincatur mea
Fortuna dextra. THES. Sunt quidem patriae preces
Satis efficaces; sed tamen nostro quoque
Moveare fletu. Surge, et adversa impetu
Perfringe solito! nunc tuum nulli imparem
Animum malo resume! nunc magna tibi

Virtute agendum est: Herculem irasci veta.
HERC. Si vivo: feci scelera; si morior: tuli.
Purgare terras propero: iamdudum mihi
Monstrum impium saevumque et immite ac ferum
Oberrat. Agedum, dextra, conare adgredi
Ingens opus, labore bisseno amplius! —
Ignava, cessas, fortis in pueros modo
Pavidasque matres? Arma nisi dantur mihi,
Aut omne Pindi Thracis exscindam nemus,
Bacchique lucos, et Cithaeronis iuga
Mecum cremabo; aut tota cum domibus suis
Dominisque tecta, cum deis templa omnibus
Thebana, supra corpus excipiam meum,
Atque urbe versa condar; et, si fortibus
Leve pondus humeris moenia immissa incident,
Septemque opertus non satis portis premar:
Onus omne, media parte quod mundi sedet,
Dirimitque Superos, in meum vertam caput!
AMPH. Reddo arma. HERC. Vox est digna genitore Herculis.
Hoc, en, peremtus spiculo cecidit puer...
AMPH. Hoc Iuno telum manibus emisit tuis
HERC. Hoc nunc ego utar. AMPH. Ecce, quam miserum metu
Cor palpitat, corpusque sollicitum ferit!
HERC. Aptata arundo est. AMPH. Ecce, iam facies scelus
Volens sciensque! HERC. Pande: quid fieri iubes?
AMPH. Nihil rogamus; noster in tuto est dolor.
Gnatum potes servare tu solus mihi,
Eripere nec tu. Maximum evasi metum.
Miserum haud potes me facere, felicem potes.
Sic statue, quidquid statuis, ut causam tuam
Famamque in arto stare et ancipiti scias.

Aut vivis, aut occidis: hanc animam levem,
Fessamque senio, nec minus quassam malis,
In ore primo teneo. — Tam tarde patri
Vitam dat aliquis? Non feram ulterius moram:
Letale ferro pectus impresso induam!
Hic, hic iacebit Herculis sani scelus.
HERC. Iam parce, genitor, parce! Iam revoca manum!
Succumbe, virtus! perfer imperium patris!
Eat ad labores hic quoque Herculeos labor
Vivamus. Artus adleva adflictos solo,
Theseu, parentis: dextra contactus pios
Scelerata refugit. AMPH. Hanc manum amplector libens;
Hac nixus ibo; pectori hanc aegro admovens
Pellam dolores. HERC. Quem locum profugus petam?
Ubi me recondam, quave tellure obruar?
Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Persica
Violentus unda Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagusve Ibera turbidus gaza fluens,
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Maeotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Tethys per meas currat manus:
Haerebit altum facinus. In quas impius
Terras recedes? ortum an occasum petes?
Ubique notus perdidi exilio locum.
Me refugit orbis; astra transversos agunt
Obliqua cursus; ipse Titan Cerberum
Meliore vultu vidit. O fidum caput,
Theseu, latebram quaere longinquam, abditam;
Quoniamque semper sceleris alieni arbiter
Amas nocentes: gratiam meritis refer
Vicemque nostris: redde me infernis, precor,
Umbris reductum, meque subiectum tuis

Restitue vinclis! Ille me abscondet locus.
Sed et ille novit. THES. Nostra te tellus manet:
Illic solutam caede Gradivus manum
Restituit armis. Illa te, Alcida, vocat,
Facere innocentes terra quae Superos solet.

hardly any allegorizing [illegible] here.

The '[illegible]' style indeed.

T H Y E S T E S.

DRAMATIS PERSONAE.

THYESTES.
ATREUS.
TANTALUS.
MEGAERA.
PLISTHENES THYESTIS F.
CHORUS SENUM MYCENAEORUM.
TANTALUS THYESTIS F. } Mutae personae.
ALIUS THYESTIS F. }
SATELLES, NUNCIUS.

ARGUMENTUM.

Alternis annis regnandi vices pacti Atreus et Thyestes, Pelopis ex Hippodamia filii, Argis imperabant. Thyestes, adiuvante Aërope, fratris uxore, quam in adulterium pellexerat, aureum arietem, in cuius possessione erat fatum regni, amovet, et male conscius in exilium abit. Atreus, evasisse dolens, missis suis filiis, velle se in gratiam redire simulat, oblata regni parte reditum illi persuadet. Tres Thyestis liberos, quos obsides acceperat, ad aras immolatos, partim assos, partim elixos patri nescienti epulandos apponit, mixtumque vino cruorem illi praebet. Sub finem nefandi convivii (quod Sol, ne videret, refugit) capita illi et manus filiorum ostendit, quasque dapes absumserit, narrat, insultans fratris luctui, dolori et imprecationibus.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Sedibus expulsus patriis regnoque Thyestes
Dignas infando pendebat crimine poenas:
Namque olim, furiis foedoque incensus amore,
Fraternum invasit thalamum et vetitos hymenaeos.
Necdum Atrei mens dira odiis expleta quierat:
Saevit, et ingentes acuit dolor improbus iras;
Accinctusque dolis fratrem remeare Mycenas
Iussit, et in regno simulata pace locavit.
Proh scelus indignum! parvos mactare nepotes
Sustinet, et patriis epulandos ponere mensis
Ille amens mandit natorum dentibus artus,
Immixtumque haurit cognato sanguine Bacchum.
Haec ne monstra pio spectaret lumine Phoebus,
Adversos Graio deflexit ab orbe iugales.

ACTUS PRIMUS.

UMBRA TANTALI, MEGAERA.

Adducitur ab Inferis Tantalus a Furia, cogiturque miscere nefaria odia inter suos ex Pelope nepotes Atreum et Thyestem.

TANT. Quis me Inferorum sede ab infausta extrahit,
Avido fugaces ore captantem cibos?
Quis male deorum Tantalo visas domos
Ostendit iterum? Peius inventum est siti
Arente in undis aliquid, et peius fame
Hiante semper? Sisyphi numquid lapis
Gestandus humeris lubricus nostris venit?
Aut membra celeri differens cursu rota?
Aut poena Tityi, qui specu vasto patens
Visceribus atras pascit effossis aves,
Et nocte reparans, quidquid amisit die,
Plenum recenti pabulum monstro iacet?
In quod malum transcribor? O quisquis nova
Supplicia functis durus umbrarum arbiter
Disponis, addi si quid ad poenas potest,
Quod ipse custos carceris diri horreat,
Quod moestus Acheron paveat, ad cuius metum
Nos quoque tremamus, quaere: iam nostra subit
E stirpe turba, quae suum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, et inausa audeat.
Regione quidquid impia cessat loci,
Complebo; nunquam stante Pelopea domo
Minos vacabit. MEG. Perge, detestabilis
Umbra, et penates impios furiis age!
Certetur omni scelere, et alterna vice
Stringantur enses. Ne sit irarum modus

Pudorve; mentes caecus instiget furor;
Rabies parentum duret, et longum nefas
Eat in nepotes; nec vacet cuiquam vetus
Odisse crimen: semper oriatur novum,
Nec unum in uno; dumque punitur scelus,
Crescat. Superbis fratribus regna excidant,
Repetantque profugos; dubia violentae domus
Fortuna reges inter incertos labet;
Miser ex potente fiat, ex misero potens;
Fluctuque regnum casus adsiduo ferat.
Ob scelera pulsi, cum dabit patriam deus,
In scelera redeant; sintque tam invisi omnibus
Quam sibi. Nihil sit, ira quod vetitum putet:
Fratrem expavescat frater, et gnatum parens
Gnatusque patrem; liberi pereant male
Peius tamen nascantur; immineat viro
Infesta coniux; bella trans pontum vehant;
Effusus omnes irriget terras cruor,
Supraque magnos gentium exultet duces
Libido victrix; impia stuprum in domo
Levissimum sit fratris: et fas et fides
Iusque omne pereat. Non sit a vestris malis
Immune coelum. Cur micant stellae polo,
Flammaeque servant debitum mundo decus?
Nox atra fiat! Excidat coelo dies!
Misce penates; odia, caedes, funera
Arcesse, et imple Tantalo totam domum!
Ornetur altum columen, et lauro fores
Laetae virescant; dignus adventu tuo
Splendescat ignis. Thracium fiat nefas
Maiore numero. Dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyestes liberos deflet suos:
Ecquando tollet? Ignibus iam subditis
Spument ahena; membra per partes eant
Discerpta; patruos polluat sanguis focos;
Epulae instruantur. Non novi sceleris tibi

Conviva venies. Liberum dedimus diem,
Tuamque ad ista solvimus mensas famem:
Ieiunia exple; mixtus in Bacchum cruor
Spectante te potetur. Inveni dapes,
Quas ipse fugeres. Siste! quo praeceps ruis?
TANT. Ad stagna et amnes et recedentes aquas,
Labrisque ab ipsis arboris plenae fugas.
Abire in atrum carceris liceat mihi
Cubile; liceat, si parum videor miser,
Mutare ripas: alveo medius tuo,
Phlegethon, relinquar, igneo cinctus freto.
Quicunque poenas lege fatorum datas
Pati iuberis; quisquis exeso iaces
Pavidus sub antro, iamque venturi times
Montis ruinam; quisquis avidorum feros
Rictus leonum et dira Furiarum agmina
Implicitus horres; quisquis immissas face
Semiustus abigis: Tantali vocem excipe
Properantis ad vos! credite experto mihi:
Amate poenas! Quando continget mihi
Effugere Superos? MEG. Ante perturba domum,
Inferque tecum proelia et ferri malum
Regibus amorem; concute insano ferum
Pectus tumultu. TANT. Me pati poenas decet,
Non esse poenam. Mittor, ut dirus vapor
Tellure rupta, vel gravem populis luem
Sparsura pestis. Ducam in horrendum nefas
Avus nepotes? Magne divorum parens
Nosterque, quamvis pudeat, ingenti licet
Taxata poena lingua crucietur loquax:
Nec hoc tacebo: moneo, ne sacra manus
Violate caede, neve furiali malo
Adspergite aras! Stabo et arcebo scelus.
Quid ora terres verbere, et tortos ferox
Minaris angues? quid famem fixam intimis
Agitas medullis? Flagrat incensum siti

Cor, et perustis flamma visceribus micat.
Sequor.
MEG. Hunc, o, furorem divide in totam domum:
Sic, sic ferantur, et suum infensi invicem
Sitiant cruorem! Sensit introitus tuos
Domus, et nefando tota contactu horruit.
Actum est abunde. Gradere ad infernos specus
Amnemque notum: iam tuum moestae pedem
Terrae gravantur. Cernis, ut fontes liquor
Introrsus actus linquat, ut ripae vacent,
Ventusque raras igneus nubes ferat?
Pallescit omnis arbor, ac nudus stetit
Fugiente pomo ramus; et qui fluctibus
Illinc propinquis Isthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili dividens terra vada,
Longe remotos latus exaudit sonos.
Iam Lerna retro cessit, et Phoronides
Latuere venae; nec suas profert sacer
Alpheos undas, et Cithaeronis iuga
Stant parte nulla cana, deposita nive,
Timentque veterem nobilis Argi sitim.
En! ipse Titan dubitat, an iubeat sequi
Cogatque habenis ire periturum diem.

CHORUS.

Chorus ex senibus Mycenaeis vel Argivis constans (Argos enim cum Mycenis confundunt poetae) deos urbium in Peloponneso praesides, ut mala et scelera in domo Pelopis concepta et imminentia prohibeant avertantque, precatur, et Tantali impium facinus ac poenam canit.

Argos de Superis si quis Achaïcum
Pisaeisque domos curribus inclitas,
Isthmi si quis amat regna Corinthii
Et portus geminos et mare dissidens;
Si quis Taygeti conspicuas nives,

Quas, cum Sarmaticus tempore frigido
In summis Boreas composuit iugis,
Aestas veliferis solvit Etesiis
(Quem tangit gelido flumine lucidus
Alpheos, stadio notus Olympico):
Advertat placidum numen, et arceat,
Alternae scelerum ne redeant vices,
Neu succedat avo deterior nepos,
Et maior placeat culpa minoribus.
Tandem lassa feros exuat impetus
Sicci progenies impia Tantali.
Peccatum satis est. Fas valuit nihil
Ad commune nefas. Proditus occidit
Deceptor domini Myrtilus, et fide
Vectus, qua tulerat, nobile reddidit
Mutato pelagus nomine. Notior
Nulla est Ioniis fabula navibus.
Exceptus gladio parvulus impio
Dum currit patrium gnatus ad osculum,
Immatura focis victima concidit,
Divisusque tua est, Tantale, dextera;
Mensas ut strueres hospitibus deis.
Hos aeterna fames prosequitur cibos,
Hos aeterna sitis; nec dapibus feris
Decerni potuit poena decentior.
Stat lusus vacuo gutture Tantalus:
Impendet capiti plurima noxio
Phineis avibus praeda fugacior;
Hinc illinc gravidis frondibus incubat
Et curvata suis foetibus, ac tremens
Adludit patulis arbor hiatibus.
Haec, quamvis avidus nec patiens morae,
Deceptus toties tangere negligit,
Obliquatque oculos, oraque comprimit,
Inclusisque famem dentibus adligat;
Sed tunc divitias omne nemus suas

Demittit propius, pomaque desuper
Insultant foliis mitia languidis,
Accenduntque famem, quae iubet irritas
Exercere manus. Has ubi protulit,
Et falli libuit: totus in arduum
Autumnus rapitur silvaque mobilis.
Instat deinde sitis non levior fame;
Qua cum percaluit sanguis et igneis
Exarsit facibus: stat miser obvios
Fluctus ore vocans, quos profugus latex
Avertit, sterili deficiens vado,
Conantemque sequi, deserit; hic bibit
Altum de rapido gurgite pulverem.

ACTUS SECUNDUS.

ATREUS, SATELLES.

Atreus, ulciscendi fratrem certus, de vindictae ratione cum satellite deliberat, quem honesta consulentem non audit; impiam tandem et infandam ultionis rationem excogitat.

ATR. Ignave, iners, enervis, et (quod maximum
Probrum tyranno rebus in summis reor)
Inulte, post tot scelera, post fratris dolos
Fasque omne ruptum, questibus vanis agis
Iratus, Atreus? Fremere iam totus tuis
Debebat armis orbis, et geminum mare
Utrimque classes agere; iam flammis agros
Lucere et urbes decuit, ac strictum undique
Micare ferrum. Tota sub nostro sonet
Argolica tellus equite; non silvae tegant
Hostem, nec altis montium structae iugis
Arces; relictis bellicum totus canat
Populus Mycenis; quisquis invisum caput

Tegit ac tuetur, clade funesta occidat.
Haec ipsa pollens inclyti Pelopis domus
Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.
Age, anime, fac, quod nulla posteritas probet,
Sed nulla taceat! aliquod audendum est nefas
Atrox, cruentum; tale, quod frater meus
Suum esse malit. Scelera non ulcisceris,
Nisi vincis. — Ecquid esse tam saevum potest,
Quod superet illum? numquid abiectus iacet?
Numquid secundis patitur in rebus modum,
Fessis quietem? Novi ego ingenium viri
Indocile: flecti non potest, frangi potest.
Proin, antequam se firmet aut vires paret,
Petatur ultro: ne quiescentem petat.
Aut perdet, aut peribit; in medio est scelus
Positum occupanti. SAT. Fama te populi nihil
Adversa terret? ATR. Maximum hoc regni bonum est,
Quod facta domini cogitur populus sui
Tam ferre, quam laudare. SAT. Quos cogit metus
Laudare, eosdem reddit inimicos metus.
At qui favoris gloriam veri petit,
Animo magis quam voce laudari volet.
ATR. Laus vera et humili saepe contingit viro;
Non nisi potenti falsa. Quod nolunt, velint.
SAT. Rex velit honesta: nemo non eadem volet.
ATR. Ubicunque tantum honesta dominanti licent,
Precario regnatur. SAT. Ubi non est pudor,
Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides:
Instabile regnum est. ATR. Sanctitas, pietas, fides,
Privata bona sunt; qua iuvat, reges eant.
SAT. Nefas nocere vel malo fratri puta.
ATR. Fas est in illo, quidquid in fratre est nefas:
Quid enim reliquit crimine intactum, aut ubi
Sceleri pepercit? Coniugem stupro abstulit,
Regnumque furto. Specimen antiquum imperi

Fraude est adeptus; fraude turbavit domum.
Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus,
Arcanus aries, ductor opulenti gregis,
Cuius per omne corpus effuso coma
Dependet auro, cuius e tergo novi
Aurata reges sceptra Tantalici gerunt.
Possessor huius regnat; hunc cunctae domus
Fortuna sequitur. Tuta seposita sacer
In parte carpit prata, quae claudit lapis,
Fatale saxeo pascuum muro tegens.
Hunc, facinus ingens ausus, adsumta in scelus
Consorte nostri perfidus thalami avehit.
Hinc omne cladis mutuae fluxit malum
Per regna trepidus exul erravit; mea
Pars nulla generis tuta ab insidiis vacat;
Corrupta coniux, imperi quassa est fides;
Domus aegra, dubius sanguis est; certi nihil
Nisi frater hostis. Quid stupes? Tandem incipe,
Animoque sume Tantalum, et Pelopem adspice·
Ad haec manus exempla poscuntur meae.
Profare, dirum qua caput mactem via!
SAT. Ferro peremtus spiritum inimicum exspuat.
ATR. De fine poenae loqueris; ego poenam volo.
Perimat tyrannus lenis; in regno meo
Mors impetratur. SAT. Nulla te pietas movet?
ATR. Excede, Pietas, si modo in nostra domo
Unquam fuisti! Dira Furiarum cohors
Discorsque Erinnys veniat et geminas faces
Megaera quatiens; non satis magno meum
Ardet furore pectus; impleri iuvat
Maiore monstro. SAT. Quid novi rabidus struis?
ATR. Nil quod doloris capiat adsueti modum.
Nullum relinquam facinus, et nullum est satis.
SAT. Ferrum? ATR. Parum est. SAT. Quid ignis!
ATR. Etiamnum parum est.
SAT. Quonam ergo telo tantus utetur dolor?

ATR. Ipso Thyeste. SAT. Maius hoc ira est malum.
ATR. Fateor. Tumultus pectora attonitus quatit,
Penitusque volvit; rapior, et quo nescio;
Sed rapior. Imo mugit e fundo solum,
Tonat dies serenus, ac totis domus
Ut fracta tectis crepuit, et moti lares
Vertere vultum: fiat hoc, fiat nefas,
Quod, di, timetis. SAT. Facere quid tandem paras?
ATR. Nescio quid animus maius et solito amplius
Supraque fines moris humani tumet,
Instatque pigris manibus. Haud quid sit scio;
Sed grande quiddam est. Ita sit! hoc, anime, occupa!
Dignum est Thyeste facinus, et dignum Atreo:
Uterque faciat. — Vidit infandas domus
Odrysia mensas. — Fateor, immane est scelus;
Sed occupatum: maius hoc aliquid dolor
Inveniat. Animum Daulis inspira parens,
Sororque! Causa est similis: adsiste, et manum
Impelle nostram! — Liberos avidus pater
Gaudensque laceret, et suos artus edat.
Bene est! abunde est! hic placet poenae modus
Tantisper. Ubinam est? tam diu cur innocens
Versatur Atreus? Tota iam ante oculos meos
Imago caedis errat, ingesta orbitas
In ora patris. Anime, quid rursus times,
Et ante rem subsidis? Audendum est, age!
Quod est in isto scelere praecipuum nefas,
Hoc ipse faciet. SAT. Sed quibus captus dolis
Nostros dabit, perductus, in laqueos pedem?
Inimica credit cuncta. ATR. Non poterat capi,
Nisi capere vellet. Regna nunc sperat mea.
Hac spe minanti fulmen occurret Iovi;
Hac spe subibit gurgitis tumidi minas,
Dubiumque Libycae Syrtis intrabit fretum;
Hac spe, quod esse maximum retur malum,

Fratrem videbit. SAT. Quis fidem pacis dabit?
Cui tanta credet? ATR. Credula est spes improba.
Gnatis tamen mandata, quae patruo ferant,
Dabimus: relictis exul hospitiis vagus
Regno ut miserias mutet, atque Argos regat,
Ex parte dominus. Si nimis durus preces
Spernet Thyestes: liberos eius rudes
Malisque fessos gravibus et faciles capi
Praecommovebunt. Hinc vetus regni furor,
Illinc egestas tristis ac durus labor,
Quamvis rigentem tot malis subigent virum.
SAT. Iam tempus illi fecit aerumnas leves.
ATR. Erras: maiorum sensus adcrescit die.
Leve est miserias ferre, perferre est grave.
SAT. Alios ministros consili tristis lege:
Peiora iuvenes facile praecepta audiunt;
In patre facient, quidquid in patruo doces.
Saepe in magistrum scelera redierunt sua.
ATR. Ut nemo doceat fraudis et sceleris vias:
Regnum docebit. Ne mali fiant, times?
Nascuntur istud. Quod vocas saevum, asperum,
Agique dire credis et nimium impie,
Fortasse et illic agitur. SAT. Hanc fraudem scient
Gnati parari? Tacita tam rudibus fides
Non est in annis; detegent forsan dolos:
Tacere multis discitur vitae malis.
Ipsosne, per quos fallere alium cogitas,
Falles, ut ipsi crimine et culpa vacent?
ATR. Quid enim necesse est liberos sceleri meo
Inserere? Per nos odia se nostra explicent. —
Male agis, recedis, anime! Si parcis tuis,
Parces et illi: consili Agamemnon mei
Sciens minister fiat, et patri sciens
Menelaus adsit. Prolis incertae fides
Ex hoc petatur scelere. Si bella abnuunt
Et gerere nolunt odia, si patruum vocant:

Pater est. Eatur. — Multa sed trepidus solet
Detegere vultus; magna nolentem quoque
Consilia produnt: nesciant, quantae rei
Fiant ministri. Nostra tu coepta occules.
SAT. Haud sum monendus: ista nostro in pectore
Fides timorque, sed magis claudet fides.

CHORUS.

A dissidiis fratrum, qui aa tempus minas componunt, sumta occasione, Chorus regum ambitionem taxat, quis vere rex sit docet, vitam denique latentem collaudat.

Tandem regia nobilis,
Antiqui genus Inachi,
Fratrum composuit minas.
Quis vos exagitat furor,
Alternis dare sanguinem
Et sceptrum scelere adgredi?
Nescitis, cupidi arcium,
Regnum quo iaceat loco.
Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyriae color,
Non frontis nota regiae,
Non auro nitidae fores:
Rex est, qui posuit metus
Et diri mala pectoris,
Quem non ambitio impotens
Et nunquam stabilis favor
Vulgi praecipitis movet,
Non quiquid fodit Occidens
Aut unda Tagus aurea
Claro devehit alveo;
Non quidquid Libycis terit
Fervens area messibus;
Quem non concutiet cadens
Obliqui via fulminis,

Non Eurus rapiens mare,
Aut saevo rabidus freto
Ventosi tumor Adriae;
Quem non lancea militis,
Non strictus domuit chalybs;
Qui tuto positus loco,
Infra se videt omnia,
Occurritque suo libens
Fato, nec queritur mori.
Reges conveniant licet,
Qui sparsos agitant Dahas,
Qui rubri vada litoris,
Et gemmis mare lucidum
Late sanguineum tenent,
Aut qui Caspia fortibus
Recludunt iuga Sarmatis;
Certet, Danubii vadum
Audet qui pedes ingredi,
Et (quocunque loco iacent)
Seres vellere nobiles:
Mens regnum bona possidet.
Nil ullis opus est equis;
Nil armis et inertibus
Telis, quae procul ingerit
Parthus, cum simulat fugas:
Admotis nihil est opus
Urbes sternere machinis,
Longe saxa rotantibus:
Rex est, qui metuit nihil
Rex est, qui cupiet nihil.
Hoc regnum sibi quisque dat.
Stet, quicunque volet, potens
Aulae culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies
Obscuro positus loco,
Leni perfruar otio;

Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat.
Sic cum transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.
Illi mors gravis incubat,
Qui, notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

ACTUS TERTIUS.

THYESTES, PLISTHENES,

***TANTALUS** iunior et* } Mutae personae
***FRATER** tertius* }

Thyesti a fratre Atreo per huius filios revocato, redeuntique in patriam, non sine diffidentia ac mente malum praesagiente, revertendi fiduciam addunt ipsius filii.

THY. Optata patriae tecta et Argolicas opes,
Miserisque summum ac maximum exulibus bonum,
Tractum soli natalis et patrios deos
(Si sunt tamen di) cerno, Cyclopum sacras
Turres, labore maius humano decus,
Celebrata iuveni stadia, per quae nobilis
Palmam paterno non semel curru tuli.
Occurret Argos, populus occurret frequens;
Sed nempe et Atreus. Repete silvestres fugas
Saltusque densos potius et mixtam feris
Similemque vitam! Clarus hic regni nitor
Fulgore non est quod oculos falso auferat.
Cum quod datur spectabis, et dantem adspice!
Modo inter illa, quae putant cuncti aspera,
Fortis fui laetusque; nunc contra in metus

Revolvor, animus haeret ac retro cupit
Corpus referre, moveo nolentem gradum.
PLISTH. Pigro (quid hoc est?) genitor incessu stupet,
Vultumque versat, seque in incerto tenet.
THY. Quid, anime, pendes, quidve consilium diu
Tam facile torques? Rebus incertissimis,
Fratri atque regno, credis, ac metuis mala
Iam victa, iam mansueta, et aerumnas fugis
Bene collocatas? Esse iam miserum iuvat.
Reflecte gressum, dum licet, teque eripe!
PLISTH. Quae causa cogit, genitor, a patria gradum
Referre visa? cur bonis tantis sinum
Subducis? Ira frater abiecta redit;
Partemque regni reddit, et lacerae domus
Componit artus, teque restituit tibi.
THY. Causam timoris, ipse quam ignoro, exigis.
Nihil timendum video; sed timeo tamen.
Placet ire; pigris membra sed genubus labant,
Alioque quam quo nitor abductus feror.
Sic concitatam remige et velo ratem
Aestus, resistens remigi et velo, refert.
PLISTH. Evince, quidquid obstat et mentem impedit,
Reducemque quanta praemia exspectent vide.
Pater, potes regnare. THY. Cum possim mori.
PLISTH. Summa est potestas... THY. Nulla, si cupias nihil.
PLISTH. Gnatis relinques. THY. Non capit regnum duos.
PLIST. Miser esse mavult, esse qui felix potest?
THY. Mihi crede, falsis magna nominibus placent.
Frustra timentur dura. Dum excelsus steti,
Nunquam pavere destiti atque ipsum mei
Ferrum timere lateris. O quantum bonum est

Obstare nulli, capere securas dapes
Humi iacentem! Scelera non intrant casas,
Tutusque mensa capitur angusta cibus;
Venenum in auro bibitur. Expertus loquor:
Malam bonae praeferre fortunam licet.
Non vertice alti montis impositam domum
Et eminentem civitas humilis tremit,
Nec fulget altis splendidum tectis ebur,
Somnosque non defendit excubitor meos;
Non classibus piscamur et retro mare
Iacta fugamus mole; non ventrem improbum
Alimus tributo gentium: nullus mihi
Ultra Getas metatur et Parthos ager;
Non ture colimur, nec meae, excluso Iove,
Ornantur arae; nulla culminibus meis
Imposita mutat silva, nec fumant manu
Succensa multa stagna, nec somno dies,
Bacchoque nox iungenda pervigili datur:
Sed non timemur; tuta sine telo est domus,
Rebusque parvis alta praestatur quies.
Immane regnum est posse sine regno pati.
PLIST. Nec abnuendum est, si dat imperium deus.
THY. Nec adpetendum. PLIST. Frater, ut regnes, rogat.
THY. Rogat? Timendum est. Errat hic aliquis dolus.
PLIST. Redire pietas, unde submota est, solet,
Reparatque vires iustus amissas amor.
THY. Amat Thyesten frater? Aethereas prius
Perfundet Arctos pontus, et Siculi rapax
Consistet aestus unda, et Ionio seges
Matura pelago surget, et lucem dabit
Nox atra terris; ante cum flammis aquae,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Foedusque iungent. PLIST. Quam tamen fraudem times?
THY. Omnem: timori quem meo statuam modum?

Tantum potest, quantum odit. PLIST. In te
quid potest?
THY. Pro me nihil iam metuo; vos facitis mihi
Atrea timendum. PLIST. Decipi captus times?
Serum est cavendi tempus in mediis malis.
THY. Eatur. Unum genitor hoc testor tamen:
Ego vos sequor, non duco. PLIST. Respiciet deus
Bene cogitata. I! — Perge non dubio gradu!

ATREUS, THYESTES,

TANTALUS F. et TERTIUS FRATER } Mutae personae.

Tacite sibi applaudit Atreus, irretitum fratrem, cui obviam procedit, et simulata in gratiam reditione eum circumvenit.

ATR. Plagis tenetur clusa dispositis fera:
Et ipsum, et una generis invisi indolem
Iunctam parenti cerno. Iam tuto in loco
Versantur odia: venit in nostras manus
Tandem Thyestes; venit, et totus quidem
Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.
Sic, cum feras vestigat et longo sagax
Loro tenetur Umber, ac presso vias
Scrutatur ore, dum procul lento suem
Odore sentit: paret, et tacito locum
Rostro pererrat; praeda cum propior fuit:
Cervice tota pugnat, et gemitu vocat
Dominum morantem, seque retinenti eripit.
Cum spirat ira sanguinem, nescit tegi;
Tamen tegatur. THY. Adspice, ut multo gravis
Squalore vultus obruat moestos coma,
Quam foeda iaceat barba. Praestetur fides.
ATR. Fratrem iuvat videre. Complexus mihi
Redde expetitos! Quidquid irarum fuit,
Transierit. Ex hoc sanguis ac pietas die

Colantur; animis odia damnata excidant.
THY. Diluere possem cuncta, nisi talis fores.
Sed fateor, Atreu, fateor, admisi omnia,
Quae credidisti. Pessimam causam meam
Hodierna pietas fecit. Est prorsus nocens,
Quicunque visus tam bono fratri est nocens.
Lacrimis agendum est: supplicem primus vides;
Hae te precantur pedibus intactae manus:
Ponatur omnis ira, et ex animo tumor
Erasus abeat. Obsides fidei accipe
Hos innocentes! ATR. Frater, a genubus manus
Aufer, meosque potius amplexus pete!
Vos quoque, senum praesidia, tot iuvenes, meo
Pendete collo! Squalidam vestem exue,
Oculisque nostris parce, et ornatus cape
Pares meis, laetusque fraterni imperi
Capesse partem! Maior haec laus est mea,
Fratri paternum reddere incolumi decus.
Habere regnum casus est; virtus dare.
THY. Di paria, frater, pretia pro tantis tibi
Meritis rependant. Regiam capitis notam
Squalor recusat noster, et sceptrum manus
Infausta refugit. Liceat in media mihi
Latere turba. ATR. Recipit hoc regnum duos.
THY. Meum esse credo, quidquid est, frater, tuum.
ATR. Quis influentis dona fortunae abnuit?
THY. Expertus est quicunque, quam facile effluant.
ATR. Fratrem potiri gloria ingenti vetas?
THY. Tua iam peracta gloria est; restat mea:
Respuere certum est regna consilium mihi.
ATR. Meam relinquam, nisi tuam partem accipis.
THY. Accipio. Regni nomen impositi feram;
Sed iura et arma servient mecum tibi.
ATR. Imposita capiti vincla venerando gere;
Ego destinatas victimas Superis dabo.

CHORUS.

Inserviens actui praecedenti Chorus Atrei collaudat pietatem, qua simultates et dissidia fratrum composuit, non secus ac serenitas tempestatem secuta.

Credat hoc quisquam? ferus ille et acer,
Nec potens mentis, truculentus Atreus
Fratris adspectu stupefactus haesit,
Nulla vis maior pietate vera est.
Iurgia externis inimica durant;
Quos amor verus tenuit, tenebit.
Ira cum magnis agitata causis
Gratiam rupit, cecinitque bellum;
Cum leves frenis sonuere turmae,
Fulsit hinc illinc agitatus ensis,
Quem movet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mavors cupiens recentem:
Opprimit ferrum, manibusque iunctis
Ducit ad pacem Pietas negantes.
Otium tanto subitum e tumultu
Quis deus fecit? Modo per Mycenas
Arma civilis crepuere belli;
Pallidae natos tenuere matres;
Uxor armato timuit marito,
Cum manum invitus sequeretur ensis,
Sordidus pacis vitio quietae.
Ille labentes renovare muros,
Hic situ quassas stabilire turres,
Ferreïs portas cohibere claustris
Ille certabat; pavidusque pinnis
Anxiae noctis vigil incubabat.
Peior est bello timor ipse belli.
Iam minae saevi cecidere ferri,
Iam silet murmur grave classicorum,
Iam tacet stridor litui strepentis:

Alta pax urbi revocata laetae est
Sic, ubi ex alto tumuere fluctus,
Bruttium Coro feriente pontum,
Scylla pulsatis resonat cavernis;
Ac mare in portu timuere nautae,
Quod rapax haustum revomit Charybdis;
Et ferus Cyclops metuit parentem
Rupe ferventis residens in Aetnae,
Ne superfusis violetur undis
Ignis aeternis resonans caminis;
Et putat mergi sua posse pauper
Regna Laërtes Ithaca tremente.
Si suae ventis cecidere vires,
Mitius stagno pelagus recumbit:
Alta, quae navis timuit secare
Hinc et hinc fusis spatiosa velis,
Strata ludenti patuere cymbae;
Et vacat mersos numerare pisces
Hic, ubi ingenti modo sub procella
Cyclades pontum timuere motae.
Nulla sors longa est: dolor ac voluptas
Invicem cedunt; brevior voluptas.
Ima permutat levis hora summis.—
Ille, qui donat diadema fronti,
Quem genu nixae tremuere gentes,
Cuius ad nutum posuere bella
Medus et Phoebi propioris Indus
Et Dahae Parthis equitem minati,
Anxius sceptrum tenet, et moventes
Cuncta divinat, metuitque casus
Mobiles rerum dubiumque tempus.
Vos, quibus rector maris atque terrae
Ius dedit magnum necis atque vitae,
Ponite inflatos tumidosque vultus:
Quidquid a vobis minor extimescit,
Maior hoc vobis dominus minatur.

Omne sub regno graviore regnum est;
Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens iacentem.
Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperet meliora lapsis:
Miscet haec illis, prohibetque Clotho
Stare fortunam; rotat omne fatum.
Nemo tam divos habuit faventes,
Crastinum ut posset sibi polliceri:
Res deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

ACTUS QUARTUS.

NUNTIUS, CHORUS.

Crudele Atrei facinus et epulas nefandas, in quibus apponebantur Thyestae sui liberi, digna, quae ex oculis spectatorum sublata intus gererentur, narrat nuntii facundia praesens.

NUNT. Quis me per auras turbo praecipitem vehet
Atraque nube involvet, ut tantum nefas
Eripiat oculis? O domus Pelopi quoque
Et Tantalo pudenda! CHOR. Quid portas novi?
NUNT. Quaenam ista regio est, Argos et Sparte, pios
Sortita fratres, et maris gemini premens
Fauces Corinthos, an feris Ister fugam
Praebens Alanis, an sub aeterna nive
Hyrcana tellus, an vagi passim Scythae?
Quis hic nefandi est conscius monstri locus?
CHOR. Effare et istud pande, quodcunque est, malum.
NUNT. Si steterit animus, si metu corpus rigens
Remittet artus. Haeret in vultu trucis
Imago facti. Ferte me insanae procul

Illo procellae, ferte, quo fertur dies
Hinc raptus! CHOR. Animos gravius incertos tenes
Quid sit, quod horres, ede, et auctorem indica.
Non quaero, quis sit, sed uter. Effare ocius!
NUNT. In arce summa Pelopiae pars est domus
conversa ad Austros, cuius extremum latus
Aequale monti crescit, atque urbem premit
Et contumacem regibus populum suis
Habet sub ictu; fulget hic turbae capax
Immane tectum, cuius auratas trabes
Variis columnae nobiles maculis ferunt.
Post ista vulgo nota, quae populi colunt,
In multa dives spatia discedit domus.
Arcana in imo regia secessu patet,
Alta vetustum valle compescens nemus,
Penetrale regni; nulla qua laetos solet
Praebere ramós arbor, aut ferro coli;
Sed taxus et cupressus et nigra ilice
Obscura nutat silva, quam supra eminens
Despectat alte quercus, et vincit nemus.
Hinc auspicari regna Tantalidae solent,
Hinc petere lapsis rebus et dubiis opem.
Adfixa inhaerent dona, vocales tubae,
Fractique currus, spolia Myrtoi maris,
Victaeque falsis axibus pendent rotae,
Et omne gentis facinus; hoc Phrygius loco
Fixus tiaras Pelopis, hic praeda hostium.
Et de triumpho picta barbarico chlamys
Fons stat sub umbra tristis, et nigra piger
Haeret palude. Talis est dirae Stygis
Deformis unda, quae facit coelo fidem.
Hic nocte coeca gemere ferales deos
Fama est; catenis lucus excussis sonat,
Ululantque Manes. Quidquid audire est metus,
Illic videtur: errat antiquis vetus
Emissa bustis turba, et insultant loco

Maiora notis monstra; quin tota solet
Micare flamma silva, et excelsae trabes
Ardent sine igni. Saepe latratu nemus
Trino remugit; saepe simulacris domus
Attonita magnis. Nec dies sedat metum;
Nox propria luco est, et superstitio Inferum
In luce media regnat. Hinc orantibus
Responsa dantur certa, cum ingenti sono
Laxantur adyto fata, et immugit specus
Vocem deo solvente. Quo postquam furens
Intravit Atreus, liberos fratris trahens:
Ornantur arae. Quis queat digne eloqui?
Post terga iuvenum nobiles revocat manus,
Et moesta vitta capita purpurea ligat;
Non tura desunt, non sacer Bacchi liquor,
Tangensve fusa victimam culter mola.
Servatur omnis ordo, ne tantum nefas
Non rite fiat. CHOR. Quis manum ferro admovet?
NUNT. Ipse est sacerdos; ipse funesta prece
Letale carmen ore violento canit;
Stat ipse ad aras; ipse devotos neci
Contrectat, et componit, et ferro admovet;
Attendit ipse: nulla pars sacri perit.
Lucus tremiscit; tota succusso solo
Nutavit aula, dubia, quo pondus daret,
Ac fluctuanti similis; e laevo aethere
Atrum cucurrit limitem sidus trahens;
Libata in ignes vina mutato fluunt
Cruenta Baccho; regium capiti decus
Bis terque lapsum est; flevit in templis ebur.
Movere cunctos monstra; sed solus sibi
Immotus Atreus constat, atque ultro deos
Terret minantes. Iamque dimissa mora
Adsiluit aris, torvum et obliquum intuens.
Ieiuna silvis qualis in Gangeticis
Inter iuvencos tigris erravit duos,

Utriusque praedae cupida (quo primos ferat
Incerta morsus, flectit huc rictus suos,
Illo reflectit, et famem dubiam tenet),
Sic dirus Atreus capita devota impiae
Speculatur irae. Quem prius mactet sibi,
Dubitat; secunda deinde quem caede immolet.
Nec interest; sed dubitat, et saevum scelus
Iuvat ordinare. CHOR. Quem tamen ferro occupat?
NUNT. Primus locus (ne deesse pietatem putes)
Avo dicatur; Tantalus prima hostia est.
CHOR. Quo iuvenis animo, quo tulit vultu necem?
NUNT. Stetit sui securus, et non est preces
Perire frustra passus. Ast illi ferus
In vulnere ensem abscondit, et penitus premens
Iugulo manum commisit. Educto stetit
Ferro cadaver; cumque dubitasset diu,
Hac parte, an illa caderet, in patruum cadit.
Tunc ille ad aras Plisthenem saevus trahit
Adicitque fratri; colla percussa amputat;
Cervice caesa truncus in pronum ruit,
Querulum cucurrit murmure incerto caput.
CHOR. Quid deinde gemina caede perfunctus facit?
Puerone parcit? an scelus sceleri ingerit?
NUNT. Silva iubatus qualis Armenia leo
In caede multa victor armento incubat
(Cruore rictus madidus et pulsa fame
Non ponit iras: hinc et hinc tauros premens
Vitulis minatur, dente iam lasso piger):
Non aliter Atreus saevit atque ira tumet;
Ferrumque gemina caede perfusum tenens,
Oblitus in quem rueret, infesta manu
Exegit ultra corpus. At pueri statim
Pectore receptus ensis in tergo extitit.
Cadit ille, et aras sanguine extinguens suo,
Per utrumque vulnus moritur. CHOR. O saevum scelus!

NUNT. Exhorruistis? Hactenus sistat nefas:
Pius est. CHOR. An ultra maius aut atrocius
Natura recipit? NUNT. Sceleris hunc finem putas?
Gradus est. CHOR. Quid ultra potuit? Abiecit feris
Lanianda forsan corpora, atque igne arcuit.
NUNT. Utinam arcuisset! Ne tegat functos humus,
Ne solvat ignis, avibus epulandos licet
Ferisque triste pabulum saevis trahat.
Votum est sub hoc, quod esse supplicium solet:
Pater insepultos spectet. O nullo scelus
Credibile in aevo, quodque posteritas neget.
Erepta vivis exta pectoribus tremunt,
Spirantque venae, corque adhuc pavidum salit.
At ille fibras tractat, ac fata inspicit,
Et adhuc calentes viscerum venas notat.
Postquam hostiae placuere: securus vacat
Iam fratris epulis. Ipse divisum secat
In membra corpus: amputat trunco tenus
Humeros patentes et lacertorum moras,
Denudat artus dirus atque ossa amputat;
Tantum ora servat et datas fidei manus.
Haec verubus haerent viscera, et lentis data
Stillant caminis; illa flammatus latex,
Candente aheno, iactat. Impositas dapes
Transiluit ignis, inque trepidantes focos
Bis ter regestus et pati iussus moram,
Invitus ardet. Stridit in verubus iecur;
Nec facile dicam, corpora an flammae gemant.
Gemuere. Piceos ignis in fumos abit;
Et ipse fumus, tristis ac nebula gravis,
Non rectus exit, seque in excelsum levans
Ipsos penates nube deformi obsidet.
O Phoebe patiens, fugeris retro licet,
Medioque ruptum merseris coelo diem,
Sero occidisti. Lancinat gnatos pater,
Artusque mandit ore funesto suos.

Nitet fluente madidus unguento comam,
Gravisque vino. Saepe praeclusae cibum
Tenuere fauces. In malis unum hoc tuis
Bonum est, Thyesta, quod mala ignoras tua;
Sed et hoc peribit. Verterit currus licet
Sibi ipse Titan obvium ducens iter,
Tenebrisque facinus obruat tetrum novis
Nox missa ab ortu tempore alieno gravis:
Tamen videndum est; tota patefient mala.

CHORUS.

Videns Chorus solem retrocedere obstupescit, veritus, ne dissoluta mundi machina omnia in antiquum chaos recidant.

Quo terrarum Superumque parens,
Cuius ad ortus noctis opacae
Decus omne fugit, quo vertis iter,
Medioque diem perdis Olympo?
Cur, Phoebe, tuos rapis adspectus?
Nondum serae nuntius horae
Nocturna vocat lumina Vesper
Nondum Hesperiae flexura rotae
Iubet emeritos solvere currus:
Nondum in noctem vergente die
Tertia misit buccina signum;
Stupet ad subitae tempora coenae
Nondum fessis bubus arator.
Quid te aetherio pepulit cursu?
Quae causa tuos limite certo
Deiecit equos? numquid aperto
Carcere Ditis victi tentant
Bella gigantes? numquid Tityos
Pectore fesso renovat veteres
Saucius iras? num reiecto
Latus explicuit monte Typhoeus?
Numquid struitur via Phlegraeos

Alta per hostes, et Thessalicum
Thressa premitur Pelion Ossa?
Solitae mundi periere vices:
Nihil Occasus, nihil Ortus erit.
Stupet, Eoos adsueta deo
Tradere frenos, genitrix primae
Roscida lucis, perversa sui
Limina regni; nescit fessos
Tingere currus, nec fumantes
Sudore iubas mergere ponto.
Ipse insueto novus hospitio
Sol auroram videt occiduus,
Tenebrasque iubet surgere nondum
Nocte parata. Non succedunt
Astra, nec ullo micat igne polus,
Nec Luna graves digerit umbras.
Sed quidquid id est, utinam nox sit!
Trepidant, trepidant pectora magno
Percussa metu, ne fatali
Cuncta ruina quassata labent,
Iterumque deos hominesque premat
Deforme chaos,
Iterum terras et mare et ignes
Et vaga picti sidera mundi
Natura tegat.
Non aeternae facis exortu
Dux astrorum secula ducens
Dabit aestatis brumaeque notas.
Non Phoebeis obvia flammis
Demet Nocti Luna timores,
Vincetque sui fratris habenas,
Curvo brevius limite currens.
Ibit in unum congesta sinum
Turba deorum.
Hic, qui sacris pervius astris
Secat obliquo tramite zonas,

Flectens longos Signifer annos,
Lapsa videbit sidera labens.
Hic, qui nondum vere benigno
Reddit Zephyro vela tepenti,
Aries praeceps ibit in undas,
Per quas pavidam vexerat Hellen.
Hic, qui nitido Taurus cornu
Praefert Hyadas, secum Geminos
Trahet et curvi brachia Cancri.
Leo flammiferis aestibus ardens
Iterum e coelo cadet Herculeus,
Cadet in terras Virgo relictas,
Iustaeque cadent pondera Librae,
Secumque trahent Scorpion acrem;
Et, qui nervo tenet Haemonio
Pennata senex spicula Chiron,
Rupto perdet spicula nervo.
Pigram referens hiemem gelidus
Cadet Aegoceros, frangetque tuam,
Quisquis es, Urnam. Tecum excedent
Ultima coeli sidera Pisces;
Monstraque nunquam perfusa mari
Merget condens omnia gurges;
Et qui medias dividit Ursas,
Fluminis instar, lubricus Anguis,
Magnoque minor iuncta Draconi
Frigida duro Cynosura gelu,
Custosque sui tardus plaustri
Iam non stabilis ruet Arctophylax.
Nos e tanto visi populo
Digni, premeret quos everso
Cardine mundus;
In nos aetas ultima venit.
O nos dura sorte creatos,
Seu perdidimus solem miseri,
Sive expulimus!

Abeant questus; discede, Timor!
Vitae est avidus, quisquis non vult
Mundo secum moriente mori.

ACTUS QUINTUS.

ATREUS.

Exultans impius Atreus nefariam de fratre vindictam sibi gratulatur, dirisque appositis dapibus de natorum sanguine praebendo deliberat.

Aequalis astris gradior, et cunctos super
Altum superbo vertice attingens polum!
Nunc decora regni teneo, nunc solium patris.
Dimitto Superos: summa votorum attigi.
Bene est; abunde est; iam sat est etiam mihi.
Sed cur satis sit? pergam, et implebo patrem
Funere suorum. Ne quid obstaret pudor,
Dies recessit: perge, dum coelum vacat.
Utinam quidem tenere fugientes deos
Possem, et coactos trahere, ut ultricem dapem
Omnes viderent! Quod sat est, videat pater.
Etiam die nolente discutiam tibi
Tenebras, miseriae sub quibus latitant tuae.
Nimis diu conviva securo iaces
Hilarique vultu; iam satis mensis datum est,
Satisque Baccho; sobrio tanta ad mala
Opus est Thyeste. Turba famularis fores
Templi relaxa; festa patefiat domus.
Libet videre, capita natorum intuens
Quos det colores, verba quae primus dolor
Effundat, aut ut spiritu expulso stupens
Corpus rigescat. Fructus hic operis mei est.
Miserum videre nolo; sed, dum fit miser. —
Aperta multa tecta collucent face.

Resupinus ipse purpurae atque auro incubat,
Vino gravatum fulciens laeva caput.
Eructat. O me coelitum excelsissimum,
Regumque regem! vota transcendi mea!
Satur est, capaci ducit argento merum.
Ne parce potu: restat etiamnum cruor
Tot hostiarum. Veteris hunc Bacchi color
Abscondet. Hoc haec mensa claudatur scypho.
Mixtum suorum sanguinem genitor bibat;
Meum bibisset. Ecce, iam cantus ciet
Festasque voces, nec satis menti imperat.

THYESTES.

Thyestis epulantis cantus: quo invitat se ad laetitiam, quam tamen mens ejus praesaga mali non admittit.

Pectora longis hebetata malis,
Iam sollicitas ponite curas!
Fugiat moeror, fugiatque pavor.
Fugiat trepidi comes exilii
Tristis egestas, rebusque gravis
Pudor adflictis. Magis unde cadas,
Quam quo, refert. Magnum, ex alto
Culmine lapsum stabilem in plano
Figere gressum; magnum, ingenti
Strage malorum pressum fracti
Pondera regni non inflexa
Cervice pati, nec degenerem
Victumque malis rectum impositas
Ferre ruinas. Sed iam saevi
Nubila fati pelle, ac miseri
Tempore in omni dimitte notas;
Redeant vultus ad laeta boni;
Veterem ex animo mitte Thyesten! —
Proprium hoc miseros sequitur vitium
Nunquam rebus credere laetis.
Redeat felix Fortuna licet,

Tamen adflictos gaudere piget.
Quid me revocas, festumque vetas
Celebrare diem? quid flere iubes
Nulla surgens dolor ex causa?
Quis me prohibet flore recenti
Vincire comam? Prohibet, prohibet!
Vernae capiti fluxere rosae;
Pingui madidus crinis amomo
Inter subitos stetit horrores;
Imber vultu nolente cadit;
Venit in medias voces gemitus.
Moeror lacrimas amat adsuetas;
Flendi miseris dira cupido est.
Libet infaustos mittere questus;
Libet et Tyrio saturas ostro
Rumpere vestes; ululare libet!
Mittit luctus signa futuri
Mens, ante sui praesaga mali.
Instat nautis fera tempestas,
Cum sine vento tranquilla tument. —
Quos tibi luctus quosve tumultus
Fingis, demens?
Credula praesta pectora fratri!
Iam, quidquid id est, vel sine causa,
Vel sero times. — Nolo infelix;
Sed vagus intra terror oberrat,
Subitos fundunt oculi fletus,
Nec causa subest. Dolor, an metus est?
An habet lacrimas magna voluptas? —

ATREUS, THYESTES.

Atreus, festivitatem simulans, fratrem ad poculum invitat. Cupienti illi videre liberos, quo plenius gauderet, ostendit capita et palmas, et quid actum sit aperit; hinc dolor, ira, convicia, execrationes ortae.

ATR. Festum diem, germane, consensu pari

Celebremus: hic est, sceptra qui firmet mea,
Solidamque pacis adliget certae fidem.
THY. Satias dapis me, nec minus Bacchi tenet.
Augere cumulus hic voluptatem potest,
Si cum meis gaudere felici datur.
ATR. Hic esse natos crede in amplexu patris.
Hic sunt eruntque; nulla pars prolis tuae
Tibi subtrahetur. Ora, quae exoptas, dabo,
Totumque turba iam sua implebo patrem.
Satiaberis, ne metue! Nunc mixti meis
Iucunda mensae sacra iuvenilis colunt;
Sed accientur. Poculum infuso cape
Gentile Baccho! THY. Capio fraternae dapis
Donum. Paternis vina libentur deis,
Tunc hauriantur. Sed quid hoc? Nolunt manus
Parere; crescit pondus, et dextram gravat;
Admotus ipsis Bacchus a labris fugit,
Circaque rictus ore decepto effluit.
En, ipsa trepido mensa subsiluit solo!
Vix lucet ignis. Ipse quin aether gravis
Inter diem noctemque desertus stupet.
Quid hoc? magis magisque concussi labant
Convexa coeli; spissior densis coit
Caligo tenebris, noxque se in noctem addidit;
Fugit omne sidus. Quidquid est, fratri, precor,
Gnatisque parcat; omnis in vile hoc caput
Abeat procella! Redde iam gnatos mihi!
ATR. Reddam, et tibi illos nullus eripiet dies.
THY. Quis hic tumultus viscera exagitat mea?
Quid tremuit intus? Sentio impatiens onus,
Meumque gemitu non meo pectus gemit.
Adeste, nati! genitor infelix vocat;
Adeste! visis fugiet hic vobis dolor. —
Unde obloquuntur? ATR. Expedi amplexus, pater:
Venere. Natos ecquid agnoscis tuos?
THY. Agnosco fratrem. Sustines tantum nefas

Gestare, tellus? non ad infernam Styga
Te nosque mergis, rupta et ingenti via
Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta convellens solo
Vertis Mycenas? Stare circa Tantalum
Uterque iam debuimus: hinc compagibus
Et hinc revulsis, si quid infra Tartara est
Avosque nostros, huc tuam immani sinu
Demitte vallem, nosque defossos tege
Acheronte toto! noxiae supra caput
Animae vagentur nostrum, et ardenti freto
Phlegethon arenas igneus totas agens
Exitia supra nostra violentus fluat.
Immota, tellus, pondus ignavum, iaces?
Fugere Superi. ATR. At accipe hos potius libens
Diu expetitos! Nulla per fratrem est mora:
Fruere, osculare, divide amplexus tribus!
TH. Hoc foedus? haec est gratia? haec fratris fides?
Sic odia ponis? Non peto, incolumes pater
Gnatos ut habeam; scelere quod salvo dari
Odioque possit, frater hoc fratrem rogo:
Sepelire liceat. Redde, quod cernas statim
Uri. Nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. ATR. Quidquid e gnatis tuis
Superest, habebis; quodque non superest, habes
THY. Utrumne saevis pabulum alitibus iacent,
An belluis servantur? an pascunt feras
Epulatus ipse es impia gnatos dape.
THY. Hoc est, deos quod puduit! hoc egit diem
Aversum in ortus! Quas miser voces dabo,
Questusque quos? quae verba sufficient mihi?
Abscissa cerno capita et avulsas manus,
Et rupta fractis cruribus vestigia.
Hoc est, quod avidus capere non potui pater.
Volvuntur intus viscera, et clausum nefas
Sine exitu luctatur, et quaerit fugam.

Da, frater, ensem (sanguinis multum mei
Habet ille): ferro liberis detur via. —
Negatur ensis? Pectora illiso sonent
Contusa planctu! ATR. Sustine, infelix, manum:
Parcamus umbris. THY. Tale quis vidit nefas?
Quis inhospitalis Caucasi rupem asperam
Heniochus habitans? quisve Cecropiis metus
Terris Procrustes? Genitor, en, natos premo,
Premorque natis! Sceleris est aliquis modus.
ATR. Sceleri modus debetur, ubi facias scelus;
Non, ubi reponas. Hoc quoque exiguum est mihi.
Ex vulnere ipso sanguinem calidum in tua
Diffundere ora debui: ut viventium
Biberes cruorem. Verba sunt irae data,
Dum propero: ferro vulnera impresso dedi;
Cecidi ad aras; caede votiva focos
Placavi, et artus corpore exanimo amputans
In parva carpsi frusta, et haec ferventibus
Demersi ahenis; illa lentis ignibus
Stillare iussi; membra nervosque abscidi
Viventibus, gracilique traiectas veru
Mugire fibras vidi, et adgessi manu
Mea ipse flammas. Omnia haec melius pater
Fecisse potuit; cecidit incassum dolor:
Scidit ore natos impio, sed nesciens,
Sed nescientes. THY. Clusa littoribus vagis
Audite maria! vos quoque audite hoc scelus,
Quocunque, di, fugistis! audite, Inferi!
Audite, Terrae! Noxque Tartarea gravis
Et atra nube, vocibus nostris vaca!
Tibi sum relictus; sola tu miserum vides,
Tu quoque sine astris. Vota non faciam improba:
Pro me nihil precabor: ecquid iam potest
Pro me esse? vobis vota prospicient mea.
Tu, summe coeli rector, aetheriae potens
Dominator aulae, nubibus totum horridis

Convolve mundum; bella ventorum undique
Committe, et omni parte violentum intona;
Manuque, non qua tecta et immeritas domos
Telo petis minore, sed qua montium
Tergemina moles cecidit, et qui montibus
Stabant pares gigantes, hac arma expedi,
Ignesque torque! vindica amissum diem!
Iaculare flammas: lumen ereptum polo
Fulminibus exple. Causa, ne dubites diu,
Utriusque mala sit; si minus, mala sit mea:
Me pete! trisulco flammeam telo facem
Per pectus hoc transmitte! si gnatos pater
Humare, et igni tradere extremo volo,
Ego sum cremandus. Si nihil Superos movet,
Nullumque telis impios numen petit:
Aeterna nox permaneat, et tenebris tegat
Immensa longis scelera! Nil, Titan, queror,
Si perseveras. ATR. Nunc meas laudo manus,
Nunc parta vera est palma. Perdideram scelus,
Nisi sic doleres. Liberos nasci mihi
Nunc credo, castis nunc fidem reddi toris.
THY. Quid liberi meruere? ATR. Quod fuerant tui.
THY. Gnatos parenti! ATR. Fateor, et, quod me iuvat,
Certos. THY. Piorum praesides testor deos.
ATR. Quid? coniugales? THY. Scelere quis pensat scelus?
ATR. Scio, quid queraris: scelere praerepto doles,
Nec, quod nefandas hauseris, angit, dapes;
Quod non pararis: fuerat hic animus tibi
Instruere similes inscio fratri cibos,
Et adiuvante liberos matre adgredi,
Similique leto sternere. Hoc unum obstitit,
Tuos putasti. THY. Vindices aderunt dei;
His puniendum vota te tradunt mea.
ATR. Te puniendum liberis trado tuis.

PHOENISSAE.

DRAMATIS PERSONAE.

OEDIPUS.
ANTIGONE.
NUNTIUS.
IOCASTA.
POLYNICES.

ARGUMENTUM.

Oedipus, sibi oculis, ubi scelus suum (de quo vide argumentum Oedipi) agnovisset, erutis, in exilium spontaneum profectus, amolitur a se filiam Antigonen, quae patri vitales auras pertaeso ducem se viae offert, utque mortis cupidinem deponat, multis precibus tandem exorat. Cuius interea filios Eteoclem et Polynicem, violato regnandi per vices foedere, impia moventes arma, incassum laborat mater Iocasta in gratiam reducere. Desunt mutilae huic Tragoediae cetera.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Hauserat obscuras damnata luce tenebras
Oedipodes, tristemque animam sub nocte premebat.
Natorum interea dominandi dira cupido
Occupat haec mentes: Thebanaque regna tue.
Alternis statuunt vicibus. Iamque annua iura
Ille dabat populo; hic patriis semotus ab oris
Argolicas urbes externaque tecta petebat.
Iam vagus exactum sol circumvolverat annum.
Sceptra exul repetit; negat ille excedere regno
Perfidus: arma parant: tristi concurrere bello
Praeceps ira iubet. Cruor undique et undique caedes
Cernitur, hostilique exundant sanguine rupes.
Tandem Graiugenum post funera longa necesque
Mutua Thebani senserunt vulnera fratres.

ACTUS PRIMUS.

OEDIPUS, ANTIGONE.

Oedipum ab instituta morte revocat, persuadetque filia Antigone dux patris coeci

OEDIP. Coeci parentis regimen, ac fessi unicum
Patris levamen, gnata, quam tanti est mihi
Genuisse vel sic, desere infaustum patrem!
In recta quid deflectis errantem gradum?
Permitte labi! Melius inveniam viam,
Quam quaero, solus, quae me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis adspectu levet
Coelum atque terras. Quantulum hac egi manu?
Non video noxae conscium nostrae diem;
Sed videor. Hinc iam solve inhaerentem manum,
Et patere coecum, qua volet, ferri pedem!
Ibo, ibo, qua praerupta protendit iuga
Meus Cithaeron; qua peragrati celer
Per saxa montis iacuit Actaeon, suis
Nova praeda canibus; qua per obscurum nemus
Silvamque opacae vallis instinctas deo
Egit sorores mater, et gaudens malo
Vibrante fixum praetulit thyrso caput;
Vel qua cucurrit corpus invisum trahens
Zethi iuvencus, qua per horrentes rubos
Tauri ferocis sanguis ostentat fugas;
Vel qua alta maria vertice immenso premit
Minora rupes, qua scelus fugiens ferum,
Novumque faciens, mater insiluit freto,
Mersura natum seque! Felices, quibus
Fortuna melior tam bonas matres dedit!

Est alius istis noster in silvis locus,
Qui me reposcit; hunc petam cursu incito
Non haesitabit gressus; huc omni duce
Spoliatus ibo. Quid moror? Sedes meas
Montem, Cithaeron, redde, et hospitium mihi
Illud meum restitue: ut expirem senex,
Ubi debui infans! recipe supplicium vetus,
Semper cruente, saeve, crudelis, ferox,
Cum occidis, et cum parcis! Olim iam tuum
Est hoc cadaver: perage mandatum patris,
Iam et matris. Animus gestit antiqua exequi
Supplicia. Quid me, gnata, pestifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? Genitor vocat.
Sequor, sequor! iam parce! Sanguineum gerens
Insigne regni Laius rapti furit,
Et, ecce, inanes manibus infestis petit
Foditque vultus! Gnata, genitorem vides?
Ego video. Tandem spiritum inimicum exspue,
Desertor animi, fortis in partem tui!
Omitte poenae languidas longae moras,
Mortemque totam admitte! Quid segnis traho,
Quod vivo? Nullum facere iam possum scelus. —
Possum miser: praedico, discede a patre,
Discede, virgo: timeo post matrem omnia.
ANT. Vis nulla, genitor, a tuo nostram manum
Corpore resolvet; nemo me comitem tibi
Eripiet unquam. Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant;
Pars summa magni patris e regno mea est
Pater ipse. Non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapto sceptra qui regno tenet;
Non hunc catervas alter Argolicas agens!
Non si revulso Iupiter mundo tonet,
Mediumque nostros fulmen in nexus cadat,
Manum hanc remittam! Prohibeas, genitor, licet:
Regam abnuentem, diligam invitum patrem.

In plana tendis? vado. Praerupta adpetis?
Non obsto, sed praecedo. Quovis utere
Duce me! Duobus omnis eligitur via.
Perire sine me non potes, mecum potes.
Hic alta rupes arduo surgit iugo,
Spectatque longe spatia subiecti maris;
Vis hanc petamus? Nudus hic pendet silex.
Hic scissa tellus faucibus ruptis hiat;
Vis hanc petamus? Hic rapax torrens cadit,
Partesque lapsi montis exesas rotat;
In hunc ruamus. Dum prior, quo vis, eo;
Non deprecor, non hortor. Extingui cupis,
Votumque, genitor, maximum mors est tibi?
Si moreris, antecedo; si vivis, sequor.
Sed flecte mentem, pectus antiquum advoca,
Victasque magno robore aerumnas doma!
Resiste: tantis in malis vinci mori est.
OEDIP. Unde in nefanda specimen egregium domo?
Unde ista generi virgo dissimilis suo?
Fortuna, credis? aliquis est ex me pius.
Non esset unquam (fata bene novi mea),
Nisi ut noceret. Ipsa se in leges novas
Natura vertet, regeret in fontem citas
Revolutus undas amnis, et noctem adferet
Phoebea lampas, Hesperus faciet diem.
Ut ad miserias aliquid accedat meas,
Pii quoque erimus. Unica Oedipodae est salus
Non esse salvum. Liceat ulcisci patrem
Adhuc inultum. Dextra, quid cessas iners
Exigere poenas? Quidquid exactum est adhuc,
Matri dedisti. Mitte genitoris manum
Animosa virgo: funus extendis meum,
Longasque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terra corpus invisum tege!
Peccas honesta mente; pietatem vocas,
Patrem insepultum trahere. Qui cogit mori

Nolentem, in aequo est, quique properantem impedit.
Occidere est vetare cupientem mori.
Nec tamen in aequo est: alterum gravius reor:
Malo imperari, quam eripi mortem mihi.
Desiste coepto, virgo: ius vitae ac necis
Meae penes me est. Regna deserui libens;
Regnum mei retineo. Si fida es comes:
Ensem parenti trade; sed notum nece
Ensem paterna. Tradis, an nati tenent
Cum regno et illum? Faciet, ubicunque est, opus.
Ibi sit; relinquo; natus hunc habeat meus,
Sed uterque. Flammas potius et vastum aggerem
Compone; in altos ipse me immittam rogos.
Haerebo ad ignes, funebrem escendens struem,
Pectusque solvam durum, et in cineres dabo
Hoc, quidquid in me vivit. — Ubi saevum est mare?
Duc, ubi sit altis prorutum saxis iugum,
Ubi curva rapidus ducat Ismenos vada!
Duc, ubi ferae sint, ubi fretum, ubi praeceps locus,
Si dux es! Illuc ire morituro placet
Ubi sedit alta rupe semifero dolos
Sphinx ore nectens. Dirige huc gressus pedum;
Hic siste patrem! Dira ne sedes vacet,
Monstrum repone maius! Hoc saxum insidens
Obcura nostrae verba fortunae loquar,
Quae nemo solvat. Quisquis Assyrio loca
Possessa regi scindis, et Cadmi nemus
Serpente notum, sacra quo Dirce scatet,
Supplex adoras; quisquis Eurotan bibis,
Spartenque fratre nobilem gemino colis;
Quique Elin et Parnason et Boeotios
Colonus agros uberis tondes soli;
Adverte mentem: saeva Thebarum lues
Luctifica coecis verba committens modis,

Quid simile posuit? quid tam inextricabile?
Avi gener, patrisque rivalis sui,
Frater suorum liberum, et fratrum parens.
Uno avia partu liberos peperit viro,
Ac sibi nepotes. Monstra quis tanta explicet?
Ego ipse, victae spolia qui Sphingis tuli,
Haerebo, fati tardus interpres mei. —
Quid perdis ultra verba? quid pectus ferum
Mollire tentas precibus? Hoc animo sedet,
Effundere hanc cum morte luctantem diu
Animam, et tenebras petere: nam sceleri haec meo
Parum alta nox est; Tartaro condi iuvat,
Et si quid ultra Tartarum est. Tandem libet,
Quod olim oportet. Morte prohiberi haud queo.
Ferrum negabis? noxias lapso vias
Cludes, et arctis colla laqueis inseri
Prohibebis? herbas, quae ferunt letum, auferes?
Quid ista tandem cura proficiet tua?
Ubique mors est. Optime hoc cavit deus.
Eripere vitam nemo non homini potest;
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.
Nil quaero: dextra noster et nuda solet
Bene animus uti. Dextra, nunc toto impetu,
Toto dolore, viribus totis veni!
Non destino unum vulneri nostro locum:
Totus nocens sum: qua voles, mortem exige!
Effringe corpus, corque tot scelerum capax
Evelle; totos viscerum nuda sinus!
Fractum incitatis ictibus guttur sonet,
Laceraeve fixis unguibus venae fluant.
Aut dirige iras, quo soles; haec vulnera
Rescissa multo sanguine ac tabo irriga;
Hac extrahe animam, duram, inexpugnabilem!
Et tu, parens, ubicunque poenarum arbiter
Adstas mearum (non ego hoc tantum scelus
Ulla expiari credidi poena satis

Unquam, nec ista morte contentus fui
Nec me redemi parte; membratim tibi
Volui perire), debitum tandem exige!
Nunc solvo poenas; tunc tibi inferias dedi.
Ades, atque inertem dexteram introrsus preme,
Magisque merge! timida tum parvo caput
Libavit haustu, vixque cupientes sequi
Eduxit oculos. Haeret etiam nunc mihi
Ille animus, haeret, cum recusantem manum
Pressere vultus. Audies verum, Oedipe:
Minus eruisti lumina audacter tua,
Quam praestitisti. Nunc manum cerebro indue;
Hac parte mortem perage, qua coepi mori!
ANT. Pauca, o parens magnanime, miserandae precor
Ut verba natae mente placata audias.
Non te ut reducam veteris ad speciem domus,
Habitumque regni flore pollentem inclito
Peto; ast ut iras, tempore aut ipsa mora
Fractas, remisso pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore, nec victum malis
Dare terga. Non est, ut putas, virtus, pater,
Timere vitam, sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere ac retro dare.
Qui fata proculcavit, ac vitae bona
Proiecit atque abscidit, et casus suos
Oneravit ipse, cui deo nullo est opus,
Quare ille mortem cupiat, aut quare petat?
Utrumque timidi est. Nemo contemsit mori,
Qui concupivit; cuius haud ultra mala
Exire possunt, in loco tuto est situs.
Quis iam deorum (velle fac) quidquam potest
Malis tuis adiicere? Iam nec tu potes,
Nisi hoc, ut esse te putes dignum nece.
Non es, nec ulla pectus hoc culpa attigit.

Et hoc magis te, genitor, insontem voca,
Quod innocens es dis quoque invitis. Quid est,
Quod te efferarit, quod novos subfixerit
Stimulos dolori? quid te in infernas agit
Sedes? quid ex his pellit? Ut careas die? —
Cares. — Ut altis nobilem muris domum
Patriamque fugias? — Patria tibi vivo perit. —
Gnatos fugis, matremque? — Ab aspectu omnium
Fortuna te submovit; et quidquid potest
Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abstulit;
Regni tumultus, turba fortunae prior
Abscessit a te iussa. Quem, genitor, fugis?
OEDIP. Me fugio; fugio conscium scelerum omnium
Pectus; manumque hanc fugio et hoc coelum et deos;
Et dira fugio scelera, quae feci innocens.
Ego hoc solum, frugifera quo surgit Ceres,
Premo? has ego auras ore pestifero traho?
Ego laticis haustu satior, aut ullo fruor
Almae parentis munere? ego castam manum,
Nefandus, incestificus, execrabilis,
Attrecto? ego ullos aure concipio sonos,
Per quos parentis nomen aut nati audiam
Utinam quidem rescindere has quirem vias,
Manibusque adactis omne, qua voces meant,
Aditusque verbis tramite angusto patet,
Eruere possem, gnata! iam sensum tui,
Quae pars meorum es criminum, infelix pater
Fugissem. Inhaeret ac recrudescit nefas
Subinde; et aures ingerunt, quidquid mihi
Donastis oculi. Cur caput tenebris grave
Non mitto ad umbras Ditis aeternas? quid hic
Manes meos detineo? quid terram gravo?
Mixtusque Superis erro? quid restat mali?
Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,
Et ingeni sollertis eximium decus
Periere: cuncta sors mihi infesta abstulit.

Lacrimae supererant; has quoque eripuit mihi. —
Absiste! nullas animus admittit preces,
Novamque poenam sceleribus quaerit parem.
Et esse par quae poterit? Infanti quoque
Decreta mors est. Fata quis tam tristia
Sortitus unquam? Videram nondum diem,
Uterique nondum solveram clusi moras:
Et iam timebar. Protinus quosdam editos
Nox occupavit, et novae luci abstulit;
Mors me antecessit. Aliquis intra viscera
Materna letum praecoquis fati tulit;
Sed numquid et peccavit? Abstrusum, abditum,
Dubiumque an essem, sceleris infandi reum
Deus egit. Illo teste damnavit parens,
Calidoque teneros transuit ferro pedes,
Et in alta nemora pabulum misit feris
Avibusque saevis, quas Cithaeron noxius
Cruore saepe regio tinctas alit.
Sed quem deus damnavit, abiecit pater,
Mors quoque refugit. Praestiti Delphis fidem:
Genitorem adortus impia stravi nece.
Hoc aliqua pietas redimet? — Occidi patrem;
Sed matrem amavi. Proloqui hymenaeum pudet
Taedasque nostras; has quoque invitum pati
Te coge poenas. Facinus ignotum, efferum,
Inusitatum effare, quod populi horreant,
Quod esse factum nulla non aetas neget,
Quod patricidam pudeat. In patrios toros
Tuli paterno sanguine adspersas manus,
Scelerisque pretium maius accepi scelus.
Leve est paternum facinus; in thalamos meos
Deducta mater, ne parum sceleris foret,
Foecunda. Nullum crimen hoc maius potest
Natura ferre. Si quod etiamnum est tamen:
Qui facere possint, dedimus. Abieci necis
Pretium paternae sceptrum, et hoc iterum manus

Armavit aliis. Optime regni mei
Fatum ipse novi: nemo sine sacro feret
Illud cruore. Magna praesagit mala
Paternus animus. Iacta iam sunt semina
Cladis futurae: spernitur pacti fides;
Hic occupato cedere imperio negat;
Ius ille et icti foederis testes deos
Invocat, et Argos exul atque urbes movet
Graias in arma. Non levis fessis venit
Ruina Thebis: tela, flammae, vulnera
Instant, et istis si quod est maius malum:
Ut esse genitos nemo non ex me sciat.
ANT. Si nulla, genitor, causa vivendi tibi est,
Haec una abunde est, ut pater gnatos regas
Graviter furentes. Tu impii belli minas
Avertere unus, tuque vecordes potes
Inhibere iuvenes, civibus pacem dare,
Patriae quietem, foederi laeso fidem.
Vitam tibi ipse si negas, multis negas.
OEDIP. Illis parentis ullus aut aequi est amor,
Avidis cruoris, imperi, armorum, doli,
Diris, scelestis, breviter ut dicam: meis?
Certant in omne facinus, et pensi nihil
Ducunt, ubi illos ira praecipites agat;
Nefasque nullum, per nefas nati, putant.
Non patris illos tangit adflicti pudor,
Non patria; regno pectus attonitum furit.
Scio, quo ferantur, quanta moliri parent;
Ideoque leti quaero maturam viam,
Morique propero, dum in domo nemo est mea
Nocentior me. Gnata, quid genubus meis
Fles advoluta? quid prece indomitum domas?
Unum hoc habet Fortuna, quo possim capi,
Invictus aliis: sola tu adfectus potes
Mollire duros, sola pietatem in domo
Docere nostra. Nil grave aut miserum est mihi,

Quod te sciam voluisse. Tu tantum impera:
Hic Oedipus Aegaea tranabit freta
Iubente te; flammasque, quas Siculo vomit
De monte tellus igneos volvens globos,
Excipiet ore; seque serpenti offeret,
Quae saeva furto nemoris Herculeo furit;
Iubente te praebebit alitibus iecur;
Iubente te vel vivet. . . .

ACTUS SECUNDUS.

NUNTIUS, OEDIPUS, ANTIGONE.

Nuntius, a Thebanis missus, Oedipum obsecrat, ut rediens componat filios. Abnuit Oedipus, et in silvas se recipiens filiis diras imprecatur.

NUNT. Exemplum in ingens regia stirpe edite,
Thebae, paventes arma fraterna, invocant,
Rogantque tectis arceas patriis faces.
Non sunt minae; iam propius accessit malum
Nam regna repetens frater et pactas vices
In bella cunctos Graeciae populos agit;
Septena muros castra Thebanos premunt.
Succurre; prohibe pariter et bellum et nefas!
OEDIP. Ego ille sum, qui scelera committi vetem
Et abstinere sanguine a caro manus
Doceam? magister iuris et amoris pii
Ego sum? Meorum facinorum exempla appetunt;
Me nunc sequuntur. Laudo, et agnosco libens.
Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant!
Agite, o propago cara, generosam indolem
Probate factis; gloriam ac laudes meas
Superate, et aliquid facite, propter quod patrem

Adhuc iuvet vixisse! Facietis, scio:
Sic estis orti. Scelere defungi haud levi
Aut usitato tanta nobilitas potest:
Ferte arma! facibus petite penetrales deos,
Frugemque flamma metite natalis soli!
Miscete cuncta, rapite in exitium omnia!
Disiicite passim moenia, in planum date!
Templis deos obruite; maculatos lares
Conflate! ab imo tota considat domus!
Urbs concremetur! primus a thalamis meis
Incipiat ignis! ANT. Mitte violentum impetum
Doloris, ac te publica exorent mala,
Auctorque placidae liberis pacis veni.
OEDIP. Vides modestae deditum menti senem,
Placidaeque amantem pacis ad partes vocas?
Tumet animus ira, fervet immensum dolor,
Maiusque, quam quod casus et iuvenum furor
Conatur, aliquid cupio. Non satis est adhuc
Civile bellum: frater in fratrem ruat;
Nec hoc sat est: quod debet, ut fiat nefas
De more nostro, quod meos deceat toros:
Date arma patri! — Nemo me ex his eruat
Silvis: latebo rupis exesae cavo,
Aut sepe densa corpus abstrusum tegam.
Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
Et saeva fratrum bella, quod possum, audiam.

ACTUS TERTIUS.

Ἀκέφαλος.

IOCASTA, ANTIGONE, NUNTIUS.

Iocasta, audito in procinctu stare utramque aciem propere fertur, filios (si fieri possit) in gratiam reductura.

IOC. Felix Agaue: facinus horrendum manu

Qua fecerat, gestavit et spolium tulit
Cruenta nati Maenas in partes dati.
Fecit scelus, sed misera non ultra suum
Scelus hoc cucurrit. Hoc leve est, quod sum nocens;
Feci nocentes. Hoc quoque etiamnum leve est;
Peperi nocentes. Deerat aerumnis meis,
Ut et hostem amarem. Bruma ter posuit nives,
Et tertia iam falce decubuit Ceres,
Ut exul errat gnatus et patria caret,
Profugusque regum auxilia Graiorum rogat.
Gener est Adrasti, cuius imperio mare,
Quod cingit Isthmos, regitur; hic gentes suas
Septemque secum regna ad auxilium trahit
Genero. Quid optem, quidve decernam, haud scio
Regnum reposcit. Causa repetentis bona est;
Mala sic petentis. Vota quae faciam parens?
Utrimque natum video: nil possum pie
Pietate salva facere; quodcunque alteri
Optabo nato, fiet alterius malo.
Sed utrumque quamvis diligam adfectu pari:
Quo causa melior sorsque deterior trahit,
Inclinat animus, semper infirmo favens.
Miseros magis fortuna conciliat suis.
NUNT. Regina, dum tu flebiles questus cies,
Terisque tempus salva, nudatis adest
Acies in armis; aera iam bellum cient,
Aquilaque pugnam signifer mota vocat.
Septena reges bella dispositi parant;
Animo pari Cadmea progenies subit;
Cursu citato miles hinc illinc ruit.
Vide, ut atra nubes pulvere abscondat diem,
Fumoque similes campus in coelum erigat
Nebulas, equestri fracta quas tellus pede
Submittit; et, si vera metuentes vident,
Infesta fulgent signa; subrectis adest

Frons prima telis; aurea clarum nota
Nomen ducum vexilla praescriptum ferunt.
I, redde amorem fratribus, pacem omnibus,
Et impia arma matris oppositu impedi!
ANT. Perge, o parens, et concita celerem gradum!
Compesce tela; fratribus ferrum excute;
Nudum inter enses pectus infestos tene;
Aut solve bellum, mater, aut prima excipe!
IOC. Ibo, ibo, et armis obvium opponam caput;
Stabo inter arma. Petere qui fratrem volet,
Petat ante matrem. Tela, qui fuerit pius,
Rogante ponat matre; qui non est pius,
Incipiat a me. Fervidos iuvenes anus
Tenebo. Nullum teste me fiet nefas;
Aut si aliquod et me teste committi potest,
Non fiet unum. ANT. Signa collatis micant
Vicina signis; clamor hostilis fremit.
Scelus in propinquo est: occupa, mater, preces.
Et ecce! motos fletibus credas meis
Sic agmen armis segne compositis venit.
NUNT. Procedit acies tarda, sed properant duces.
IOC. Quis me procellae turbine insano vehens
Volucer per auras ventus aetherias aget?
Quae Sphinx, vel atra nube subtexens diem
Stymphalis, avidis praepetem pennis feret?
Aut quae per altas aëris rapiet vias
Harpyia, saevi regis observans famem,
Et inter acies proiciet raptam duas?
NUNT. Vadit furenti similis, aut etiam furit!
Sagitta qualis Parthica velox manu
Excussa fertur; qualis insano ratis
Premente vento rapitur; aut qualis cadit
Delapsa coelo stella, cum stringens polum
Rectam citatis ignibus rumpit viam
Attonita cursu fugit, et binas statim
Diduxit acies. Victa maternâ prece

Haesere bella, iamque in alternam necem
Illinc et hinc miscere cupientes manum
Vibrata dextra tela suspensa tenent.
Paci favetur; omnium ferrum iacet
Cessatve tectum, vibrat in fratrum manu.
Laniata canas mater ostendit comas;
Rogat abnuentes; irrigat fletu genas.
Negare matri, qui diu dubitat, potest.

ACTUS QUARTUS.

IOCASTA, POLYNICES, ETEOCLES.

Iocasta utrumque filium serio precatur, ut simultate posita in gratiam et amorem redire velint. Eteocles impie respondet.

IOC. In me arma et ignes vertite! in me omnis ruat
Unam iuventus, quaeque ab Inachio venit
Animosa muro, quaeque Thebana ferox
Descendit arce! civis atque hostis simul
Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro!
Haec membra passim spargite ac divellite:
Ego utrumque peperi. Ponitis ferrum ocius?
An dico, et ex quo? Dexteras matri date!
Date, dum piae sunt! Error invitos adhuc
Fecit nocentes; omne Fortunae fuit
Peccantis in nos crimen: hoc primum nefas
Inter scientes geritur. In vestra manu est,
Utrum velitis. Sancta si pietas placet:
Donate matrem pace; si placuit scelus:
Maius paratum est: media se opponit parens.
Proinde bellum tollite, aut belli moram.
Sollicita nunc cui mater alterna prece
Verba admovebo? misera quem amplectar prius?

In utramque partem ducor adfectu pari.
Hic abfuit; sed pacta si fratrum valent,
Nunc alter aberit. Ergo iam nunquam duos,
Nisi sic, videbo? lunge complexus prior
Tu, qui, labores totque perpessus mala,
Longo parentem fessus exilio vides!
Accede propius; clude vagina impium
Ensem, et trementem iamque cupientem excuti
Hastam solo defige! Maternum tuo
Coire pectus pectori clypeus vetat:
Hunc quoque repone. Vinculo frontem exue,
Tegimenque capitis triste belligeri leva,
Et ora matri redde! Quo vultus refers,
Acieque pavida fratris observas manum?
Adfusa totum corpus amplexu tegam:
Tuo cruori per meum fiet via.
Quid dubius haeres? an times matris fidem?
POL. Timeo: nihil iam iura naturae valent.
Post ista fratrum exempla ne matri quidem
Fides habenda est. IOC. Redde iam capulo manum,
Adstringe galeam, laeva se clypeo ingerat;
Dum frater exarmatur, armatus mane.
Tu pone ferrum, causa qui es ferri prior.
Si pacis odium est, furere si bello placet:
Inducias te mater exiguas rogat,
Ferat ut reverso post fugam gnato oscula
Vel prima, vel suprema. Dum pacem peto,
Audite inermes: ille te, tu illum times;
Ego utrumque, sed pro utroque. Quid strictum abnuis
Recondere ensem? Qualibet gaude mora:
Id gerere bellum cupitis, in quo est optimum
Vinci. Vereris fratris infesti dolos?
Quoties necesse est fallere aut falli a suis,
Patiare potius ipse, quam facias, scelus.
Sed ne verere: mater insidias et hinc

Et rursus illinc abiget. Exoro, an patri
Invideo vestro? veni, ut arcerem nefas,
An ut viderem propius? — Hic ferrum abdidit,
Reclinis hastam, et arma defixa incubans.
Ad te preces nunc, gnate, maternas feram;
Sed ante lacrimas. Teneo longo tempore
Petita votis ora. Te profugum solo
Patrio penates regis externi tegunt:
Te maria tot diversa, tot casus vagum
Egere: non te duxit in thalamos parens
Comitata primos, nec sua festas manu
Ornavit aedes, nec sua laetas faces
Vitta revinxit; dona non auro graves
Gazas socer, non arva, non urbes dedit:
Dotale bellum est. Hostium es factus gener,
Patria remotus, hospes alieni laris,
Externa consecutus, expulsus tuis,
Sine crimine exul. Ne quid e fatis tibi
Deesset paternis, hoc quoque ex illis habes,
Errasse thalamis. Gnate, post multos mihi
Remisse soles; gnate suspensae metus
Et spes parentis, cuius adspectum deos
Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum esset erepturus adventu tuo,
Quantum daturus: „Quando pro te desinam,“
Dixi, „timere?“ Dixit irridens deus:
Ipsum timebis. Nempe nisi bellum foret,
Ego te carerem; nempe si tu non fores,
Bello carerem. Triste conspectus datur
Pretium tui durumque; sed matri placet.
Hinc modo recedant arma, dum nullum nefas
Mars saevus audet. Hoc quoque est magnum nefas,
Tam prope fuisse. Stupeo et exanguis tremo,
Cum stare fratres hinc et hinc video duos
Sceleris sub ictu; membra quassantur metu.
Quam paene mater maius adspexi nefas,

Quam quod miser videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamque iam nil tale, sum infelix tamen,
Quod paene vidi. Per decem mensum graves
Uteri labores, perque pietatem inclitae
Precor sororis, et per irati sibi
Genas parentis, scelere quas nullo nocens,
Erroris a se dira supplicia exigens,
Hausit: nefandas moenibus patriis faces
Averte; signa bellici retro agminis
Flecte! ut recedas, magna pars sceleris tamen
Vestri peracta est: vidit hostili grege
Campos repleri patria; fulgentes procul
Armis catervas vidit. Equitatu levi
Cadmea frangi prata, et excelsos rotis
Volitare proceres; igne flagrantes trabes
Fumare, cineri quae petunt nostras domos;
Fratresque (facinus quod novum et Thebis fuit)
In se ruentes — totus hoc exercitus,
Hoc utrinque populus omnis, hoc vidit soror,
Genitrixque vidi: nam pater debet sibi,
Quod ista non spectavit. Occurrat tibi
Nunc Oedipus, quo iudice erroris quoque
Poenae petuntur. Ne, precor, ferro erue
Patriam ac penates; neve, quas regere expetis,
Everte Thebas! Quis tenet mentem furor?
Patriam petendo perdis? ut fiat tua,
Vis esse nullam? Quin tuae causae nocet
Ipsum hoc, quod armis uris infestis solum,
Segetesque adultas sternis, et totos fugam
Edis per agros: nemo sic vastat sua.
Quae corripi igne, quae meti gladio iubes,
Aliena credis? Rex sit e vobis uter,
Manente regno quaerite. Haec telis petes
Flammisque tecta? poteris has Amphionis
Quassare moles, nulla quas struxit manus,

Stridente tardum machina ducens onus;
Sed convocatus vocis et citharae sono
Per se ipse turres venit in summas lapis?
Haec saxa franges victor? hinc spolia auferes,
Vinctosque duces patris aequales tui?
Matres ab ipso coniugum raptas sinu
Saevus catena miles imposita trahet?
Ut adulta virgo mixta captivo gregi
Thebana nuribus munus Argolicis eat?
An et ipsa palmas vincta post tergum datas
Mater triumphi praeda fraterni vehar?
Potesne cives laetus exitio datos
Videre passim? moenibus caris potes
Hostem admovere? sanguine et flamma potes
Implere Thebas? Tam ferum et durum geris
Saevumque in iras pectus, et nondum imperas
Quid sceptra facient? Pone vesanos, precor,
Animi tumores, teque pietati refer!
POL. Ut profugus errem semper? ut patria arcear,
Opemque gentis hospes externae sequar?
Quid paterer aliud, si fefellissem fidem,
Si peierassem? Fraudis alienae dabo
Poenas, at ille praemium scelerum feret?
Iubes abire: matris imperio obsequor
Da, quo revertar. Regia frater mea
Habitet superbus; parva me abscondat casa.
Hanc date repulso! Liceat exiguo lare
Pensare regnum! Coniugi donum datus,
Arbitria thalami dura felicis feram,
Humilisque socerum lixa dominantem sequar?
In servitutem cadere de regno grave est.
IOC. Si regna quaeris, nec potest sceptro manus
Vacare saevo: multa, quae possunt peti
In orbe toto, quaelibet tellus dabit.
Hinc nota Baccho Tmolos attollit iuga,
Qua lata terris spatia frugiferis iacent,

Et qua trahens opulenta Pactolus vada
Inundat auro rura. Nec laetis minus
Maeandros arvis flectit errantes aquas;
Rapidusque campos fertiles Hebrus secat.
Hinc grata Cereri Gargara et dives solum,
Quod Xanthus ambit nivibus Idaeis tumens;
Hinc, qua relinquit nomen, Ionii maris
Fauces Abydo Sestos opposita premit.
Aut, qua latus iam propius Orienti dedit,
Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
Haec regna ferro quaere; in hos populos ferat
Socer arma fortis; has paret sceptro tuo
Tradatque gentes. Hoc adhuc regimen puta
Tenere patrem. Melius exilium est tibi,
Quam reditus iste: crimine alieno exulas,
Tuo redibis. Melius istis viribus
Nova regna nullo scelere maculata adpetes.
Quin ipse frater, arma comitatus tua,
Tibi militabit. Vade et id bellum gere,
In quo pater materque pugnanti tibi
Favere possint! regna cum scelere omnibus
Sunt exiliis graviora. Nunc belli mala
Propone, dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum Graeciae robur trahas;
Licet arma longe miles ac late explicet;
Fortuna belli semper ancipiti in loco est.
Quodcunque Mars decrevit: exaequat duos,
Licet impares sint, gladius, et spes et metus
Sors coeca versat. Praemium incertum petis,
Certum scelus. Favisse fac votis deos
Omnes tuis: cessere et aversi fugam
Petiere cives; clade funesta iacent;
Obtexit agros miles. Exultes licet,
Victorque fratris spolia deiecti geras
Frangenda palma est. Quale tu hoc bellum putas,
In quo execrandum victor admittit nefas,

Si gaudet? Hunc, quem vincere infelix cupis,
Cum viceris, lugebis. Infaustas, age,
Dimitte pugnas; libera patriàm metu,
Luctu parentes. POL. Sceleris et fraudis suae
Poenas nefandus frater ut nullas ferat?
IOC. Ne metue: poenas, et quidem solvet graves:
Regnabit. POL. Haecne est poena? IOC. Si dubitas, avo
Patrique crede; Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmique proles. Sceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere; nec quisquam fide
Rupta tenebat illa. Iam numeres licet
Fratrem inter istos. POL. Numero. ETE. At est tanti mihi
Cum regibus iacere. Te turbae exulum
Adscribo. POL. Regna, dummodo invisus tuis[1]
ETE. Regnare non vult, esse qui invisus timet.
Simul ista mundi conditor posuit deus,
Odium atque regnum. Regis hoc magni reor,
Odia ista premere. Multa dominantem vetat
Amor suorum; plus in iratos licet.
POL. Qui vult amari, languida regnet manu.
Invisa nunquam imperia retinentur diu.
ETE. Praecepta melius imperi reges dabunt;
Exilia tu dispone. Pro regno velim
Patriam, penates, coniugem flammis dare.
Imperia pretio quolibet constant bene.

Deest, et magna pars huius Tragoediae intercidit.

HIPPOLYTUS.

DRAMATIS PERSONAE.

HIPPOLYTUS.

PHAEDRA.

THESEUS.

CHORUS CIVIUM ATHENIENSIUM.

NUNTIUS.

NUTRIX.

FAMULI.

ARGUMENTUM.

Hippolyti, Thesei ex Antiope Amazone filii, Dianam virginem ac venatricem colentis, absente apud Inferos Theseo, noverca Phaedra castitatem oppugnat. Repulsa impudica mulier Theseo reduci privignum oblati per vim stupri insimulat. Ille credulus filio, qui domo fugerat, e votis quod restabat tertio fretus, absenti mortem imprecatur. Ratum facit votum Neptunus emisso tauro marino, qui equos Hippolyti consternat, unde per vepres et saxa distractus auriga dilaniatur. Quod ubi rescivit male sibi conscia mulier, scelus suum falsumque crimen apud maritum confessa gladio se transfigit. Theseus innoxii filii casum lugens, iramque suam detestatus, collectos passim artus composuit.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Pirithoum Theseus Stygia comitatus ab unda est,
Tartareo dominam cupiens abducere regno.
Concipit interea validas in pectore flammas
Phaedra furens, vetito privigni et carpitur igne.
Ille novercalem generosa mente furorem
Sustinet, et tenerum servat sine labe pudorem.
Nusquam tuta homini probitas: heu! crimine foedo
Thesidem insimulat fallaci corde noverca.
Hippolyte infelix, saevo damnatus et acri
Exitio, immeritas solvisti sanguine poenas.
Haec ubi rescivit, stimulis accensa profanis,
Phaedra, suum vertit polluta in pectora ferrum.

ACTUS PRIMUS.

HIPPOLYTUS.

Hippolytus varia loca et munera ministris et venationis comitibus dispertit; Dianamque venationis deam invocat.

Ite, umbrosas cingite silvas,
Summaque montis iuga Cecropii!
Celeri planta lustrate vagi,
Quae saxoso loca Parnethi
Subiecta iacent; quae Thriasiis
Vallibus amnis rapida currens
Verberat unda! scandite colles
Semper canos nive Riphaea!
Hac, hac alii, qua nemus alta
Texitur alno; qua prata iacent,
Quae rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas evocat herbas;
Ubi per graciles lenis Ilissus,
Ut Maeander super aequales,
Labitur agros piger, et steriles
Amne maligno radit arenas!
Vos, qua Marathon tramite laevo
Saltus aperit; qua comitatae
Gregibus parvis nocturna petunt
Pabula foetae! vos, qua, tepidis
Subditus austris, frigora mollit
Durus Acharneus! alius rupem
Dulcis Hymetti, parvas alius
Calcet Aphidnas. Pars illa diu
Vacat immunis, qua curvati
Littora ponti Sunion urget.
Si quem tangit gloria silvae,
Vocat hunc Phlyeus: hic versatur

Metus agricolis, vulnere multo
Iam notus aper. At vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas;
Teneant acres lora Molossos,
Et pugnaces tendant Cretes
Fortia trito vincula collo;
At Spartanos (genus est audax
Avidumque ferae) nodo cuutus
Propiore liga. Veniet tempus,
Cum latratu cava saxa sonent:
Nunc dimissi nare sagaci
Captent auras, lustraqne presso
Quaerant rostro, dum lux dubia est,
Dum signa pedum roscida tellus
Impressa tenet. Alius raras
Cervice gravi portare plagas,
Alius teretes properet laqueos.
Picta rubenti linea penna
Vano cludat terrore feras.
Tibi libretur missile telum.
Tu grave dextra laevaque simul
Robur lato dirige ferro.
Tu praecipites clamore feras
Subsessor ages; tu iam victor
Curvo solves viscera cultro.
Ades en comiti, diva virago,
Cuius regno pars terrarum
Secreta vacat;
Cuius certis petitur telis
Fera, quae gelidum potat Araxen,
Et quae stanti ludit in Istro.
Tua Gaetulos dextra leones,
Tua Cretaeas sequitur cervas;
Nunc veloces figis damas
Leviore manu.
Tibi dant variae pectora tigres,

Tibi villosi terga bisontes,
Latisque feri cornibus uri.
Quidquid solis pascitur arvis,
Sive illud inops novit Garamas,
Sive illud Arabs divite silva,
Sive ferocis iuga Pyrenes,
Sive Hyrcani celant saltus,
Vacuisque vagus Sarmata campis:
Arcus metuit, Diana, tuos.
Tua si gratus numina cultor
Tulit in saltus:
Retia vinctas tenuere feras
Nulli laqueum rupere pedes,
Fertur plaustro praeda gementi;
Tum rostra canes sanguine multo
Rubicunda gerunt, repetitque casas
Rustica longo turba triumpho.
En, diva, faves;
Signum arguti misere canes:
Vocor in silvas. Hac, hac pergam,
Qua via longum compensat iter!

PHAEDRA, NUTRIX.

Phaedra amore Hippolyti ardere se fatetur apud nutricem, frustra eam a tam nefando amore dehortantem.

PH. O magna vasti Creta dominatrix freti,
Cuius per omne littus innumerae rates
Tenuere pontum, quidquid Assyria tenus
Tellure Nereus pervium rostris secat,
Cur me in penates obsidem invisos datam,
Hostique nuptam, degere aetatem in malis
Lacrimisque cogis? Profugus en! coniux abest,
Praestatque nuptae, quam solet, Theseus fidem.
Fortis per altas invii retro lacus
Vadit tenebras miles audacis proci

Solio ut revulsam regis inferni abstrahat,
Pergit furoris socius. Haud illum timor,
Pudorque tenuit: stupra et illicitos toros
Acheronte in imo quaerit Hippolyti pater.
Sed maior alius incubat moestae dolor.
Non me quies nocturna, non altus sopor
Solvere curis: alitur et crescit malum,
Et ardet intus, qualis Aetnaeo vapor
Exundat antro. Palladis telae vacant,
Et inter ipsas pensa labuntur manus;
Non colere donis templa votivis libet;
Non inter aras, Atthidum mixtam choris,
Iactare tacitis conscias sacris faces;
Nec adire castis precibus aut ritu pio
Adiudicatae praesidem terrae deam:
Iuvat excitatas consequi cursu feras,
Et rigida molli gaesa iaculari manu.
Quo tendis, anime? quid furens saltus amas?
Fatale miserae matris agnosco malum
Peccare noster novit in silvis amor.
Genitrix, tui me miseret: infando malo
Correpta, pecoris efferi saevum ducem
Audax amasti. Torvus, impatiens iugi,
Adulter ille, ductor indomiti gregis;
Sed amabat aliquid: quis meas miserae deus,
Aut quis iuvare Daedalus flammas queat?
Non, si ille remeet arte Mopsopia potens,
Qui nostra coeca monstra conclusit domo,
Promittat ullam casibus nostris opem.
Stirpem perosa Solis invisi Venus
Per nos catenas vindicat Martis sui
Suasque; probris omne Phoebeum genus
Onerat nefandis. Nulla Minois levi
Defuncta amore est; iungitur semper nefas.
NUTR. Thesea coniux, clara progenies Iovis,
Nefanda casto pectore exturba ocius!

Extingue flammas, neve te dirae spei
Praebe obsequentem. Quisquis in primo obstitit,
Pepulitque amorem, tutus ac victor fuit;
Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
Sero recusat ferre, quod subiit, iugum.
Nec me fugit, quam durus et veri insolens
Ad recta flecti regius nolit tumor.
Quemcunque dederit exitum casus, feram:
Fortem facit vicina libertas senem.
Honesta primum est velle, nec labi via;
Pudor est secundus, nosse peccandi modum.
Quo, misera, pergis? quid domum infamem adgravas,
Superasque matrem? maius est monstro nefas:
Nam monstra fato, moribus scelera imputes.
Si, quod maritus supera non cernit loca,
Tutum esse facinus credis, et vacuum metu:
Erras. Teneri crede Lethaeo abditum
Thesea profundo, et ferre perpetuam Styga:
Quid ille, lato maria qui regno premit,
Populisque reddit iura centenis pater?
Latere tantum facinus occultum sinet?
Sagax parentum est cura. Credamus tamen
Astu doloque tegere nos tantum nefas:
Quid ille, rebus lumen infundens suum,
Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
Vibrans corusca fulmen Aetnaeum manu,
Sator deorum? credis hoc posse effici,
Inter videntes omnia ut lateas avos?
Sed, ut secundus numinum abscondat favor
Coïtus nefandos, utque contingat stupro
Negata magnis sceleribus semper fides:
Quid poena praesens, consciae noctis pavor,
Animusque culpa plenus et semet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit.
Compesce amoris impii flammas, precor,
Nefasque, quod non ulla tellus barbara

Commisit unquam, non vagi campis Getae,
Nec inhospitalis Taurus, aut sparsus Scythes!
Expelle facinus mente castifica horridum;
Memorque matris, metue concubitus novos.
Miscere thalamos patris et gnati adparas,
Uteroque prolem capere confusam impio?
Perge, et nefandis verte naturam ignibus!
Cur monstra cessant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis insueta audiet,
Natura toties legibus cedet suis,
Quoties amabit Cressa? PH. Quae memoras, scio
Vera esse, nutrix; sed furor cogit sequi
Peiora. Vadit animus in praeceps sciens
Remeatque, frustra sane consilia adpetens.
Sic cum gravatam navita adversa ratem
Propellit unda, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado.
Quid ratio possit? Vicit ac regnat furor,
Potiensque tota mente dominatur deus.
Hic, volucer, omni pollet in terra potens,
Laesumque flammis torret indomitis Iovem;
Gradivus istas belliger sensit faces;
Opifex trisulci fulminis sensit deus,
Et, qui furentes semper Aetnaeis iugis
Versat caminos, igne tam parvo calet;
Ipsumque Phoebum, tela qui nervo regit,
Figit sagitta certior missa puer,
Volitatque coelo pariter et terrae gravis.
NUTR. Deum esse amorem, turpis et vitio favens
Finxit libido; quoque liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit.
Natum per omnes scilicet terras vagum
Erycina mittit! Ille per coelum volans
Proterva tenera tela molitur manu,
Regnumque tantum minimus e Superis habet!
Vana ista demens animus adscivit sibi,

Venerisque numen finxit atque arcus dei.
Quisquis secundis rebus exultat nimis,
Fluitque luxu, semper insolita adpetit.
Tunc illa magnae dira fortunae comes
Subit libido: non placent suetae dapes,
Non tecta sani moris, aut vilis cibus.
Cur in penates rarius tenues subit
Haec delicatas eligens pestis domos?
Cur sancta parvis habitat in tectis Venus,
Mediumque sanos vulgus adfectus tenet,
Et se coercent modica? Contra divites
Regnoque fulti plura, quam fas est, petunt?
Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.
Quid deceat alto praeditam solio, vides:
Metue ac verere sceptra remeantis viri.
PH. Amoris in me maximum regnum puto,
Reditusque nullos metuo: non unquam amplius
Convexa tetigit supera, qui mersus semel
Adiit silentem nocte perpetua domum.
NUTR. Ne crede Diti. Cluserit regnum licet,
Canisque diras Stygius observet fores:
Solus negatas invenit Theseus vias.
PH. Veniam ille amori forsitan nostro dabit.
NUTR. Immitis etiam coniugi castae fuit:
Experta saevam est barbara Antiope manum.
Sed posse flecti coniugem iratum puta:
Quis huius animum flectet intractabilem?
Exosus omne feminae nomen fugit,
Immitis annos coelibi vitae dicat,
Connubia vitat: genus Amazonium scias.
PH. Hunc in nivosi collis haerentem iugis,
Et aspera agili saxa calcantem pede,
Sequi per alta nemora, per montes, placet!
NUTR. Resistet ille, seque mulcendum dabit,
Castosque ritus venere non casta exuet?
Tibi ponet odium, cuius odio forsitan

Persequitur omnes? PH. Precibus haud vinci potest?
NUTR. Ferus est. PH. Amore didicimus vinci feros.
NUTR. Fugiet. PH. Per ipsa maria, si fugiat, sequar.
NUTR. Patris memento. PH. Meminimus matris simul.
NUTR. Genus omne profugit. PH. Pellicis careo metu.
NUTR. Aderit maritus ... PH. Nempe Pirithoi comes.
NUTR. Aderitque genitor. PH. Mitis Ariadnae pater.
NUTR. Per has senectae splendidas supplex comas
Fessumque curis pectus et cara ubera
Precor, furorem siste teque ipsa adiuva!
Pars sanitatis velle sanari fuit.
PH. Non omnis animo cessit ingenuo pudor:
Paremus, altrix. Qui regi non vult amor,
Vincatur. Haud te, fama, maculari sinam.
Haec sola ratio est, unicum effugium mali:
Virum sequamur, morte praevertam nefas.
NUTR. Moderare, alumna, mentis effrenae impetus:
Animos coerce! Dignam ob hoc vita reor,
Quod esse temet autumas dignam nece.
PH. Decreta mors est: quaeritur fati genus.
Laqueone vitam finiam, an ferro incubem?
An missa praeceps arce Palladia cadam?
Pro castitatis vindice armemus manum!
NUTR. Sic te senectus nostra praecipiti sinat
Perire leto? Siste furibundum impetum!
Haud facile quisquam ad vitam revocari potest.
PH. Prohibere ratio nulla periturum potest
Ubi, qui mori constituit, et debet mori.
NUTR. Solamen annis unicum fessis, hera,
Si tam protervus incubat menti furor:
Contemne famam. Fama vix vero favet,
Peius merenti melior, at peior bono.

Tentemus animum tristem et intractabilem.
Meus iste labor est adgredi iuvenem ferum,
Mentemque saevam flectere immitis viri.

CHORUS.

Omnia amori cedere, homines omnis loci, aetatis, conditionis, ipsos deos superos ac inferos, quin et bruta animalia terrestria, aquatilia, aëria.

Diva, non miti generata ponto,
Quam vocat matrem geminus Cupido,
Impotens flammis simul et sagittis,
Iste lascivus Puer ac renidens
Tela quam certo moderatur arcu!
[Labitur totas furor in medullas,
Igne furtivo populante venas.]
Non habet latum data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax isti Puero: per orbem
Spargit effusas agilis sagittas;
Quaeque nascentem videt ora solem,
Quaeque ad Hesperias iacet ora metas,
Si qua ferventi subiecta Cancro est,
Si qua Parrhasiae glacialis Ursae
Semper errantes patitur colonos,
Novit hos aestus. Iuvenum feroces
Concitat flammas, senibusque fessis
Rursus extinctos revocat calores;
Virginum ignoto ferit igne pectus·
Et iubet coelo Superos relicto
Vultibus falsis habitare terras.
Thessali Phoebus pecoris magister
Egit armentum, positoque plectro
Impari tauros calamo vocavit.
Induit formas quoties minores
Ipse, qui coelum nebulasque ducit!

Candidas ales modo movit alas,
Dulcior vocem moriente cygno;
Fronte nunc torva petulans iuvencus
Virginum stravit sua terga ludo,
Perque fraternos, nova regna, fluctus,
Ungula lentos imitante remos,
Pectore adverso domuit profundum,
Pro sua vector timidus rapina.
Arsit obscuri dea clara mundi
Nocte deserta nitidosque fratri
Tradidit currus aliter regendos:
Ille nocturnas agitare bigas
Discit, et gyro breviore flecti;
Nec suum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeavit ortu,
Dum tremunt axes graviore curru.
Natus Alcmena posuit pharetram,
Et minax vasti spolium leonis,
Passus aptari digitis zmaragdos,
Et dari legem rudibus capillis;
Crura distincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente socco;
Et manu, clavam modo qua gerebat,
Fila deduxit properante fuso.
Vidit Persis, ditique ferox
Lydia regno, deiecta feri
Terga leonis; humerisque, quibus
Sederat alti regia coeli,
Tenuem Tyrio stamine pallam.
Sacer est ignis (credite laesis!)
Nimiumque potens. Qua terra salo
Cingitur alto, quaque aetherio
Candida mundo sidera currunt,
Hac regna tenet Puer immitis,
Spicula cuius sentit in imis
Caerulus undis grex Nereïdum,

Flammamque nequit relevare mari;
Ignes sentit genus aligerum.
Venere instincti quam magna gerunt
Grege pro toto bella iuvenci!
Si coniugio timuere suo,
Poscunt timidi proelia cervi,
Et mugitu dant concepti
Signa furoris. Tunc virgatas
India tigres decolor horret;
Tunc vulnificos acuit dentes
Aper, et toto spumeus ore est.
Poeni quatiunt colla leones,
Cum movit amor. Tum silva gemit
Murmure saevo.
Amat insani bellua ponti,
Lucaeque boves. Vindicat omnes
Natura sibi; nihil immune est;
Odiumque perit, cum iussit amor;
Veteres cedunt ignibus irae.
Quid plura canam?
Vincit saevas cura novercas.

ACTUS SECUNDUS.

CHORUS, NUTRIX, PHAEDRA.

Amoris morbum, impatientiam et aestum conqueritur nutrix. Mox ipsa prodit Phaedra mutatis vestibus in cinctum Amazonis seu venatricis, ut Hippolyto placeat.

CHOR. Altrix, profare, quid feras? quonam in loco est
Regina? saevis ecquis est flammis modus?

NUTR. Spes nulla, tantum posse leniri malum;
Finisque flammis nullus insanis erit.
Torretur aestu tacito, et inclusus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor;
Erumpit oculis ignis, et lapsae genae
Lucem recusant. Nihil idem dubiae placet,
Artusque varie iactat incertus dolor.
Nunc, ut soluto, labitur, moriens gradu,
Et vix labante sustinet collo caput;
Nunc se quieti reddit, et somni immemor
Noctem querelis ducit. Attolli iubet,
Iterumque poni, corpus; et solvi comas,
Rursusque fingi. Semper impatiens sui
Mutatur habitus. Nulla iam Cereris subit
Cura, aut salutis. Vadit incerto pede,
Iam viribus defecta. Non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor:
Populatur artus cura; iam gressus tremunt
Tenerque nitidi corporis cecidit decor;
Et, qui ferebant signa Phoebeae facis,
Oculi nihil gentile nec patrium micant.
Lacrimae cadunt per ora, et adsiduo genae
Rore irrigantur, qualiter Tauri iugis
Tepido madescunt imbre percussae nives.
Sed, en, patescunt regiae fastigia!
Reclinis ipsa sedis auratae toro
Solitos amictus mente non sana abnuit.
PH. Removete, famulae, purpura atque auro illitas
Vestes! procul sit muricis Tyrii rubor,
Quae fila ramis ultimi Seres legunt:
Brevis expeditos zona constringat sinus.
Cervix monili vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris.
Odore crinis sparsus Assyrio vacet:
Sic temere iactae colla perfundant comae
Humerosque summos; cursibus motae citis

Ventos sequantur. Laeva se pharetrae dabit:
Hastile vibret dextra Thessalicum manus.
Talis severi mater Hippolyti fuit.
Qualis, relictis frigidi ponti plagis,
Egit catervas, Atticum pulsans solum,
Tanaitis aut Maeotis, et nodo comas
Coegit emisitque, lunata latus
Protecta pelta: talis in silvas ferar!
NUTR. Sepone questus: non levat miseros dolor;
Agreste placa virginis numen deae.
Regina nemorum, sola quae montes colis,
Et una solis montibus coleris dea,
Converte tristes ominum in melius minas!
O magna silvas inter et lucos dea,
Clarumque coeli sidus et noctis decus,
Cuius relucet mundus alterna face,
Hecate triformis, en, ades coeptis favens!
Animum rigentem tristis Hippolyti doma!
Amare discat, mutuos ignes ferat,
Det facilis aures! Mitiga pectus ferum;
Innecte mentem. Torvus, aversus, ferox,
In iura Veneris redeat. Huc vires tuas
Intende. Sic te lucidi vultus ferant,
Et nube rupta cornibus puris eas.
Sic te, regentem frena nocturni aetheris,
Detrahere nunquam Thessali cantus queant,
Nullusque de te gloriam pastor ferat.
Ades invocata; iam faves votis, dea:
Ipsum intuor solemne venerantem sacrum,
Nullo latus comitante. Quid dubitas? dedit
Tempus locumque casus: utendum artibus.
Trepidamus? Haud est facile mandatum scelus
Audere; verum iusta, qui reges timet,
Deponat; omne pellat ex animo decus:
Malus est minister regii imperii pudor.

HIPPOLYTUS, NUTRIX.

Nutrix Hippolyti animum mollire, et ad nuptias et delicias urbanas flectere callide tentat. Ille vitae coelibis et rusticae (quam urbanae collatam praefert) institutum immotus tenet.

HIPP. Quid huc seniles fessa moliris gradus,
O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
Et moesta vultus? Sospes est certe parens,
Sospesque Phaedra, stirpis et geminae iugum.
NUTR. Metus remitte: prospero regnum in statu est,
Domusque florens sorte felici viget.
Sed tu beatis mitior rebus veni:
Namque anxiam me cura sollicitat tui,
Quod te ipse poenis gravibus infestus domas.
Quem fata cogunt, ille cum venia est miser;
At si quis ultro se malis offert volens,
Seque ipse torquet, perdere est dignus bona,
Quis nescit uti. Potius annorum memor
Mentem relaxa: noctibus festis facem
Attolle; curas Bacchus exoneret graves;
Aetate fruere: mobili cursu fugit.
Nunc facile pectus, grata nunc iuveni Venus:
Exultet animus. Cur toro viduo iaces?
Tristem iuventam solve; nunc lusus rape;
Effunde habenas; optimos vitae dies
Effluere prohibe! Propria descripsit deus
Officia, et aevum per suos ducit gradus.
Laetitia iuvenem, frons decet tristis senem.
Quid te coerces, et necas rectam indolem?
Seges illa magnum foenus agricolae dabit,
Quaecunque laetis tenera luxuriat satis;
Arborque celso vertice evincet nemus,
Quam non maligna caedit aut resecat manus.
Ingenia melius recta se in laudes ferunt,

Si nobilem animum vegeta libertas alit.
Truculentus et silvester et vitae inscius,
Tristem iuventam Venere deserta colis.
Hoc esse munus credis indictum viris,
Ut dura tolerent, cursibus domitent equos,
Et saeva bella Marte sanguineo gerant?
Providit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret Fati manus,
Ut damna semper sobole repararet nova.
Excedat, agedum, rebus humanis Venus,
Quae supplet ac restituit exhaustum genus:
Orbis iacebit squalido turpis situ;
Vacuum sine ullis classibus stabit mare;
Alesque coelo deerit, et silvis fera,
Solis et aër pervius ventis erit.
Quem varia leti genera mortalem trahunt
Carpuntque turbam, pontus, et ferrum, et dolus.
Sed fata credas deesse: sic atram Styga
Iam petimus ultro. Coelibem vitam probet
Sterilis iuventus: hoc erit, quidquid vides,
Unius aevi turba, et in semet ruet.
Proinde vitae sequere Naturam ducem:
Urbem frequenta, civium coetus cole.
HIPP. Non alia magis est libera et vitio carens,
Ritusque melius vita quae priscos colat,
Quam quae relictis moenibus silvas amat.
Non illum avarae mentis inflammat furor,
Qui se dicavit montium insontem iugis;
Non aura populi et vulgus infidum bonis,
Non pestilens invidia, non fragilis favor.
Non ille regno servit, aut, regno imminens,
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes
Spei metusque liber. Haud illum niger
Edaxque Livor dente degeneri petit;
Nec scelera populos inter atque urbes sita
Novit; nec omnes conscius strepitus pavet,

Aut verba fingit. Mille non quaerit tegi
Dives columnis, nec trabes multo insolens
Suffigit auro. Non cruor largus pias
Inundat aras, fruge nec sparsi sacra
Centena nivei colla submittunt boves;
Sed rure vacuo potitur, et aperto aethere
Innocuus errat. Callidas tantum feris
Struxisse fraudes novit; et fessus gravi
Labore, niveo corpus Ilisso fovet.
Nunc ille ripam celeris Alphei legit;
Nunc nemoris alti densa metatur loca,
Ubi Lerna puro gelida perlucet vado;
Sedemque mutat. Hic aves querulae fremunt
Ramique ventis lene percussi tremunt,
Veteresque fagi. Iuvit aut amnis vagi
Pressisse ripas, caespite aut nudo leves
Duxisse somnos, sive fons largus citas
Defundit undas, sive per flores novos
Fugiente dulcis murmurat rivo sonus,
Excussa silvis poma compescunt famem,
Et fraga parvis vulsa dumetis cibos
Faciles ministrant. Regios luxus procul
Est impetus fugisse. Sollicito bibant
Auro superbi; quam iuvat nuda manu
Captasse fontem! Certior somnus premit
Secura duro membra versantem toro.
Non in recessu furta et obscuro improbus
Quaerit cubili, seque multiplici timens
Domo recondit; aethera ac lucem petit,
Et teste coelo vivit. Hoc equidem reor
Vixisse ritu, prima quos mixtos deis
Profudit aetas. Nullus his auri fuit
Coecus cupido. Nullus in campo sacer
Divisit agros arbiter populis lapis.
Nondum secabant credulae pontum rates:
Sua quisque norat maria. Non vasto aggere

Crebraque turri cinxerant urbes latus.
Non arma saeva miles aptabat manu
Nec torta clusas fregerat saxo gravi
Balista portas; iussa nec dominum pati
Iuncto ferebat terra servitium bove:
Sed arva per se foeta poscentes nihil
Pavere gentes; silva nativas opes,
Et opaca dederunt antra nativas domos.
Rupere foedus impius lucri furor
Et ira praeceps, quaeque succensas agit
Libido mentes; venit imperii sitis
Cruenta; factus praeda maiori minor;
Pro iure vires esse. Tum primum manu
Bellare nuda, saxaque et ramos rudes
Vertere in arma. Non erat gracili levis
Armata ferro cornus, aut longo latus
Mucrone cingens ensis, aut crista procul
Galeae comantes: tela faciebat dolor.
Invenit artes bellicus Mavors novas
Et mille formas mortis. Hinc terras cruor
Infecit omnes fusus, et rubuit mare.
Tum scelera demto fine per cunctas domos
Iere; nullum caruit exemplo nefas;
A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus coniugis ferro iacet,
Perimuntque foetus impiae matres suos.
Taceo novercas. Mitius nihil est feris.
Sed dux malorum femina; haec scelerum artifex
Obsedit animos, cuius incestae stupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et versa ab imo regna tot populos premunt.
Sileantur aliae: sola coniux Aegei
Medea reddit feminas dirum genus.
NUTR. Cur omnium fit culpa paucarum scelus?
HIPP. Detestor omnes, horreo, fugio, execror.
Sit ratio, sit natura, sit dirus furor

Odisse placuit. Ignibus iunges aquas,
Et amica ratibus ante promittet vada
Incerta Syrtis, ante ab extremo sinu
Hesperia Tethys lucidum attollet diem,
Et ora damis blanda praebebunt lupi,
Quam victus animum feminae mitem geram.
NUTR. Saepe obstinatis induit frenos Amor,
Et odia mutat. Regna materna adspice:
Illae feroces sentiunt Veneris iugum.
Testaris istud unicus gentis puer.
HIPP. Solamen unum matris amissae fero,
Odisse quod iam feminas omnes licet.
NUTR. Ut dura cautes undique intractabilis
Resistit undis, et lacessentes aquas
Longe remittit, verba sic spernit mea.
Sed Phaedra praeceps graditur, impatiens morae.
Quo se dabit fortuna? quo verget furor?
Terrae repente corpus exanimum accidit,
Et ora morti similis obduxit color.
Attolle vultus, dimove vocis moras:
Tuus en, alumna, temet Hippolytus tenet!

PHAEDRA, HIPPOLYTUS, NUTRIX, FAMULI.

Iuvenis pudicitiam omni arte oppugnant, sed frustra: ad fraudem itaque confugiunt et calumnias.

PH. Quis me dolori reddit, atque aestus graves
Reponit animo? Quam bene excideram mihi! —
HIPP. Cur dulce munus redditae lucis fugis?
PH. Aude, anime! tenta! perage mandatum tuum.
Intrepida constent verba: qui timide rogat,
Docet negare. Magna pars sceleris mei
Olim peracta est: serus est nobis pudor:
Amavimus nefanda: si coepta exequor,

Forsan iugali crimen abscondam face.
Honesta quaedam scelera successus facit.
En, incipe, anime! — Commodes paulum, precor,
Secretus aures. Si quis est, abeat, comes.
HIPP. En, locus ab omni liber arbitrio vacat!
PH. Sed ora coeptis transitum verbis negant.
Vis magna vocem emittit, at maior tenet.
Vos testor omnes, coelites, hoc, quod volo,
Me nolle!
HIPP. Animusne cupiens aliquid effari nequit?
PH. Curae leves loquuntur, ingentes stupent
HIPP. Committe curas auribus, mater, meis.
PH. Matris superbum est nomen et nimium potens;
Nostros humilius nomen adfectus decet.
Me vel sororem, Hippolyte, vel famulam voca·
Famulamque potius: omne servitium feram.
Non me, per altas ire si iubeas nives,
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis;
Non, si per ignes ire et infesta agmina,
Cuncter paratis ensibus pectus dare.
Mandata recipe sceptra, me famulam accipe:
Te imperia regere, me decet iussa exequi.
Muliebre non est regna tutari urbium;
Tu, qui iuventae flore primaevo viges,
Cives paterno fortis imperio rege.
Sinu receptam supplicem ac servam tege!
Miserere viduae! HIPP. Summus hoc omen deus
Avertat! aderit sospes actutum parens.
PH. Regni tenacis dominus et tacitae Stygis,
Nullam relictos fecit ad Superos viam.
Thalami remittet ille raptorem sui?
Nisi forte amori placidus et Pluton sedet.
HIPP. Illum quidem aequi coelites reducem
dabunt.
Sed dum tenebit vota in incerto deus:
Pietate caros debita fratres colam,

Et te merebor esse ne viduam putes
Ac tibi parentis ipse supplebo locum.
PH. O spes amantum credula! o fallax amor!
Satisne dixit? Precibus admotis agam. —
Miserere! tacitae mentis exaudi preces!
Libet loqui, pigetque. HIPP. Quodnam istud malum est?
PH. Quod in novercam cadere vix credas malum.
HIPP. Ambigua voce verba perplexa iacis:
Effare aperte. PH. Pectus insanum vapor
Amorque torret. Intimis saevus vorat
Visceribus ignis mersus, et venas latens,
Ut agilis altas flamma, percurrit, trabes.
HIPP. Amore nempe Thesei casto furis?
PH. Hippolyte, sic est: Thesei vultus amo
Illos priores, quos tulit quondam puer,
Cum prima puras barba signaret genas,
Monstrique coecam Gnossii vidit domum,
Et longa curva fila collegit via
Quis tum ille fulsit! Presserant vittae comam,
Et ora flavus tenera tingebat Pudor;
Inerant lacertis mollibus fortes tori,
Tuaeque Phoebes vultus, aut Phoebi mei,
Tuusve potius. Talis, en, talis fuit,
Cum placuit hosti; sic tulit celsum caput,
In te magis refulget incomtus decor.
Est genitor in te totus; et torvae tamen
Pars aliqua matris miscet ex aequo decus:
In ore Graio Scythicus adparet rigor.
Si cum parente Creticum intrasses fretum
Tibi fila potius nostra nevisset soror.
Te, te, soror, quacunque siderei poli
In parte fulges, invoco ad causam parem!
Domus sorores una corripuit duas;
Te genitor, at me gnatus. En, supplex iacet
Adlapsa genubus regiae proles domus!

Respersa labe nulla, et intacta, innocens;
Tibi mutor uni. Certa descendi ad preces:
Finem hic dolori faciet aut vitae dies.
Miserere amantis! HIPP. Magne regnator deum,
Tam lentus audis scelera? tam lentus vides?
Ecquando saeva fulmen emittes manu,
Si nunc serenum est? Omnis impulsus ruat
Aether, et atris nubibus condat diem·
Ac versa retro sidera obliquos agant
Retorta cursus! tuque sidereum caput,
Radiate Titan, ne nefas stirpis tuae
Speculere luci, merge, et in tenebras fuge!
Cur dextra, divum rector atque hominum, vacat
Tua, nec trisulca mundus ardescit face?
In me tona! me fige! me velox cremet
Transactus ignis! sum nocens; merui mori:
Placui novercae. — Dignus en stupris ego
Scelereque tanto visus? ego solus tibi
Materia facilis? hoc meus meruit rigor?
O scelere vincens omne femineum genus!
[O maius ausa matre monstrifera malum,]
Genitrice peior! Illa se tantum stupro
Contaminavit, et tamen tacitum diu
Crimen biformi partus exhibuit nota,
Scelusque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans. Ille te venter tulit.
O ter quaterque prospero fato dati,
Quos hausit et peremit et leto dedit
Odium dolusque! Genitor, invideo tibi:
Colchide noverca maius hoc, maius malum est.
PH. Et ipsa nostrae fata cognosco domus:
Fugienda petimus; sed mei non sum potens.
Te vel per ignes, per mare insanum sequar,
Rupesque, et amnes, unda quos torrens rapit;
Quacunque gressus tuleris, hac amens agar!
Iterum, superbe, genubus advolvor tuis

HIPP. Procul impudicos corpore a casto amove
Tactus! Quid hoc est? etiam in amplexus ruit?
Stringatur ensis: merita supplicia exigat.
En, impudicum crine contorto caput
Laeva reflexi: iustior nunquam focis
Datus tuis est sanguis, arcitenens dea!
PH. Hippolyte, nunc me compotem voti facis:
Sanas furentem. Maius hoc voto meo est,
Salvo ut pudore manibus immoriar tuis.
HIPP. Abscede! vive: ne quid exores; et hic
Contactus ensis deserat castum latus!
Quis eluet me Tanais? aut quae barbaris
Maeotis undis Pontico incumbens mari?
Non ipse toto magnus Oceano pater
Tantum expiarit sceleris. O silvae! o ferae!
PH. Deprensa culpa est, anime! — NUTR. Quid segnis stupes?
Regeramus ipsi crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus. Scelere velandum est scelus.
Tutissimum est inferre, cum timeas, gradum.
Ausae priores simus, an passae nefas,
Secreta cum sit culpa, quis testis sciet?
Adeste, Athenae! fida famulorum manus,
Fer opem! nefandi raptor Hippolytus stupri
Instat, premitque; mortis intentat metum;
Ferro pudicam terret! En, praeceps abit,
Ensemque trepida liquit attonitus fuga!
Pignus tenemus sceleris. Hanc moestam prius
Recreate! Crinis tractus et lacerae comae,
Ut sunt, remaneant, facinoris tanti notae.
Perferte in urbem! — Recipe iam sensus, hera!
Quid te ipsa lacerans omnium adspectus fugis?
Mens impudicam facere, non casus, solet

CHORUS.

Precatur Chorus, ut bene cedat Hippolyto forma, quae plerisque fuit exitio. Thesei reditum prospicit.

Fugit insanae similis procellae,
Ocior nubes glomerante Coro,
Ocior cursum rapiente flamma,
Stella cum ventis agitata longos
Porrigit ignes.
Conferat tecum decus omne priscum
Fama, miratrix senioris aevi.
Pulcrior tanto tua forma lucet,
Clarior quanto micat orbe pleno,
Cum suos ignes coeunte cornu
Iunxit, et curru properante pernox
Exerit vultus, rubicunda Phoebe,
Nec tenent stellae faciem minores;
Qualis est primas referens tenebras
Nuntius noctis, modo lotus undis,
Hesperus, pulsis iterum tenebris
Lucifer idem.
Et tu thyrsigera Liber ab India,
Intonsa iuvenis perpetuum coma,
Tigres pampinea cuspide territans,
Ac mitra cohibens cornigerum caput,
Non vinces rigidas Hippolyti comas.
Neu vultus nimium suspicias tuos:
Omnes per populos fabula distulit,
Phaedrae quem Bromio praetulerit soror.
Anceps forma bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis,
Ut velox celeri pede laberis!
Non sic prata novo vere decentia
Aestatis calidae despoliat vapor,
Saevit solstitio cum medius dies,

Et noctes brevibus praecipitat rotis
(Languescunt folio lilia pallido,
Et gratae capiti deficiunt rosae),
Ut fulgor, teneris qui radiat genis,
Momento rapitur, nullaque non dies
Formosi spolium corporis abstulit.
Res est forma fugax: quis sapiens bono
Confidat fragili? Dum licet, utere.
Tempus te tacitum subruet, horaque
Semper praeterita deterior subit.
Quid deserta petis? Tutior aviis
Non est forma locis. Te nemore abdito,
Cum Titan medium constituit diem,
Cinget turba licens, Naides improbae,
Formosos solitae claudere fontibus;
Et somnis facient insidias tuis
Lascivae nemorum deae,
Montivagique Panes;
Aut, te stellifero despiciens polo,
Sidus post veteres Arcadas editum
Currus non poterit flectere candidos
Et nuper rubuit, nullaque lucidis
Nubes sordidior vultibus obstitit;
At nos solliciti lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus: tu fueras labor,
Et tu causa morae; te dea noctium
Dum spectat, celeres sustinuit vias.
Vexent hanc faciem frigora parcius,
Haec solem facies rarius adpetat:
Lucebit Pario marmore clarius.
Quam grata est facies torva viriliter,
Et pondus veteris triste supercili
Phoebo colla licet splendida compares.
Illum caesaries, nescia colligi,
Perfundens humeros, ornat et integit;

Te frons hirta decet, te brevior coma
Nulla lege iacens. Tu licet asperos
Pugnacesque deos viribus arceas
Et vasti spatio vincere corporis:
Aequas Herculeos nam iuvenis toros,
Martis belligeri pectore latior.
Si dorso libeat cornipedis vehi:
Frenis Castorea mobilior manu
Spartanum poteris flectere Cyllaron.
Amentum digitis tende prioribus,
Et totis iaculum dirige viribus:
Tam longe, dociles spicula figere,
Non mittent gracilem Cretes arundinem.
Aut si tela modo spargere Parthico
In coelum placeat: nulla sine alite
Descendent, tepido viscere condita;
Praedam de mediis nubibus auferent.
Raris forma viris (secula prospice!)
Impunita fuit. Te melior deus
Tutum praetereat, formaque nobilis
Deformis senii monstret imaginem.
Quid sinat inausum feminae praeceps furor?
Nefanda iuveni crimina insonti parat.
En scelera! quaerit crine lacerato fidem,
Decus omne turbat capitis, humectat genas;
Instruitur omnis fraude feminea dolus.
Sed iste quisnam est, regium vultu decus
Gerens, et alto vertice attollens caput?
Ut ora iuveni paria Pirithoo gerit,
Ni languido pallore canderent genae,
Staretque recta squalor incultus coma.
En, ipse Theseus redditus terris adest!

ACTUS TERTIUS.

THESEUS, NUTRIX.

Reversus ab Inferis Theseus aomestici luctus causam a nutrice obvia sciscitatur. Illa se hoc tantum scire respondet, Phaedram necis consilium iniisse.

THES. Tandem profugi noctis aeternae plagam,
Vastoque manes carcere umbrantem polum.
Ut vix cupitum subferunt oculi diem!
Iam quarta Eleusin dona Triptolemi secat
Paremque toties Libra composuit diem,
Ambiguus ut me sortis ignotae labor
Detinuit inter mortis et vitae mala.
Pars una vitae mansit extincto mihi,
Sensus. Malorum finis Alcides fuit,
Qui cum revulso Tartaro extraheret canem,
Me quoque supernas pariter ad sedes tulit.
Sed fessa virtus robore antiquo caret,
Trepidantque gressus. Heu, labor quantus fuit
Phlegethonte ab imo petere longinquum aethera,
Pariterque mortem fugere et Alciden sequi!
Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?
Expromat aliquis! Luctus et lacrimae et dolor,
In limine ipso moesta lamentatio,
Auspicia digna prorsus inferno hospite.
NUTR. Tenet obstinatum Phaedra consilium necis,
Fletusque nostros spernit, ac morti imminet.
THES. Quae causa leti? reduce cur moritur viro?
NUTR. Haec ipsa letum causa maturum attulit.
THES. Perplexa magnum verba nescio quid tegunt.
Effare aperte, quis gravet mentem dolor.
NUTR. Haud pandit ulli. Moesta secretum occulit,

Statuitque secum ferre, quo moritur, malum.
Iam perge, quaeso, perge: properato est opus.
THES. Reserate clusos regii postes laris!

THESEUS, PHAEDRA, FAMULI.

Primum simulat Phaedra mori se malle, quam vim sibi illatam revelare Theseo; cui deinde nutrici cruciatum minitanti ostendit gladium, quem Hippolytus abiectum reliquisset

THES. O socia thalami, siccine adventum viri
Et expetiti coniugis vultum excipis?
Quin ense viduas dexteram, atque animum mihi
Restituis, et, te quidquid e vita fugat,
Expromis? PH. Heu heu, per tui sceptra imperi,
Magnanime Theseu, perque natorum indolem,
Tuosque reditus, perque iam cineres meos,
Permitte mortem! THES. Causa quae cogit mori?
PH. Si causa leti dicitur, fructus perit.
THES. Nemo istud alius, me quidem excepto, audiet.
PH. Aures pudica coniugis solas timet.
THES. Effare: fido pectore arcana occulam.
PH. Alium silere quod voles, primus sile.
THES. Leti facultas nulla continget tibi.
PH. Mori volenti deesse mors nunquam potest.
THES. Quod sit luendum morte delictum, indica.
PH. Quod vivo. THES. Lacrimae nonne te nostrae movent?
PH. Mors optima est perire lacrimandum suis.
THES. Silere pergit. Verbere ac vinclis anus
Altrixque prodet, quidquid haec fari abnuit.
Vincite ferro. Verberum vis extrahat
Secreta mentis. PH. Ipsa iam fabor, mane.
THES. Quidnam ora moesta avertis, et lacrimas genis
Subito coortas veste praetenta obtegis?
PH. Te, te, creator coelitum, testem invoco,

Et te coruscum lucis aetheriae iubar,
Ex cuius ortu nostra dependet domus,
Tentata precibus restiti; ferro ac minis
Non cessit animus: vim tamen corpus tulit.
Labem hanc pudoris eluet noster cruor.
THES. Quis (ede!) nostri decoris eversor fuit?
PH. Quem rere minime. THES. Quis sit, audire expeto.
PH. Hic dicet ensis, quem tumultu territus
Liquit stuprator, civium adcursum timens.
THES. Quod facinus, heu me! cerno? quod monstrum intuor?
Regale patriis asperum signis ebur!
Capulo refulget generis Actaei decus!
Sed ipse quonam evasit? PH. Hi trepidum fuga
Videre famuli concitum celeri pede.

THESEUS.

Agnito ense deceptus pater et iratus filio immerito exitium inprecatur.

Proh sancta pietas! proh gubernator poli,
Et qui secundum fluctibus regnum moves,
Unde ista venit generis infandi lues?
Hunc Graia tellus aluit, an Taurus Scythes,
Colchusve Phasis? Redit ad auctores genus,
Stirpemque primam degener sanguis refert.
Est iste prorsus gentis armiferae furor,
Odisse Veneris foedera, et castum diu
Vulgare populis corpus. O tetrum genus,
Nullaque victum lege melioris soli!
Ferae quoque ipsae veneris evitant nefas,
Generisque leges inscius servat pudor.
Ubi vultus ille et ficta maiestas viri,
Atque habitus horrens, prisca et antiqua adpetens
Morumque senium triste, et adfectus graves?

O vita fallax! abditos sensus geris,
Animisque pulcram turpibus faciem induis!
Pudor impudentem celat, audacem quies,
Pietas nefandum; vera fallaces probant;
Simulantque molles dura. Silvarum incola
Ille efferatus, castus, intactus, rudis,
Mihi te reservas? a meo primum toro
Et scelere tanto placuit ordiri virum?
Iamiam superno numini grates ago,
Quod icta nostra cecidit Antiope manu;
Quod non ad antra Stygia descendens tibi
Matrem reliqui. Profugus ignotas procul
Percurre gentes! Te licet terra ultimo
Summota mundo dirimat Oceani plagis,
Orbemque nostris pedibus obversum colas;
Licet in recessu penitus extremo abditus
Horrifera celsi regna transieris poli,
Hiemesque supra positus et canas nives
Gelidi frementes liqueris Boreae minas
Post te furentes: sceleribus poenas dabis!
Profugum per omnes pertinax latebras premam!
Longinqua, clausa, abstrusa, diversa, invia
Emetiemur! Nullus obstabit locus:
Scis, unde redeam. Tela quo mitti haud queunt,
Huc vota mittam. Genitor aequoreus dedit,
Ut vota prono trina concipiam deo,
Et invocata munus hoc sanxit Styge.
En, perage donum triste, regnator freti!
Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem,
Adeatque manes iuvenis iratos patri.
Fer abominandam nunc opem gnato, parens
Nunquam supremum numinis munus tui
Consumeremus, magna ni premerent mala.
Inter profunda Tartara et Ditem horridum,
Et imminentes regis inferni minas,
Voto peperci; redde nunc pactam fidem,

Genitor! — Moraris? cur adhuc undae silent?
Nunc atra ventis nubila impellentibus
Subtexe noctem; sidera et coelum eripe
Effunde pontum; vulgus aequoreum cie,
Fluctusque ab ipso tumidus Oceano voca!

CHORUS.

Queritur chorus, cum coeli ceterarumque rerum cursus certo regantur consilio, non tamen res humanas iuste ac recte cedere, cum bonis male sit, malis bene.

O magna parens Natura deum,
Tuque igniferi rector Olympi,
Qui sparsa cito sidera mundo
Cursusque vagos rapis astrorum,
Celerique polos cardine versas,
Cur tanta tibi est cura perennes
Agitare vias aetheris alti,
Ut nunc canae frigora brumae
Nudent silvas;
Nunc arbustis redeant umbrae,
Nunc aestivi colla Leonis
Cererem magno fervore coquant,
Viresque suas temperet annus;
Et cur idem, qui tanta regis,
Sub quo vasti pondera mundi
Librata suos ducunt orbes,
Hominum nimium securus abes,
Non sollicitus prodesse bonis,
Nocuisse malis?
Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, spargitque manu
Munera coeca, peiora fovens.
Vincit sanctos dira libido;
Fraus sublimi regnat in aula.
Tradere turpi fasces populus

Gaudet; eosdem colit atque odit.
Tristis virtus perversa tulit
Praemia recti:
Castos sequitur mala paupertas,
Vitioque potens regnat adulter.
O vane pudor, falsumque decus!
Sed quid citato nuntius portat gradu,
Rigatque moestis lugubrem vultum genis?

ACTUS QUARTUS.

NUNTIUS, THESEUS, CHORUS.

Narrat Theseo nuntius, ut perierit Hippolytus discerptus ab equis suis, quos terruerat taurus marinus a Neptuno ex Thesei voto immissus.

NUNT. O sors acerba et dura famulatus gravis,
Cur me ad nefandos nuntium casus vocas?
THES. Ne metue clades fortiter fari asperas:
Non imparatum pectus aerumnis gero.
NUNT. Vocem dolori lingua luctificam negat.
THES. Proloquere, quae sors adgravet quassam domum.
NUNT. Hippolytus, heu me! flebili leto occubat.
THES. Gnatum parens obiisse iam pridem scio;
Nunc raptor obiit. Mortis effare ordinem.
NUNT. Ut profugus urbem liquit infesto gradu,
Celerem citatis passibus cursum explicans:
Celsos sonipedes ocius subigit iugo,
Et ora frenis domita substrictis ligat.
Tum multa secum effatus, et patrium solum
Abominatus, saepe genitorem ciet,
Acerque habenis lora permissis quatit

Cum subito vastum tumuit ex alto mare,
Crevitque in astra. Nullus inspirat salo
Ventus; quieti nulla pars coeli strepit,
Placidumque pelagus propria tempestas agit.
Non tantus Auster Sicula disturbat freta,
Nec tam furens Ionius exurgit sinus
Regnante Coro, saxa cum fluctu tremunt,
Et cana summum spuma Leucaten ferit.
Consurgit ingens pontus in vastum aggerem,
Tumidumque monstro pelagus in terras ruit.
Nec ista ratibus tanta construitur lues;
Terris minatur. Fluctus haud cursu levi
Provolvitur: nescio quid onerato sinu
Gravis unda portat. Quae novum tellus caput
Ostendit astris? Cyclas exoritur nova?
Latuere rupes, numen Epidauri dei,
Et scelere petrae nobiles Scironides,
Et quae duobus terra comprimitur fretis.
Haec dum stupentes querimur: en! totum mare
Immugit. Omnes undique scopuli adstrepunt.
Summum cacumen rorat expulso sale,
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas;
Qualis per alta vehitur Oceani freta
Fluctus refundens ore physeter capax.
Inhorruit concussus undarum globus,
Solvitque sese, et littori invexit malum
Maius timore. Pontus in terram ruit,
Suumque monstrum sequitur. Os quassat tremor.
THES. Quis habitus ille corporis vasti fuit?
NUNT. Herculea taurus colla sublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti iubam;
Stant hispidae aures; oribus varius color,
Et quem feri dominator habuisset gregis,
Et quem sub undis natus (hinc flammam vomunt,
Oculi hinc relucent caerula insignes nota);
Opima cervix arduos tollit toros,

Naresque hiulcis haustibus patulae fremunt·
Musco tenaci pectus ac palear viret;
Longum rubenti spargitur fuco latus;
Tum pone tergus ultima in monstrum coit
Facies, et ingens bellua immensam trahit
Squamosa partem. Talis extremo mari
Pistrix citatas sorbet ac frangit rates.
Tremuere terrae; fugit attonitum pecus
Passim per agros, nec suos pastor sequi
Meminit iuvencos; omnis e saltu fera
Diffugit, omnis frigido exanguis metu
Venator horret. Solus immunis metu
Hippolytus arctis continet frenis equos,
Pavidosque notae vocis hortatu ciet.
Est alta ad Argos collibus ruptis via,
Vicina tangens spatia suppositi maris;
Hic se illa moles acuit, atque iras parat.
Ut cepit animos, seque praetentans satis
Prolusit irae: praepeti cursu evolat,
Summam citato vix gradu tangens humum,
Et torva currus ante trepidantes stetit.
Contra feroci gnatus insurgens minax
Vultu, nec ora mutat, et magnum intonat:
„Haud frangit animum vanus hic terror meum:
Nam mihi paternus vincere est tauros labor.“
Inobsequentes protinus frenis equi
Rapuere currum; iamque deerrantes via,
Quacunque rabidos pavidus evexit furor,
Hac ire pergunt, seque per scopulos agunt.
At ille, qualis turbido rector mari
Ratem retentat, ne det obliquum latus,
Et arte fluctus fallit, haud aliter citos
Currus gubernat: ora nunc pressis trahit
Constricta frenis, terga nunc torto frequens
Verbere coercet. Sequitur adsiduus comes,
Nunc aequa carpens spatia, nunc contra obvius

Oberrat, omni parte terrorem movens.
Non licuit ultra fugere: nam toto obvius
Incurrit ore corniger ponti horridus.
Tum vero pavida sonipedes mente exciti
Imperia solvunt, seque luctantur iugo
Eripere, rectique in pedes iactant onus.
Praeceps in ora fusus implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus; et quanto magis
Pugnat, sequaces hoc magis nodos ligat.
Sensere pecudes facinus, et curru levi,
Dominante nullo, qua timor iussit, ruunt.
Talis per auras non suum agnoscens onus,
Solique falso creditum indignans diem,
Phaëthonta currus devio excussit polo.
Late cruentat arva, et inlisum caput
Scopulis resultat. Auferunt dumi comas,
Et ora durus pulcra populatur lapis,
Peritque multo vulnere infelix decor.
Moribunda celeres membra provolvunt rotae;
Tandemque raptum truncus ambusta sude
Medium per inguen stipite erecto tenet,
Paulumque domino currus adfixo stetit.
Haesere biiuges vulnere, et pariter moram
Dominumque rumpunt. Inde semianimem secant
Virgulta; acutis asperi vepres rubis,
Omnisque truncus corporis partem tulit.
Errant per agros, funebris, famuli, manus,
Per illa, qua distractus Hippolytus, loca,
Longum cruenta tramitem signat nota
Moestaeque domini membra vestigant canes.
Necdum dolentum sedulus potuit labor
Explere corpus. Hoccine est formae decus?
Qui modo, paterni clarus imperii comes
Et certus heres, siderum fulsit modo.
Passim ad supremos ille colligitur rogos,
Et funeri confertur. THES. O nimium potens,

Quanto parentes sanguinis vinclo tenes
Natura! quam te colimus inviti quoque!
Occidere volui noxium; amissum fleo. —
CHOR. Haud quisquam honeste flere, quod voluit, potest.
THES. Equidem malorum maximum hunc cumulum reor,
Si abominanda casus optata efficit.
NUNT. Etsi odia servas, cur madent fletu genae?
THES. Quod interemi, non quod amisi, fleo

CHORUS.

Sublimis fortunae instabilitatem et pericula, humilis securitatem canit, Hippolyti mortem deflet.

Quanti casus humana rotant!
Minor in parvis Fortuna furit,
Leviusque ferit leviora deus;
Servat placidos obscura quies,
Praebetque senes casa securos.
Admota aetheriis culmina sedibus
Euros excipiunt, excipiunt Notos,
Insani Boreae minas,
Imbriferumque Corum.
Humida vallis raros patitur
Fulminis ictus: tremuit telo
Iovis altisoni Caucasus ingens.
Phrygiumque nemus matris Cybeles.
Metuens coelo Iupiter alto
Vicina petit;
Non capit unquam magnos motus
Humilis tecti plebeia domus.
[Circa regna tonat.]
Volat ambiguis mobilis alis
Hora, nec ulli

Praestat velox Fortuna fidem.
Qui clara videt sidera mundi
Nitidumque diem nocte relicta,
Luget moestos tristis reditus;
Ipsoque magis flebile Averno
Sedis patriae videt hospitium.
Pallas Actaeae veneranda genti,
Quod tuus coelum Superosque Theseus
Spectat, et fugit Stygias paludes,
Casta nil debes patruo rapaci:
Constat inferno numerus tyranno.
Quae vox ab altis flebilis tectis sonat,
Strictoque vecors Phaedra quid ferro parat?

ACTUS QUINTUS.

THESEUS, PHAEDRA.

Phaedra Hippolyti innocentiam, suas calumnias revelat, ipsaque sua se manu occidit. Pater non sine luctu filio iusta persolvit, novercae negat.

THES. Quis te dolore percitam instigat furor?
Quid ensis iste, quidve vociferatio,
Planctusque supra corpus invisum volunt?
PH. Me, me, profundi saeve dominator freti,
Invade, et in me monstra caerulei maris
Emitte, quidquid intimo Tethys sinu
Extrema gestat, quidquid Oceanus vagis
Complexus undis ultimo fluctu tegit!
O dire Theseu semper, o nunquam tuis
Tuto reverse! Gnatus et genitor nece
Reditus tuos luere: pervertis domum,
Amore semper coniugum aut odio nocens.

Hippolyte, tales intuor vultus tuos,
Talesque feci? Membra quis saevus Sinis,
Aut quis Procrustes sparsit? aut quis Cressius,
Daedalea vasto claustra mugitu replens,
Taurus biformis, ore cornigero ferox,
Divulsit? Heu me! quo tuus fugit decor,
Oculique, nostrum sidus? Exanimis iaces?
Ades parumper, verbaque exaudi mea!
Nil turpe loquimur. Hac manu poenas tibi
Solvam, et nefando pectori ferrum inseram,
Animaque Phaedram pariter ac scelere exuam;
Et te per undas perque Tartareos lacus,
Per Styga, per amnes igneos amens sequar!
Placemus umbras: capitis exuvias cape,
Laceraeque frontis accipe abscissam comam!
Non licuit animos iungere; at certe licet
Iunxisse fata. Morere, si casta es, viro;
Si incesta, amori. Coniugis thalamos petam
Tanto impiatos facinore? Hoc deerat nefas,
Ut vindicato sancta fruereris toro!
O mors pudoris maximum laesi decus,
O mors amoris una sedamen mali,
Confugimus ad te: pande placatos sinus!
Audite, Athenae, tuque, funesta pater
Peior noverca: falsa memoravi, et nefas,
Quod ipsa demens pectore insano hauseram
Mentita finxi. Vana punisti pater,
Iuvenisque castus crimine incesto iacet. —
Pudicus, insons, recipe iam mores tuos! —
Mucrone pectus impium iusto patet,
Cruorque sancto solvit inferias viro!
Quid facere rapto debeas gnato parens,
Disce a noverca: condere Acherontis plagis.

THESEUS, CHORUS.

THES. Pallidi fauces Averni, vosque Taenarei specus,
Unda miseris grata Lethes, vosque, torpentes lacus,
Impium rapite, atque mersum premite perpetuis malis!
Nunc adeste, saeva ponti monstra, nunc vastum mare,
Ultimo quodcunque Proteus aequorum abscondit sinu,
Meque ovantem scelere tanto rapite in altos gurgites!
Tuque semper, genitor, irae facilis adsensor meae,
Morte facile dignus haud sum, qui nova gnatum nece
Segregem sparsi per agros; quique, dum falsum nefas
Exequor vindex severus, incidi in verum scelus.
Sidera et manes et undas scelere complevi meo:
Amplius sors nulla restat: regna me norunt tria.
In hoc redimus: patuit ad coelum via;
Bina ut viderem funera et geminam necem;
Coelebs et orbus, funebres una face
Ut concremarem prolis ac thalami rogos.
Donator atrae lucis, Alcide, tuum
Diti remitte munus; ereptos mihi
Restitue manes! — Impius frustra invoco
Mortem relictam. Crudus et leti artifex,
Exitia machinatus insolita, effera,
Nunc ipse tibimet iusta supplicia inroga:
Pinus coacto vertice attingens humum
Coelo remissum findat in geminas trabes,
Mittatve praeceps saxa per Scironia!

Graviora vidi, quae pati clusos iubet
Phlegethon, nocentes igneo cingens vado:
Quae poena maneat memet et sedes, scio.
Umbrae nocentes cedite, et cervicibus
His, his repositum degravet fessas manus
Saxum, seni perennis Aeolio labor;
Me ludat amnis ora vicina adluens;
Vultur relicto transvolet Tityo ferus,
Meumque poenae semper accrescat iecur;
Et tu mei requiesce Pirithoi pater:
Haec incitatis membra turbinibus ferat
Nusquam resistens orbe revoluto rota.
Dehisce, tellus! recipe me, dirum chaos,
Recipe! haec ad umbras iustior nobis via est:
Gnatum sequor. Ne metue, qui manes regis:
Casti venimus. — Recipe me aeterna domo
Non exiturum! — Non movent divos preces;
At si rogarem scelera, quam proni forent!
CHOR. Theseu, querelis tempus aeternum manet.
Nunc iusta nato solve, et absconde ocius
Dispersa foede membra laniatu effero.
THES. Huc, huc reliquias vehite cari corporis,
Pondusque et artus temere congestos date.
Hippolytus hic est? Crimen agnosco meum:
Ego te peremi; neu nocens tantum semel
Solusve fierem: facinus ausurus parens
Patrem advocavi. Munere, en, patrio fruor!
O triste fractis orbitas annis malum!
Complectere artus, quodque de gnato est super,
Miserande, moesto pectore incumbens fove!
Disiecta genitor membra laceri corporis
In ordinem dispone, et errantes loco
Restitue partes! Fortis hic dextrae locus;
Hic laeva frenis docta moderandis manus
Ponenda. Laevi lateris agnosco notas.
Quam magna lacrimis pars adhuc nostris abest!

Durate, trepidae, lugubri officio, manus,
Fletusque largos sistite, arentes genae,
Dum membra nato genitor adnumerat suo
Corpusque fingit! Hoc quid est forma carens
Et turpe, multo vulnere abruptum undique?
Quae pars tui sit dubito, sed pars est tui.
Hic, hic repone; non suo, at vacuo loco.
Haecne illa facies igne sidereo nitens,
Inimica flectens lumina? huc cecidit decor?
O dira fata! numinum o saevus favor.
Sic ad parentem gnatus ex voto redit?
En, haec suprema dona genitoris cape,
Saepe efferendus! interim haec ignes ferant.
Patefacite acerba caede funestam domum:
Mopsopia claris tota lamentis sonet.
Vos adparate regii flammam rogi;
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite! Istam terra defossam premat,
Gravisque tellus impio capiti incubet.

OEDIPUS.

DRAMATIS PERSONAE.

OEDIPUS.

IOCASTA.

CREON.

CHORUS THEBANORUM.

TIRESIAS.

MANTO.

SENEX.

PHORBAS

NUNTIUS.

ARGUMENTUM.

Grassante Thebis dira pestilentia mittitur Delphos Creon consulturus Apollinem. Refert, expiandam Laii necem interfectoris exilio. Qui cum ignoraretur, Tiresias, frustra extispicia aggressus, per necromantiam Laii umbra evocata intelligit, ipsum esse regem Oedipum. Negat primum ille, sed postea disquirens invenit, se filium esse Laii, quem interfecerat, et Iocastae, quam uxorem duxerat. Effossis itaque prae pudore atque ira oculis in exilium abit, et Iocasta gladio se confodit.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Laius erat duri periturus vulnere nati,
Ut sortes vatum et Phoebi responsa canebant.
Id metuens puerum primo de matre cadentem
Condemnans iubet umbrosis exponere silvis.
Fata invicta manent, Parcarum immobilis ordo est.
Infantem, ut perhibent, ad moenia celsa Corinthi
Sors infensa tulit, regali et sede locavit;
Ille autem, pergens scitatum oracula Phoebi,
Unde genus ducat, quis primus sanguinis auctor,
Incidit in patrem, quem funere mersit acerbo
Inscius, et Thebas violento Marte subegit.
Iungitur ecce! nefas: thalamos namque ille parentis
Invasit, proprios iterum revolutus in ortus.
Haec ubi fatidici cecinerunt crimina vates:
Hic latuit densis effosso lumine silvis;
At genitrix tantos finivit morte dolores.

ACTUS PRIMUS.

OEDIPUS, IOCASTA.

Oedipus de pestis saevitia conqueritur.

OED. Iam nocte Titan dubius expulsa redit,
Et nube moestum squalida exoritur iubar
Lumenque flamma triste luctifica gerens
Prospiciet avida peste solatas domos,
Stragemque, quam nox fecit, ostendet dies.
Quisquamne regno gaudet? O fallax bonum,
Quantum malorum fronte quam blanda tegis.
Ut alta ventos semper excipiunt iuga
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
Quamvis quieti, verberant fluctus maris:
Imperia sic excelsa Fortunae obiacent.
Quam bene parentis sceptra Polybi fugeram,
Curis solutus exul, intrepidus, vacans!
Coelum deosque testor, in regnum incidi.
Infanda timeo, ne mea genitor manu
Perimatur. Hoc me Delphicae laurus monent,
Aliudque nobis maius indicunt scelus.
Est maius aliquod patre mactato nefas?
Pro misera pietas? eloqui fatum pudet:
Thalamos parentis Phoebus et diros toros
Gnato minatur: impia incestos face.
Hic me paternis expulit regnis timor:
Non ego penates profugus excessi meos;
Parum ipse fidens mihimet in tuto tua,
Natura, posui iura. Cum magna horreas:
Quae posse fieri non putes, metuas tamen.
Cuncta expavesco, meque non credo mihi.
Iamiam aliquid in nos fata moliri parant:

Nam quid rear, quod ista Cadmeae lues
Infesta genti strage tam late edita
Mihi parcit uni? cui reservamur malo?
Inter ruinas urbis et semper novis
Deflenda lacrimis funera ac populi struem
Incolumis adsto. Scilicet Phoebi reus
Sperare poteras sceleribus tantis dari
Regnum salubre? Fecimus coelum nocens.
Non aura gelido lenis adflatu fovet
Anhela flammis corda, non Zephyri leves
Spirant; sed igne frigit aestiferi Canis
Titan, Leonis terga Nemeaei premens.
Deseruit amnes humor atque herbas color,
Aretque Dirce; tenuis Ismenos fluit,
Et tingit inopi nuda vix unda vada.
Obscura coelo labitur Phoebi soror,
Tristisque mundus nubilo pallet novo.
Nullum serenis noctibus sidus micat;
Sed gravis et ater incubat terris vapor.
Obtexit arces coelitum ac summas domos
Inferna facies. Denegat fructum Ceres
Adulta; et altis flava cum spicis tremat,
Arente culmo sterilis emoritur seges.
Nec ulla pars immunis exitio vacat:
Sed omnis aetas pariter et sexus ruit,
Iuvenesque senibus iungit, et gnatis patres
Funesta pestis; una fax thalamos cremat;
Planctuque acerbo funera et questu carent.
Quin ipsa tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos; quodque in extremis solet,
Periere lacrimae. Portat hunc aeger parens
Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit;
Properatque, ut alium repetat in eundem rogum.
Quin luctu in ipso luctus exoritur novus,
Suaeque circa funus exequiae cadunt.
Tum propria flammis corpora alienis cremant;

Diripitur ignis: nullus est miseris pudor.
Non ossa tumuli sancta discreti tegunt;
Arsisse satis est. Pars quota in cineres abit
Deest terra tumulis; iam rogos silvae negant.
Non vota, non ars ulla correptos levant.
Cadunt medentes; morbus auxilium trahit.
Adfusus aris supplices tendo manus,
Matura poscens fata: praecurram ut prior
Patriam ruentem, neve post omnes cadam,
Fiamque regni funus extremum mei.
O saeva nimium numina! o fatum grave!
Negatur uni nempe in hoc populo mihi
Mors tam parata? Sperne letali manu
Contacta regna! linque lacrimas, funera,
Tabifica coeli vitia, quae tecum invehis
Infaustus hospes! profuge iamdudum ocius
Vel ad parentes. IOC. Quid iuvat, coniux, mala
Gravare questu? Regium hoc ipsum reor,
Adversa capere; quoque sit dubius magis
Status, et cadentis imperi moles labet,
Hoc stare certo pressius fortem gradu.
Haud est virile terga Fortunae dare.
OED. Abest pavoris crimen ac probrum procul,
Virtusque nostra nescit ignavos metus.
Si tela contra stricta, si vis horrida
Mavortis in me rueret: adversus feros
Audax gigantes obvias ferrem manus.
Nec Sphinga coecis verba nectentem modis
Fugi: cruentos vatis infandae tuli
Rictus, et albens ossibus sparsis solum;
Cumque e superna rupe, iam praedae imminens,
Aptaret ales verbera, et, caudam movens,
Saevi leonis more, conciperet minas:
Carmen poposci. Sonuit horrendum; insuper
Crepuere malae; saxaque impatiens morae
Revulsit unguis, viscera expectans mea.

Nodosa sortis verba et implexos dolos
Ac triste carmen alitis solvi ferae.
IOC. Quid sera mortis vota nunc demens facis!
Licuit perire. Laudis hoc pretium tibi
Sceptrum, et peremtae Sphingis haec merces datur.
OED. Ille, ille, dirus callidi monstri cinis
In nos rebellat; illa nunc Thebas lues
Peremta perdit. Una iam superest salus,
Si quam salutis Phoebus ostendit viam.

CHORUS.

Luis gravitatem deplorat Chorus e Thebanis.

Occidis Cadmi generosa proles
Urbe cum tota! viduas colonis
Respicis terras, miseranda Thebe.
Carpitur leto tuus ille, Bacche,
Miles, extremos comes usque ad Indos.
Ausus Eois equitare campis,
Figere et mundo tua signa primo.
Cinnami silvis Arabes beatos
Vidit, et versas equitis sagittas
Terga fallacis metuenda Parthi;
Littus intravit pelagi rubentis.
Promit hic ortus aperitque lucem
Phoebus, et flamma propiore nudos
Inficit Indos.
Stirpis invictae genus interimus.
Labimur saevo rapiente fato.
Ducitur semper nova pompa Morti;
Longus ad manes properatur ordo
Agminis moesti; seriesque tristis
Haeret, et turbae tumulos petenti
Non satis septem patuere portae.
Stat gravis strages, premiturque iuncto

Funere funus.
Prima vis tardas tetigit bidentes:
Laniger pingues male carpsit herbas.
Colla tacturus steterat sacerdos;
Dum manus certum parat alta vulnus:
Aureo taurus rutilante cornu
Labitur segnis. Patuit sub ictu
Ponderis vasti resoluta cervix?
Ne cruor ferrum maculavit: atra
Turpis e plaga sanies profusa est.
Segnior cursu sonipes in ipso
Concidit gyro, dominumque prono
Prodidit armo.
Incubant pratis pecudes relictae;
Taurus armento pereunte marcet.
Deficit pastor grege diminuto,
Tabidos inter moriens iuvencos.
Non lupos cervi metuunt rapaces;
Cessat irati fremitus leonis;
Nulla villosis feritas in ursis;
Perdidit pestem latebrosa serpens,
Aret, et sicco moritur veneno.
Non silva sua decorata coma
Fundit opacis montibus umbras;
Non rura virent ubere glebae;
Non plena suo vitis Iaccho
Brachia curvat:
Omnia nostrum sensere malum.
Rupere Erebi claustra profundi
Turba sororum face Tartarea;
Phlegethonque sua motam ripa
Miscuit undis Styga Sidoniis
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, et omnes explicat alas.
Quique capaci turbida cymba
Flumina servat durus senio

Navita crudo, vix adsiduo
Brachia conto lassata refert,
Fessus turbam vectare novam.
Quin Taenarei vincula ferri
Rupisse canem fama, et nostris
Errare locis; mugisse solum:
Vaga per lucos simulacra virum
Maiora viris; bis Cadmeum
Nive discussa tremuisse nemus;
Bis turbatam sanguine Dircen;
Nocte silenti
Amphionios ululasse canes.
O dira novi facies leti,
Gravior leto! Piger ignavos
Adligat artus languor; et aegro
Rubor in vultu, maculaeque caput
Sparsere leves; tum vapor ipsam
Corporis arcem flammeus urit,
Multoque genas sanguine tendit,
Oculique rigent, et sacer ignis
Pascitur artus; resonant aures;
Stillatque niger naris aduncae
Cruor, et venas rumpit hiantes;
Intima creber viscera quassat
Gemitus stridens. Tunc amplexu
Frigida presso saxa fatigant.
Quos liberior domus elato
Custode sinit, petitis fontes,
Aliturque sitis latice ingesto.
Prostrata iacet turba per aras,
Oratque mori. Solum hoc faciles
Tribuere dei. Delubra petunt,
Haud ut voto numina placent,
Sed iuvat ipsos satiare deos.
Quisnam ille propero regiam gressu petit?
Adestne clarus sanguine ac factis Creon,

An aeger animus falsa pro veris videt?
Adest petitus omnibus votis Creon.

ACTUS SECUNDUS.

OEDIPUS, CREON.

Reversus Delphis Creon nuntiat, iubere deum, ut mors Laii expurgetur, nec prius cessaturam pestem, quam in exilium mittatur interfector eius; de quo, quia non nominatur, ambigitur.

OED. Horrore quatior, fata quo vergant timens,
Trepidumque gemino pectus adflictu labat.
Ubi laeta duris mixta in ambiguo iacent:
Incertus animus scire cum cupiat, timet.
Germane nostrae coniugis, fessis opem
Si quam reportas, voce properata edoce.
CR. Responsa dubia sorte perplexa latent.
OED. Dubiam salutem qui dat adflictis, negat.
CR. Ambage flexa Delphico mos est deo
Arcana tegere. OED. Fare, sit dubium licet
Ambigua soli noscere Oedipodae datur.
CR. Caedem expiari regiam exilio deus,
Et interemtum Laium ulcisci iubet.
Non ante coelo lucidus curret dies,
Haustusque tutos aetheris puri dabit.
OED. Et quis peremtor incliti regis fuit?
Quem memoret, ede, Phoebus: ut poenas luat.
CR. Sit, precor, dixisse tutum visu et auditu horrida.
Torpor insedit per artus, frigidus sanguis coit.
Ut sacrata templa Phoebi supplici intravi pede,
Et pias, numen precatus, rite submisi manus:
Gemina Parnassi nivalis arx trucem fremitum dedit,

Imminens Phoebea laurus tremuit et movit domum,
Ac repente sancta fontis lympha Castalii stetit.
Incipit Lethaea vates spargere horrentes comas,
Et pati commota Phoebum. Contigit nondum specum;
Emicat vasto fragore maior humano sonus:
„Mitia Cadmeis remeabunt sidera Thebis,
„Si profugus Dircen Ismenida liqueris hospes,
„Regis caede nocens, Phoebo iam notus et infans.
„Nec tibi longa manent sceleratae gaudia caedis:
„Tecum bella geres, natis quoque bella relinques,
„Turpis maternos iterum revolutus in ortus.“
OED. Quod facere monitu coelitum iussus paro,
Functi cineribus regis hoc decuit dari,
Ne sancta quisquam sceptra violaret dolo.
Regi tuenda maxime regum est salus:
Queritur peremtum nemo, quem incolumem timet.
CR. Curam peremti maior excussit timor.
OED. Pium prohibuit ullus officium metus?
CR. Sphinx et nefandi carminis tristes minae.
OED. Nunc expietur numinum imperio scelus.
Quisquis deorum regna placatus vides;
Tu, tu, penes quem iura praecipitis poli;
Tuque, o sereni maximum mundi decus,
Bis sena cursu signa qui vario regis,
Qui tarda celeri secula evolvis rota;
Sororque fratri semper occurrens tuo,
Noctivaga Phoebe; quique ventorum potens
Aequor per altum caerulos currus agis;
Et qui carentes luce disponis domos,
Adeste! Cuius Laius dextra occidit,
Hunc non quieta tecta, non fidi lares,
Non hospitalis exulem tellus ferat.
Thalamis pudendis doleat et prole impia.
Hic et parentem dextera perimat sua;
Faciatque (num quid gravius optari potest?)

Quidquid ego fugi. Non erit veniae locus:
Per regna iuro, quaeque nunc hospes gero,
Et quae reliqui, perque penetrales deos
Per te, pater Neptune, qui fluctu brevi
Utrinque nostro geminus adludis solo;
Et ipse nostris vocibus testis veni,
Fatidica vatis ora Cirrhaeae movens.
Ita molle senium ducat, et summum diem
Securus alto reddat in solio, parens,
Solasque Merope noverit Polybi faces,
Ut nulla sontem gratia eripiet mihi!
Sed quo nefandum facinus admissum loco est,
Memorato. Aperto Marte, an insidiis iacet?
CR. Frondifera sanctae nemora Castaliae petens,
Calcavit arctis obsitum dumis iter,
Trigemina qua se spargit in campos via.
Secat una gratum Phocidos Baccho solum,
Unde altus ima deserit, coelum petens,
Clementer acto colle, Parnassos biceps;
At una bimares Sisyphi terras adit,
Olenia in arva; tertius trames, cava
Convalle serpens, tangit errantes aquas,
Gelidumque dirimit amnis Elei vadum.
Hic pace fretum subita praedonum manus
Adgressa ferro facinus occultum tulit.
In tempore ipso, sorte Phoebea excitus,
Tiresia tremulo tardus adcelerat genu,
Comesque Manto luce viduatum trahens.

OEDIPUS, TIRESIAS, MANTO.

Tiresias per haruspicium eruere Laii interfectorem tentat, sed re propter tristia extispicia infecta ad necromantiam se convertit.

OED. Sacrate divis, proximum Phoebo caput,
Responsa solve; fare, quem poenae petant.

TIR. Quod tarda fatu est lingua, quod quaerit moras,
Haud te quidem, magnanime, mirari addecet:
Visu carenti magna pars veri latet.
Sed quo vocat me patria, quo Phoebus, sequar:
Fata eruantur. Si foret viridis mihi
Calidusque sanguis, pectore exciperem deum.
Adpellite aris candidum tergo bovem,
Curvoque nunquam colla depressum iugo!
Tu, lucis inopem, gnata, genitorem regens,
Manifesta sacri signa fatidici refer.
MAN. Opima sanctas victima ante aras stetit.
TIR. In vota Superos voce solemni voca,
Arasque dono turis Eoi extrue.
MAN. Iam tura sacris coelitum ingessi focis
TIR. Quid flamma? largas iamne comprendit dapes?
MAN. Subito refulsit lumine, et subito occidit.
TIR. Utrumne clarus ignis et nitidus stetit,
Rectusque purum verticem coelo tulit,
Et summam in auras fusus explicuit comam;
An latera circumserpit incertus viae,
Et fluctuante turbidus fumo labat
MAN. Non una facies mobili flammae fuit:
Imbritera qualis implicat varios sibi
Iris colores, parte quae magna poli
Curvata picto nuntiat nimbos sinu.
Quis desit illi, quisve sit, dubites, color:
Caerulea fulvis mixta oberravit notis;
Sanguinea rursus; ultima in tenebras abit.
Sed ecce! pugnax ignis in partes duas
Discedit, et se scindit unius sacri
Discors favilla. Genitor, horresco intuens:
Libata Bacchi dona permuta cruor,
Ambitque densus regium fumus caput.
Ipsosque circa spissior vultus sedet,

Et nube densa sordidam lucem abdidit.
Quid sit, parens, effare! TIR. Quid fari queam
Inter tumultus mentis attonitae vagus?
Quidnam loquar? Sunt dira, sed in alto, mala.
Solet ira certis numinum ostendi notis.
Quid istud est, quod esse prolatum volunt
Iterumque nolunt, et truces iras tegunt?
Pudet deos nescio quid. Huc propere admove,
Et sparge salsa colla taurorum mola.
Placidone vultu sacra et admotas manus
Patiuntur? MAN. Altum taurus attollens caput,
Primos ad ortus positus, expavit diem,
Trepidusque vultum obliquat, et radios fugit.
TIR. Unone terram vulnere adflicti petunt?
MAN. Iuvenca ferro semet opposito induit,
Et vulnere uno cecidit; at taurus, duos
Perpessus ictus, huc et huc dubius ruit,
Animamque fessus vix reluctantem exprimit.
TIR. Utrum citatus vulnere angusto micat,
An lentus altas irrigat plagas cruor?
MAN. Huius per ipsam, qua patet pectus, viam
Effusus amnis; huius exiguo graves
Maculantur ictus imbre, sed versus retro
Per ora multus sanguis atque oculos redit.
TIR. Infausta magnos sacra terrores cient.
Sed ede certas viscerum nobis notas.
MAN. Genitor, quid hoc est? Non levi motu, ut solent,
Agitata trepidant exta; sed totas manus
Quatiunt, novusque prosilit venis cruor.
Cur marcet aegrum penitus, ac mersum latet,
Liventque venae; magna pars fibris abest;
Et felle nigro tabidum spumat iecur,
Ac (semper omen unico imperio grave)
En! capita paribus bina consurgunt toris;
Sed utrumque caesum tenuis abscondit caput
Membrana. Latebram rebus occultis negans,

Hostile valido robore insurgit latus,
Septemque venas tendit. Has omnes retro
Prohibens reverti limes obliquus secat.
Mutatus ordo est, sede nil propria iacet;
Sed acta retro cuncta. Non animae capax
In parte dextra pulmo sanguineus iacet;
Non laeva cordis regio; non molli ambitu
Omenta pingues visceri obtendunt sinus.
Natura versa est; nulla lex utero manet.
Scrutemur, unde tantus hic extis rigor.
Quod hoc nefas? Conceptus innuptae bovis,
Nec more solito positus, alieno in loco
Implet parentem. Membra cum gemitu movet;
Tremulo rigore debiles artus micant;
Infecit atras lividus fibras cruor;
Tentantque turpes mobilem trunci gradum,
Et inane surgit corpus, ac sacros petit
Cornu ministros; viscera effugiunt manum;
Neque ipsa, quae te pepulit, armenti gravis
Vox est, nec usquam territi resonant greges:
Immugit aris ignis, et trepidant foci.
OED. Qui ista sacri signa terrifici ferant,
Exprome: voces aure non timida hauriam.
Solent suprema facere securos mala.
TIR. His invidebis, quibus opem quaeris, malis.
OED. Memora, quod unum scire coelicolae volunt,
Contaminarit rege quis caeso manus.
TIR. Nec alta coeli quae levi penna secant,
Nec fibra vivis rapta pectoribus potest
Ciere nomen: alia tentanda est via.
Ipse evocandus noctis aeternae plagis:
Emissus Erebo ut caedis auctorem indicet.
Reseranda tellus, Ditis implacabile
Numen precandum, populus infernae Stygis
Huc extrahendus. Ede: cui mandas sacrum?
Nam te, penes quem summa regnorum est, nefas

Invisere umbras. OED. Te, Creo, hic poscit labor,
Ad quem secundum regna respiciunt mea.
TIR. Dum nos profundae claustra laxamus Stygis,
Populare Bacchi laudibus carmen sonet.

CHORUS.

Canit Chorus dithyrambum, qui Bacchi gesta et inventa continet.

Effusam redimite comam nutante corymbo,
Mollia Nisaeis armate brachia thyrsis,
Lucidum coeli decus, huc ades votis,
Quae tibi nobiles Thebae, Bacche, tuae
Palmis supplicibus ferunt!
Huc adverte favens virgineum caput!
Vultu sidereo discute nubila,
Et tristes Erebi minas, avidumque fatum!
Te decet vernis comam floribus cingi,
Te caput Tyria cohibere mitra,
Hederave mollem baccifera religare frontem;
Spargere effusos sine lege crines;
Rursus adducto revocare nodo;
Qualis iratam metuens novercam
Creveras falsos imitatus artus,
Crine flaventi simulata virgo,
Luteam vestem retinente zona.
Inde tam molles placuere cultus,
Et sinus laxi, fluidumque syrma.
Vidit aurato residere curru,
Veste cum longa tegeres leones,
Omnis Eoae plaga vasta terrae,
Qui bibit Gangem, niveumque quisquis
Frangit Araxen.
Te senior turpi sequitur Silenus asello,
Turgida pampineis redimitus tempora sertis.
Condita lascivi deducunt orgia mystae.

Te Bassaridum comitata cohors
Nunc Edoni pede pulsavit
Sola Pangaei;
Nunc Threicio vertice Pindi;
Nunc Cadmeas inter matres
Impia Maenas
Comes Ogygio venit Iaccho,
Nebride sacra praecincta latus.
Tibi commotae pectora matres
Fudere comam;
Thyrsumque levem vibrante manu
Iam post laceros Pentheos artus
Thyades, oestro membra remissae,
Velut ignotum videre nefas.
Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi,
Nereidumque choris Cadmeia cingitur Ino;
Ius habet in fluctus magni puer advena ponti
Cognatus Bacchi, numen non vile, Palaemon.
Te Tyrrhena, puer, rapuit manus,
Et tumidum Nereus posuit mare;
Caerula cum pratis mutat freta:
Hinc verno platanus folio viret,
Et Phoebo laurus carum nemus
(Garrula per ramos avis obstrepit);
Vivaces hederas remus tenet;
Summa ligat vitis carchesia.
Idaeus prora fremuit leo;
Tigris puppe sedet Gangetica.
Tum pirata freto pavidus natat,
Et nova demersos facies habet:
Brachia prima cadunt praedonibus,
Illisumque utero pectus coit;
Parvula dependet lateri manus
Et dorso fluctum curvo subit,
Lunata scindit cauda mare:
Et sequitur curvus fugientia carbasa delphin.

Divite Pactolos vexit te Lydius unda,
Aurea torrenti deducens flumina ripa.
Laxavit victos arcus Geticasque sagittas
Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet.
Regna securigeri Bacchum sensere Lycurgi;
Sensere terrae Zalacum feroces,
Et quos vicinus Boreas ferit
Arva mutantes; quasque Maeotis
Adluit gentes frigido fluctu;
Quasque despectat vertice summo
Sidus Arcadium, geminumque plaustrum.
Ille dispersos domuit Gelonos;
Arma detraxit trucibus puellis;
Ore deiecto petiere terram
Thermodontiacae graves catervae,
Positisque tandem levibus sagittis,
Maenades factae.
Sacer et Cithaeron sanguine undavit
Amphioniaque caede;
Proetides silvas petiere, et Argos
Praesente Bacchum coluit noverca.
Naxos Aegaeo redimita ponto
Tradidit thalamis virginem relictam,
Meliore pensans damna marito.
Pumice ex sicco fluxit Nyctelius latex;
Garruli gramen secuere rivi.
Combibit dulces humus alta succos,
Niveique lactis candida fontes,
Et mixta odoro Lesbia cum thymo.
Ducitur magno nova nupta coelo.
Solemne Phoebus carmen edit,
Infusis humero capillis;
Concutit taedas geminus Cupido;
Telum deposuit Iupiter igneum,
Oditque Baccho veniente fulmen.
Lucida dum current annosi sidera mundi,

Oceanus clausum dum fluctibus ambiet orbem,
Lunaque dimissos dum plena recolliget ignes,
Dum matutinos praedicet Lucifer ortus,
Altaque caeruleum dum Nerea nesciet Arctos:
Candida formosi venerabimur ora Lyaei.

ACTUS TERTIUS.

OEDIPUS, CREON.

Indicat regi Creon ex necromantia, seu mavis sciomantia, intellexisse se, interfectorem Laii Oedipum fuisse. Ille fretus opinione sua de Polybo patre negat, et post iurgia Creontem in carcerem coniici iubet.

OED. Etsi ipse vultus flebiles praefert notas,
Exprome, cuius capite placemus deos.
CR. Fari iubes, tacere quae suadet metus.
OED. Si te ruentes non satis Thebae movent,
At sceptra moveant lapsa cognatae domus.
CR. Nescisse cupies, nosse quae nimium expetis
OED. Iners malorum remedium ignorantia est.
Itane et salutis publicae indicium obrues?
CR. Ubi turpis est medicina, sanari piget.
OED. Audita fare; vel malo domitus gravi,
Quid arma possint regis irati, scies.
CR. Odere reges dicta, quae dici iubent.
OED. Mitteris Erebo vile pro cunctis caput,
Arcana sacri voce ni retegis tua.
CR. Tacere liceat. Nulla libertas minor
A rege petitur. OED. Saepe vel lingua magis
Regi atque regno muta libertas obest.
CR. Ubi non licet tacere, quid cuiquam licet?
OED. Imperia solvit, qui tacet, iussus loqui.
CR. Coacta verba placidus accipias, precor.

OED. Ulline poena vocis expressae fuit?
CR. Est procul ab urbe lucus ilicibus niger,
Dircaea circa vallis irriguae loca.
Cupressus altis exerens silvis caput
Virente semper adligat trunco nemus;
Curvosque tendit quercus et putres situ
Annosa ramos. Huius abrupit latus
Edax vetustas; illa, iam fessa cadens
Radice, fulta pendet aliena trabe.
Amara baccas laurus, et tiliae leves,
Et Paphia myrtus, et per immensum mare
Motura remos alnus, et Phoebo obvia
Enode Zephyris pinus opponens latus,
Medio stat ingens arbor, atque umbra gravi
Silvas minores urget; et, magno ambitu
Diffusa ramos, una defendit nemus.
Tristis sub illa lucis et Phoebi inscius
Restagnat humor, frigore aeterno rigens;
Limosa pigrum circuit fontem palus.
Huc ut sacerdos intulit senior gradum:
Haud est moratus. Praestitit noctem locus.
Tum fossa tellus, et super rapti rogis
Iaciuntur ignes. Ipse funesto integit
Vates amictu corpus, et frontem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes;
Squalente cultu moestus ingreditur senex;
Mortifera canam taxus adstringit comam.
Nigro bidentes vellere atque atrae boves
Retro trahuntur. Flamma praedatur dapes,
Vivumque trepidat igne ferali pecus.
Vocat inde Manes; teque, qui Manes regis,
Et obsidentem claustra letalis lacus;
Carmenque magicum volvit, et rabido minax
Decantat ore, quidquid aut placat leves
Aut cogit umbras. Sanguinem libat focis,
Solidasque pecudes urit, et multo specum

Saturat cruore. Libat et niveum insuper
Lactis liquorem; fundit et Bacchum manu
Laeva, canitque rursus, et, terram intuens,
Graviore Manes voce et attonita citat.
Latravit Hecates turba; ter valles cavae
Sonuere moestum; tota succusso solo
Pulsata tellus. „Audior," vates ait;
„Rata verba fudi; rumpitur coecum chaos,
Iterque populo Ditis ad Superos datur."
Subsedit omnis silva, et erexit comas;
Duxere rimas robora, et totum nemus
Concussit horror; terra se retro dedit,
Gemuitque penitus: sive tentari abditum
Acheron profundum mente non aequa tulit;
Sive ipsa tellus, ut daret functis viam,
Compage rupta sonuit; aut ira furens
Triceps catenas Cerberus movit graves.
Subito dehiscit terra, et immenso sinu
Laxata patuit. Ipse pallentes deos
Vidi inter umbras; ipse torpentes lacus
Noctemque veram. Gelidus in venis stetit
Haesitque sanguis. Saeva prosiluit cohors,
Et stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum, catervae dente Dircaeo satae;
Avidumque populi Pestis Ogygii malum.
Tum torva Erinnys sonuit, et coecus Furor,
Horrorque, et una quidquid aeternae creant
Celantque tenebrae: Luctus evellens comam,
Aegreque lassum sustinens Morbus caput,
Gravis Senectus sibimet, et pendens Metus.
Nos liquit animus. Ipsa, quae ritus senis
Artesque norat, stupuit. Intrepidus parens
Audaxque damno, convocat Ditis feri
Exangue vulgus. Illico ut nebulae leves
Volitant, et auras libero coelo trahunt.
Non tot caducas educat frondes Eryx;

Nec vere flores Hybla tot medio creat,
Cum examen alto nectitur densum globo;
Fluctusque non tot frangit Ionium mare;
Nec tanta gelidi Strymonis fugiens minas
Permutat hiemes ales, et coelum secans
Tepente Nilo pensat Arctoas nives:
Quot ille populos vatis eduxit sonus.
Pavidae latebras nemoris umbrosi petunt
Animae trementes. Primus emergit solo
Dextra ferocem cornibus taurum premens
Zethus; manuque sustinens laeva chelyn,
Qui saxa dulci traxit, Amphion, sono.
Interque natos Tantalis tandem suos
Tuto superba fert caput fastu grave,
Et numerat umbras. Peior hac genitrix adest,
Furibunda Agave, tota quam sequitur manus
Partita regem. Sequitur et Bacchas lacer
Pentheus, tenetque saevus etiam nunc minas.
Tandem, vocatus saepe, pudibundum extulit
Caput, atque ab omni dissidet turba procul,
Celatque semet (instat et Stygias preces
Geminat sacerdos, donec in apertum efferat
Vultus opertos) Laius. Fari horreo:
Stetit per artus sanguine effuso horridus,
Paedore foedo squalidam obtentus comam,
Et ore rabido fatur: O Cadmi effera,
Cruore semper laeta cognato domus,
Vibrate thyrsos! enthea gnatos manu
Lacerate potius: maximum Thebis scelus
Maternus amor est. Patria, non ira deum,
Sed scelere raperis. Non gravi flatu tibi
Luctificus Auster, nec parum pluvio aethere
Satiata tellus halitu sicco nocet:
Sed rex cruentus, pretia qui saevae necis
Sceptra et nefandos occupat thalamos patris,
Invisa proles; sed tamen peior parens,

Quam natus: utero rursus infausto gravis
Egit qui in ortus semet, et matri impios
Foetus regessit; quique vix mos est feris,
Fratres sibi ipse genuit; implicitum malum,
Magisque monstrum Sphinge perplexum sua.
Te, te, cruenta sceptra qui dextra geris,
Te pater inultus urbe cum tota petam,
Et mecum Erinnyn pronubam thalami traham,
Traham sonantem verbere! incestam domum
Vertam, et penates impio Marte obteram!
Proinde pulsum finibus regem ocius
Agite exulem! Quodcunque funesto gradu
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas; spiritus puros dabit
Vitalis aura, veniet et silvis decor;
Letum, Luesque, Mors, Labor, Tabes, Dolor,
Comitatus illo dignus, excedent simul.
Et ipse rapidis gressibus sedes volet
Effugere nostras; sed graves pedibus moras
Addam, et tenebo: repet incertus viae,
Baculo senili triste praetentans iter.
Eripite terras: auferam coelum pater.
OED. Et ossa et artus gelidus invasit tremor:
Quidquid timebam facere, fecisse arguor
Tori iugalis abnuit Merope nefas,
Sociata Polybo; sospes absolvit manus
Polybus meas; uterque defendit parens
Caedem, stuprumque: quis locus culpae est super?
Multo ante Thebae Laium amissum gemunt,
Boeota gressu quam meo tetigi loca.
Falsusne senior, an deus Thebis gravis? —
Iamiam tenemus callidi socios doli:
Mentitur ista praeferens fraudi deos
Vates, tibique sceptra despondet mea.
CR. Egon' ut sororem regia expelli velim?
Si me fides sacrata cognati laris

Non contineret in meo certum statu:
Tamen ipsa me Fortuna terreret, nimis
Sollicita semper. Libeat hoc tuto tibi
Exuere pondus: ne recedentem opprimat.
Iam te minore tutior pones loco.
OED. Hortaris etiam, sponte deponam ut mea
Tam gravia regna? CR. Suadeam hoc illis ego,
In utrumque quis est liber etiamnum status.
Tibi iam necesse est ferre fortunam tuam.
OED. Certissima est regnare cupienti via
Laudare modica, et otium ac somnum loqui.
Ab inquieto saepe simulatur quies.
CR. Parumne me tam longa defendit fides?
OED. Aditum nocendi perfido praestat fides.
CR. Solutus onere regio regni bonis
Fruor, domusque civium coetu viget;
Nec ulla vicibus surgit alternis dies,
Qua non propinqui munera ad nostros lares
Sceptri redundent cultus, opulentae dapes.
Donata multis gratia nostra salus.
Quid tam beatae deesse fortunae rear?
OED. Quod deest: secunda non habent unquam modum.
CR. Incognita igitur ut nocens causa cadam?
OED. Num ratio vobis reddita est vitae meae?
Num audita causa est nostra Tiresiae? tamen
Sontes videmur. Facitis exemplum: sequor.
CR. Quid, si innocens sum? OED. Dubia pro certis solent
Timere reges. CR. Qui pavet vanos metus,
Veros meretur. OED. Quisquis in culpa fuit,
Dimissus odit omne, quod dubium putat.
CR. Sic odia fiunt. OED. Odia qui nimium timet
Regnare nescit: regna custodit metus.
CR. Qui sceptra duro saevus imperio regit,
Timet timentes; metus in auctorem redit.

OED. Servate sontem saxeo inclusum specu;
Ipse ad penates regios referam gradum.

CHORUS.

Excusat Oedipum Chorus, transferendo culpam in mala Thebarum fata, quae ab ipsa inauspicata bove Thebanos usque vexarint.

Non tu tantis causa periclis,
Non haec Labdacidas petunt
Fata; sed veteres deum
Irae sequuntur. Castalium nemus
Umbram Sidonio praebuit hospiti,
Lavitque Dirce Tyrios colonos,
Ut primum magni natus Agenoris,
Fessus per orbem furta sequi Iovis,
Sub nostra pavidus constitit arbore,
Praedonem venerans suum;
Monituque Phoebi iussus erranti
Comes ire vaccae, quam non flexerat
Vomer, aut tardi iuga curva plaustri,
Deseruit fugas, nomenque genti
Inauspicata de bove tradidit.
Tempore ex illo nova monstra semper
Protulit tellus.
Aut anguis, imis vallibus editus,
Annosa supra robora sibilat,
Supraque pinus;
Supra Chaonias celsior arbores
Caerulum erexit caput,
Cum maiore sui parte recumberet;
Aut foeta tellus impio partu
Effudit arma; sonuit reflexo
Classicum cornu, lituusque adunco
Stridulos cantus elisit aere
Ante non linguas agiles, et auram

Vocis ignotae clamore primum
Hostico experti,
Agmina, campos, cognata, tenent.
Dignaque iacto semine proles,
Uno aetatem permensa die,
Post Luciferi nata meatus,
Ante Hesperios occidit ortus.
Horret tantis advena monstris,
Populique timet bella recentis:
Donec cecidit saeva iuventus,
Genitrixque suo reddi gremio
Modo productos vidit alumnos.
Hac transierit civile nefas!
Illa Herculeae norint Thebae
Proelia fratrum!
Quid Cadmei fata nepotis,
Cum vivacis cornua cervi
Frontem ramis texere novis,
Dominumque canes egere suum?
Praeceps silvas montesque fugit
Citus Actaeon, agilique magis
Pede per saltus et saxa vagus
Metuit motas zephyro plumas,
Et, quae posuit, retia vitat;
Donec placidi fontis in unda
Cornua vidit vultusque feros,
Ubi virgineos foverat artus
Nimium saevi diva pudoris.

ACTUS QUARTUS.

OEDIPUS, IOCASTA.

Suspicari iam incipit Oedipus, ne ille forte, quem olim Delphos petens occidisset, Laius fuerit: quaerit itaque ab Iocasta de Laii aetate, necis tempore, et aliis circumstantiis.

OED. Curas revolvit animus, et repetit metus.
Obiisse nostro Laium scelere autumant
Superi Inferique; sed animus contra innocens,
Sibique melius quam deis notus, negat.
Redi memoria tenue per vestigium,
Cecidisse nostri stipitis pulsu obvium,
Datumque Diti, cum prior iuvenem senex
Curru superbus pelleret, Thebis procul,
Phocaea trifidas regio qua scindit vias.
Unanima coniux, explica errorem, precor
Quae spatia moriens Laius vitae tulit?
Primone in aevo viridis, an fracto occidit?
IOC. Inter senem iuvenemque; sed propior seni.
OED. Frequensne turba regium cinxit latus?
IOC. Plures fefellit error ancipitis viae;
Paucos fidelis curribus iunxit labor.
OED. Aliquisne cecidit regio fato comes?
IOC. Unum fides virtusque consortem addidit.
OED. Teneo nocentem: convenit numerus, locus.
Sed tempus adde. IOC. Decima iam metitur seges

SENEX, OEDIPUS.

E sene a Merope et Corinthiis misso, qui Oedipum de Polybi morte edoceat, rogetque, ad gubernacula regni suscipienda veniat, discit Oedipus, se non vere esse Polybi filium: nimia itaque curiositate sua veros invenit parentes.

SEN. Corinthius te populus in regnum vocat

Patrium: quietem Polybus aeternam obtinet.
OED. Ut undique in me saeva Fortuna irruit!
Edissere agedum, quo cadat fato parens.
SEN. Animam senilem mollis exsolvit sopor.
OED. Genitor sine ulla caede defunctus iacet.
Testor, licet iam tollere ad coelum pie
Puras nec ulla scelera metuentes manus.
Sed pars magis metuenda fatorum manet.
SEN. Omnem paterna regna discutient metum.
OED. Paterna repetam regna; sed matrem horreo.
SEN. Metuis parentem, quae tuum reditum expetens
Sollicita pendet? OED. Ipsa me pietas fugat.
SEN. Viduam relinques? OED. Tangis, en, ipsos metus!
SEN. Effare, mersus quis premat mentem timor
Praestare tacitam regibus soleo fidem.
OED. Connubia matris Delphico admonitu tremo.
SEN. Timere vana desine, et turpes metus
Depone: Merope vera non fuerat parens.
OED. Quod subditivi praemium gnati petit?
SEN. Regnum superbum; liberi adstringunt fidem.
OED. Secreta thalami, fare, quo excipias modo.
SEN. Hae te parenti parvulum tradunt manus.
OED. Tu me parenti tradis? at quis me tibi?
SEN. Pastor nivoso sub Cithaeronis iugo.
OED. In illa temet nemora quis casus tulit?
SEN. Illo sequebar monte cornigeros greges.
OED. Nunc adice certas corporis nostri notas.
SEN. Forata ferro gesseras vestigia,
Tumore nactus nomen ac vitio pedum.
OED. Quis fuerit ille, qui meum dono dedit
Corpus, requiro. SEN. Regios pavit greges;
Minor sub illo turba pastorum fuit.
OED. Eloquere nomen. SEN. Prima languescit senum
Memoria, longo lassa sublabens situ.

OED. Potesne facie noscere ac vultu virum?
SEN. Fortasse noscam: saepe iam spatio obrutam
Levis exoletam memoriam revocat nota.
OED. Ad sacra et aras omne compulsum pecus
Duces sequantur. Ite propere! arcessite,
Famuli, penes quos summa consistit gregum!
SEN. Sive ista ratio sive fortuna occulit:
Latere semper patere, quod latuit diu.
Saepe eruentis veritas patuit malo.
OED. Malum timeri maius his aliquod potest?
SEN. Magnum esse, magna mole quod petitur, scias.
Concurrit illinc publica, hinc regis salus,
Utrinque paria: contine medias manus.
Nihil ut lacessas, ipsa se fata explicant.
Non expedit concutere felicem statum.
OED. Tuto movetur, quidquid extremo in loco est
SEN. Nobilius aliquid genere regali adpetis?
Ne te parentis pigeat inventi, vide.
OED. Vel poenitendi sanguinis quaeram fidem,
Si nosse liceat. Ecce, grandaevus senex,
Arbitria sub quo regii fuerant gregis,
Phorbas. Refersne nomen aut vultum senis?
SEN. Adridet animo forma; nec notus satis,
Nec rursus iste vultus ignotus mihi.
Regnum obtinente Laio famulus greges
Agitasti opimos sub Cithaeronis plaga?

PHORBAS, SENEX, OEDIPUS.

PHOR. Laetus Cithaeron pabulo semper novo
Aestiva nostro prata submittit gregi.
SEN. Noscisne memet? PHOR. Dubitat anceps memoria.
OED. Huic aliquis a te traditur quondam puer?
Effare! Dubitas? cur genas mutat color?

Quid verba quaeris? Veritas odit moras.
PHOR. Obducta longo temporum tractu moves.
OED. Fatere: ne te cogat ad verum dolor.
PHOR. Inutile isti munus infantem dedi:
Non potuit ille luce, non coelo frui.
SEN. Procul sit omen! Vivit, et vivat precor.
OED. Superesse quare traditum infantem negas?
PHOR. Ferrum per ambos tenue transactum pedes
Ligabat artus; vulneri innatus tumor
Puerile foeda corpus urebat lue.
SEN. Quid quaeris ultra? Fata iam accedunt prope.
OED. Quis fuerit infans, edoce. PHOR. Prohibet fides.
OED. Huc aliquis ignem! Flamma iam excutiet fidem.
PHOR. Per tam cruentas vera quaerentur vias?
Ignosce, quaeso! OED. Si ferus videor tibi
Et impotens: iam parta vindicta. In manu est:
Dic vera. Quisnam, quove generatus patre,
Qua matre genitus? PHOR. Coniuge est genitus tua.
OED. Dehisce, tellus! tuque tenebrarum potens,
In Tartara ima, rector umbrarum, rape
Retro reversas generis ac stirpis vices!
Congerite, cives, saxa in incestum caput!
Mactate telis! me petat ferro parens,
Me gnatus! in me coniuges arment manus,
Fratresque, et aeger populus ereptos rogis
Iaculetur ignes! Seculi crimen vagor,
Odium deorum, iuris exitium sacri;
Qua luce primum spiritus hausi rudes,
Iam morte dignus. Redde nunc animos pares!
Nunc aliquid aude sceleribus dignum tuis
I, perge, propero regiam gressu pete:
Gratare matri liberis auctam domum.

CHORUS.

Varietati obnoxium arguit Chorus excelsum statum. mediam itaque fortunam optat. cuius laudes canit, a similitudine mavis modico vento actae, et exemplo Icari.

Fata si liceat mihi
Fingere arbitrio meo:
Temperem Zephyro levi
Vela, ne pressae gravi
Spiritu antennae tremant.
Lenis et modice fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem.
Tuta me media vehat
Vita decurrens via.
Gnossium regem timens,
Astra dum demens petit,
Artibus fisus novis,
Certat et veras aves
Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium senex
Daedalus librans iter
Nube sub media stetit,
Alitem expectans suum;
Qualis accipitris minas
Fugit, et sparsos metu
Colligit foetus avis:
Donec in ponto manus
Movit implicitas puer,
Comes audacis viae.
Quidquid excessit modum,
Pendet instabili loco.
Sed quid hoc? postes sonant.

Moestus, en, famulus, manu
Regius, quassans caput!
Ede, quid portes novi.

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS.

Nuntius Oedipi excoecationis consilium et modum narrat.

Praedicta postquam fata et infandum genus
Deprendit, ac se scelere convictum Oedipus
Damnavit ipse: regiam infestus petens
Invisa propero tecta penetravit gradu;
Qualis per arva Libycus insanit leo,
Fulvam minaci fronte concutiens iubam:
Vultus furore torvus atque oculi truces,
Gemitus et altum murmur, et gelidus fluit
Sudor per artus; spumat, et volvit minas,
Ac mersus alte magnus exundat dolor.
Secum ipse saevus grande nescio quid parat,
Suisque fatis simile. „Quid poenas moror?“
Ait. „Hoc scelestum pectus aut ferro petat,
Aut fervido aliquis igne vel saxo domet!
Quae tigris, aut quae saeva visceribus meis
Incurret ales? Ipse tu scelerum capax,
Sacer Cithaeron, vel feras in me tuas
Emitte silvis, mitte vel rabidos canes!
Nunc redde Agauen! Anime, quid mortem times?
Mors innocentem sola fortunae eripit.“
Haec fatus, aptat impiam capulo manum,
Ensemque ducit. „Itane? tam magnis breves
Poenas sceleribus solvis, atque uno omnia
Pensabis ictu? Moreris: hoc patri sat est.
Quid deinde matri, quid male in lucem editis

Gnatis, quid ipsi, quae tuum magna luit
Scelus ruina, flebili patriae dabis?
Solvendo non es. Illa quae leges ratas
Natura in uno vertit Oedipoda, novos
Commenta partus, supplicis eadem meis
Novetur. Iterum vivere, atque iterum mori
Liceat; renasci semper: ut toties nova
Supplicia pendas. Utere ingenio, miser!
Quod saepe fieri non potest, fiat diu.
Mors eligatur longa. Quaeratur via,
Qua nec sepultis mixtus, et vivis tamen
Exemtus erres. Morere, sed citra patrem
Cunctaris, anime? Subitus, en, vultus gravat
Profusus imber, ac rigat fletu genas!
Et flere satis est? Hactenus fundent levem
Oculi liquorem: sedibus pulsi suis
Lacrimas sequantur. Hi maritales statim
Fodiantur oculi!" Dixit, atque ira furit.
Ardent minaces igne truculento genae,
Oculique vix se sedibus retinent suis.
Violentus, audax, vultus, iratus, ferox
Tantum eruentis. Gemuit, et dirum fremens
Manus in ora torsit. At contra truces
Oculi steterunt, et suam intenti manum
Ultro insequuntur; vulneri occurrunt suo.
Scrutatur avidus manibus uncis lumina:
Radice ab ima funditus vulsos simul
Evolvit orbes. Haeret in vacuo manus,
Et fixa penitus unguibus lacerat cavos
Alte recessus luminum et inanes sinus,
Saevitque frustra; plusque, quam satis est, furit
Tantum est periclum lucis. Attollit caput,
Cavisque lustrans orbibus coeli plagas,
Noctem experitur. Quidquid effossis male
Dependet oculis, rumpit, et victor deos
Conclamat omnes: „Parcite, heu, patriae, precor:

Iam iussa feci; debitas poenas tuli.
Inventa thalamis digna nox tandem meis."
Rigat ora foedus imber et lacerum caput;
Largum revulsis sanguinem venis vomit. —

CHORUS.

Chorus iste ex disciplina Stoicorum (qui omnia, imo deum ipsum, subiiciunt inevitabilibus fatis) excusare Oedipum studet.

Fatis agimur: cedite fatis.
Non sollicitae possunt curae
Mutare rati stamina fusi.
Quidquid patimur mortale genus,
Quidquid facimus, venit ex alto;
Servatque suae decreta colus
Lachesis, dura revoluta manu.
Omnia certo tramite vadunt,
Primusque dies dedit extremum.
Non illa deo vertisse licet,
Quae nexa suis currunt causis.
It cuique ratus, prece non ulla
Mobilis ordo.
Multis ipsum metuisse nocet.
Multi ad fatum venere suum,
Dum fata timent. Sonuere fores,
Atque ipse suum duce non ullo
Molitur iter, luminis orbus.

OEDIPUS, CHORUS, IOCASTA.

Iocasta se interficit. Oedipus excaecatus in exilium abit

OED. Bene habet, peractum est: iusta persolvi patri
Iuvant tenebrae. Quis deus tandem mihi
Placatus atra nube perfundit caput?
Quis scelera donat? Conscium evasi diem.
Nil, parricida, dexterae debes tuae:

Lux te refugit. Vultus Oedipoda hic decet.
CHOR. Et, ecce, rapido saeva prosiluit gradu
Iocasta vecors; qualis attonita et furens
Cadmea mater abstulit gnato caput,
Sensitve raptum. Dubitat, adflictum adloqui
Cupit, pavetque. — Iam malis cessit pudor,
Et haeret ore prima vox. IOC. Quid te vocem?
Gnatumne? — Dubitas? Gnatus es: gnatum pudet.
Invite, loquere, gnate! — Quo avertis caput
Vacuosque vultus? OED. Quis frui et tenebris vetat?
Quis reddit oculos? Matris, heu, matris sonus!
Perdidimus operam! — Congredi fas amplius
Haud est. Nefandos dividat vastum mare,
Dirimatque tellus abdita; et quisquis sub hoc
In alia versus sidera ac solem avium
Dependet orbis, alterum ex nobis ferat
IOC. Fati ista culpa est: nemo fit fato nocens.
OED. Iam parce verbis, mater, et parco auribus!
Per has reliquias corporis trunci precor,
Per inauspicatum sanguinis pignus mei,
Per omne nostri nominis fas ac nefas!
IOC. Quid, anime, torpes? socia cur scelerum dare
Poenas recusas? Omne confusum perit,
Incesta, per te iuris humani decus:
Morere, ac nefastum spiritum ferro exige!
Non, si ipse, mundum concitans, divum sator
Corusca saeva tela iaculetur manu,
Unquam rependam sceleribus poenas pares
Mater nefanda. Mors placet: mortis via
Quaeratur. Agedum, commoda matri manum,
Si parricida es. Restat hoc operi ultimum. —
Rapiatur ensis! Hoc iacet ferro meus
Coniux. Quid illum nomine haud vero vocas?

Socer est. Utrumne pectori infigam meo
Telum, an patenti conditum iugulo imprimam?
Eligere nescis vulnus: hunc, dextra, hunc pete
Uterum capacem, qui virum gnatum tulit!
CHOR. Iacet peremta. Vulneri immoritur manus
Ferrumque secum nimius eiecit cruor.
OED. Fatidice, te, te, praesidem veri deum,
Compello. Solum debui fatis patrem;
Bis parricida, plusque quam timui nocens,
Matrem peremi: scelere confecta est meo.
O Phoebe mendax, fata superavi impia! —
Pavitante gressu sequere fallaces vias,
Suspensa plantis efferens vestigia!
Coecam tremente dextera noctem rege
I, gradere praeceps, lubricos ponens gradus!
I, profuge, vade! — Siste: ne in matrem incidas.
Quicunque fessi corpore et morbo graves
Semianima trahitis pectora, en fugio, exeo:
Relevate colla! mitior coeli status
Post terga sequitur. Quisquis exilem iacens
Animam retentat, vividos haustus levis
Concipiat. Ite, ferte depositis opem:
Mortifera mecum vitia terrarum extraho.
Violenta Fata et horridus Mortis tremor,
Maciesque et atra Pestis et rabidus Dolor,
Mecum ite, mecum! ducibus his uti libet.

T R O A D E S.

DRAMATIS PERSONAE.

HECUBA.
CHORUS TROADUM.
TALTHYBIUS.
AGAMEMNON.
CALCHAS.
HELENA.
PYRRHUS.
ANDROMACHA.
SENEX.
ULYSSES.
ASTYANAX.
NUNTIUS.
POLYXENA, muta persona.

ARGUMENTUM.

Graeci, exciso iam Ilio, reditum in patriam cogitantes contrario vento detinebantur. Apparens noctu Achillis umbra solvere eos posse negat, nisi sibi debitis inferiis mactata Polyxena, cuius nuptiarum praetextu interfectus est. Non fert Agamemnon sibi amatam Polyxenam mactari. Qua de re orto cum Pyrrho iurgio, intervenit consultus Calchas, qui omnino immolandam pronuntiat unaque necandum Astyanacta, quem a matre absconditum abducit Ulysses, et de Scaea porta deiicit. Polyxenam ab Helena auspice, ritu cultuque sponsae deductam ad patris tumulum, Pyrrhus mactat.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Postquam Dardanium non aequo numine regnum
Evertere dei: patriam optatosque penates
Argivi remeare instructa classe parabant:
Cum subito horrisoni consurgunt undique fluctus,
Saevit hiems pelagi, toto tonat aequore murmur.
Haec quid monstra ferant, rescivit ubi ordine Calchas,
Edocet esse deos humana caede piandos.
Mox deducta comis Priameia virgo solutis
Abluit hostiles effuso sanguine manes.
Iungitur ecce! scelus sceleri: gens impia Graium
(O facinus!) stantem vix primo in limine vitae
Hectoream sobolem turri deiecit ab alta.
Tunc Phrygiae tanto perculsae crimine matres
Collacrimant, longisque implent ululatibus auras.

ACTUS PRIMUS.

HECUBA.

Luget Hecuba patriae, domus, suam ipsius calamitatem.

Quicunque regno fidit, et magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit deos,
Animumque rebus credulum laetis dedit,
Me videat et te, Troia: non unquam tulit
Documenta Fors maiora, quam fragili loco
Starent superbi. Columen eversum occidit
Pollentis Asiae, coelitum egregius labor;
Ad cuius arma venit et qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit,
Et qui renatum primus excipiens diem
Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto,
Et quae vagos vicina prospiciens Scythas
Ripam catervis Ponticam viduis ferit.
Excisa ferro est Pergamum; incubuit sibi.
En, alta muri decora congesti iacent
Tectis adustis; regiam flammae ambiunt,
Omnisque late fumat Assaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus:
Diripitur ardens Troia. Nec coelum patet
Undante fumo: nube ceu densa obsitus,
Ater favilla squalet Iliaca dies.
Stat avidus irae victor, et lentum Ilium
Metitur oculis, ac decem tandem ferus
Ignoscit annis. Horret adflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit sibi
Potuisse vinci. Spolia populator rapit
Dardania; praedam mille non capiunt rates.
Testor deorum numen adversum mihi,

Patriaeque cineres, teque rectorem Phrygum
Quem Troia toto conditum regno tegit,
Tuosque manes, quo stetit stante Ilion,
Et vos meorum liberum magni greges,
Umbrae minores: quidquid adversi accidit,
Quaecunque Phoebas ore lymphato furens,
Credi deo vetante, praedixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Cassandram fui.
Non cautus ignes Ithacus aut Ithaci comes
Nocturnus in vos sparsit, aut fallax Sinon:
Meus ignis iste est, facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis eversae gemis,
Vivax senectus? Respice infelix ad hos
Luctus recentes: Troia iam vetus est malum.
Vidi execrandum regiae caedis nefas,
Ipsasque ad aras maius admissum scelus
Aiacis: armis cum ferox, saeva manu
Coma reflectens regium torta caput,
Alto nefandum vulneri ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepisset libens,
Ensis senili siccus e iugulo redit.
Placare quem non potuit a caede effera
Mortalis aevi cardinem extremum premens,
Superique testes sceleris, et quondam sacrum
Regni iacentis? Ille tot regum parens
Caret sepulcro Priamus, et flamma indiget
Ardente Troia. Non tamen Superis sat est:
Dominum, ecce! Priami nuribus et gnatis legens
Sortitur urna. Praeda quem vilis sequar?
Hic Hectoris coniugia despondet sibi;
Hic optat Heleni coniugem; hic Antenoris;
Nec deest, tuos, Cassandra, qui thalamos petat:
Mea sors timetur; sola sum Danais metus.
Lamenta cessant? Turba, captivae, mea,
Ferite palmis pectora, et planctus date,

Et iusta Troiae facite! iamdudum sonet
Fatalis Ide, iudicis diri, domus!

CHORUS TROADUM, HECUBA.

Chorus Iliadum cum Hecuba excidium patriae, Hectoris et Priami mortem lugentium.

CHOR. Non rude vulgus lacrimisque novum
Lugere iubes: hoc continuis
Egimus annis, ex quo tetigi
Phrygius Graias hospes Amyclas,
Secuitque fretum
Pinus matri sacra Cybebae.
Decies nivibus canuit Ide,
Ide nostris nudata rogis,
Et Sigeis trepidus campis
Decumas secuit messor aristas:
Ut nulla dies moerore caret,
Sed nova fletus causa ministrat.
Ito ad planctus,
Miseramque leva, regina, manum.
Vulgus dominam vile sequemur:
Non indociles lugere sumus.
HEC. Fidae casus nostri comites
Solvite crinem! per colla fluant
Moesta capilli tepido Troiae
Pulvere turpes! paret exertos
Turba lacertos! veste remissa
Substringe sinus, uteroque tenus
Pateant artus. Cui coniugio
Pectora velas, captive pudor?
Cingat tunicas palla solutas!
Vacet ad crebri verbera planctus
Furibunda manus! Placet hic habitus,
Placet: agnosco Troada turbam.
Iterum luctus redeunt veteres.

Solitum flendi vincite morem:
Hectora flemus. CHOR. Solvimus omnes
Lacerum multo funere crinem;
Coma demissa est libera nodo,
Sparsitque cinis fervidus ora.
HEC. Complete manus: hoc ex Troia
Sumsisse licet. CHOR. Cadit ex humeris
Vestis apertis, imumque tegit
Suffulta latus. HEC. Iam nuda vocant
Pectora dextras. Nunc, nunc vires
Exprome, dolor!
Rhoetea sonent littora planctu;
Habitansque cavis montibus Echo
Non, ut solita est, extrema brevis
Verba remittat: totos reddat
Troiae gemitus! audiat omnis
Pontus et aether. Saevite, manus!
Pulsu vasto tundite pectus:
Non sum solito contenta sono:
Hectora flemus.
CHOR. Tibi dextra ferit nostra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos;
Tibi nostra caput dextera pulsat;
Tibi maternis ubera palmis
Laniata iacent; fluit et multo
Sanguine manat, quamcunque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriae, mora fatorum,
Tu praesidium Phrygibus fessis,
Tu murus eras; humerisque tuis
Stetit illa decem fulta per annos;
Tecum cecidit, summusque dies
Hectoris idem patriaeque fuit.
HEC. Vertite planctus: Priamo vestros
Fundite fletus! satis Hector habet.
CHOR. Accipe, rector Phrygiae, planctus!

Accipe fletus, bis capte senex!
Nil Troia semel te rege tulit:
Bis pulsata
Dardana Graio moenia ferro,
Bisque pharetras passa Herculeas.
Post elatos Hecubae partus,
Regumque gregem,
Postrema pater funera cludis;
Magnoque Iovi victima caesus
Sigea premis littora truncus.
HEC. Alio lacrimas flectite vestras:
Non est Priami miseranda mei
Mors, Iliades.
„ Felix Priamus," dicite cunctae:
Liber Manes vadit ad imos,
Nec feret unquam victa Graium
Cervice iugum.
Non ille duos videt Atridas,
Nec fallacem cernit Ulyssem.
Non, Argolici praeda triumphi,
Subiecta feret colla tropaeis.
Non adsuetas ad sceptra manus
Post terga dabit; currusque sequens
Agamemnonios,
Aurea dextra vincula gestans,
Laetis fiet pompa Mycenis.
CHOR. Felix Priamus, dicimus omnes:
Secum excedens sua regna tulit;
Nunc Elysii nemoris tutis
Errat in umbris,
Interque pias felix animas
Hectora quaerit. Felix Priamus!
Felix, quisquis bello moriens
Omnia secum consumta videt!

ACTUS SECUNDUS.

TALTHYBIUS, CHORUS TROADUM.

Narrat Talthybius, apparuisse Achillis umbram, exprobratoque Graecis ingrato animo postulasse, ut Polyxena, cuius nuptiarum praetextu ipse interfectus est, ad tumulum suum pro inferiis mactaretur, alias Graecos non habituros ventum ad reditum.

TAL. O longa Danais semper in portu mora;
Seu petere bellum, petere seu patriam volunt!
CHOR. Quae causa ratibus faciat et Danais moram,
Effare; reduces quis deus cludat vias.
TAL. Pavet animus; artus horridus quassat tremor
Maiora veris monstra vix capiunt fidem:
Vidi, ipse vidi. Summa iam Titan iuga
Stringebat ortus, vicerat noctem dies:
Cum subito coeco terra mugitu fremens
Concussa totos traxit ex imo sinus;
Movere silvae capita, et excelsum nemus
Fragore vasto tonuit et lucus sacer;
Idaea ruptis saxa ceciderunt iugis.
Nec terra solum tremuit: et pontus suum
Adesse Achillen sensit, ac stravit vada.
Tum scissa vallis aperit immensos specus;
Et hiatus Erebi pervium ad Superos iter
Tellure fracta praebet, ac tumulum levat.
Emicuit ingens umbra Thessalici ducis,
Threicia qualis arma proludens tuis
Iam, Troia, fatis stravit, aut Neptunium
Cana nitentem perculit iuvenem coma;
Aut cum, inter acies Marte violento furens,
Corporibus amnes clusit, et quaerens iter
Tardus cruentoXanthus erravit vado;

Aut cum superbo victor in curru stetit,
Egitque habenas, Hectorem et Troiam trahens.
Implevit omne littus irati sonus:
„Ite, ite inertes! Manibus meis debitos
Auferte honores! Solvite ingratas rates
Per nostra ituri maria! Non parvo luit
Iras Achillis Graecia, et magno luet!
Desponsa nostris cineribus Polyxena
Pyrrhi manu mactetur, et tumulum riget."
Haec fatus alta nocte divisit diem,
Repetensque Ditem, mersus, ingentem specum
Coeunte terra iunxit. Immoti iacent
Tranquilla pelagi, ventus abiecit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare;
Tritonum ab alto cecinit hymenaeum chorus.

PYRRHUS, AGAMEMNON, CALCHAS.

Agamemnonis cum Pyrrho iurgia super Polyxena compescit Calchas.

PYRRH. Cum laeta pelago vela rediturus dares,
Excidit Achilles, cuius unius manu
Impulsa Troia (quidquid adiecit morae
Illo remoto) dubia, quo caderet, stetit.
Velis licet, quod petitur, ac properes dare;
Sero es daturus. Iam suum cuncti duces
Tulere pretium. Quae minor merces potest
Tantae dari virtuti? An is meruit parum,
Qui, fugere bellum iussus et longa sedens
Aevum senecta degere, ac Pylii senis
Transcendere annos, exuens matris dolos
Falsasque vestes, fassus est armis virum?
Inhospitali Telephus regno impotens
Dum Mysiae ferocis introitus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuit,
Fortemque eandem sensit et mitem manum.

Cecidere Thebae. Vidit Eetion capi
Sua regna victus. Clade subversa est pari
Imposita celso parva Lyrnessos iugo;
Captaque tellus nobilis Briseide,
Et, causa litis regibus, Chryse iacet,
Et nota fama Tenedos, et, quae pascuo
Foecunda pingui Thracios nutrit greges,
Syros, fretumque Lesbos Aegaeum secans,
Et cara Phoebo Cilla. Quid, quas adluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Haec tanta clades gentium ac tantus pavor,
Sparsae tot urbes, turbinis vasti modo,
Alterius essent gloria ac summum decus;
Iter est Achilli; sic meus venit pater,
Et tanta gessit bella, dum bellum parat.
Ut alia sileam merita, non unus satis
Hector fuisset? Ilium vicit pater,
Vos diruistis. Inclitas laudes iuvat
Et facta magni clara genitoris sequi.
Iacuit peremtus Hector ante oculos patris
Patruique Memnon, cuius ob luctum parens
Pallente moestum protulit vultu diem;
Suique victor operis exemplum horruit,
Didicitque Achilles, et dea natos mori.
Tum saeva Amazon ultimus cecidit timor.
Debes Achilli, merita si digne aestimas,
Etsi Mycenis virginem atque Argis petat.
Dubitatur etiam? placita nunc subito improbas,
Priamique natam Pelei gnato ferum
Mactare credis? At tuam gnatam parens
Helenae immolasti: solita iam et facta expeto.
AGAM. Iuvenile vitium est regere non posse impetus.
Aetatis alios fervor hic primae rapit,
Pyrrhum paternus. Spiritus quondam truces
Minasque tumidi lentus Aeacidae tuli.

Quo plura possis, plura patienter feras.
Quid caede dira nobiles clari ducis
Adspergis umbras? Noscere hoc primum decet,
Quid facere victor debeat, victus pati.
Violenta nemo imperia continuit diu;
Moderata durant; quoque Fortuna altius
Evexit ac levavit humanas opes,
Hoc se magis supprimere felicem decet,
Variosque casus tremere, metuentem deos
Nimium faventes. Magna momento obrui
Vincendo didici. Troia nos tumidos facit
Nimium ac feroces? Stamus hoc Danai loco,
Unde illa cecidit. Fateor, aliquando impotens
Regno ac superbus altius memet tuli;
Sed fregit illos spiritus haec, quae dare
Potuisset aliis, causa, Fortunae favor.
Tu me superbum, Priame, tu timidum facis.
Ego esse quidquam sceptra, nisi vano putem
Fulgore tectum nomen, et falso comam
Vinclo decentem? Casus haec rapiat brevis;
Nec mille forsan ratibus, aut annis decem.
Non omnibus Fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixisse hoc tua
Argiva tellus, liceat) adfligi Phrygas
Vincique volui; ruere et aequari solo
Etiam arcuissem. Sed regi frenis nequit
Et ira, et ardens hostis, et victoria
Commissa nocti. Quidquid indignum aut ferum
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebraeque, per quas ipse se irritat furor,
Gladiusque felix, cuius infecti semel
Vecors libido est. Quidquid eversae potest
Superesse Troiae, maneat: exactum satis
Poenarum et ultra est. Regia ut virgo occidat,
Tumuloque donum detur et cineres riget,
Et facinus atrox caedis ut thalamos vocent?

Non patiar. In me culpa cunctorum redit;
Qui non vetat peccare, cum possit, iubet.
PYRRH. Nullumne Achillis praemium manes ferent?
AGAM. Ferent, et illum laudibus cuncti canent,
Magnumque terrae nomen ignotae audient.
Quod si levatur sanguine infuso cinis,
Opima Phrygii colla caedantur gregis,
Fluatque nulli flebilis matri cruor.
Quis iste mos est, quando in inferias homo
Impensus homini est? Detrahe invidiam tuo
Odiumque patri, quem coli poena iubes.
PYRRH. O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos; timide, cum increvit metus!
Regum tyranne, iamne flammatum geris
Amore subito pectus, ac veneris novae?
Solusne toties spolia de nobis feres?
Hac dextra Achilli victimam reddam suam;
Quam si negas retinesque; maiorem dabo,
Dignamque, quam det Pyrrhus. Et nimium diu
A caede nostra regia cessat manus,
Paremque poscit Priamus. AGAM. Haud equidem nego,
Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,
Saevo peremtus ense quod Priamus iacet,
Supplex paternus. PYRRH. Supplices nostri patris
Hostesque eosdem novimus. Priamus tamen
Praesens rogavit; tu gravi pavidus metu,
Nec ad rogandum fortis, Aiaci preces
Ithacoque mandas clusus atque hostem tremens.
AGAM. At non timebat tunc tuus, fateor, parens
Interque caedes Graeciae atque ustas rates
Segnis iacebat, belli et armorum immemor,
Levi canoram verberans plectro chelyn.
PYRRH. Tunc magnus Hector, arma contemnens tua,

Cantus Achillis timuit, et tanto in metu
Navalibus pax alta Thessalicis fuit.
AGAM. Nempe isdem in istis Thessalis navalibus
Pax alta rursus Hectoris patri fuit.
PYRRH. Est regis alti, spiritum regi dare.
AGAM. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?
PYRRH. Mortem misericors saepe pro vita dabit.
AGAM. Et nunc misericors virgines busto petis!
PYRRH. Iamne immolari virgines credis nefas?
AGAM. Praefeire patriam liberis regem decet.
PYRRH. Lex nulla capto parcit, aut poenam impedit.
AGAM. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
PYRRH. Quodcunque libuit facere victori, licet.
AGAM. Minimum decet libere, cui multum licet.
PYRRH. His ista iactas, quos decem annorum gravi
Regno subactos Pyrrhus exsolvit iugo?
AGAM. Hos Scyrus animos... PYRRH. Scelere
quae fratrum caret.
AGAM. Inclusa fluctu? PYRRH. Nempe cognati maris.
Atrei et Thyestae nobilem novi domum.
AGAM. Ex virginis concepte furtivo stupro,
Et ex Achille nate, sed nondum viro...
PYRRH. Illo ex Achille, genere qui mundum suo,
Sparsus per omne coelitum regnum, tenet,
Thetide aequor, umbras Aeaco, coelum Iove...
AGAM. Illo ex Achille, qui manu Paridis iacet...
PYRRH. Quem nec deorum cominus quisquam petit.
AGAM. Compescere equidem verba, et audacem malo
Poteram domare; sed meus captis quoque
Scit parcere ensis. Potius interpres deum
Calchas vocetur. Fata si poscunt: dabo.
Tu, qui Pelasgae vincla solvisti ratis,
Morasque bellis, arte qui reseras polum,
Cui viscerum secreta, cui mundi fragor,
Et stella longa semitam flamma trahens
Dant signa fati, cuius ingenti mihi

Mercede constant ora, quid iubeat deus
Effare, Calcha, nosque consilio rege.
CAL. Dant fata Danais, quo solent pretio, viam.
„Mactanda virgo est Thessali busto ducis;
„Sed, quo iugari Thessalae cultu solent,
„Ionidesve vel Mycenaeae nurus,
„Pyrrhus parenti coniugem tradat suo.
„Sic rite dabitur. Non tamen nostras tenet
„Haec una puppes causa; nobilior tuo,
„Polyxene, cruore debetur cruor,
„ Quem fata quaerunt: turre de summa cadat
„Priami nepos Hectoreus, et letum oppetat.
„Tum mille velis impleat classis freta."

CHORUS TROADUM.

Chorus e mulieribus Troianis, quo Achillis animam apparuisse neget, ex Epicuri sententia animam cum corpore interire asserit.

Verum est, an timidos fabula decipit,
Umbras corporibus vivere conditis?
Cum coniux oculis imposuit manum,
Supremusque dies solibus obstitit,
Et tristis cineres urna coercuit:
Non prodest animam tradere funeri,
Sed restat miseris vivere longius?
An toti morimur, nullaque pars manet
Nostri, cum profugo spiritus halitu
Immixtus nebulis cessit in aera,
Et nudum tetigit subdita fax latus?
Quidquid sol oriens, quidquid et occidens
Novit; coeruleis Oceanus fretis
Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,
Aetas Pegaseo corripiet gradu.
Quo bissena volant sidera turbine;
Quo cursu properat secula volvere

Astrorum dominus; quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus:
Hoc omnes petimus fata; nec amplius,
Iuratos Superis qui tetigit lacus,
Usquam est. Ut calidis fumus ab ignibus
Vanescit spatium per breve sordidus;
Ut nubes, gravidas quas modo vidimus,
Arctoi Boreae disiicit impetus:
Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.
Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil,
Velocis spatii meta novissima.
Spem ponant avidi, solliciti metum.
Quaeris, quo iaceas post obitum loco?
Quo non nata iacent.
Tempus nos avidum devorat et chaos.
Mors individua est noxia corpori,
Nec parcens animae. Taenara, et aspero
Regnum sub domino, limen et obsidens
Custos non facili Cerberus ostio,
Rumores vacui verbaque inania,
Et par sollicito fabula somnio.

ACTUS TERTIUS.

ANDROMACHA, SENEX, ULYSSES.

Hectoris uxor, viso territa, filium in tumulo paterno abscondit, quem sagacitate sua Ulysses latebris exutum ad mortem abducit.

ANDR. Quid, moesta, Phrygiae, turba, laceratis comas,
Miserumque tunsae pectus effuso genas

Fletu rigatis? Levia perpessae sumus,
Si flenda patimur. Ilium vobis modo,
Mihi cecidit olim, cum ferus curru incito
Mea membra raperet, et gravi gemeret sono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens.
Tunc obruta atque eversa, quodcunque accidit,
Torpens malis rigensque sine sensu fero.
Iam erepta Danais coniugem sequerer meum,
Nisi hic teneret: hic meos animos domat,
Morique prohibet; cogit hic aliquid deos
Adhuc rogare; tempus aerumnae addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abstulit,
Nihil timere. Prosperis rebus locus
Ereptus omnis; dira, qua veniant, habent.
Miserrimum est timere, cum speres nihil.
SEN. Quis te repens commovit adflictam metus?
ANDR. Exoritur aliquod maius e magno malum.
Nondum ruentis Ilii fatum stetit.
SEN. Et quas reperiet, ut velit, clades deus?
Stygis profundae claustra et obscuri specus
Laxantur; et, ne desit eversis metus,
Hostes ab imo conditi Dite exeunt.
Solisne retro pervium est Danais iter?
Certe aequa mors est. ANDR. Turbat atque agitat Phrygas
Communis iste terror; hic proprie meum
Exterret animum noctis horrendae sopor.
SEN. Quae visa portent, effer in medium, metus.
ANDR. Partes fere nox alma transierat duas,
Clarumque septem verterant stellae iugum;
Ignota tandem venit adflictae quies,
Brevisque fessis somnus obrepsit genis;
Si somnus ille est mentis attonitae stupor:
Cum subito nostros Hector ante oculos stetit,
Non qualis ultro bella in Argivos ferens,
Graias petebat facibus Idaeis rates,

Nec caede multa qualis in Danaos furens
Vera ex Achille spolia simulato tulit,
Non ille, vultus flammeum intendens iubar;
Sed fessus ac deiectus et fletu gravis,
Similisque nostro, squalida obtectus coma.
Iuvat tamen vidisse. Tum quassans caput,
„Dispelle somnos," inquit, „et gnatum eripe,
O fida coniux! Lateat: haec una est salus.
Omitte fletus. Troia quod cecidit, gemis?
Utinam iaceret tota! Festina! amove
Quocunque nostrae parvulam stirpem domus!"
Mihi gelidus horror ac tremor somnum expulit:
Oculosque nunc huc pavida, nunc illuc ferens,
Oblita nati, misera quaesivi Hectorem.
Fallax per ipsos umbra complexus abit.
O gnate, magni certa progenies patris;
Spes una Phrygibus, unica adflictae domus,
Veterisque soboles sanguinis nimium incliti,
Nimiumque patri similis (hos vultus meus
Habebat Hector; talis incessu fuit,
Habituque talis; sic tulit fortes manus,
Sic celsus humeris, fronte sic torva minax,
Cervice fusam dissipans iacta comam),
O gnate, sero Phrygibus et matri, cito
Eritne tempus illud ac felix dies,
Quo, Troici defensor et vindex soli,
Recidiva ponas Pergama, et sparsos fuga
Cives reducas, nomen et patriae suum
Phrygibusque reddas? Sed mei fati memor
Tam magna timeo vota. Quod captis sat est,
Vivamus. Heu me, qui locus fidus meo
Erit timori, quave te sede occulam?
Arx illa pollens opibus et muris deum,
Gentes per omnes clara et invidiae gravis,
Nunc pulvis altus; strata sunt flamma omnia,
Superestque vasta ex urbe ne tantum quidem,

Quo lateat infans. Quem locum fraudi legam?
Est tumulus ingens coniugis cari sacer,
Verendus hosti, mole quem immensa parens
Opibusque magnis struxit, in luctus suos
Rex non avarus: optime credam patri. —
Sudor per artus frigidus totos cadit:
Omen tremisco misera feralis loci.
SEN. Haec causa multos una ab interitu arcuit,
Credi perisse. ANDR. Vix spei quidquam est super:
Grave pondus illum magna nobilitas premit.
SEN. Ne prodat aliquis, amove testes doli.
ANDR. Si quaeret hostis? SEN. Urbe inversa perit.
ANDR. Quid proderit latuisse redituro in manus?
SEN. Victor feroces impetus primos habet.
ANDR. Quid, quod latere sine metu magno nequit?
SEN. Miser occupet praesidia, securus legat.
ANDR. Quis te locus, quae regio seducta, invia
Tuto reponet? quis feret trepidis opem?
Quis proteget? Qui semper, etiam nunc tuos,
Hector, tuere; coniugis sortem piae
Serva, et fideli cinere victurum excipe!
Succede tumulo, gnate! Quid retro fugis,
Turpesque latebras spernis? Agnosco indolem!
Pudet timere. Spiritus magnos fuga
Animosque veteres; sume, quos casus dedit!
En, intuere, turba quae simus super:
Tumulus, puer, captiva: cedendum est malis.
Sanctas parentis conditi sedes, age,
Aude subire. Fata si miseros iuvant:
Habes salutem; fata si vitam negant:
Habes sepulcrum. SEN. Claustra commissum tegunt;
Quem ne tuus producat in medium timor,
Procul hinc recede, teque diversam amove.
ANDR. Levius solet timere, qui propius timet:
Sed, si placet, referamus hinc alio pedem.

SEN. Cohibe parumper ora, questusque opprime:
Gressus nefandos dux Cephallenum admovet.
ANDR. Dehisce tellus, tuque coniux ultimo
Specu revulsam scinde tellurem, et Stygis
Sinu profundo conde depositum meum!
Adest Ulysses, et quidem dubio gradu
Vultuque: nectit pectore astus callidos.
UL. Durae minister sortis, hoc primum peto,
Ut ore quamvis verba dicantur meo,
Non esse credas nostra: Graiorum omnium
Procerumque vox est, petere quos seras domos
Hectorea soboles prohibet. Hanc fata expetunt:
Sollicita Danaos pacis incertae fides
Semper tenebit, semper a tergo timor
Respicere coget, arma nec poni sinet,
Dum Phrygibus animos gnatus eversis dabit,
Andromacha. ANDR. Vester augur haec Calchas canit?
UL. Etsi taceret augur haec Calchas, tamen
Dicebat Hector, cuius et stirpem horreo;
Generosa in ortus semina exurgunt suos.
Sic ille magni parvus armenti comes,
Primisque nondum cornibus findens cutem,
Cervice subito celsus et fronte arduus
Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.
Quae tenera caeso virga de trunco stetit,
Par ipsa matri tempore exiguo subit,
Umbrasque terris reddit et coelo nemus.
Sic male relictus igne de magno cinis
Vires resumit. Est quidem iniustus dolor
Rerum aestimator; si tamen tecum exigas.
Veniam dabis, quod bella post hiemes decem
Totidemque messes iam senex miles timet,
Aliasque clades rursus, ac nunquam bene
Troiam iacentem. Magna res Danaos movet,
Futurus Hector: libera Graios metu.

Haec una naves causa deductas tenet;
Hic classis haeret. Neve crudelem putes,
Quod sorte iussus Hectoris natum petam:
Petissem Orestem. Patere, quod victor tulit.
ANDR. Utinam quidem esses, gnate, materna in manu,
Nossemque, quis te casus ereptum mihi
Teneret, aut quae regio! Non hostilibus
Confossa telis pectus, aut vinclis manus
Secantibus praestricta,non acri latus
Utrumque flamma cincta, maternam fidem
Unquam exuissem. Gnate, quis te nunc locus,
Fortuna quae possedit? errore avio
Vagus arva lustras? vastus an patriae vapor
Corripuit artus? saevus an victor tuo
Lusit cruore? numquid immanis ferae
Morsu peremtus pascis Idaeas aves?
UL. Simulata remove verba: non facile est tibi
Decipere Ulyssen: vicimus matrum dolos
Etiam dearum. Cassa consilia amove.
Ubi natus est? ANDR. Ubi Hector? ubi cuncti Phryges?
Ubi Priamus? Unum quaeris; ego quaero omnia.
UL. Coacta dices, sponte quod fari abnuis.
ANDR. Tuta est, perire quae potest, debet, cupit.
UL. Magnifica verba mors prope admota excutit.
ANDR. Si vis, Ulysse, cogere Andromacham metu,
Vitam minare: nam mori votum est mihi.
UL. Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui
Quodcunque celas, adiget invitam dolor,
Et pectore imo condita arcana eruet.
Necessitas plus posse, quam pietas, solet.
NDR. Propone flammas, vulnera et diras mali
Doloris artes, et famem et saevam sitim,
Variasque pestes undique, et ferrum inditum
Visceribus ustis, carceris coeci luem,

Et quidquid audet victor iratus, tumens:
Animosa nullos mater admittit metus.
UL. Stulta est fides, celare quod prodas statim.
Hic ipse, quo nunc contumax perstas, amor
Consulere parvis liberis Danaos monet.
Post arma tam longinqua, post annos decem,
Minus timerem, quos facit Calchas, metus,
Si mihi timerem: bella Telemacho paras.
ANDR. Invita Ulyssi gaudium ac Danais dabo:
Dandum est. Fatere, quos premis, luctus, dolor!
Gaudete, Atridae; tuque laetifica, ut soles,
Refer Pelasgis: Hectoris proles obit.
UL. Et esse verum hoc qua probas Danais fide?
ANDR. Ita, quod minari maximum victor potest,
Contingat, et me fata maturo exitu
Facilique solvant, ac meo condant solo,
Et patria tellus Hectorem leviter premat,
Ut luce caret, ut inter extinctos iacet,
Datusque tumulo debita exanimis tulit.
UL. Expleta fata stirpe sublata Hectoris,
Solidamque pacem laetus ad Danaos feram. —
Quid agis, Ulysse? Danaidae credent tibi;
Tu cui? Parenti. Fingit an quisquam hoc parens,
Nec abominandae mortis auspicium pavet?
Auspicia metuunt, qui nihil maius timent.
Fidem adligavit iureiurando suam.
Si peierat; timere quid gravius potest?
Nunc advoca astus, anime; nunc fraudes, dolos;
Nunc totum Ulyssen! Veritas nunquam perit.
Scrutare matrem. Moeret: inlacrimat, gemit.
Sed et huc et illuc anxios gressus refert,
Missasque voces aure sollicita excipit:
Magis hoc timet, quam moeret. Ingenio est opus. —
Alios parentes adloqui in luctu decet;
Tibi gratulandum est, misera, quod gnato cares,
Quem mors manebat saeva, praecipitem datum

E turre, lapsis sola quae muris manet.
ANDR. Me liquit animus; membra quatiuntur, labant,
Torpetque vinctus frigido sanguis gelu.
UL. Intremuit: hac, hac parte quaerendum est mihi.
Matrem timor detexit: iterabo metum.
Ite, ite, celeres, fraude materna abditum
Hostem Pelasgi nominis, pestem ultimam,
Ubicunque latitat, erutam in medium date!
Bene est: tenetur. Perge, festina, attrahe! —
Quid respicis trepidasque? Jam certe perit.
ANDR. Utinam timerem! Solitus ex longo est metus.
Dediscit animus sero, quod didicit diu.
UL. Lustrale quoniam debitum muris puer
Sacrum antecessit, nec potest vatem sequi,
Meliore fato raptus: hoc Calchas ait
Modo piari posse redituras rates,
Si placet undas Hectoris sparsi cinis,
At tumulus imo totus aequetur solo.
Nunc ille quoniam debitam effugit necem,
Erit admovenda sedibus sacris manus.
ANDR. Quid agimus? animum distrahit geminus timor:
Hinc natus, illinc coniugis cari cinis.
Pars utra vincet? Testor immites deos,
Deosque veros, coniugis manes mei,
Non aliud, Hector, in meo gnato mihi
Placere, quam te! Vivat, ut possit tuos
Referre vultus. Prorutus tumulo cinis
Mergetur? ossa fluctibus spargi sinam
Disiecta vastis? Potius hic mortem oppetat. —
Poteris nefandae deditum mater neci
Videre? poteris celsa per fastigia
Missum rotari? Potero, perpetiar, feram,
Dum non meus post fata victoris manu

Iactetur Hector. Hic suam poenam potest
Sentire; at illum fata iam in tuto locant. —
Quid fluctuaris? Statue, quem poenae extrahas.
Ingrata, dubitas? Hector est illinc tuus. —
Erras: utrinque est Hector; hic sensus potens,
Forsan futurus ultor extincti patris. —
Utrique parci non potest: quidnam facis?
Serva e duobus, anime, quem Danai timent.
UL. Responsa peragam: funditus busta eruam.
ANDR. Quae vendidistis? UL. Pergam, et e summo aggere
Traham sepulcra. ANDR. Coelitum adpello fidem,
Fidemque Achillis! Pyrrhe, genitoris tui
Munus tuere! UL. Tumulus hic campo statim
Toto iacebit. ANDR. Fuerat hoc prorsus nefas
Danais inausum. Templa violastis, deos
Etiam faventes; busta transierat furor.
Resistam; inermes offeram armatis manus!
Dabit ira vires. Qualis Argolicas ferox
Turmas Amazon stravit; aut qualis deo
Percussa Maenas entheo silvas gradu,
Armata thyrso, terret, atque expers sui
Vulnus dedit, nec sensit, in medios ruam,
Tumuloque cineris socia defenso cadam!
UL. Cessatis, et vos flebilis clamor movet
Furorque cassus feminae? Iussa ocius
Pergite! ANDR. Me, me sternite hic ferro prius!
Repellor? heu me! Rumpe fatorum moras;
Molire terras, Hector, ut Ulyssen domes!
Vel umbra satis es. Arma concussit manu!
Iaculatur ignes! Cernitis, Danai, Hectorem,
An sola video? UL. Funditus cuncta eruam!
ANDR. Quid agis? ruina pariter et gnatum et virum
Prosternis una? Forsitan Danaos prece
Placare poteris. Conditum elidet statim
Immane busti pondus. Intereat miser

Ubicunque potius: ne pater gnatum obruat,
Prematque patrem gnatus. — Ad genua accido
Supplex, Ulysse; quamque nullius pedes
Novere dextram, pedibus admoveo tuis.
Miserere matris, et preces placidus pias
Patiensque recipe; quoque te celsum altius
Superi levarunt, mitius lapsos preme!
Misero datur quodcunque, fortunae datur.
Sic te revisat coniugis sanctae torus;
Annosque, dum te recipit, extendat suos
Laerta! sic te iuvenis excipiat tuus,
Et, vota vincens vestra felici indole,
Aetate avum transcendat, ingenio patrem!
Miserere matris: unicum adflictae mihi
Solamen hoc est. UL. Exhibe gnatum, et roga
ANDR. Huc e latebris procede tuis,
Flebile matris furtum miserae! —
Hic puer, hic est terror, Ulysse,
Mille carinis. Submitte manus,
Dominique pedes supplice dextra
Stratus adora; nec turpe puta,
Quidquid miseros Fortuna iubet.
Pone ex animo reges atavos,
Magnique senis iura per omnes
Inclita terras; excidat Hector
Gere captivum; positoque genu,
Si tua nondum funera sentis,
Matris fletus imitare tuae.
Vidit pueri regis lacrimas
Et Troia prior, parvusque minas
Trucis Alcidae flexit Priamus.
Ille, ille ferox, cuius vastis
Viribus omnes cessere ferae,
Qui perfracto limine Ditis
Coecum retro patefecit iter,
Hostis parvi victus lacrimis,

„Suscipe," dixit, „rector habenas,
Patrioque sede celsus solio;
Sed sceptra fide meliore tene."
Hoc fuit illo victore capi.
Discite mites Herculis iras.
An sola placent Herculis arma?
Iacet ante pedes non minor illo
Supplice supplex, vitamque petit.
Regnum Troiae, quocunque volet,
Fortuna ferat.

ULYSSES, ANDROMACHA, ASTYANAX.

Precibus minas et diras miscet Andromache, Ulyssem orans nec exorans

UL. Matris quidem me moeror attonitae movet;
Magis Pelasgae me tamen matres movent,
Quarum iste magnos crescit in luctus puer.
ANDR. An has ruinas urbis in cinerem datas
Hic excitabit? hae manus Troiam erigent?
Nullas habet spes Troia, si tales habet.
Non sic iacemus Troes, ut cuiquam metus
Possimus esse. — Spiritus genitor facit. —
Sed nempe tractus. Ipse post Troiam pater
Posuisset animos, magna quos frangunt mala.
Si poena petitur, quae peti gravior potest?
Famulare collo nobili subeat iugum;
Servire liceat. Aliquis hoc regi negat?
UL. Non hoc Ulysses, sed negat Calchas tibi.
ANDR. O machinator fraudis et scelerum artifex,
Virtute cuius bellica nemo occidit,
Dolis et astu maleficae mentis iacent
Etiam Pelasgi; vatem et insontes deos
Praetendis? Hoc est pectoris facinus tui,
Nocturne miles, fortis in pueri necem
Iam solus audes aliquid, et claro die.

UL. Virtus Ulyssis Danaidis nota est satis,
Nimisque Phrygibus. Non vacat vanis diem
Conterere verbis: ancoras classis legit.
ANDR. Brevem moram largire, dum officium parens
Gnato supremum reddo, et amplexu ultimo
Avidos dolores satio. UL. Misereri tui
Utinam liceret! Quod tamen solum licet,
Tempus moramque dabimus. Arbitrio tuo
Implere lacrimis: fletus aerumnas levat.
ANDR. O dulce pignus! o decus lapsae domus,
Summumque Troiae funus! o Danaum timor!
Genitricis o spes vana, cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos avi
Medios precabar! Vota destituit deus.
Iliaca non tu sceptra regali potens
Gestabis aula; iura nec populis dabis,
Victasque gentes sub tuum mittes iugum;
Non Graia caedes terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenera parva tractabis manu,
Sparsasque passim saltibus latis feras
Audax sequeris; nec, stato lustri die
Solemne referens Troici lusus sacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages;
Non inter aras mobili velox pede,
Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica prisco templa saltatu coles. —
O morte dira tristius leti genus!
Flebilius aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. UL. Rumpe iam fletus parens!
Magnus sibi ipse non facit finem dolor.
ANDR. Lacrimis, Ulysse, parva, quam petimus, mora est.
Concede, parvos ut mea condam manu
Viventis oculos! — Occidis parvus quidem,
Sed iam timendus. Troia te expectat tua.

I, vade liber; liberos Troas vide!
AST. Miserere, mater! ANDR. Quid meos retines sinus
Manusque matris? Cassa praesidia occupas.
Fremitu leonis qualis audito tener
Timidum iuvencus adplicat matri latus;
At ille saevus matre submota leo
Praedam minorem morsibus vastis tenens
Frangit, vehitque: talis e nostro sinu
Te rapiet hostis. Oscula et fletus, puer,
Lacerosque crines excipe, et plenus mei
Occurre patri! Pauca maternae tamen
Perfer querelae verba: „Si manes habent
Curas priores, nec perit flammis amor,
Servire Graio pateris Andromachen iugo,
Crudelis Hector? Lentus et segnis iaces
Rediit Achilles.“ Sume nunc iterum comas,
Et sume lacrimas, quidquid e misero viri
Funere relictum est; sume, quae reddas tuo
Oscula parenti! Matris hanc solatio
Relinque vestem: tumulus hanc tetigit meus
Manesque cari. Si quid hic cineris latet,
Scrutabor ore. UL. Nullus est flendi modus:
Abripite propere classis Argolicae moram!

CHORUS TROADUM.

Asportandae Troades in varia Graeciae loca, prout sorte Achivis dispertitae contigerant, in quamcunque tamen Graeciae partem abduci praeoptant, quam in Spartam, Mycenas et Ithacam, Helenae, Agamemnonis et Ulyssis patriam.

Quae vocat sedes habitanda captas?
Thessali montes et opaca Tempe,
An viros tellus dare militares
Aptior Phthie, meliorve foetu
Fortis armenti lapidosa Trachin?

An maris vasti domitrix Iolcos?
Urbibus centum spatiosa Crete,
Parva Gyrtone, sterilisque Tricce,
An frequens ruscis levibus Mothone?
Quae sub Oetaeis latebrosa silvis
Misit infestos Troiae ruinis
Non semel arcus,
Olenos tectis habitata raris,
Virgini Pleuron inimica divae,
An maris lati sinuosa Troezen?
Pelion regnum Prothoi superbum,
Tertius coelo gradus (hic recumbens
Montis exesi spatiosus antro
Iam trucis Chiron pueri magister,
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tum quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo),
An ferax varii lapidis Carystos?
An premens littus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Calydnae,
Ac carens nunquam Gonoessa vento,
Quaeque formidat Borean Enispe,
Attica pendens Peparethos ora,
An sacris gaudens tacitis Eleusin?
Numquid Aiacis Salamina veram,
Aut fera notam Calydona saeva,
Quasque perfundit, subiturus aequor
Segnibus terras Titaressos undis,
Bessan et Scarphen? Pylon an senilem?
Pharin, an Pisam, Iovis et coronis
Elida claram?
Quolibet tristis miseras procella
Mittat, et donet cuicunque terrae:
Dum, luem tantam Troiae atque Achivis
Quae tulit, Sparte procul absit; absit

Argos et saevi Pelopis Mycenae;
Neritos parva brevior Zacyntho,
Et nocens saxis Ithace dolosis.
Quod manet fatum dominusve quis te
Aut quibus terris, Hecabe, videndam
Ducet? in cuius moriere regno?

ACTUS QUARTUS.

HELENA, ANDROMACHA, HECUBA.
POLYXENA, PYRRHUS, mutae personae.

Ut manibus Achillis rite inferiae peragantur, excogitata ratio est, qua ut veste, ita animo nuptiali affecta mactetur Polyxena. Vid. supra vers. 366. Quae partes dantur Helenae, ut Polyxenam lactet inani spe nuptiarum cum Pyrrho; quas illa primo simulat, mox Andromachae iurgio excussa dolos fatetur, et rem aperte suadet.

HEL. Quicunque hymen funestus, illaetabilis,
Lamenta, caedes, sanguinem, gemitus habet,
Est auspice Helena dignus. Eversis quoque
Nocere cogor Phrygibus. Ego Pyrrhi toros
Narrare falsos iubeor; ego cultus dare
Habitusque Graios. Arte capietur mea,
Meaque fraude concidet Paridis soror
Fidenter. Ipsi levius hoc equidem reor:
Optanda mors est sine metu mortis mori.
Quid iussa cessas agere? Ad auctores redit
Sceleris coacti culpa. — Dardaniae domus
Generosa virgo, melior adflictos deus
Respicere coepit; teque felici parat
Dotare thalamo. Tale coniugium tibi
Non ipsa sospes Troia, non Priamus daret:

Nam te Pelasgae maximum gentis decus
Ad sancta lecti iura legitimi petit,
Cui regna campi lata Thessalici patent.
Te magna Tethys, teque tot pelagi deae,
Placidumque numen aequoris tumidi Thetis,
Suam vocabunt; te datam Pyrrho socer
Peleus nurum vocabit, et Nereus nurum.
Depone cultus squalidos, festos cape;
Dedisce captam; deprime horrentes comas,
Crinemque docta patere distingui manu.
Hic forsitan te casus excelso magis
Solio reponet. Profuit multis capi.
ANDR. Hoc deerat unum Phrygibus eversis malum,
Gaudere. Flagrant strata passim Pergama.
O coniugale tempus! An quisquam audeat
Negare? quisquam dubius ad thalamos eat,
Quos Helena suadet? Pestis, exitium, lues
Utriusque populi, cernis hos tumulos ducum,
Et nuda totis ossa quae passim iacent
Inhumata campis? Haec hymen sparsit tuus.
Tibi fluxit Asiae, fluxit Europae cruor,
Cum dimicantes lenta prospiceres viros,
Incerta voti. Perge, thalamos adpara!
Taedis quid opus est, quidve solemni face,
Quid igne? Thalamis Troia praelucet novis.
Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;
Celebrate digne: planctus et gemitus sonent.
HEL. Ratione quamvis careat et flecti neget
Magnus dolor, sociosque nonnunquam sui
Moeroris ipsos oderit: causam tamen
Possum tueri iudice infesto meam,
Graviora passa. Luget Andromacha Hectorem,
Et Hecuba Priamum; solus occulte Paris
Lugendus Helenae. Durum et invisum et grave est,
Servitia ferre; patior hoc olim iugum

Annis decem captiva. Prostratum Ilium est,
Versi penates. Perdere est patriam grave
Gravius timere. Vos levat tanti mali
Comitatus; in me victus et victor furit.
Quam quisque famulam traheret, incerto diu
Casu pependit; me meus traxit statim
Sine sorte dominus. Causa bellorum fui,
Tantaeque Teucris cladis. Hoc verum puta,
Spartana puppis vestra si secuit freta.
Sin rapta Phrygiis praeda remigibus fui,
Deditque donum iudici victrix dea:
Ignosce Paridi. Iudicem iratum mea
Habitura causa est: ista Menelaum manent
Arbitria. Nunc hanc luctibus paulum tuis,
Andromacha, omissis flecte: vix lacrimas queo
Retinere. ANDR. Quantum est, Helena quod lacrimat, malum!
Cur lacrimat autem? Fare, quos Ithacus dolos,
Quae scelera nectat! Utrum ab Idaeis iugis
Iactanda virgo est, arcis an celsae edito
Mittenda saxo? num per has vastum in mare
Volvenda rupes, latere quas scisso levat
Altum vadoso Sigeon spectans sinu?
Dic, fare, quidquid subdolo vultu tegis.
Leviora mala sunt cuncta, quam Priami gener
Hecubaeque Pyrrhus. Fare, quam poenam pares,
Exprome, et unum hoc deme nostris cladibus,
Falli. Paratas perpeti mortem vides.
HEL. Utinam iuberet me quoque interpres deum
Abrumpere ense lucis invisae moras,
Vel Achillis ante busta furibunda manu
Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua,
Polyxene miseranda, quam tradi sibi,
Cineremque Achilles ante mactari suum,
Campo maritus ut sit Elysio, iubet!
ANDR. Vide, ut animus ingens laetus audierit necem.

Cultus decoros regiae vestis petit,
Et admoveri crinibus patitur manum.
Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
At misera luctu mater audito stupet;
Labefacta mens succubuit. Adsurge! adleva
Animum, et cadentem, misera, firma spiritum!
Quam tenuis anima vinculo pendet levi!
Minimum est, quod Hecubam facere felicem potest.
Spirat: revixit. Prima mors miseros fugit.
HEC. Adhuc Achilles vivit in poenas Phrygum!
Adhuc rebellat! O manum Paridis levem!
Cinis ipse nostrum sanguinem ac tumulus sitit.
Modo turba felix latera cingebat mea;
Lassabar in tot oscula, in totum gregem
Dividere matrem. Sola nunc haec est super,
Votum, comes, levamen, adflictae quies.
Haec totus Hecubae foetus; hac sola vocor
Iam voce mater. Dura et infelix, age,
Elabere anima! denique hoc unum mihi
Remitte funus! Inrigat fletus genas,
Imberque victo subitus e vultu cadit.
Laetare, gaude, gnata! Quam vellet tuos
Cassandra thalamos, vellet Andromache tuos!
ANDR. Nos, Hecuba; nos, nos, Hecuba, lugendae sumus,
Quas mota classis huc et huc sparsas feret;
Hanc cara tellus sedibus patriis teget.
HEL. Magis invidebis, si suam sortem scias.
ANDR. An aliqua poenae pars meae ignota est mihi?
HEL. Versata dominos urna captivis dedit.
ANDR. Cui famula trador? ede! quem dominum voco?
HEL. Te sorte prima Scyrius iuvenis tulit.
ANDR. Cassandra felix, quam furor sorti eximit,
Phoebusque! HEL. Regum hanc maximus rector tenet.

HEC. Estne aliquis, Hecubam qui suam dici velit?
HEL. Ithaco obtigisti praeda nolenti brevis.
HEC. Quis tam impotens ac dirus et iniquae ferus
Sortitor urnae regibus reges dedit?
Quis tam sinister dividit captas deus?
Quis arbiter crudelis et miseris gravis
Eligere dominos nescit, et saeva manu
Dat iniqua miseris fata? quis matrem Hectoris
Armis Achillis miscet? Ad Ulyssen vocor?
Nunc victa, nunc captiva, nunc cunctis mihi
Obsessa videor cladibus! Domini pudet,
Non servitutis. Hectoris spolium feret,
Qui tulit Achillis? Sterilis et saevis fretis
Inclusa tellus non capit tumulos meos.
Duc, duc, Ulysse! nil moror; dominum sequor.
Me mea sequentur fata: non pelago quies
Tranquilla veniet, saeviet ventis mare,
Et bella, et ignis, et mea et Priami mala.
Dumque ista veniunt, interim hoc poenae loco est:
Sortem occupavi, praemium eripui tibi.
Sed incitato Pyrrhus adcurrit gradu,
Vultuque torvo. Pyrrhe, quid cessas? Age,
Reclude ferro pectus, et Achillis tui
Coniunge soceros! Perge, mactator senum:
Et hic decet te sanguis. Abreptam trahit!
Maculate superos caede funesta deos,
Maculate Manes! Quid precer vobis? Precor
His digna sacris aequora. Hoc classi accidat
Toti Pelasgae, ratibus hoc mille accidat,
Meae precabor, cum vehar, quidquid rati!

CHORUS TROADUM.

Chorus occasione sumta ab Helenae dicto supra vers. 917 *vos levat tanti mali comitatus, solatur se communi malo; quod tamen solatium ipsis sortito disiunctis ablatum fore.*

Dulce moerenti populus dolentum,

Dulce lamentis resonare gentes!
Lentius luctus lacrimaeque mordent,
Turba quas fletu similis frequentat.
Semper, ah, semper dolor est malignus:
Gaudet in multos sua fata mitti,
Seque non solum placuisse poenae.
Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat;
Nemo se credit miserum, licet sit.
Tolle felices; removeto multo
Divites auro; removeto centum
Rura qui scindunt opulenta bubus:
Pauperi surgent animi iacentes.
Est miser nemo, nisi comparatus.
Dulce in immensis posito ruinis,
Neminem laetos habuisse vultus.
Ille deplorat queriturque fatum,
Qui secans fluctum rate singulari
Nudus in portus cecidit petitos;
Aequior casum tulit et procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaque littus
Naufraga spargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.
Questus est Hellen cecidisse Phryxus,
Cum gregis ductor radiante villo
Aureo fratrem simul et sororem
Sustulit tergo, medioque iactum
Fecit in ponto; tenuit querelas
Et vir et Pyrrhe, mare cum viderent,
Et nihil praeter mare cum viderent,
Unici terris homines relicti.
Solvet hunc coetum, lacrimasque nostras
Sparget huc illuc agitata classis,
Et tuba iussi dare vela nautae,
Cum simul ventis properante remo

Prenderint altum, fugietque littus.
Quis status mentis miseris, ubi omnis
Terra decrescet, pelagusque crescet?
Celsa cum longe latitabit Ide?
Tum puer matri, genitrixque nato,
Troia qua iaceat regione monstrans,
Dicet, et longe digito notabit:
„Ilium est illic, ubi fumus alte
Serpit in coelum nebulaeque turpes."
Troes hoc signo patriam videbunt.

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS, ANDROMACHA, HECUBA.

Nuntius matribus narrat, ut e turri praecipitatus fuerit Astyanax, et Polyxena ad tumulum Achillis caesa.

NUNT. O dira fata, saeva, miseranda, horrida,
Quod tam ferum, tam triste bis quinis scelus
Mars vidit annis? Quid prius referens gemam,
Tuosne potius, an tuos luctus, anus?
HEC. Quoscunque luctus fleveris, flebis meos
Sua quemque tantum, me omnium clades premit.
Mihi cuncta pereunt; quisquis est, Hecubae est, miser.
NUNT. Mactata virgo est, missus e muris puer;
Sed uterque letum mente generosa tulit.
ANDR. Expone seriem caedis, et duplex nefas
Prosequere: gaudet magnus aerumnas dolor
Tractare totas. Ede, et enarra omnia.
NUNT. Est una magna turris e Troia super,
Adsueta Priamo; cuius e fastigio
Summisque pinnis arbiter belli sedens
Regebat acies. Turre in hac blando in sinu
Fovens nepotem, cum metu versos gravi
Danaos fugaret Hector et ferro et face,

Paterna puero bella monstrabat senex.
Haec nota quondam turris et muri decus
Nunc saeva cautes, undique adfusa ducum
Plebisque turba cingitur; totum coit
Ratibus relictis vulgus. His collis procul
Aciem patenti liberam praebet loco;
His alta rupes, cuius e cacumine
Erecta summo·turba libravit pedes.
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
Et tota populo silva suspenso tremit.
Extrema montis ille praerupti petit:
Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens
Muri cadentis pressit; atque aliquis (nefas!)
Tumulo ferus spectator Hectoreo sedet.
Per spatia late plena sublimi gradu
Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens
Priami nepotem; nec gradu segni puer
Ad alta pergit moenia. Ut summa stetit
Pro turre, vultus huc et huc acres tulit,
Intrepidus animo. Qualis ingentis ferae
Parvus tenerque foetus, et nondum potens
Saevire dente, iam tamen tollit minas,
Morsusque inanes tentat, atque animis tumet:
Sic ille dextra prensus hostili puer
Ferox, Superne moverat vulgum ac duces,
Ipsumque Ulyssen. Non flet e turba omnium,
Qui fletur, ac dum verba fatidici et preces
Concipit Ulysses vatis, et saevos ciet
Ad sacra Superos, sponte desiluit sua
In media Priami regna. —
ANDR. QuisColchus hoc,quis sedis incertae Scytha
Commisit? aut quae Caspium cingens mare
Gens iuris expers ausa? Non Busiridis
Puerilis aras sanguis adspersit feri,
Nec parva gregibus membra Diomedes suis
Epulanda posuit. Quis tuos artus teget,

Tumuloque tradet? NUNT. Quos enim praeceps locus
Reliquit artus? Ossa disiecta et gravi
Elisa casu, signa clari corporis,
Et ora et illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta cervix silicis impulsu, caput
Ruptum, cerebro penitus expresso. Iacet
Deforme corpus. ANDR. Sic quoque est similis patri.
NUNT. Praeceps ut altis cecidit e muris puer,
Flevitque Achivum turba, quod fecit, nefas
Idem ille populus aliud ad facinus redit
Tumulumque Achillis. Huius extremum latus
Rhoetea leni verberant fluctu vada;
Adversa cingit campus, et clivo levi
Erecta medium vallis includens locum
Crescit theatri more. Concursus frequens
Implevit omne littus: hi classis moras
Hac morte solvi rentur; hi stirpem hostium
Gaudent recidi. Magna pars vulgi levis
Odit scelus, spectatque; nec Troes minus
Suum frequentant funus, et pavidi metu
Partem ruentis ultimam Troiae vident:
Cum subito thalami more praecedunt faces.
It pronuba illic Tyndaris, moestum caput
Demissa. Tali nubat Hermione modo,
Phryges precantur. Sic viro turpis suo
Reddatur Helene! Terror attonitos tenet
Utrosque populos. Ipsa deiectos gerit
Vultus pudore; sed tamen fulgent genae,
Magisque solito splendet extremus decor;
Ut esse Phoebi dulcius lumen solet
Iamiam cadentis; astra cum repetunt vices,
Premiturque dubius nocte vicina dies.
Stupet omne vulgus; et fere cuncti magis
Peritura laudant. Hos movet formae decus,
Hos mollis aetas, hos vagae rerum vices;

Movet animus omnes fortis et leto obvius.
Pyrrhum antecedit. Omnium mentes tremunt,
Mirantur, ac miserantur. Ut primum ardui
Sublime montis tetigit, atque alte edito
Iuvenis paterni vertice in busti stetit:
Audax virago non tulit retro gradum;
Conversa ad ictum stat truci vultu ferox.
Tam fortis animus omnium mentes ferit,
Novumque monstrum est Pyrrhus ad caedem piger.
Ut dextra ferrum penitus exacta abdidit:
Subitus recepta morte prorupit cruor
Per vulnus ingens. Nec tamen moriens adhuc
Deponit animos: cecidit, ut Achilli gravem
Factura terram, prona, et irato impetu.
Uterque flevit coetus; at timidum Phryges
Misere gemitum; clarius victor gemit.
Hic ordo sacri. Non stetit fusus cruor,
Humove summa fluxit: obduxit statim,
Saevusque totum sanguinem tumulus bibit.
HEC. Ite, ite, Danai; petite iam tuti domos;
Optata velis maria diffusis secet
Secura classis: concidit virgo ac puer;
Bellum peractum est. Quo meas lacrimas feram?
Ubi hanc anilis exspuam leti moram?
Gnatam, an nepotem; coniugem, an patriam fleam?
An omnia, an me, sola? Mors, votum meum,
Infantibus violenta, virginibus, venis,
Ubicunque properas, saeva; me solam times
Vitasque! gladios inter ac tela et faces
Quaesita tota nocte, cupientem fugis!
Non hostis, aut ruina, non ignis meos
Absumsit artus: quam prope a Priamo steti!
NUNT. Repetite celeri maria, captivae, gradu
Iam vela puppis laxat, et classis movet.

M E D E A.

DRAMATIS PERSONAE.

MEDEA.
IASON.
CREON.
NUTRIX.
CHORUS CORINTHIORUM.
NUNTIUS.

ARGUMENTUM.

Iason cum uxore et liberis post interfectum Peliam Corinthi exulabat. Ubi cum Creon rex illum generum legisset, Medea res suas sibi habere a marito, ab rege aliud exilium quaerere iubetur. Illa, unius diei impetrata mora, Creusae sponsae pallam et monile magicis venenis infecta mittit; quibus indutis ignem corripuit palla, misereque nova nupta, una cum patre in natae auxilium accurrente, combusta est; Medea denique filiis, quos Iasoni pepererat, in patris conspectu trucidatis, per aera aufugit.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI

Iam manus Argivum surrepto vellere Colcho
Tandem puppe nova dulces remearat ad Argos
Medeamque tori sociam praeclarus Iason
Iunxerat infaustis taedis atque omine laevo.
Ille etenim thalamos mutata mente priores
Sprevit, formosae correptus amore Creusae.
At Medea ferox, stimulis accensa profanis,
Ira ardet, magicasque amens decurrit ad artes.
Quid non herba potest? Male concidit ignibus atris
Regia, cum miseroque usta est genitore Creusa.
Nec satis est (pronus semper muliebris in iras
Est animus, scelerisque ferax seges atque malorum).
Proh pudor! illa suos miserando vulnere natos
Opprimit, in partesque calentes consecat artus
Dein sublimis abit, serpentibus acta, per auras

ACTUS PRIMUS.

MEDEA.

Medea deserta superos inferosque Iasonis ultores invocat.

Di coniugales, tuque genialis tori
Lucina custos, quaeque domitorem freti
Tiphyn novam frenare docuisti ratem,
Et tu profundi saeve dominator maris,
Clarumque Titan dividens orbi diem,
Tacitisque praebens conscium sacris iubar,
Hecate triformis, quosque iuravit mihi
Deos Iason; quosque Medeae magis
Fas est precari, noctis aeternae chaos,
Aversa Superis regna, Manesque impios,
Dominumque regni tristis, et dominam fide
Meliore raptam, voce non fausta precor:
Adeste, adeste! Sceleris ultrices deae,
Crinem solutis squalidae serpentibus,
Atram cruentis manibus amplexae facem,
Adeste, thalamis horridae quondam meis
Quales stetistis! Coniugi letum novae,
Letumque socero et regiae stirpi date!
In peius aliquid, quod precor sponso malum,
Vivat: per urbes erret ignotas egens,
Exul, pavens, invisus, incerti laris;
Me coniugem optet; limen alienum expetat,
Iam notus hospes, quoque non aliud queam
Peius precari, liberos similes patri,
Similesque matri. Parta iam, parta ultio est:
Peperi. Querelas verbaque incassum sero. —
Non ibo in hostes, manibus excutiam faces,
Coeloque lucem? Spectat hoc nostri sator

Sol generis, et spectatur, et curru insidens
Per solita puri spatia decurrit poli?
Non redit in ortus, et remetitur diem?
Da, da per auras curribus patriis vehi!
Committe habenas, genitor, et flagrantibus
Ignifera loris tribue moderari iuga:
Gemino Corinthos littore opponens moras
Cremata flammis maria committet duo.
Hoc restat unum, pronubam thalamo feram
Ut ipsa pinum, postque sacrificas preces
Caedam dicatis victimas altaribus.
Per viscera ipsa quaere supplicio viam,
Si vivis, anime! si quid antiqui tibi
Remanet vigoris: pelle femineos metus,
Et inhospitalem Caucasum mente indue!
Quodcunque vidit Phasis aut Pontus nefas,
Videbit Isthmos. Effera, ignota, horrida,
Tremenda coelo pariter ac terris mala
Mens intus agitat; vulnera, et caedem, et vagum
Funus per artus. Levia memoravi nimis.
Haec virgo feci; gravior exurgat dolor:
Maiora iam me scelera post partus decent.
Accingere, ira, teque in exitium para
Furore toto! paria narrentur tua
Repudia thalamis! Quo virum linquis modo?
Hoc, quo secuta es. Rumpe iam segnes moras:
Quae scelere parta est, scelere linquenda est domus

CHORUS.

Chorus e mulieribus Corinthiis Iasonis et Creusae nuptiis epithalamium praecinit.

Ad regum thalamos numine prospero,
Qui coelum Superi, quique regunt fretum,
Adsint, cum populis rite faventibus!

Primus sceptriferis colla Tonantibus
Taurus celsa ferat tergore candido;
Lucinam nivei femina corporis
Intentata iugo placet. Et, asperi
Martis sanguineas quae cohibet manus,
Quae dat belligeris foedera gentibus,
Et cornu retinet divite copiam,
Donetur tenera mitior hostia.
Et tu, qui facibus legitimis ades,
Noctem discutiens auspice dextera,
Huc incede gradu marcidus ebrio,
Praecingens roseo tempora vinculo!
Et tu, quae gemini praevia temporis
Tarde, stella, redis semper amantibus:
Te matres avidae, te cupiunt nurus,
Quamprimum radios spargere lucidos.
Vincit virgineus decor
Longe Cecropias nurus;
Et quas Taygeti iugis
Exercet iuvenum modo,
Muris quod caret, oppidum;
Et quas Aonius latex,
Alpheosque sacer lavat.
Cedent Aesonio duci,
Si forma velit adspici,
Proles fulminis improbi,
Aptat qui iuga tigribus;
Nec non, qui tripodas movet,
Frater virginis asperae;
Cedet Castore cum suo
Pollux caestibus aptior.
Sic, sic, Coelicolae, precor,
Vincat femina coniuges,
Vir longe superet viros!
Haec cum femineo constitit in choro:
Unius facies praenitet omnibus.

Sic cum sole perit sidereus decor,
Et densi latitant Pleiadum greges,
Cum Phoebe solidum lumine non suo
Orbem circuitis cornibus adligat.
Ostro sic niveus puniceo color
Perfusus rubuit; sic nitidum iubar
Pastor luce nova roscidus adspicit.
Ereptus thalamis Phasidos horridis,
Effrenae solitus pectora coniugis
Invita trepidus prendere dextera,
Felix Aeoliam corripe virginem
Nunc primum, soceris, sponse, volentibus!
Concesso, iuvenes, ludite iurgio!
Hinc illinc, iuvenes, mittite carmina!
Rara est in dominos iusta licentia.
Candida thyrsigeri proles generosa Lyaei
(Multifidam iam tempus erat succendere pinum),
Excute solemnem digitis marcentibus ignem!
Festa dicax fundat convicia Fescenninus;
Solvat turba iocos. Tacitis eat illa tenebris,
Si qua peregrino nubit fugitura marito.

ACTUS SECUNDUS.

MEDEA, NUTRIX.

Audito Hymenaeo furit Medea, quam sedare nutrix laborat, sed frustra.

MED. Occidimus: aures pepulit hymenaeus meas!
Vix ipsa tantum, vix adhuc, credo malum.
Haec facere Iason potuit? erepto patre,
Patria atque regno, sedibus solam exteris
Deserere? Durus merita contemsit mea,
Qui scelere flammas viderat vinci et mare?

Adeone credit omne consumtum nefas?
Incerta, vecors, mente vesana feror
Partes in omnes, unde me ulcisci queam?
Utinam esset illi frater! Est coniux: in hanc
Ferrum exigatur! — Hoc meis satis est malis?
Si quod Pelasgae, si quod urbes barbarae
Novere facinus, quod tuae ignorant manus,
Nunc est parandum. Scelera te hortentur tua,
Et cuncta redeant: inclitum regni decus
Raptum, et nefandae virginis parvus comes
Divisus ense; funus ingestum patri,
Sparsumque ponto corpus; et Peliae senis
Decocta aheno membra. Funestum impie
Quam saepe fudi sanguinem! et nullum scelus
Irata feci; saevit infelix amor.
Quid tamen Iason potuit, alieni arbitri
Iurisque factus? — Debuit ferro obvium
Offerre pectus. — Melius, ah melius, dolor
Furiose, loquere! Si potest, vivat meus,
Ut fuit, Iason; sin minus, vivat tamen,
Memorque nostri muneri parcat meo.
Culpa est Creontis tota, qui sceptro impotens
Coniugia solvit, quique genitricem abstrahit
Gnatis, et arcto pignore adstrictam fidem
Dirimit. Petatur solus hic; poenas luat,
Quas debet! Alto cinere cumulabo domum!
Videbit atrum verticem flammis agi
Malea, longas navibus flectens moras.
NUTR. Sile, obsecro, questusque secreto abditos
Manda dolori! Gravia quisquis vulnera
Patiente et aequo mutus animo pertulit,
Referre potuit. Ira, quae tegitur, nocet;
Professa perdunt odia vindictae locum.
MED. Levis est dolor, qui capere consilium potest,
Et clepere sese; magna non latitant mala.
Libet ire contra. NUTR. Siste furialem impetum,

Alumna: vix te tacita defendit quies.
MED. Fortuna fortes metuit, ignavos premit.
NUTR. Tunc est probanda, si locum virtus habet.
MED. Nunquam potest non esse virtuti locus.
NUTR. Spes nulla monstrat rebus adflictis viam.
MED. Qui nil potest sperare, desperet nihil.
NUTR. Abiere Colchi; coniugis nulla est fides;
Nihilque superest opibus e tantis tibi.
MED. Medea superest; hic mare et terras vides,
Ferrumque et ignes et deos et fulmina.
NUTR. Rex est timendus. MED. Rex meus fuerat pater.
NUTR. Non metuis arma? MED. Sint licet terra edita.
NUTR. Moriere. MED. Cupio. NUTR. Profuge! MED. Poenituit fugae.
Medea fugiam? NUTR. Mater es. MED. Cui sim, vides.
NUTR. Profugere dubitas? MED. Fugiam; at ulciscar prius.
NUTR. Vindex sequetur. MED. Forsan inveniam moras.
NUTR. Compesce verba; parce iam, demens, minis,
Animosque minue: tempori aptari decet.
MED. Fortuna opes auferre, non animum, potest.
Sed cuius ictu regius cardo strepit?
Ipse est Pelasgo tumidus imperio Creon.

CREON, MEDEA.

Creon Medeam in exilium propere abire imperio urget; illa diei unius moram vix impetrat.

CR. Medea, Colchi noxium Aeetae genus,
Nondum meis exportat e regnis pedem.
Molitur aliquid: nota fraus, nota est manus.
Cui parcit illa, quemve securum sinit?
Abolere propere pessimam ferro luem

Equidem parabam; precibus evicit gener.
Concessa vita est; liberet fines metu,
Abeatque tuta. Fert gradum contra ferox,
Minaxque nostros propius adfatus petit.
Arcete, famuli, tactu et accessu procul!
Iubete sileat! regium imperium pati
Aliquando discat. Vade veloci fuga,
Monstrumque saevum, horribile, iamdudum avehe!
MED. Quod crimen, aut quae culpa multatur fuga?
CR. Quae causa pellat, innocens mulier rogat.
MED. Si iudicas, cognosce; si regnas, iube.
CR. Aequum atque iniquum regis imperium feras.
MED. Iniqua nunquam regna perpetuo manent.
CR. I, querere Colchis. MED. Redeo. Qui advexit, ferat.
CR. Vox constituto sera decreto venit.
MED. Qui statuit aliquid parte inaudita altera:
Aequum licet statuerit, haud aequus fuit.
CR. Auditus a te Pelia supplicium tulit?
Sed fare; causae detur egregiae locus.
MED. Difficile quam sit animum ab ira flectere
Iam concitatum; quamque regale hoc putet,
Sceptris superbas quisquis admovit manus,
Qua coepit, ire; regia didici mea.
Quamvis enim sim clade miseranda obruta,
Expulsa, supplex, sola, deserta, undique
Adflicta: quandam nobili fulsi patre,
Avoque clarum Sole deduxi genus.
Quodcunque placidis flexibus Phasis rigat;
Pontusque quidquid Scythicus a tergo videt,
Palustribus qua maria dulcescunt aquis;
Armata peltis quidquid exterret cohors
Inclusa ripis vidua Thermodontiis:
Hoc omne noster genitor imperio regit.
Generosa, felix, decore regali potens
Fulsi. Petebant tunc meos thalamos proci,

Qui nunc petuntur. Rapida Fortuna ac levis
Praecepsque regno eripuit, exilio dedit.
Confide regnis, cum levis magnas opes
Huc ferat et illuc casus. Hoc reges habent
Magnificum et ingens, nulla quod rapiat dies,
Prodesse miseris, supplices fido lare
Protegere. Solum hoc Colchico regno extuli,
Decus illud ingens, gloriae florem inclitum,
Praesidia Achivae gentis et prolem deum,
Servasse memet. Munus est Orpheus meum,
Qui saxa cantu mulcet et silvas trahit;
Geminique munus Castor et Pollux meum,
Satique Borea; quique trans Pontum quoque
Summota Lynceus lumine immisso videt;
Omnesque Minyae: nam ducum taceo ducem,
Pro quo nihil debetur; hunc nulli imputo:
Vobis revexi ceteros, unum mihi.
Incesse nunc, et cuncta flagitia ingere!
Fatebor: obici crimen hoc solum potest,
Argo reversa. Virgini placeat pudor,
Paterque placeat: tota cum ducibus ruet
Pelasga tellus; hic tuus primum gener
Tauri ferocis ore flammanti occidet.
Fortuna causam, qua volet, nostram premat;
Non poenitet servasse tot regum decus.
Quodcunque culpa praemium ex omni tuli,
Hoc est penes te. Si placet: damna ream;
Sed redde crimen. Sum nocens, fateor, Creon.
Talem sciebas esse, cum genua attigi,
Fidemque supplex praesidis dextrae peti.
Terra hac miseriis angulum et sedem rogo,
Latebrasque viles. Urbe si pelli placet
Detur remotus aliquis in regnis locus.
CR. Non esse me, qui sceptra violentus geram,
Nec qui superbo miserias calcem pede,
Testatus equidem videor haud clare parum

Generum exulem legendo, et afflictum, et gravi
Terrore pavidum. Quippe te poenae expetit
Letoque Acastus, regna Thessalica obtinens.
Senio trementem debili atque aevo gravem
Patrem peremtum queritur, et caesi senis
Discissa membra, cum dolo captae tuo
Piae sorores impium auderent nefas.
Potest Iason, si tuam causam amoves,
Suam tueri: nullus innocuum cruor
Contaminavit; absuit ferro manus,
Proculque vestro purus a coetu stetit.
Tu, tu, malorum machinatrix facinorum,
Feminea cui nequitia ad audendum omnia,
Virile robur, nulla famae memoria est,
Egredere, purga regna; letales simul
Tecum aufer herbas! libera cives metu!
Alia sedens tellure sollicita deos!
MED. Profugere cogis? redde fugienti ratem,
Vel redde comitem! Fugere cur solam iubes?
Non sola veni. Bella si metuis pati:
Utrumque regno pelle. Cur sontes duos
Distinguis? Illi Pelia, non nobis iacet.
Fugam, rapinas adice, desertum patrem,
Lacerumque fratrem, quidquid etiamnum novus
Docet maritus coniuges: non est meum.
Toties nocens sum facta, sed nunquam mihi.
CR. Iam exisse decuit. Quid seris fando moras?
MED. Supplex recedens illud extremum precor,
Ne culpa natos matris insontes trahat.
CR. Vade: hos paterno, ut genitor, excipiam sinu.
MED. Per ego auspicatos regii thalami toros,
Per spes futuras, perque regnorum status,
Fortuna varia dubia quos agitat vice,
Precor: brevem largire fugienti moram,
Dum extrema natis mater infigo oscula,
Fortasse moriens. CR. Fraudibus tempus petis.

MED. Quae fraus timeri tempore exiguo potest?
CR. Nullum ad nocendum tempus angustum est malis.
MED. Parvumne miserae temporis lacrimis negas?
CR. Etsi repugnat precibus infixus timor,
Unus parando dabitur exilio dies.
MED. Nimis est; recidas aliquid ex isto licet
Et ipsa propero. CR. Capite supplicium lues,
Clarus priusquam Phoebus attollat diem,
Nisi cedis Isthmo. Sacra me thalami vocant,
Vocat precari festus Hymenaeo dies.

CHORUS.

Chorus in audaciam navigantium invectus primos nautas dignum audacia sua retulisse praemium canit, Medeam.

Audax nimium, qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit;
Terrasque suas post terga videns,
Animam levibus credidit auris;
Dubioque secans aequora cursu,
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitae mortisque vias
Nimium gracili limite ducto.
Nondum quisquam sidera norat;
Stellisque, quibus pingitur aether,
Non erat usus; nondum pluvias
Hyadas poterant vitare rates,
Non Oleniae lumina caprae,
Non quae sequitur flectitque senex
Arctica tardus plaustra Bootes;
Nondum Boreas, nondum Zephyrus
Nomen habebant. Ausus Tiphys
Pandere vasto carbasa ponto,
Legesque novas scribere ventis:
Nunc lina sinu tendere toto,

Nunc prolato pede transversos
Captare Notos, nunc antennas
Medio tutas ponere malo;
Nunc in summo religare loco,
Cum iam totos avidus nimium
Navita flatus optat, et alto
Rubicunda tremunt suppara velo.
Candida nostri secula patres
Videre, procul fraude remota.
Sua quisque piger littora tangens,
Patrioque senex factus in arvo,
Parvo dives, nisi quas tulerat
Natale solum, non norat opes.
Bene dissepti foedera mundi
Traxit in unum Thessala pinus,
Iussitque pati verbera pontum;
Partemque metus fieri nostri
Mare sepositum.
Dedit illa graves improba poenas,
Per tam longos ducta timores:
Cum duo montes, claustra profundi,
Hinc atque illinc subito impulsi
Velut aetherio gemerent sonitu;
Spargeret astra
Nubesque ipsas mare deprensum.
Palluit audax Tiphys, et omnes
Labente manu misit habenas;
Orpheus tacuit torpente lyra;
Ipsaque vocem perdidit Argo.
Quid, cum Siculi virgo Pelori,
Rabidos utero succincta canes,
Omnes pariter solvit hiatus?
Quis non totos horruit artus,
Toties uno latrante malo?
Quid, cum Ausonium dirae pestes
Voce canora mare mulcerent?

Cum Pieria resonans cithara
Thracius Orpheus
Solitam cantu retinere rates
Paene coegit Sirena sequi.
Quod fuit huius pretium cursus?
Aurea pellis,
Maiusque mari Medea malum,
Merces prima digna carina.
Nunc iam cessit pontus, et omnes
Patitur leges. Non Palladia
Compacta manu regum referens
Inclita remos quaeritur Argo;
Quaelibet altum cymba pererrat.
Terminus omnis motus, et urbes
Muros terra posuere nova.
Nil, qua fuerat sede, reliquit
Pervius orbis.
Indus gelidum potat Araxen;
Albin Persae Rhenumque bibunt.
Venient annis secula seris,
Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, et ingens pateat tellus,
Tethysque novos detegat orbes,
Nec sit terris ultima Thule.

ACTUS TERTIUS.

NUTRIX, MEDEA.

In vindictam praeceps fertur Medea, *nutrice incassum eam dehortante.*

NUTR. Alumna, celerem quo rapis tectis pedem?
Resiste, et iras comprime, ac retine impetum!

Incerta qualis entheos cursus tulit,
Cum iam recepto Maenas insanit deo,
Pindi nivalis vertice, aut Nysae iugis:
Talis recursat huc et huc motu effero,
Furoris ore signa lymphati gerens.
Flammata facies spiritum ex alto citat;
Proclamat; oculos uberi fletu rigat;
Renidet. Omnis specimen adfectus capit:
Haeret, minatur, aestuat, queritur, gemit.
Quo pondus animi verget? ubi ponet minas?
Ubi se iste fluctus franget? Exundat furor.
Non facile secum versat aut medium scelus.
Se vincet: irae novimus veteres notas.
Magnum aliquid instat, efferum, immane, impium:
Vultum furoris cerno. Di fallant metum!
MED. Si quaeris, odio, misera, quem statuas modum:
Imitare amorem. Regias egon' ut faces
Inulta patiar? segnis hic ibit dies,
Tanto petitus ambitu, tanto datus?
Dum terra coelum media libratum feret,
Nitidusque certas mundus evolvet vices,
Numerusque arenis deerit, et solem dies,
Noctem sequentur astra; dum siccas polus
Versabit Arctos, flumina in pontum cadent:
Nunquam meus cessabit in poenas furor,
Crescetque semper. Quae ferarum immanitas,
Quae Scylla, quae Charybdis, Ausonium mare
Siculumque sorbens, quaeve anhelantem premens
Titana tantis Aetna fervebit minis?
Non rapidus amnis, non procellosum mare,
Pontusque Coro saevus, aut vis ignium
Adiuta flatu, possit inhibere impetum
Irasque nostras: sternam et evertam omnia!
Timuit Creontem ac bella Thessalici ducis?
Amor timere neminem verus potest.
Sed cesserit coactus, et dederit manus:

Adire certe, coniugem extremo adloqui
Sermone potuit. Hoc quoque extimuit ferox.
Laxare certe tempus immitis fugae
Genero licebat. Liberis unus dies
Datus est duobus. — Non queror tempus breve:
Multum patebit. Faciet hic, faciet, dies,
Quod nullus unquam taceat! Invadam deos,
Et cuncta quatiam! NUTR. Recipe turbatum malis,
Hera, pectus! animum mitiga! MED. Sola est quies,
Mecum ruina cuncta si video obruta.
Mecum omnia abeant! trahere, cum pereas, libet.
NUTR. Quam multa sint timenda, si perstas, vide
Nemo potentes adgredi tutus potest.

IASON, MEDEA.

Iasonem, gravatim Medeam deserentem, seque excusantem, aggreditur Medea opprobriis, precibus, simulata conciliatione

IAS. O dura fata semper, et sortem asperam,
Cum saevit, et cum parcit, ex aequo mala
Remedia quoties invenit nobis deus
Periculis peiora! Si vellem fidem
Praestare meritis coniugis: leto fuit
Caput obferendum; si mori nolim: fide
Misero carendum est. Non timor vicit virum,
Sed trepida pietas: quippe sequeretur necem
Proles parentum. O sancta, si coelum incolis,
Iustitia, numen invoco ac testor tuum,
Gnati patrem vicere. Quin ipsam quoque,
Etsi ferox est corde nec patiens iugi,
Consulere natis malle quam thalamis reor.
Constituit animus precibus iratam adgredi.
Atque ecce! viso memet exiluit, furit:
Fert odia prae se, totus in vultu est dolor.
MED. Fugimus, Iason, fugimus. Hoc non est novum.

Mutare sedes; causa fugiendi nova est:
Pro te solebam fugere. Discedo, exeo.
Penatibus profugere quam cogis tuis,
Ad quos remittis? Phasin et Colchos petam
Patriumque regnum, quaeque fraternus cruor
Perfudit arva? Quas peti terras iubes?
Quae maria monstras? Pontici fauces freti,
Per quas revexi nobiles regum manus,
Adulterum secuta per Symplegadas?
Parvamne Iolcon, Thessala an Tempe petam?
Quascunque aperui tibi vias, clusi mihi.
Quo me remittis? Exuli exilium imperas,
Nec das. Eatur. Regius iussit gener:
Nihil recuso. Dira supplicia ingere:
Merui. Cruentis pellicem poenis premat
Regalis ira, vinculis oneret manus,
Clusamque saxo noctis aeternae obruat:
Minora meritis patiar. — Ingratum caput!
Revolvat animus igneos tauri halitus,
Interque saevos gentis indomitae metus
Armifero in arvo flammeum Aeetae pecus,
Hostisque subiti tela: cum iussu meo
Terrigena miles mutua caede occidit.
Adice expetita spolia Phrixei arietis,
Somnoque iussum lumina ignoto dare
Insomne monstrum; traditum fratrem neci,
Et scelere in uno non semel factum scelus;
Iussasque natas, fraude deceptas mea,
Secare membra non revicturi senis.
Aliena quaerens regna, deserui mea.
Per spes tuorum liberum et certum larem,
Per victa monstra, per manus, pro te quibus
Nunquam peperci, perque praeteritos metus,
Per coelum et undas, coniugi testes mei,
Miserere! redde supplici felix vicem
Ex opibus illis, quas procul raptas Scythae

Usque a perustis Indiae populis agunt,
Quas quia referta vix domus gazas capit,
Ornamus auro nemora, nil exul tuli
Nisi fratris artus, hos quoque impendi tibi,
Tibi patria cessit, tibi pater, frater, pudor
Hac dote nupsi. Redde fugienti sua.
IAS. Perimere cum te vellet infestus Creon,
Lacrimis meis evictus, exilium dedit.
MED. Poenam putabam; munus, ut video, est fuga.
IAS. Dum licet abire, profuge, teque hinc eripe:
Gravis ira regum est semper. MED. Hoc suades mihi,
Praestas Creusae: pellicem invisam amoves
IAS. Medea amores obicit? MED. et caedem et dolos.
IAS. Obiicere crimen quod potes tandem mihi?
MED. Quodcunque feci. IAS. Restat hoc unum insuper,
Tuis ut etiam sceleribus fiam nocens.
MED. Tua illa, tua sunt illa: cui prodest scelus,
Is fecit. Omnes coniugem infamem arguant:
Solus tuere, solus insontem voca.
Tibi innocens sit, quisquis est pro te nocens.
IAS. Ingrata vita est, cuius acceptae pudet.
MED. Retinenda non est, cuius acceptae pudet.
IAS. Quin potius ira concitum pectus doma!
Placare natis! MED. Abdico, abiuro, abnuo.
Meis Creusa liberis fratres dabit?
IAS. Regina natis exulum adflictis potens.
MED. Ne veniat unquam tam malus miseris dies,
Qui prole foeda misceat prolem inclitam,
Phoebi nepotes Sisyphi nepotibus.
IAS. Quid, misera, meque teque in exitium trahis?
Abscede, quaeso! MED. Supplicem audivit Creon.
IAS. Quid facere possim, eloquere. MED. Pro me? Vel scelus.
IAS. Hinc rex, et illinc. MED. Est et his maior metus.

Medea. Nos confligere certemus; sine,
Sit pretium Iason. IAS. Cedo defessus malis.
Et ipsa casus saepe iam expertos time.
MED. Fortuna semper omnis infra me stetit.
IAS. Acastus instat, propior est hostis Creon.
MED. Utrumque profuge. Nolo ut in socerum manus
Armes; nec ut te caede cognata inquines,
Medea cogit: innocens mecum fuge.
IAS. Et quis resistet, gemina si bella ingruant,
Creo atque Acastus arma si iungant sua?
MED. His adice Colchos, adice et Aeeten ducem;
Scythas Pelasgis iunge: demersos dabo.
IAS. Alta extimesco sceptra. MED. Ne cupias, vide.
IAS. Suspecta ne sint, longa conloquia amputa.
MED. Nunc summe toto Iupiter coelo tona!
Intende dextram! vindices flammas para,
Omnemque ruptis nubibus mundum quate!
Nec deligenti tela librentur manu
Vel me, vel istum: quisquis e nobis cadet,
Nocens peribit; non potest in nos tuum
Errare fulmen. IAS. Sana meditari incipe,
Et placida fare. Si quid ex soceri domo
Potest fugam levare: solamen pete.
MED. Contemnere animus regias, ut scis, opes
Potest soletque; liberos tantum fugae
Habere comites liceat, in quorum sinu
Lacrimas profundam. Te novi gnati manent.
IAS. Parere precibus cupere me, fateor, tuis;
Pietas vetat: namque istud ut possim pati,
Non ipse memet cogat et rex et socer.
Haec causa vitae est, hoc perusti pectoris
Curis levamen, spiritu citius queam
Carere, membris, luce. MED. Sic natos amat?
Bene est: tenetur; vulneri patuit locus. —
Suprema certe liceat abeuntem loqui
Mandata; liceat ultimum amplexum dare:

Gratum est et illud. Voce iam extrema peto,
Ne, si qua noster dubius effudit dolor,
Maneant in animo verba. Melioris tibi
Memoria nostri sedeat; haec irae data
Oblitterentur. IAS. Omnia ex animo expuli;
Precorque, et ipsa fervidam ut mentem regas,
Placideque tractes: miserias lenit quies.
MED. Discessit. Itan' est? vadis oblitus mei
Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
Nunquam excidemus. Hoc age! omnes advoca
Vires et artes! Fructus est scelerum tibi,
Nullum scelus putare. Vix fraudi est locus:
Timemur. Hac adgredere, qua nemo potest
Quidquam timere! Perge! nunc aude, incipe,
Quidquid potest, Medea, quidquid non potest!
Tu, fida nutrix, socia moeroris mei
Variique casus, misera consilia adiuva!
Est palla nobis, munus aetheriae domus,
Decusque regni, pignus Aeetae datum
A Sole generis; est et auro textili
Monile fulgens; quodque gemmarum nitor
Distinguit aurum, quo solent cingi comae.
Haec nostra nati dona nubenti ferant,
Sed ante diris inlita ac tincta artibus.
Vocetur Hecate. Sacra luctifica adpara:
Statuantur arae, flamma iam tectis sonet.

CHORUS.

Canit Chorus, „Reiectae uxori quot amore dolores polluto, notumque furens quid femina posset“, et cum ceteri Argonautae poenas dederint violati maris, Iasoni bene precatur.

Nulla vis flammae tumidique venti
Tanta, nec teli metuenda torti,
Quanta, cum coniux viduata taedis
Ardet et odit;

Non, ubi hibernos nebulosus imbres
Auster advexit; properatque torrens
Ister, et iunctos vetat esse pontes,
Ac vagus errat;
Non, ubi impellit Rhodanus profundum;
Aut ubi in rivos nivibus solutis
Sole iam forti medioque vere
Tabuit Haemus.
Coecus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturve frenos;
Haud timet mortem: cupit ire in ipsos
Obvius enses.
Parcite, o divi! veniam precamur,
Vivat ut tutus, mare qui subegit.
Sed furit vinci dominus profundi
Regna secunda.
Ausus aeternos agitare currus
Immemor metae iuvenis paternae,
Quos polo sparsit, furiosus ignes
Ipse recepit.
Constitit nulli via nota magno.
Vade, qua tutum populo priori;
Rumpe nec sacro, violente, sancta
Foedera mundi!
Quisquis audacis tetigit carinae
Nobiles remos, nemorisque sacri
Pelion densa spoliavit umbra;
Quisquis intravit scopulos vagantes,
Et tot emensus pelagi labores,
Barbara funem religavit ora,
Raptor externi rediturus auri:
Exitu diro temerata ponti
Iura piavit.
Exigit poenas mare provocatum.
Tiphys in primis domitor profundi
Liquit indocto regimen magistro:

Littore extremo procul a paternis
Occidens regnis, tumuloque vili
Tectus, ignotas iacet inter umbras.
Aulis amissi memor inde regis
Portubus lentis retinet carinas,
Stare querentes.
Ille vocali genitus Camoena,
Cuius ad chordas modulante plectro
Restitit torrens, siluere venti;
Cui suo cantu volucris relicto
Adfuit tota comitante silva,
Thracios sparsus iacuit per agros;
At caput tristi fluitavit Hebro:
Contigit notam Styga Tartarumque,
Non rediturus.
Stravit Alcides Aquilone natos;
Patre Neptuno genitum necavit,
Sumere innumeras solitum figuras;
Ipse post terrae pelagique pacem,
Post feri Ditis patefacta regna,
Vivus ardenti recubans in Oeta,
Praebuit saevis sua membra flammis,
Tabe consumtus gemini cruoris,
Munere nuptae.
Stravit Ancaeum violentus ictu
Setiger. Fratres, Melagre, matris
Impius mactas: morerisque dextra
Matris iratae. Meruere cuncti;
Morte quod crimen tener expiavit
Herculi magno puer inrepertus?
Raptus heu! tutas puer inter undas.
Ite nunc fortes, perarate pontum,
Fonte timendo.
Idmonen, quamvis bene fata nosset,
Condidit; sepi Libycis arenis,
Omnibus verax, sibi falsus uni,

Concidit Mopsus, caruitque Thebis.
Ille si vere cecinit futura:
Exul errabit Thetidis maritus;
Igne fallaci nociturus Argis
Nauplios praeceps cadet in profundum;
Patrioque pendet crimine poenas
Fulmine et ponto moriens Oileus.
Coniugis fatum redimens Pheraei,
Uxor, impendes animam marito!
Ipse, qui praedam spoliumque iussit
Aureum prima revehi carina,
Ustus accenso Pelias aheno
Arsit angustas vagus inter undas
Iam satis, divi, mare vindicastis:
Parcite iusso!

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX.

Quid agat Medea, quid paret, narrat Nutrix.

Pavet animus, horret; magna pernicies adest.
Immane quantum augescit et semet dolor
Accendit ipse, vimque praeteritam integrat.
Vidi furentem saepe, et adgressam deos
Coelum trahentem; maius his, maius parat
Medea monstrum. Namque ut attonito gradu
Evasit, et penetrale funestum attigit:
Totas opes effudit, et quidquid diu
Etiam ipsa timuit, promit; atque omnem explicat
Turbam malorum: arcana, secreta, abdita;
Et, triste laeva comprecans sacrum manu,
Pestes vocat, quascunque ferventis creat

Arena Libyae, quasque perpetua nive
Taurus coercet frigore Arctoo rigens,
Et omne monstrum. Tracta magicis cantibus
Squamifera latebris turba desertis adest.
Hic saeva serpens corpus immensum trahit,
Trifidamque linguam exertat, et, quaerens quibus
Mortifera veniat, carmine audito stupet,
Tumidumque nodis corpus adgestis plicat,
Cogitque in orbes. „Parva sunt," inquit, „mala,
Et vile telum est, ima quod tellus creat:
Coelo petam venena. Iamiam tempus est
Aliquid movere fraude vulgari altius.
Huc ille vasti more torrentis iacens
Descendat anguis, cuius immensos duae,
Maior minorque, sentiunt nodos ferae,
Maior Pelasgis, apta Sidoniis minor!
Pressasque tandem solvat Ophiuchus manus,
Virusque fundat! Adsit ad cantus meos
Lacessere ausus gemina Python numina!
Et hydra, et omnis redeat Herculea manu
Succisa serpens, caede se reparans sua!
Tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
Sopite primum cantibus, serpens, meis!"
Postquam evocavit omne serpentum genus:
Congerit in unum frugis infaustae mala:
Quaecunque generat invius saxis Eryx;
Quae fert opertis hieme perpetua iugis
Sparsus cruore Caucasus Promethei,
Et quis sagittas divites Arabes linunt,
Pharetraque pugnax Medus, aut Parthi leves;
Aut quos sub axe frigido succos legunt
Lucis Suevi nobiles Hercyniis.
Quodcunque tellus vere nidifico creat;
Aut, rigida cum iam bruma decussit decus
Nemorum, et nivali cuncta constrinxit gelu;
Quodcunque gramen flore mortifero viret,

Dirusve tortis succus in radicibus
Causas nocendi gignit: attrectat manu.
Haemonius illas contulit pestes Athos;
Has Pindus ingens; illa Pangaei iugis
Teneram cruenta falce deposuit comam;
Has aluit altum gurgitem Tigris premens;
Danubius illas; has per arentes plagas
Tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis,
Nomenque terris qui dedit Baetis suis,
Hesperia pulsans maria languenti vado.
Haec passa ferrum est, dum parat Phoebus diem;
Illius alta nocte succisus frutex;
At huius ungui secta cantato seges.
Mortifera carpit gramina, ac serpentium
Saniem exprimit miscetque, et obscoenas aves,
Moestique cor bubonis, et raucae strigis
Exsecta vivae viscera. Haec scelerum artifex
Discreta ponit: his rapax vis ignium,
His gelida pigri frigoris glacies inest.
Addit venenis verba, non istis minus
Metuenda. Sonuit ecce! vesano gradu,
Canitque. Mundus vocibus primis tremit

MEDEA.

Invocatis manibus et rite conceptis incantationibus, Medea veneficiis illitam pallam cum monili, aureoque crinali, dono mittit ad Creusam per filios suos.

Comprecor vulgus silentum, vosque ferales deos,
Et Chaos coecum, atque opacam Ditis umbrosi domum,
Tartari ripis ligatos squalidae Mortis specus!
Supplicis animae remissis currite ad thalamos novos!
Rota resistat membra torquens; tangat Ixion humum.
Tantalus securus undas hauriat Pirenidas.
Vos quoque, urnis quas foratis irritus ludit labor,

Danaides, coite: vestras hic dies quaerit manus:
Gravior horum poena sedeat coniugis socero mei.
Lubricus per saxa retro Sisyphum volvat lapis.
Nunc meis vocata sacris noctium sidus veni,
Pessimos induta vultus, fronte non una minax!
Tibi more gentis vinculo solvens comam,
Secreta nudo nemora lustravi pede,
Et evocavi nubibus siccis aquas,
Egique ad imum maria, et Oceanus graves
Interius undas aestibus victis dedit;
Pariterque mundus lege confusa aetheris
Et solem et astra vidit; et vetitum mare
Tetigistis, Ursae. Temporum flexi vices!
Aestiva tellus floruit cantu meo,
Messem coacta vidit hibernam Ceres.
Violenta Phasis vertit in fontem vada;
Et Ister, in tot ora divisus, truces
Compressit undas, omnibus ripis piger.
Sonuere fluctus, tumuit insanum mare,
Tacente vento. Nemoris antiqui domus
Amisit umbram vocis imperio meae.
Die relicto Phoebus in medio stetit;
Hyadesque nostris cantibus motae labant.
Adesse sacris tempus est, Phoebe, tuis!
Tibi haec cruenta serta texuntur manu,
Novena quae serpens ligat:
Tibi haec, Typhoeus membra quae discors tulit,
Qui regna concussit Iovis.
Vectoris istic perfidi sanguis inest,
Quem Nessus expirans dedit.
Oetaeus isto cinere defecit rogus,
Qui virus Herculeum bibit.
Piae sororis, impiae matris, facem
Ultricis Althaeae vides.
Reliquit istas invio plumas specu
Harpyia, dum Zeten fugit

His adice pennas sauciae Stymphalidos,
Lernaea passae spicula.
Sonuistis, arae! Tripodas agnosco meos,
Favente commotos dea!
Video Triviae currus agiles,
Non quos pleno lucida vultu
Pernox agitat;
Sed quos facie lurida moesta,
Cum, Thessalicis vexata minis,
Coelum freno propiore legit.
Sic face tristem pallida lucem
Funde per auras!
Horrore novo terre populos;
Inque auxilium, Dictynna, tuum
Pretiosa sonent aera Corinthi!
Tibi sanguineo cespite sacrum
Solemne damus!
Tibi de medio rapta sepulcro
Fax nocturnos sustulit ignes;
Tibi mota caput
Flexa voces cervice dedi;
Tibi funereo de more iacens
Passos cingit vitta capillos;
Tibi iactatur
Tristis Stygia ramus ab unda;
Tibi nudato pectore, Maenas,
Sacro feriam brachia cultro.
Manet noster sanguis ad aras!
Adsuesce, manus, stringere ferrum,
Carosque pati posse cruores!
Sacrum laticem percussa dedi.
Quodsi nimium saepe vocari
Quereris: votis ignosce, precor!
Causa vocandi,
Persei, tuos saepius arcus
Una atque eadem semper, Iason.

Tu nunc vestes tinge Creusae,
Quas cum primum sumserit, imas
Urat serpens flamma medullas!
Ignis fulvo clusus in auro
Latet obscurus, quem mihi, coeli
Qui furta luit viscere foeto,
Dedit, et docuit condere vires
Arte, Prometheus. Dedit et tenui
Sulfure tectos Mulciber ignes;
Et vivacis fulgura flammae
De cognato Phaethonte tuli;
Habeo, mediae dona Chimaerae,
Usto tauri gutture raptas,
Quas, permixto felle Medusae,
Tacitum iussi servare malum.
Adde venenis stimulos, Hecate,
Donisque meis
Semina flammae condita serva
Fallant visus, tactusque ferant;
Meet in pectus venasque calor;
Stillent artus, ossaque fument,
Vincatque suas flagrante coma
Nova nupta faces!
Vota tenentur: ter latratus
Audax Hecate dedit, et sacros
Edidit ignes face luctifera.
Peracta vis est omnis: huc natos voca,
Pretiosa per quos dona nubenti feras.
Ite, ite, nati, matris infaustae genus,
Placate vobis munere et multa prece
Dominam novercam! Vadite, et celeres domum
Referte gressus: ultimo amplexu ut fruar.

CHORUS.

Furorem Medeae Chorus timet, malitiam eius execratus.

Quonam cruenta Maenas praeceps amore saevo
Rapitur? quod impotenti facinus parat furore?
Vultus citatus ira riget, et caput feroci
Quatiens superba motu regi minatur ultro.
Quis credat exulem?
Flagrant genae rubentes; pallor fugat ruborem:
Nullum vagante forma servat diu colorem.
Huc fert pedes et illuc, ut tigris orba natis
Cursu furente lustrat Gangeticum nemus
Frenare nescit iras Medea, non amores;
Nunc ira amorque causam iunxere: quid sequetur?
Quando efferet Pelasgis nefanda Colchis arvis
Gressum, metuque solvet regnum, simulque reges?
Nunc, Phoebe, mitte currus nullo morante loro!
Nox condat alma lucem! mergat diem timendum
Dux noctis Hesperus!

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS, CHORUS, NUTRIX, MEDEA, IASON.

Narrat nuntius, Creusam cum patre regiaque tota conflagrasse pernicioso Medeae munere. Medea filios suos trucidat, et aufugit.

NUNT. Periere cuncta! concidit regni status!
Gnata atque genitor cinere permixto iacent!

CHOR. Qua fraude capti? NUNT. Qua solent reges capi:
Donis. CHOR. In illis esse quis potuit dolus?
NUNT. Et ipse miror; vixque iam facto malo
Potuisse fieri credo. CHOR. Quis cladis modus?
NUNT. Avidus per omnem regiae partem furit,
Ut iussus, ignis: iam domus tota occidit;
Urbi timetur. CHOR. Unda flammas opprimat.
NUNT. Et hoc in ista clade mirandum accidit:
Alit unda flammas; quoque prohibetur magis,
Magis ardet ignis; ipsa praesidia occupat.
NUTR. Effer citatum sede Pelopea gradum,
Medea! praeceps quaslibet terras pete!
MED. Egon' ut recedam? Si profugissem prius:
Ad hoc redirem. Nuptias specto novas!
Quid, anime, cessas? Sequere felicem impetum
Pars ultionis ista, qua gaudes, quota est?
Amas adhuc, furiosa, si satis est tibi
Coelebs Iason: quaere poenarum genus
Haud usitatum, iamque sic temet para:
Fas omne cedat, abeat expulsus pudor.
Vindicta levis est, quam ferunt purae manus:
Incumbe in iras, teque languentem excita,
Penitusque veteres pectore ex imo impetus
Violentus hauri! Quidquid admissum est adhuc,
Pietas vocetur. Hoc age, et faxo sciant,
Quam levia fuerint quamque vulgaris notae
Quae commodavi scelera. Prolusit dolor
Per ista noster. Quid manus poterant rudes
Audere magnum? quid puellaris furor?
Medea nunc sum; crevit ingenium malis.
Iuvat, iuvat rapuisse fraternum caput;
Artus iuvat secuisse, et arcano patrem
Spoliasse sacro; iuvat in exitium senis
Armasse natas. Quaere materiam, dolor:
Ad omne facinus non rudem dextram adferes.

Quo te igitur, ira, mittis, aut quae perfido
Intendis hosti tela? Nescio quid ferox
Decrevit animus intus, et nondum sibi
Audet fateri. Stulta properavi nimis.
Ex pellice utinam liberos hostis meus
Aliquos haberet! Quidquid ex illo tuum est,
Creusa peperit. Placuit hoc poenae genus,
Meritoque placuit: ultimum agnosco scelus.
Anime, patrandum est! Liberi quondam mei,
Vos pro paternis sceleribus poenas date! —
Cor pepulit horror, membra torpescunt gelu,
Pectusque tremuit. Ira discessit loco,
Materque tota coniuge expulsa redit.
Egon' ut meorum liberum ac prolis meae
Fundam cruorem? Melius, ah, demens furor!
Incognitum istud facinus ac dirum nefas
A me quoque absit! Quod scelus miseri luent?
Scelus est Iason genitor, et maius scelus
Medea mater. — Occidant! non sunt mei. —
Pereant? Mei sunt; crimine et culpa carent. —
Sunt innocentes, fateor: et frater fuit.
Quid, anime, titubas? ora quid lacrimae rigant,
Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor
Diducit, anceps aestus incertam rapit?
Ut saeva rapidi bella cum venti gerunt,
Utrinque fluctus maria discordes agunt,
Dubiumque pelagus fervet: haud aliter meum
Cor fluctuatur. Ira pietatem fugat,
Iramque pietas. Cede pietati, dolor!
Huc, cara proles, unicum adflictae domus
Solamen, huc vos ferte, et infusos mihi
Coniungite artus! habeat incolumes pater,
Dum et mater habeat! — Urget exilium ac fuga.
Iamiam meo rapientur avulsi e sinu!
Flentes, gementes, osculis? — Pereant patri;
Periere matri. Rursus increscit dolor,

Et fervet odium. Repetit invitam manum
Antiqua Erinnys. Ira, qua ducis, sequor.
Utinam superbae turba Tantalidos meo
Exisset utero, bisque septenos parens
Gnatos tulissem! Sterilis in poenas fui.
Fratri patrique quod sat est, peperi duos.
Quonam ista tendit turba Furiarum impotens?
Quem quaerit, aut quo flammeos ictus parat?
Aut cui cruentas agmen infernum faces
Intentat? Ingens anguis excusso sonat
Tortus flagello. Quem trabe infesta petit
Megaera? cuius umbra dispersis venit
Incerta membris? Frater est! poenas petit.
Dabimus, sed omnes! Fige luminibus faces
Lania! perure! Pectus en, furiis patet! —
Discedere a me, frater, ultrices deas,
Manesque ad imos ire securas iube:
Mihi me relinque, et utere hac, frater, manu,
Quae strinxit ensem. Victima manes tuos
Placamus ista. Quid repens adfert sonus?
Parantur arma, meque in exitium petunt.
Excelsa nostrae tecta conscendam domus
Caede inchoata. Perge tu mecum, comes!
Tuum quoque ipsa corpus hinc mecum aveham.
Nunc hoc age, anime! Non in occulto tibi est
Perdenda virtus; adproba populo manum.
IAS. Quicunque regum cladibus fidus doles,
Concurre, ut ipsam sceleris auctorem horridi
Capiamus, Huc, huc, fortis, armiferi, cohors,
Conferte tela! vertite ex imo domum!
MED. Iamiam recepi sceptra, germanum, patrem;
Spoliumque Colchi pecudis auratae tenent!
Rediere regna! rapta virginitas redit!
O placida tandem numina! o festum diem!
O nuptialem! Vade: perfectum est scelus;
Vindicta nondum. Perage, dum faciunt manus!

Quid nunc moraris, anime? quid dubitas? Potes.
Iam cecidit ira. Poenitet facti, pudet.
Quid, misera, feci? Misera, poeniteat licet,
Feci! — Voluptas magna me invitam subit,
Et, ecce, crescit! Deerat hoc unum mihi,
Spectator iste. Nihil adhuc factum reor:
Quidquid sine isto fecimus sceleris, perit.
IAS. En, ipsa tecti parte praecipiti imminet!
Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat
Suis perusta! MED. Congere extremum tuis
Gnatis, Iason, funus, ac tumulum strue:
Coniux socerque iusta iam functis habent,
A me sepulti. Gnatus hic fatum tulit;
Hic te vidente dabitur exitio pari.
IAS. Per numen omne, perque communes fugas,
Torosque, quos non nostra violavit fides,
Iam parce nato! Si quod est crimen, meum est:
Me dedo morti; noxium macta caput!
MED. Hac, qua recusas, qua doles, ferrum exigam!
I nunc, superbe, virginum thalamos pete!
Relinque matres! IAS. Unus est poenae satis.
MED. Si posset una caede satiari manus:
Nullam petisset. Ut duos perimam: tamen
Nimium est dolori numerus angustus meo.
In matre si quod pignus etiamnum latet,
Scrutabor ense viscera, et ferro extraham.
IAS. Iam perage coeptum facinus (haud ultra precor,)
Moramque saltem supplicis dona meis.
MED. Perfruere lento scelere; ne propera, dolor!
Meus dies est: tempore accepto utimur.
IAS. Infesta, memet perime! MED. Misereri iubes.
Bene est: peractum est. Plura non habui, dolor,
Quae tibi litarem. Lumina huc tumida adleva,
Ingrate Iason! Coniugem agnoscis tuam?
Sic fugere soleo: patuit in coelum via:
Squamosa gemini colla serpentes iugo

Submissa praebent. Recipe iam gnatos, parens!
Ego inter auras aliti curru vehar,
Per alta vadens spatia sublime aetheris.
IAS. Testare, nullos esse, qua veheris, deos

AGAMEMNON.

DRAMATIS PERSONAE.

THYESTES.
CLYTAEMNESTRA.
NUTRIX.
AEGISTHUS.
CHORUS ARGIVARUM sive MYCENAEARUM.
ORESTES, muta persona.
AGAMEMNON
CASSANDRA.
EURYBATES.
ELECTRA.
STROPHIUS.
CHORUS ILIADUM.
PYLADES, muta persona.

ARGUMENTUM.

Thyestis umbra, ulciscendi iniuriarum (de quibus vide Thyestis argumentum) cupida, filium Aegisthum in caedem Agamemnonis incitat. Ille itaque Agamemnonem victorem a Troia reducem in convivio impervia irretitum veste occidit, consilii caedisque participe Clytaemnestra, quam absente marito Agamemnone corruperat. Cassandram deinde Agamemnoni amatam ab aris avulsam occidit. Electram, quod fratrem Orestem amandarat, carceri mancipari iubent.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Polluti dolor hospitii atque iniuria raptae
Tyndaridis bello geminos armarat Atridas,
Collectaque manu Danaum maria alta secabant.
Interea Aegisthi violento carpitur igni
Saeva Clytaemnestre, penitusque Agamemnona corde
Expulit, et thalamos violavit iniqua iugales.
At postquam, Phrygibus crudeli Marte subactis,
Atrides patrias victor remeavit in oras:
(O nulli sors fida diu!) qui mille carinas
Rexerat, atque Asiam decimo deleverat anno,
Ante lares proprios exoptatosque penates
Coniugis incestae manibus concisus ab atro
Vulnere praecipitem fudit cum sanguine vitam.

ACTUS PRIMUS.

THYESTIS, UMBRA.

Thyestis umbra ab inferis adveniens Aegisthum ad vindictam sibi ab oraculo promissam invitat.

Opaca linquens Ditis inferni loca,
Adsum profundo Tartari emissus specu,
Incertus, utras oderim sedes magis:
Fugio Thyestes Inferos, Superos fugo.
Inhorret animus, et pavor membra excutit:
Video paternos, imo fraternos lares.
Hoc est vetustum Pelopiae limen domus.
Hinc auspicari regium capiti decus
Mos est Pelasgis; hoc sedent alti toro,
Quibus superba sceptra gestantur manu.
Locus hic habendae curiae; hic epulis locus.
Libet reverti. Nonne vel tristes lacus
Adcolere satius? nonne custodem Stygis,
Tergemina nigris colla iactantem iubis,
Ubi ille celeri corpus evinctus rotae
In se refertur; ubi per adversum inritus
Redeunte toties luditur saxo labor;
Ubi tondet ales avida foecundum iecur
Et inter undas fervida exustus siti
Aquas fugaces ore decepto adpetit,
Poenas daturus coelitum dapibus graves.
Sed ille nostrae pars quota est culpae senex?
Reputemus omnes, quos ob infandas manus
Quaesitor urna Gnossius versat reos:
Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis;
A fratre vincar. Liberis plenus tribus
In me sepultis viscera exedi mea.

Nec hactenus Fortuna maculavit patrem;
Sed, maius aliud ausa commisso scelus,
Gnatae nefandos petere concubitus iubet.
Non pavidus hausi dicta, sed cepi nefas.
Ergo ut per omnes liberos irem parens,
Coacta fatis gnata fert uterum gravem,
Me patre dignum. Versa natura est retro·
Avo parentem, pro nefas! patri virum,
Gnatis nepotes miscui, nocti diem.
Sed sera tandem respicit fessos malis
Post fata demum sortis incertae fides:
Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
Cuius secutae mille vexillum rates,
Iliaca velis maria texerunt suis,
Post decima Phoebi lustra devicto Ilio
Adest, daturus coniugi iugulum suae.
Iamiam natabit sanguine alterno domus;
Enses, secures, tela, divisum gravi
Ictu bipennis regium video caput!
Iam scelera prope sunt; iam dolus, caedes, cruor
Parantur epulae! Causa natalis tui,
Aegisthe, venit! Quid pudor vultus gravat?
Quid dextra dubio trepida consilio labat?
Quid ipse temet consulis, torques, rogas
An deceat hoc te? Respice ad matrem: decet.
Sed cur repente noctis aestivae vices
Hiberna longa spatia producunt mora?
Aut quid cadentes detinet stellas polo?
Phoebum moramur. Reddo iam mundo diem.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus e mulieribus Argivis seu Mycenaeis excelsam fortunam queritur instabilem, anxiam, periculis obnoxiam; mediocrem itaque illi praefert.

O regnorum magnis fallax

Fortuna bonis, in praecipiti
Dubioque locas excelsa nimis!
Nunquam placidam sceptra quietem
Certumve sui tenuere diem;
Alia ex alia cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas.
Non sic Libycis Syrtibus aequor
Furit alternos volvere fluctus;
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis unda, nivali
Vicina polo,
Ubi, coeruleis immunis aquis,
Lucida versat plaustra Bootes,
Ut praecipites regum casus
Fortuna rotat.
Metui cupiunt, metuique timent.
Non nox illis alma recessus
Praebet tutos; non curarum
Somnus domitor pectora solvit.
Quas non arces scelus alternum
Dedit in praeceps? impia quas non
Arma fatigant? Iura pudorque
Et coniugii sacrata fides
Fugiunt aulas; sequitur tristis
Sanguinolenta Bellona manu,
Quaeque superbos urit Erinnys,
Nimias semper comitata domos,
Quas in planum quaelibet hora
Tulit ex alto.
Licet arma vacent, cessentque doli:
Sidunt ipso pondere magna,
Ceditque oneri Fortuna suo.
Vela secundis inflata Notis
Ventos nimium timuere suos;
Nubibus ipsis inserta caput
Turris pluvio vapulat Austro;

Densasque nemus spargens umbras
Annosa videt robora frangi;
Feriunt celsos fulmina colles;
Corpora morbis maiora patent;
Et cum in pastus armenta vagos
Vilia currant, placet in vulnus
Maxima cervix. Quidquid in altum
Fortuna tulit, ruitura levat.
Modicis rebus longius aevum est.
Felix, mediae quisquis turbae
Sorte quietus,
Aura stringit littora tuta,
Timidusque mari credere cymbam
Remo terras propiore legit!

ACTUS SECUNDUS.

CLYTAEMNESTRA, NUTRIX.

Sibi male conscia Clytaemnestra, atque adulteriipoenas, redeunte iam marito, verita, κακὰ κακοῖς ἰᾶσθαι statuit. Meditatur itaque Agamemnoni exitium; dissuadet nutrix.

CLYT. Quid segnis, anime, tua consilia expetis?
Quid fluctuaris? Clusa iam melior via est.
Licuit pudicos coniugis quondam toros
Et sceptra casta vidua tutari fide;
Periere mores, ius, decus, pietas, fides,
Et, qui redire, cum perit, nescit, pudor:
Da frena, et omnem prona nequitiam incita:
Per scelera semper sceleribus tutum est iter.
Tecum ipsa nunc evolve foemineos dolos,
Quod ulla coniux perfida atque impos sui
Amore coeco, quod novercales manus

Ausae; quod ardens impia virgo face,
Phasiaca fugiens regna Thessalica trabe:
Ferrum, venena! vel Mycenaeas domos,
Coniuncta socio, profuge furtiva rate!
Quid timida loqueris furta et exilium et fugas?
Soror ista fecit; te decet maius nefas.
NUTR. Regina Danaum et inclitum Ledae genus,
Quid tacita versas, quidve, consilii impotens,
Tumido feroces impetus animo geris?
Licet ipsa sileas, totus in vultu est dolor.
Proin quidquid est, da tempus ac spatium tibi.
Quod ratio non quit, saepe sanavit mora.
CLYT. Maiora cruciant, quam ut moras possim pati.
Flammae medullas et cor exurunt meum;
Mixtus dolori subdidit stimulos timor,
Invidia pulsat pectus. Hinc animum iugo
Premit Cupido turpis, et vinci vetat;
Et inter istas mentis obsessae faces,
Fessus quidem et deiectus et pessumdatus,
Pudor rebellat. Fluctibus variis agor,
Ut, cum hinc profundum ventus, hinc aestus rapit,
Incerta dubitat unda, cui cedat malo.
Proinde omisi regimen e manibus meis
Quocunque me ira, quo dolor, quo spes feret,
Huc ire pergam; fluctibus dedimus ratem.
Ubi animus errat, optimum est casum sequi.
NUTR. Coeca est temeritas, quae petit casum ducem.
CLYT. Cui ultima est fortuna, quis dubiam timet?
NUTR. Tuta est latetque culpa, si pateris, tua.
CLYT. Perlucet omne regiae vitium domus.
NUTR. Piget prioris, et novum crimen struis?
CLYT. Res est profecto stulta nequitiae modus.
NUTR. Quod metuit, auget, qui scelus scelere obruit.
CLYT. Et ferrum et ignis saepe medicinae loco est.
NUTR. Extrema primo nemo tentavit loco.

CLYT. Rapienda rebus in malis praeceps via est.
NUTR. At te reflectat coniugis nomen sacrum.
CLYT. Decem per annos vidua respiciam virum?
NUTR. Meminisse debes sobolis ex illo tuae.
CLYT. Equidem et iugales filiae memini faces,
Et generum Achillem. Praestitit matri fidem!
NUTR. Redemit illa classis immotae moras,
Et maria pigro fixa languore impulit.
CLYT. Piget doletque! Tyndaris, coeli genus,
Lustrale classi Doricae peperi caput!
Revolvit animus virginis thalamos meae,
Quos ille dignos Pelopia fecit domo,
Cum stetit ad aras ore sacrifico pater
Quam nuptiales! Horruit Calchas suae
Responsa vocis et recedentes focos.
O scelera semper sceleribus vincens domus!
Cruore ventos emimus, bellum nece.
NUTR. Sed vela pariter mille fecerunt rates.
CLYT. Non est soluta prospero classis deo:
Eiecit Aulis impias portu rates.
Sic auspicatus bella non melius gerit.
Amore captae captus, immotus prece,
Sminthea tenuit spolia Phoebei senis,
Ardore sacrae virginis iam tum furens.
Non illum Achilles flexit indomitus minis;
Non ille, solus fata qui mundi videt,
In nos fidelis augur, in captas levis;
Non populus aeger, et relucentes rogi:
Inter ruentis Graeciae stragem ultimam
Sine hoste victus marcet ac Veneri vacat,
Reparatque amores; neve desertus foret
A pellice unquam barbara coelebs torus,
Ablatam Achilli diligit Lyrnessida,
Nec rapere puduit e sinu avulsam viri.
En Paridis hostem! Nunc, novum vulnus gerens,
Amore Phrygiae vatis incensus furit;

Et post tropaea Troia ac versum Ilium
Captae maritus remeat et Priami gener.
Adcingere, anime: bella non levia adparas.
Scelus occupandum est! Pigra, quem expectas diem?
Pelopia Phrygiae sceptra dum teneant nurus?
An te morantur virgines viduae domi,
Patrique Orestes similis? Horum te mala
Ventura moveant, turbo quis rerum imminet.
Quid, misera, cessas? En, adest gnatis tuis
Furens noverca! Per tuum, si aliter nequit,
Latus exigatur ensis, et perimat duos!
Misce cruorem! perde pereundo virum!
Mors misera non est commori cum quo velis.
NUTR. Regina, frena temet et siste impetum,
Et, quanta tentes, cogita! Victor venit
Asiae ferocis, ultor Europae; trahit
Captiva Pergama et diu victos Phrygas.
Hunc fraude nunc conaris et furto adgredi,
Quem non Achilles ense violavit fero,
Quamvis procacem torvus armasset manum;
Non melior Aiax, morte decreta furens;
Non sola Danais Hector et bello mora;
Non tela Paridis certa; non Memnon niger
Non Xanthus armis corpora immixtis gerens,
Fluctusque Simois caede purpureos agens;
Non nivea proles Cycnus aequorei dei;
Non bellicoso Thressa cum Rheso phalanx;
Non picta pharetras et securigera manu
Peltata Amazon? hunc domi reducem paras
Mactare, et aras caede maculare impia?
Ultrix inultum Graecia hoc facinus feret?
Equos et arma classibusque horrens fretum
Propone, et alto sanguine exundans solum,
Et tota captae fata Dardaniae domus
Regesta Danais! Comprime adfectus truces,
Mentemque tibimet ipsa pacifica tuam!

AEGISTHUS, CLYTAEMNESTRA, NUTRIX.

Clytaemnestram nutricis consiliis cedere paratam, iamque dubiam, superveniens Aegisthus avertit rursus atque in praeceps trahit.

AEGISTH. Quod tempus animo semper ac mente horrui,
Adest profecto rebus extremum meis.
Quid terga vertis, animе? quid primo impetu
Deponis arma? Crede, perniciem tibi
Et dira saevos fata moliri deos
Oppone cunctis vile suppliciis caput,
Ferrumque et ignes pectore adverso excipe!
CLYT. Aegisthe, non est poena sic nato mori.
AEGISTH. Tu nos, pericli socia, tu, Leda sata,
Comitare tantum: sanguinem reddet tibi
Ignavus iste ductor ac fortis pater.
Sed quid trementes circuit pallor genas,
Iacensque vultus languido obtutu stupet?
CLYT. Amor iugalis vincit ac flectit retro.
Referamur illuc, unde non decuit prius
Abire! Vel nunc casta repetatur fides;
Nam sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem poenitet peccasse, paene est innocens.
AEGISTH. Quo raperis amens? credis aut speras tibi
Agamemnonis fidele coniugium? Ut nihil
Subesset animo, quod graves faceret metus:
Tamen superba et impotens flatu nimis
Fortuna magno spiritus tumidos daret.
Gravis ille sociis stante adhuc Troia fuit:
Quid rere ad animum suapte natura trucem
Troiam addidisse? Rex Mycenarum fuit;

Veniet tyrannus: prospera animos efferunt.
Effusa circa pellicum quanto venit
Turba adparatu! sola sed turba eminet,
Tenetque regem famula veridici dei.
Feresne thalami victa consortem tui?
At illa nolet. Ultimum est nuptae malum
Palam marita possidens pellex domum.
Nec regna socium ferre nec taedae sciunt.
CLYT. Aegisthe, quid me rursus in praeceps agis,
Iramque flammis iam residentem incitas?
Permisit aliquid victor in captas sibi?
Non coniugem hoc respicere, non dominam decet.
Lex alia solio est, alia privato in toro.
Quid, quod severas ferre me leges viro
Non patitur animus, turpis admissi memor?
Det ille veniam facile, cui venia est opus.
AEGISTH. Ita est? pacisci mutuam veniam licet?
Ignota tibi sunt iura regnorum haud nova.
Nobis maligni iudices, aequi sibi,
Id esse regni maximum pignus putant,
Si quidquid aliis non licet, solis licet.
CLYT. Ignovit Helenae: iuncta Menelao redit,
Quae Europam et Asiam paribus adflixit malis.
AEGISTH. Sed nulla Atriden venere furtiva abstulit,
Nec cepit animum coniugi obstrictum suae.
Iam crimen ille quaerit, et causas parat
Nil esse crede turpe commissum tibi:
Quid honesta prodest vita, flagitio vacans,
Ubi dominus odit? Fit nocens; non quaeritur
Spartamne repetes spreta et Eurotan tuum
Patriasque sedes profuga? Non dant exitum
Repudia regum. Spe metum falsa levas.
CLYT. Delicta novit nemo nisi fidus mea.
AEGISTH. Non intrat unquam regium limen fides.
CLYT. Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.

AEGISTH. Pretio parata vincitur pretio fides.
CLYT. Surgit residuus pristinae mentis pudor.
Quid obstrepis? quid voce blandiloqua mala
Consilia dictas? Scilicet nubam tibi
Regum relicto rege generosa exuli?
AEGISTH. Et cur Atrida videor inferior tibi,
Gnatus Thyestae? CLYT. Si parum est, adde: „et nepos."
AEGISTH. Auctore Phoebo gignor: haud generis pudet.
CLYT. Phoebum nefandae stirpis auctorem vocas,
Quem nocte subita frena revocantem sua
Coelo expulistis? Quid deos probo addimus?
Subripere doctus fraude geniales toros,
Quem venere tantum scimus inlicita virum,
Facesse propere, ac dedecus clarae domus
Asporta ab oculis: haec vacat regi ac viro.
AEGISTH. Exilia mihi sunt haud nova; adsuevi malis.
Si tu imperas, regina: non tantum domo
Argisve cedo; ni moror iussu tuo
Aperire ferro pectus aerumnis grave.
CLYT. Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri sinam.
Quae iuncta peccat, debet et culpae fidem.
Secede mecum potius: ut rerum statum
Dubium ac minacem iuncta consilia explicent.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus e virginibus Mycenaeis et Argivis canit Apollinis paeana ob partam victoriam; interserit autem Iunonis Palladisque laudes et Dianae et Iovis.

Canite, o pubes inclita, Phoebum!
Tibi festa caput turba coronat;
Tibi virgineas laurum quatiens
De more comas innuba fundit

Stirps Inachia;
Quaeque Erasini gelidos fontes,
Quaeque Eurotan, quaeque virenti
Tacitum ripa bibis Ismenon,
Tu quoque nostros, Thebais hospes,
Comitare choros, quam fatorum
Praescia Manto, sata Tiresia,
Latonigenas monuit sacris
Celebrare deos!
Arcus, victor Phoebe, relaxa,
Humeroque graves levibus telis
Pone pharetras; resonetque manu
Pulsa citata vocale chelys!
Nil acre velim magnumque modis
Intonet altis; sed quale soles
Leviore lyra flectere carmen
Simplex, lusus cum docta tuos
Musa recenset. Licet et chorda
Graviore sones, quale canebas,
Cum Titanas fulmine victos
Videre dei; vel cum montes
Montibus altis superimpositi
Struxere gradus trucibus monstris,
Stetit imposita Pelion Ossa,
Pinifer ambo pressit Olympus.
Ades, o magni, soror et coniux,
Consors sceptri, regia Iuno:
Tua te colimus turba Mycenae.
Tu sollicitum supplexque tui
Numinis Argos sola tueris;
Tu bella manu pacemque regis;
Tu nunc lauros Agamemnonias
Accipe victrix! Tibi multifora
Tibia buxo solemne canit;
Tibi fila movent docta puellae
Carmine molli; tibi votivam

Matres Graiae lampada iactant;
Ad tua coniux candida tauri
Delubra cadit, nescia aratri,
Nullo collum signata iugo.
Tuque, o magni gnata Tonantis,
Inclita Pallas, quae Dardanias
Saepe petisti cuspide turres!
Te permixto matrona minor
Maiorque choro colit, et reserat
Veniente dea templa sacerdos
Tibi nexilibus turba coronis
Redimita venit;
Tibi grandaevi lassique senes
Compote voto reddunt grates,
Libantque manu vina trementi.
Et te, Triviam, nota memores
Voce precamur.
Tu maternam sistere Delon,
Lucina, iubes, huc atque illuc
Prius errantem Cyclada ventis.
Nunc iam stabilis fixa terras
Radice tenet, respuit auras,
Religatque rates, adsueta sequi.
Tu Tantalidos funera matris
Victrix numeras. Stat nunc Sipyli
Vertice summo flebile saxum,
Et adhuc lacrimas, moesta aeternum,
Marmora manant antiqua novas.
Colit impense femina virque
Numen geminum.
Tuque ante omnes, pater ac rector,
Fulmine pollens, cuius nutu
Simul extremi tremuere poli,
Generis nostri, Iupiter, auctor,
Cape dona libens, abavusque tuam
Non degenerem respice prolem!

Sed, ecce, vasto concitus miles gradu
Manifesta properat signa laetitiae ferens
Namque hasta summo lauream ferro gerit,
Fidusque regi semper Eurybates adest.

ACTUS TERTIUS.

EURYBATES, CLYTAEMNESTRA.

Eurybates narrat, Agamemnona reducem advenire, tempestatem a Pallade immissam, Naupliique dolo aggravatam; parantur diis victimae et convivium Agamemnoni, captivae adducuntur.

EUR. Delubra et aras coelitum et patrios lares
Post longa fessus spatia, vix credens mihi,
Supplex adoro. Vota Superis solvite:
Telluris altum remeat Argolicae decus
Tandem ad penates victor Agamemnon suos.
CLYT. Felix ad aures nuntius venit meas.
Ubinam petitus per decem coniux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?
EUR. Incolumis, auctus gloria, laude inclitus
Reducem expetito littori impressit pedem.
CLYT. Sacris colamus prosperum tandem diem,
Et si propitios, attamen lentos, deos.
Tu pande, vivat coniugis frater mei,
Et pande, teneat quas soror sedes mea.
EUR. Meliora votis posco, et obtestor deos:
Nam certa fari sors maris dubii vetat.
Ut sparsa tumidum classis excepit mare:
Ratis videre socia non potuit ratem.
Quin ipse Atrides aequore immenso vagus
Graviora pelago damna quam bello tulit,

Remeatque victo similis, exiguas trahens
Lacerasque victor classe de tanta rates.
CLYT. Effare: casus quis rates hausit meas,
Aut quae maris fortuna dispulerat duces?
EUR. Acerba fatu poscis, infaustum iubens
Miscere laeto nuntium. Refugit loqui
Mens aegra, tantis atque inhorrescit malis.
CLYT. Exprome. Clades scire qui refugit suas,
Gravat timorem: dubia plus torquent mala.
EUR. Ut Pergamum omne Dorica cecidit face;
Divisa praeda est. Maria properantes petunt.
Iamque ense fessum miles exonerat latus;
Neglecta summas scuta per puppes iacent;
Ad militares remus aptatur manus;
Omnisque nimium longa properanti mora est.
Signum recursus regia ut fulsit rate,
Et clara lentum remigem monuit tuba:
Aurata primas prora designat vias,
Aperitque cursus, mille quos puppes secent
Hinc aura primo lenis impellit rates
Adlapsa velis; unda vix actu levi
Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit
Splendetque classe pelagus et pariter latet.
Iuvat videre nuda Troiae littora,
Iuvat relicti sola Sigei loca.
Properat iuventus omnis adductos simul
Lentare remos; adiuvat ventos manu,
Et valida nisu brachia alterno movet.
Sulcata vibrant aequora et latera increpant,
Dirimuntque canae caerulum spumae mare.
Ut aura plenos fortior tendit sinus:
Posuere tonsas, credita est vento ratis:
Fususque transtris miles aut terras procul,
Quantum recedunt vela, fugientes notat;
Aut bella narrat: Hectoris fortis minas,
Currusque, et emto redditum corpus rogo;

Sparsum cruore regis Herceum Iovem.
Tum, qui iacente reciprocus ludit salo,
Tumidumque pando transilit dorso mare,
Tyrrhenus omni piscis exultat freto,
Agitatque gyros, et comes lateri adnatat,
Anteire naves laetus et rursus sequi;
Nunc prima tangens rostra lascivit chorus,
Millesimam nunc ambit et lustrat ratem.
Iam littus omne tegitur, et campi latent,
Et dubia parent montis Idaei iuga.
Et iam, quod unum pervicax acies videt,
Iliacus atra fumus adparet nota.
Iam lassa Titan colla relevabat iugo;
In astra iam lux prona, iam praeceps dies:
Exigua nubes sordido crescens globo
Nitidum cadentis inquinat Phoebi iubar.
Suspecta varius occidens fecit freta.
Nox prima coelum sparserat stellis; iacent
Deserta vento vela: tum murmur grave
Maiora minitans collibus summis cadit,
Tractuque longo littus ac petrae gemunt.
Agitata ventis unda venturis tumet:
Cum subito luna conditur, stellae latent,
In astra pontus tollitur, coelum perit;
Nec una nox est: densa tenebras obruit
Caligo, et omni luce subducta fretum
Coelumque miscet. Undique incumbunt simul,
Rapiuntque pelagus infimo eversum solo
Adversus Euro Zephyrus et Boreae Notus.
Sua quisque mittunt tela, et infesti fretum
Emoliuntur (turbo convolvit mare):
Strymonius altas Aquilo contorquet nives,
Libycusque arenas Auster ad Syrtes agit.
Nec manet in Austro: fit gravis nimbis Notus,
Imbre auget undas; Eurus Orientem movet,
Nabathaea quatiens regna et Eoos sinus.

Quid rapidus ora Corus Oceano exserens?
Mundum revelli sedibus totum suis,
Ipsosque rupto crederes coelo deos
Decidere, et atrum rebus induci chaos.
Vento resistit aestus, et ventus retro
Aestum revolvit. Non capit sese mare,
Undasque miscent imber et fluctus suas
Nec hoc levamen denique aerumnis datur,
Videre saltem et nosse, quo pereant malo:
Premunt tenebrae lumina, et dirae Stygis
Inferna nox est. Excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen elisa micat;
Miserisque lucis tanta dulcedo est: male
Hoc lumen optant. Ipsa se classis premit,
Et prora prorae nocuit, et lateri latus.
Illam dehiscens pontus in praeceps rapit
Hauritque, et alto redditam revomit mari;
Haec onere sidit; illa convulsum latus
Submittit undis; fluctus hanc decimus tegit;
Haec lacera et omni decore populato levis
Fluitat; nec illi vela, nec tonsae manent,
Nec rectus altas malus antennas ferens,
Sed trunca toto puppis Ionio natat.
Nil ratio et usus audet: ars cessit malis.
Tenet horror artus; omnis officio stupet
Navita relicto; remus effugit manus.
In vota miseros ultimus cogit timor,
Eademque Superos Troes et Danai rogant.
Quid fata possunt! invidet Pyrrhus patri,
Aiaci Ulysses, Hectori Atrides minor,
Agamemno Priamo. Quisquis ad Troiam iacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit gradu,
Quem fama servat, victa quem tellus tegit.
„Nil nobile ausos pontus atque undae ferent?
Ignava fortes fata consument viros?
Perdenda mors est? Quisquis es nondum malis

Satiate tantis coelitum, tandem tuum
Numen serena! Cladibus nostris daret
Vel Troia lacrimas. Odia si durant tua,
Placetque mitti Doricum exitio genus:
Quid hos simul perire nobiscum iuvat,
Quibus perimus? Sistito infestum mare:
Vehit ista Danaos classis? et Troas vehit."
Nec plura possunt: occupat vocem mare.
Ecce alia clades! fulmine irati Iovis
Armata Pallas, quidquid aut hasta minax,
Aut aegide et furore Gorgoneo potest,
Aut igne patrio, tentat: et coelo novae
Spirant procellae. Solus invictus malis
Luctatur Aiax. Vela cogentem hunc sua
Tenso rudente flamma perstrinxit cadens.
Libratur aliud fulmen; hoc toto impetu
Certum reducta Pallas excussit manu,
Imitata patrem. Transit Aiacem et ratem,
Ratisque partem secum et Aiacem tulit.
Nil ille motus, ardua ut cautes, salo
Ambustus extat, dirimit insanum mare,
Fluctusque rumpit pectore, et navem manu
Complexus in se traxit, et coeco mari
Conlucet Aiax; omne resplendet fretum.
Tandem occupata rupe furibundum intonat,
Superasse nunc se pelagus atque ignes. „Iuvat
Vicisse coelum, Palladem, fulmen, mare!
Non me fugavit bellici terror dei;
Et Hectorem una solus et Martem tuli;
Phoebea nec me tela pepulerunt gradu:
Cum Phrygibus istos vicimus. Tene horream?
Aliena inerti tela mittis dextera.
Quid, si ipse mittat?" Plura cum auderet furens:
Tridente rupem subruit pulsam pater
Neptunus, imis exerens undis caput,
Solvitque montem; quem cadens secum tulit,

Terraque et igne victus et pelago iacet.
Nos alia maior naufragos pestis vocat.
Est humilis unda, scrupeis mendax vadis,
Ubi saxa rapidis clusa verticibus tegit
Fallax Caphareus; aestuat scopulis fretum,
Fervetque semper fluctus alterna vice;
Arx imminet praerupta, quae spectat mare
Utrinque geminum. Pelopis hinc oras tui,
Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo
Ionia iungi maria Phrixeis vetat;
Hinc scelere Lemnon nobilem; hinc Chalcedona,
Tardamque ratibus Aulin. Hanc arcem occupat
Palamedis ille genitor, et clarum manu
Lumen nefanda vertice e summo efferens
In saxa duxit perfida classem face.
Haerent acutis rupibus fixae rates;
Has inopis undae brevia comminuunt vada;
Pars vehitur huius prima, pars scopulo sedet;
Hanc alia retro spatia relegentem ferit,
Et fracta frangit. Iam timent terram rates,
Et maria malunt. Cecidit in lucem furor.
Postquam litatum est Ilio: Phoebus redit
Et damna noctis tristis ostendit dies.
CLYT. Utrumne doleam, laeter an reducem virum?
Remeasse laetor; vulnus at regni grave
Lugere cogor. Redde iam Graiis, pater
Altisona quatiens regna, placatos deos!
Nunc omne laeta fronde veletur caput;
Sacrifica dulces tibia effundat modos;
Et nivea magnas victima ante aras cadat.
Sed ecce! turba tristis, incomtae comas
Iliades adsunt, quas super celso gradu
Effrena Phoebas entheas laurus quatit.

CHORUS ILIADUM, CASSANDRA.

Chorus Iliadum Troiae fata casumque luget, Cassandra furore Phoebeo correpta, quae Agamemnoni imminent, vaticinatur.

CHOR. Heu quam dulce malum mortalibus additum
Vitae dirus amor, cum pateat malis
Effugium, et miseros libera mors vocet,
Portus aeterna placidus quiete!
Nullus hunc terror nec impotens
Procella Fortunae movet,
Aut iniqui flamma Tonantis
(Pax alta); nullos civium coetus timet,
Aut minaces victoris iras;
Non maria asperis insana Coris;
Non acies feras, pulvereamque nubem,
Motam barbaricis equitum catervis;
Non urbe cum tota populos cadentes,
Hostica muros populante flamma,
Indomitumve bellum; perrumpet omne
Servitium contemtor levium deorum,
Qui vultus Acherontis atri,
Qui Styga tristem non tristis videt,
Audetque vitae ponere finem
Par ille regi, par Superis erit.
O quam miserum est nescire mori!
Vidimus patriam ruentem nocte funesta,
Cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes!
Non illa bello victa, nec armis,
Ut quondam Herculea cecidit pharetra!
Quam non Pelei Thetidosque natus,
Carusque Pelidae nimium feroci,
Vicit, acceptis cum fulsit armis,
Fuditque Troas falsus Achilles;
Aut cum ipse Pelides animos feroces
Sustulit luctu, celeremque saltu

Troades summis timuere muris,
Perdidit in malis extremum decus,
Fortiter vinci:
Restitit annis Troia bis quinis,
Unius noctis peritura furto.
Vidimus simulata dona moli immensae;
Danaumque fatale munus
Duximus nostra creduli dextra;
Tremuitque saepe
Limine in primo sonipes, cavernis
Conditos reges bellumque gestans
Et licuit versare dolos, ut ipsi
Fraude sua capti caderent Pelasgi.
Saepe commotae sonuere parmae;
Tacitumque murmur percussit aures
Ut fremuit male subdolo parens Pyrrhus Ulyssi.
Secura metus Troica pubes
Sacros gaudet tangere funes.
Hinc aequaevi gregis Astyanax,
Hinc Haemonio desponsa rogo,
Ducunt turmas; haec femineas,
Ille viriles. Festae matres
Votiva ferunt munera divis;
Festi patres adeunt aras.
Unus tota vultus in urbe est:
Et, quod nunquam post Hectoreos
Vidimus ignes, laeta est Hecabe.
Quid nunc primum, dolor infelix,
Quidve extremum deflere paras?
Moenia, divum fabricata manu,
Diruta nostra?
An templa deos super usta suos?
Non vacat istis lacrimare malis:
Te, magne parens, flent Iliades.
Vidi, vidi,
Senis in iugulo telum Pyrrhi

Vix exiguo sanguine tingi!
CASS. Cohibete lacrimas, omne quas tempus petit,
Troades, et ipsae vestra lamentabili
Lugete gemitu funera: aerumnae meae
Socium recusant. Cladibus questus meis
Removete: nostris ipsa sufficiam malis.
CHOR. Lacrimas lacrimis miscere iuvat:
Magis exurunt,
Quos secretae lacerant curae.
Iuvat in medium deflere suos;
Nec tu, quamvis dura virago
Patiensque mali,
Poteris tantas flere ruinas.
Non, quae verno nobile carmen
Ramo cantat, tristis aedon,
Ityn in varios modulata sonos;
Non, quae tectis Bistonos ales
Residens summis
Impia diri furta mariti
Garrula deflet, lugere tuam
Poterit, digne conquesta, domum.
Licet ipse velit
Clarus niveos inter olores
Istrum cygnus Tanainque colens
Extrema loqui;
Licet alcyones Ceyca suum
Fluctu leviter plangente sonent,
Cum tranquillo, male confisae,
Credunt iterum pelago audaces,
Foetusque suos
Nido pavidae titubante fovent;
Non, si, molles imitata viros,
Tristis laceret brachia tecum
Quae turritae turba parenti,
Pectora rauco concita buxo,
Furit, ut Phrygium lugeat Attin,

Non est lacrimis, Cassandra, modus,
Quia quae patimur vicere modum.
Sed cur sacratas deripis capiti infulas?
Miseris colendos maxime Superos putem.
CASS. Vicere nostra iam metus omnes mala.
Equidem nec ulla coelites placo prece;
Nec, si velint saevire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipsa consumsit suas.
Quae patria restat, quis pater, quae iam soror
Bibere tumuli sanguinem atque arae meum.
Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhausta nempe! regia miseri senes
Vacua relicti totque per thalamos vident
Praeter Lacaenam ceteras viduas nurus.
Tot illa regum mater et regimen Phrygum,
Foecunda in ignes Hecuba, fatorum novas
Experta leges, induit vultus feros:
Circa ruinas rabida latravit suas,
Troiae superstes, Hectori, Priamo, sibi.
CHOR. Silet repente Phoebas, et pallor genas
Creberque totum possidet corpus tremor;
Stetere vittae: mollis horrescit coma;
Anhela corda murmure incluso fremunt;
Incerta nutant lumina, et versi retro
Torquentur oculi; rursus immites rigent.
Nunc levat in auras altior solito caput,
Graditurque celsa; nunc reluctantes parat
Reserare fauces; verba nunc cluso male
Custodit ore Maenas impatiens dei.
CASS. Quid me furoris incitam stimulis novi,
Quid mentis inopem, sacra Parnassi iuga
Rapitis? Recede, Phoebe: iam non sum tua.
Extingue flammas pectori infixas meo!
Cui nunc vagor vesana? cui bacchor furens?
Iam Troia cecidit falsa: quid vates ago?
Ubi sum? Fugit lux alma, et obscurat genas

Nox alta, et aether abditus tenebris latet.
Sed ecce! gemino sole praefulget dies,
Geminumque duplices Argos attollit domos.
Idaea cerno nemora! fatalis sedet
Inter potentes arbiter pastor deas.
Timete reges, moneo, furtivum genus
Agrestis ille alumnus evertet domum
Quid ista vecors tela feminea manu
Destricta praefert? quem petit dextra virum
Lacaena cultu, ferrum Amazonium gerens?
Quae versat oculos alia nunc facies meos?
Victor ferarum, colla sublimis, iacet
Ignobili sub dente, Marmaricus leo,
Morsus cruentos passus audacis leae,
Quid me vocatis sospitem solam e meis,
Umbrae meorum? Te sequor, tota pater
Troia sepulte! Frater, auxilium Phrygum,
Terrorque Danaum, non ego antiquum decus
Video, aut calentes ratibus exustis manus;
Sed lacera membra, et saucios vinclo gravi
Illos lacertos. Te sequor, nimium cito
Congresse Achilli, Troile! Incertos geris,
Deiphobe, vultus, coniugis munus novae!
Iuvat videre Tartari saevum canem;
Iuvat per ipsos ingredi Stygios lacus
Avidique regna Ditis! Haec hodie ratis
Phlegethontis atri regias animas vehet,
Victamque, victricemque. Vos, umbrae, precor;
Iurata Superis unda, te pariter precor,
Reserate paulum terga nigrantis poli:
Levis ut Mycenas turba prospiciat Phrygum!
Spectate miseri: fata se vertunt retro.
Instant sorores squalidae! Sanguinea iactant verbera;
Fert laeva semustas faces; turgentque pallentes genae,
Et vestis atri funeris exesa cingit ilia.
Strepuntque nocturni metus; et ossa vasti corporis,

Corrupta longinquo situ, palude limosa iacent.
Et ecce! defessus senex ad ora ludentes aquas
Non captat, oblitus sitis, moestus futuro funere;
Exultat et ponit gradus pater decoros Dardanus!
CHOR. Iam pervagatus ipse se fregit furor,
Caditque, flexo qualis ante aras genu
Cervice taurus vulnus incertum gerens.
Relevemus artus entheos. Tandem suos
Victrice lauru cinctus Agamemnon adit:
Et festa coniux obvios illi tulit
Gressus, reditque iuncta concordi gradu.

ACTUS QUARTUS.

AGAMEMNON, CASSANDRA.

Agamemnoni reduci praedicit Cassandra fatum, nec creditur. Troad. vers. 34.

AGAM. Tandem revertor sospes ad patrios lares.
O cara, salve, terra! tibi tot barbarae
Dedere gentes spolia; tibi felix diu
Potentis Asiae Troia submisit manus.
Quid ista vates corpus effusa ac tremens
Dubia labat cervice? Famuli, attollite!
Refovete gelido latice! Iam recipit diem
Marcente visu. Suscita sensus tuos:
Optatus ille portus aerumnis adest.
Festus dies est. CASS. Festus et Troiae fuit.
AGAM. Veneremur aras. CASS. Cecidit ante aras pater.
AGAM. Iovem precemur pariter. CASS. Herceum Iovem?

AGAM. Credis videre te Ilium? CASS. Et Priamum simul.
AGAM. Hic Troia non est. CASS. Ubi Helena est, Troiam puto.
AGAM. Ne metue dominam famula .... CASS. Libertas adest.
AGAM. Secura vive. CASS. Mors mihi est securitas.
AGAM. Nullum est periclum tibimet. CASS. At magnum tibi.
AGAM. Victor timere quid potest? CASS. Quod non timet.
AGAM. Hanc fida, famuli, turba, dum excutiat deum,
Retinete, ne quid impotens peccet furor!
At te, pater, qui saeva torques fulmina
Pellisque nubes, sidera et terras regis,
Ad quem triumphi spolia victores ferunt:
Et te sororem cuncta pollentis viri,
Argolica Iuno, pecore votivo libens
Arabumque donis, supplice et fibra colam.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus Argivarum Herculis laudes canit, nutriti scilicet Argis, cuiusque sagittae fato poscebantur ad secundum Troiae excidium.

Argos nobilibus nobile civibus,
Argos iratae carum novercae,
Semper ingentes educas alumnos;
Imparem aequasti numerum deorum
Tuus ille bisseno meruit labore
Adlegi coelo magnus Alcides,
Cui lege mundi Iupiter rupta
Roscidae noctis geminavit horas,
Iussitque Phoebum
Tardius celeres agitare currus,
Et tuas lente remeare bigas,

Pallida Phoebe;
Retulitque pedem, nomen alternis
Stella quae mutat, seque mirata est
Hesperum dici;
Aurora movit ad solitas vices
Caput, et relabens imposuit senis
Humero mariti.
Sensit Ortus, sensit Occasus,
Herculem nasci: violentus ille
Nocte non una poterat creari.
Tibi concitatus substitit mundus,
O puer magnum subiture coelum!
Te sensit Nemeaeus arcto
Pressus lacerto fulmineus leo,
Cervaque Parrhasis;
Sensit Arcadii populator agri;
Gemuitque taurus, Dictaea linquens
Horridus arva.
Morte foecundum domuit draconem,
Vetuitque collo pereunte nasci;
Geminosque fratres
Pectore ex uno, tria monstra, natos
Stipite incusso fregit insultans;
Duxitque ad ortus Hesperium pecus,
Geryonae spolium triformis.
Egit Threicium gregem,
Quem non Strymonii gramine fluminis,
Hebrive ripis pavit tyrannus:
Hospitum dirus stabulis cruorem
Praebuit saevis, tinxitque crudos
Ultimus rictus sanguis aurigae.
Vidit Hippolyte ferox pectore in medio rapi
Spolium; et sagittis nube percussa
Stymphalis alto decidit coelo;
Arborque pomis fertilis aureis
Extimuit manus, insueta carpi,

Fugitque in auras leviore ramo.
Audivit sonitum crepitante lamna
Frigidus custos nescius somni,
Linqueret cum iam nemus omne fulvo
Plenus Alcides vacuum metallo.
Tractus ad coelum canis Inferorum
Triplici catena tacuit, nec ullo
Latravit ore, lucis ignotae
Metuens colorem. Te duce succidit
Mendax Dardaniae domus,
Et sensit arcus iterum timendos;
Te duce concidit totidem diebus
Troia, quot annis.

ACTUS QUINTUS.

CASSANDRA.

Cassandra caedem Agamemnonis mentis oculis videt enarratque.

Res agitur intus magna, par annis decem!
Eheu, quid hoc est? Anime, consurge, et cape
Pretium furoris: vicimus victi Phryges!
Bene est! resurgis, Troia! traxisti iacens
Pares Mycenas! terga dat victor tuus!
Tam clara nunquam providae mentis furor
Ostendit oculis: video, et intersum, et fruor.
Imago visus dubia non fallit meos:
Spectemus. Epulae regia instructae domo,
Quales fuerunt ultimae Phrygibus dapes,
Celebrantur. Ostro lectus Iliaco nitet,
Merumque in auro veteris Assaraci trahunt;
Et ipse picta veste sublimis iacet,

Priami superbas corpore exuvias gerens.
Detrahere cultus uxor hostiles iubet,
Induere potius coniugis fidae manu
Textos amictus. Horreo atque animo tremo.
Regemne perimet exul, et adulter virum?
Venere fata: sanguinem extremae dapes
Domini videbunt, et cruor Baccho incidet.
Mortifera vinctum perfidae tradet neci
Induta vestis: exitum manibus negat,
Caputque laxi et invii cludunt sinus.
Haurit trementi semivir dextra latus,
Nec penitus adigit: vulnere in medio stupet.
At ille, ut altis hispidus silvis aper,
Cum casse vinctus tentat egressus tamen,
Arctatque motu vincla, et incassum furit,
Cupit fluentes undique et coecos sinus
Dissicere, et hostem quaerit implicitus suum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens;
Qualisque ad aras colla taurorum pius
Designat oculis, antequam ferro petat:
Sic huc et illuc impiam librat manum.
Habet; peractum est! pendet exigua male
Caput amputatum parte; et hinc trunco cruor
Exundat, illinc ora cum fremitu iacent.
Nondum recedunt; ille iam exanimem petit,
Laceratque corpus; illa fodientem adiuvat.
Uterque tanto scelere respondet suis:
Est hic Thyeste natus, haec Helenae soror.
Stat ecce! Titan dubius emerito die,
Suane currat, an Thyestaea via.

ELECTRA, STROPHIUS, ORESTES et PYLADES, mutae personae.

Electra fratri suo Oresti subducto fugam suadet, eumque Strophio opportune occurrenti tradit abducendum; ipsa ad aram confugit

EL. Fuge, o paternae mortis auxilium unicum,
Fuge, et scelestas hostium evita manus!
Eversa domus est funditus, regna occidunt.
Hospes quis iste concitos currus agit?
Germane, vultus veste furabor tuos!
Quos, anime demens, refugis? Externos times;
Domus timenda est. Pone iam trepidos metus,
Oresta: amici fida praesidia intuor.
STROPH. Phocide relicta Strophius, Elea inclitus
Palma revertor. Causa veniendi fuit
Gratari amico, cuius impulsum manu
Cecidit decenni Marte concussum Ilion
Quaenam ista lacrimis lugubrem vultum rigat,
Pavetque moesta? Regium agnosco genus.
Electra, fletus causa quae laeta in domo est?
EL. Pater peremtus scelere materno iacet;
Comes paternae quaeritur gnatus neci;
Aegisthus arces venere quaesitas tenet.
STROPH. O nulla longi temporis felicitas!
EL. Per te parentis memoriam obtestor mei,
Per sceptra terris nota, per dubios deos:
Recipe hunc Oresten, ac pium furtum occule!
STROPH. Etsi timendum caesus Agamemnon docet:
Adgrediar, et te, Oresta, furabor libens.
Poscunt fidem secunda, at adversa exigunt.
Cape hoc decorum ludicri certaminis,
Insigne frontis! laeva victricem tenens
Frondem virenti protegat ramo caput;
Et ista donum palma Pisaei Iovis

Velamen eadem praestet atque omen tibi.
Tuque o, paternis adsidens frenis comes,
Condisce, Pylade, patris exemplo fidem!
Vos, Graecia nunc teste veloces equi,
Infida cursu fugite praecipiti loca!
EL. Excessit, abiit; currus effreno impetu
Effugit aciem. Tuta iam opperiar meos
Hostes, et ultro vulneri opponam caput.
Adest cruenta coniugis victrix sui,
Et signa caedis veste maculata gerit.
Manus recenti sanguine etiamnum madent,
Vultusque prae se scelera truculenti ferunt.
Concedam ad aras. Patere me vittis tuis,
Cassandra, iungi paria metuentem tibi!

CLYTAEMNESTRA, ELECTRA, AEGISTHUS, CASSANDRA.

Electram ab ara detrahi et in carcerem coniici iubet Clytaemnestra. Cassandra iugulatur.

CLYT. Hostis parentis, impium atque audax caput,
Quo more coetus publicos, virgo, petis?
EL. Adulterorum virgo deserui domum.
CLYT. Quis esse credat virginem? EL. Gnatam tuam.
CLYT. Modestius cum matre! EL. Pietatem doces!
CLYT. Animos viriles corde tumefacto geris;
Sed agere domita feminam disces malo.
EL. Nisi forte fallor, feminas ferrum decet.
CLYT. Et esse demens te parem nobis putas?
EL. Vobis? quis iste est alter Agamemnon tuus?
Ut vidua loquere: vir caret vita tuus.
CLYT. Indomita post haec virginis verba impiae
Regina frangam; citius interea mihi
Edissere, ubi sit gnatus, ubi frater tuus.
EL. Exit Mycenas. CLYT. Redde nunc natum mihi

EL. Et tu parentem redde! CLYT. Quo latitat loco?
EL. Tuto quietus, regna non metuens nova
Dixi parenti satis. CLYT. At iratae parum.
Morieris hodie! EL. Dummodo hac moriar manu.
Recedo ab aris. Sive tu iugulo iuvat
Mersisse ferrum: praebeo iugulum volens;
Seu more pecudum colla resecari placet.
Intenta cervix vulnus expectat tuum.
Scelus peractum est: caede respersam viri
Atque obsoletam sanguine hoc dextram ablue
CLYT. Consors pericli pariter ac regni mei,
Aegisthe, gradere! Gnata genitricem impie
Probris lacessit, abditum fratrem occulit.
AEGISTH. Furibunda virgo, vocis infandae sonum,
Et aure verba indigna materna opprime!
EL. Etiam monebit sceleris infandi artifex,
Per scelera natus, nomen ambiguum suis,
Idem sororis gnatus et patris nepos?
CLYT. Aegisthe, cessas impium ferro caput
Demetere? Fratrem reddat, aut animam statim.
AEGISTH. Abstrusa coeco carcere et saxo exigat
Aevum. Per omnes torta poenarum modos,
Referre, quem nunc occulit, forsan volet.
Inops, egens, inclusa, paedore obsita,
Vidua ante thalamos, exul, invisa omnibus,
Aethere negato, sero succumbet malis.
EL. Concede mortem! AEGISTH. Si recusares, darem.
Rudis est tyrannus, morte qui poenam exigit.
EL. Mortem aliquid ultra est? AEGISTH. Vita, si cupias mori.
CLYT. Abripite, famuli, monstrum, et avectam procul
Ultra Mycenas, ultimo in regni angulo
Vincite septam nocte tenebrosi specus:
Ut inquietam virginem carcer domet.

At ista poenas capite persolvat suo,
Captiva coniux, regii pellex tori.
Trahite, ut sequatur coniugem ereptum mihi!
CASS. Ne trahite: vestros ipsa praecedam gradus.
Perferre prima nuntium Phrygibus meis
Propero: repletum ratibus eversis mare;
Captas Mycenas; mille ductorem ducum,
Ut paria fata Troicis lueret malis,
Periisse dono feminae stupro, dolo.
Nihil moramur: rapite! quin grates ago.
Tantum iuvat vixisse post Troiam, iuvat!
CLYT. Furiosa, morere! CASS. Veniet et vobis furor.

HERCULES OETAEUS.

DRAMATIS PERSONAE.

HERCULES.
HYLLUS.
ALCMENA.
CHORUS AETOLARUM MULIERUM.
NUTRIX.
DEIANIRA.
IOLE.
PHILOCTETES.
CHORUS OECHALIARUM VIRGINUM.
LICHAS muta persona.
IOLE et CHORUS OECHALIDUM sunt προτατικα πρόσωπα.

ARGUMENTUM.

Deianira, indigne ferens sibi praelatam Iolen Euryti regis Oechaliae filiam, Herculi tunicam mittit imbutam sanguine Centauri Nessi, sagitta Herculis hydrae felle tincta vulnerati; efficacissimum credens philtrum praesensque amoris remedium; quod illam monuerat moriens Nessus. Quam simul ac induisset in Cenaeo Euboeae promontorio sacrificaturus Hercules, ignem concipit virus, vestisque corpori adhaerentis aestus carnem ossaque absumit. Nessi fraude intellecta mortem sibi consciscit Deianira. Hercules, interfecto Licha, qui munus letale attulerat, mandat Philoctetae, cui moriens arcum et sagittas tradit, exstrui sibi in monte Oeta pyram, in qua se cum clava ac leonis pelle cremat. Alcmenae denique matri apparet, ipsamque consolatur iam in coelitum numerum adscriptus.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Magnanimum Alciden, totum qui viribus orbem
Presserat, unde oritur Titan, quaque aurea condit
Lumina, maior Amor iuga sub sua misit ovantem
Namque Iolen toto concepit pectore; solam
Ille Iolen poscit, Ioles quoque nomine gaudet
At regina (suum quis enim celavit amorem?)
Deianira novos persensit coniugis ignes:
Fertur inops mentis, verniquo ignara mariti
Infectam donat Nesseo sanguine vestem.
Ille ubi funestos quaesitum munus in usus
Induit: ecce! fluit virus, totosque per artus
Contrahitur macies, serpitque per ossa venenum
Vincitur Alcides, properatque abrumpere lucem,
Ingentemque pyram, pereundi certus, in auras
Extollit, flammisque rogum condensat anhelis;
Tunc sese medio iecit moriturus in ignes.
Solvitur in cineres corpus tenuesque favillae;
Ast anima aethereum scandit sublimis in arcem.
Unde hiemes ventosque et lucida sidera calcat

ACTUS PRIMUS

HERCULES.

Scena haec prima cum choro sequente in Euboea statuitur, ubi Hercules, in Cenaeo promontorio sacrificaturus, vota de coelo, quod rebus gestis meruisse se gloriatur, concipit. Reliquae Tragoediae scena est Trachine

Sator deorum, cuius excussum manu
Utraeque Phoebi sentiunt fulmen domus,
Secure regna: protuli pacem tibi.
Quacunque Nereus porrigi terras vetat,
Non est tonandum: perfidi reges iacent,
Saevi tyranni; fregimus, quidquid fuit
Tibi fulminandum. Sed mihi coelum, parens,
Adhuc negatur? Parui certe Iove
Ubique dignus; teque testata est meum
Patrem noverca. Quid tamen nectis moras?
Numquid timemur? numquid impositum sibi
Non poterit Atlas ferre cum coelo Herculem?
Quid astra, genitor, quid negas? Mors me tibi
Certe remisit; omne concessit malum,
Quod terra genuit, pontus, aer, Inferi.
Nullus per urbes errat Argolicas leo;
Stymphalis icta est; Maenali nulla est fera;
Sparsit peremtus aureum serpens nemus.
Et hydra vires posuit; et notos Hebro
Cruore pingues hospitum fudi greges;
Hostisque traxi spolia Thermodontiae.
Vidi silentum fata; nec tantum redi;
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille solem. Nullus Antaeus Libys
Animam resumit; cecidit ante aras suas

Busiris; una est Geryon sparsus manu,
Taurusque populis horridus centum pavor.
Quodcunque tellus genuit infestum, occidit,
Meaque fusum est dextera. Iratis deis
Non licuit esse. Si negat mundus feras,
Animum noverca; redde nunc nato patrem,
Vel astra forti! Nec peto, ut monstres iter;
Permitte tantum, genitor: inveniam viam.
Vel si times, ne terra concipiat feras:
Properet malum quodcunque, dum terra Herculem
Habet videtque: nam quis invadet mala?
Aut quis per urbes rursus Argolicas erit
Iunonis odio dignus? — In tutum meas
Laudes redegi; nulla me tellus silet:
Me sensit Ursae frigidum Scythicae genus,
Indusque Phoebo subditus, Cancro Libys.
Te, clare Titan, testor! occurri tibi,
Quacunque fulges; nec meos lux prosequi
Potuit triumphos; Solis excessi vices,
Intraque nostras substitit metas dies.
Natura cessit; Terra defecit gradum;
Lassata prior est Nox, et extremum Chaos
In me incucurrit. Inde ad hunc orbem redi,
Unde omne retro est. Tulimus Oceani minas;
Nec ulla valuit quatere tempestas ratem,
Quamcunque pressi. Pars quota est, quam prosequor?
Iam vacuus aether non potest odio tuae
Sufficere nuptae; quasque devincam, feras
Tellus timet concipere, nec monstra invenit.
Ferae negantur. Hercules monstri loco
Iam coepit esse: quanta enim fregi mala,
Quot scelera, nudus! Quidquid immane obstitit,
Solae manus stravere. Nec iuvenis feras
Timui, nec infans. Quidquid est iussum, leve est;
Nec ulla nobis segnis inluxit dies.

O quanta fudi monstra, quae nullus mihi
Rex imperavit! Institit virtus mihi
Iunone peior. Sed quid impavidum genus
Fecisse prodest? non habent pacem dei:
Purgata tellus omnis in coelo videt,
Quodcunque timuit: transtulit Iuno feras.
Ambit peremtus Cancer ardentem plagam,
Libyaeque sidus fertur, et messes alit.
Annum fugacem tradit Astraeae leo;
At ipse, iactans fervidam coelo iubam,
Austrum madentem siccat, et nimbos rapit.
Invasit omnis ecce! iam coelum fera,
Meque antecessit. Victor e terris meos
Specto labores. Astra portentis prius
Ferisque Iuno tribuit: ut coelum mihi
Faceret timendum. Sparserit mundum licet,
Coelumque terris peius ac peius Styge
Irata faciat: dabitur Alcidae locus.
Si post feras, post bella, post Stygium canem,
Nondum astra merui: Siculus Hesperium latus
Tangat Pelorus; una iam tellus erit:
Illinc fugabo maria. Si iungi iubes:
Committat undas Isthmos, et iuncto salo
Nova ferantur Atticae puppes via.
Mutetur orbis: vallibus currat novis
Ister, novasque Tanais accipiat vias.
Da, da tuendos, Iupiter, saltem deos!
Illa licebit fulmen a parte auferas,
Ego quam tuebor. Sive glacialem polum,
Seu me tueri fervidam partem iubes:
Hac esse Superos parte securos puta.
Cirrhaea Paean templa et aetheriam domum
Serpente caeso meruit; at quoties iacet
Python in hydra? Bacchus et Perseus deis
Iam se intulere; sed quota est mundi plaga
Oriens subactus, aut quota est Gorgon fera?

Quis astra natus laudibus meruit suis
Ex te et noverca? Quem tuli, mundum peto.
Sed tu, comes laboris Herculei Licha,
Perfer triumphos, Euryti victos lares
Stratumque regnum! vos pecus rapite ocius,
Qua templa tollens ora Cenaei Iovis
Austro timendum spectat Euboicum mare.

CHORUS OECHALIARUM VIRGINUM, IOLE.

Iole Choro Oechalidum mixta patriae excidium, suorum internecionem, suam denique servitutem plangit.

CHOR. Par ille est Superis, cui pariter dies
Et fortuna fuit; mortis habet vices,
Lente cum trahitur vita gementibus.
Quisquis sub pedibus fata rapacia,
Et puppem posuit fluminis ultimi:
Non captiva dabit brachia vinculis,
Nec pompae veniet nobile ferculum.
Nunquam est ille miser, cui facile est mori.
Illum si medio decipiat ratis
Ponto, cum Borean expulit Africus,
Aut Eurus Zephyrum, qui mare dividunt:
Non puppis lacerae fragmina colligit,
Aut littus medio sperat in aequore.
Vitam qui poterit reddere protinus,
Solus naufragium non poterit pati.
Nos turpis macies et lacrimae tenent,
Et crinis patrio pulvere sordidus.
Nos non flamma rapax, non fragor obruit:
Felices sequeris, Mors; miseros fugis:
Stamus. Nunc patriis messibus hic locus
Et silvis dabitur, lapsaque sordidae
Fient templa casae. Iam gelidus Dolops
Hac ducet pecudes, qua tepet obrutus

Stratae qui superest Oechaliae cinis.
Illo Thessalicus pastor in oppido,
Indocta referens carmina fistula,
Cantu nostra canet tempora flebili;
Et dum pauca deus secula contrahet,
Quaeretur, patriae quis fuerit locus.
Felix incolui non steriles focos,
Nec ieiuna soli iugera Thessali;
Ad Trachina vocor, saxa rigentia,
Et dumeta iugis horrida torridis,
Vix gratum pecori montivago nemus.
At si quas melior sors famulas vocat:
Illas aut volucer transferet Inachus;
Aut Dircaea colens moenia, qua fugit
Ismenos tenui flumine languidus.
Hic mater tumidi nupserat Herculis.
Quae cautes Scythiae, quis genuit lapis?
Num Titana ferum te Rhodope tulit,
Te praeruptus Athos, te fera Caspias,
Quae virgata tibi praebuit ubera?
Falsa est de geminis fabula noctibus,
Aether cum tenuit sidera longius,
Commisitque vices Lucifer Hespero,
Et solem vetuit Delia tardior:
Nullis vulneribus pervia membra sunt;
Ferrum sentit hebes, lentior est chalybs;
In nudo gladius corpore frangitur,
Et saxum resilit; fataque negligit,
Et mortem indomito corpore provocat.
Non illum poterant figere cuspides;
Non arcus Scythica tensus arundine;
Non quae tela gerit Sarmata frigidus,
Aut qui soliferae suppositus plagae
Vicino Nabathae vulnera dirigit
Parthus Gnossiacis certior ictibus.
Muros Oechaliae corpore propulit.

Nil obstare valet; vincere quod parat,
Iam victum est. Quota pars vulnere concidit?
Pro fato potuit vultus iniquior,
Et vidisse sat est Herculeas minas.
Qui vastus, Briareus, qui tumidus, Gyges,
Supra Thessalicum constitit aggerem,
Ut coelo insereret vipereas manus,
Hoc vultu riguit? Commoda cladibus
Magnis magna patent: nil superest mali:
Iratum miserae vidimus Herculem.
IOLE. At ego infelix non templa suis
Collapsa deis, sparsosve focos,
Gnatis mixtos arsisse patres,
Hominique deos, templa sepulcris;
Nullum querimur commune malum:
Alio nostras Fortuna vocat
Lacrimas; alias flere ruinas
Mea fata iubent. Quae prima querar?
Quae summa gemam? Pariter cuncta
Deflere iuvat; nec plura dedit
Pectora tellus, ut digna sonent
Verbera fatis. Me vel Sipylum
Flebile saxum fingite, Superi,
Vel in Eridani ponite ripis,
Ubi moesta sonat
Phaethontiadum silva sororum!
Me vel Siculis addite saxis,
Ubi fata gemam, Thessala Siren;
Vel in Edonas tollite silvas,
Qualis gnatum Daulias ales
Solet Ismaria flere sub umbra!
Formam lacrimis aptate meis,
Resonetque malis aspera Trachin.
Cypria lacrimas Myrrha tuetur
Raptum coniux Ceyca gemit;
Sibi Tantalis est facta superstes;

Fugit vultus Philomela suos,
Gnatumque sonat flebilis Atthis:
Cur mea nondum capiunt volucres
Brachia plumas? Felix, felix,
Cum silva domus nostra feretur,
Patrioque sedens ales in agro
Referam querulo murmure casus,
Volucremque Iolen fama loquetur!
Vidi, vidi
Miseranda mei fata parentis,
Cum letifero stipite pulsus,
Tota iacuit sparsus in aula.
Proh, si tumulum fata dedissent,
Quoties genitor quaerendus eras!
Potuine tuam spectare necem,
Nondum teneras vestite genas,
Necdum forti sanguine, Toxeu?
Quid vestra queror fata, parentes,
Quos in tutum mors aequa tulit?
Mea me lacrimas fortuna rogat:
Iamiam dominae captiva colos
Fusosque legam. Proh saeve decor,
Formaque mortem paritura mihi,
Tibi cuncta domus concidit uni,
Dum me genitor negat Alcidae,
Atque Herculeus socer esse timet!
Sed iam dominae tecta petantur.
CHOR. Quid regna tui clara parentis,
Proavosque tuos respicis amens?
Fugiat vultus fortuna prior.
Felix, quisquis novit famulum
Regemque pati,
Vultusque potest variare suos!
Rapuit vires pondusque malis,
Casus animo qui tulit aequo.

ACTUS SECUNDUS.

NUTRIX, DEIANIRA, LICHAS, muta persona.

Furens zelotypia Deianira conspecta Iole *vindictam meditatur vestemque venenatam Herculi mittit.*

NUTR. O quam cruentus feminas stimulat furor,
Cum patuit una pellici et nuptae domus!
Scylla et Charybdis, Sicula contorquens freta,
Minus est timenda; nulla non melior fera est.
Namque ut reluxit pellicis captae decus,
Et fulsit Iole, qualis innubis dies,
Purisve clarum noctibus sidus micat:
Stetit furenti similis ac torvum intuens
Herculea coniux, foeta ut Armenia iacens
Sub rupe tigris hoste conspecto exilit;
Aut, iussa thyrsum quatere, conceptum ferens
Maenas Lyaeum, dubia, quo gressus agat.
Haesit parumper; tum per Herculeos lares
Lymphata rapitur; tota vix satis est domus;
Incurrit, errat, sistit. In vultus dolor
Processit omnis; pectori paene intimo
Nihil est relictum. Fletus insequitur minas;
Nec unus habitus durat, aut uno furit
Contenta vultu: nunc inardescunt genae;
Pallor ruborem pellit, et formas dolor
Errat per omnes: queritur, implorat, gem t.
Sonuere postes: ecce! praecipiti gradu
Secreta mentis ore confuso exerit.

DEIAN. Quamcunque partem sedis aetheriae premis,
Coniux Tonantis, mitte in Alciden feram,
Quae mihi satis sit! Si qua foecundum caput

Palude tota vastior serpens movet,
Ignara vinci; si quid excessit feras
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
Avertat oculos: hoc sinu immenso exeat
Vel si ferae negantur: hanc animam precor
Converte in aliquid! quodlibet possum malum
Hac mente fieri. Commoda effigiem mihi
Parem dolori: non capit pectus minas.
Quid excutis telluris extremae sinus,
Orbemque versas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in isto pectore invenies feras,
Quas timuit: odiis accipe hoc telum tuis:
Ego sum noverca! Perdere Alciden potes:
Profer manus quocunque. Quid cessas, dea?
Utere furente! Quod iubes fieri nefas?
Reperi! Quid haeres? Ipsa iam cesses licet,
Haec ira satis est. NUTR. Pectoris sani parum,
Alumna, questus comprime et flammas doma!
Frena dolorem! coniugem ostende Herculis!
DEIAN. Iole meis captiva germanos dabit
Gnatis, Iovisque fiet e famula nurus?
Num flamma cursus pariter et torrens ferent,
Et Ursa pontum sicca coeruleum bibet?
Non ibo inulta! Gesseris coelum licet,
Totusque pacem debeat mundus tibi:
Est aliquid hydra potius, iratae dolor
Nuptae. Quis ignis tantus in coelum furit
Ardentis Aetnae? Quidquid est victum tibi,
Hic vincet animus. Capta praeripiet toros?
Adhuc timebam monstra; iam nullum est malum.
Cessere pestes; in locum venit ferae
Invisa pellex. Summe proh rector deum,
Et clare Titan, Herculis tantum fui
Coniux timentis. Vota quae Superis tuli,
Cessere captae; pellici felix fui.
Illi meas audistis, o Superi, preces!

Incolumis illi remeat! O nulla dolor
Contente poena, quaere supplicia horrida,
Incogitata, infanda! Iunonem doce,
Quid odia valeant: nescit irasci satis.
Pro me gerebas bella; propter me vagas
Achelous undas sanguine infecit suo,
Cum lenta serpens fieret, in taurum trucem
Nunc flecteret serpente deposita minas,
Et mille in hoste vinceres uno feras.
Iam displicemus, capta praelata est mihi.
Non perferetur: qui dies thalami ultimus
Nostri est futurus, hic erit vitae tuae.
Quid hoc? recedit animus, et ponit minas;
Iam cessit ira. Quid miser langues dolor?
Perdis furorem; coniugis tacitae fidem
Mihi reddis iterum. Quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? Hunc mihi serva impetum! —
Pares eramus; non erat votis opus.
Aderit noverca, quae manus nostras regat,
Nec invocata. NUTR. Quod paras demens scelus?
Perimes maritum, cuius extremus dies
Primusque laudes novit, et coelo tenus
Erecta terras fama suppositas habet?
Rogos in istos terra consurget parens,
Domusque soceri prima et Aetolum genus
Sternetur omne; saxa iamdudum et faces
In te ferentur; vindicem tellus suum
Defendet omnis. Una quot poenas dabis?
Effugere terras crede et humanum genus
Te posse; fulmen genitor Alcidae gerit.
Iamiam minaces ire per coelum faces
Specta, et tonantem fulmine excusso diem!
Mortem quoque ipsam, quam putas tutam, time:
Dominatur illic patruus Alcidae tui.
Quocunque perges, misera, cognatos deos
Illi videbis. DEIAN. Maximum fieri scelus

Et ipsa fateor; sed dolor fieri iubet.
NUTR. Moriere. DEIAN. Moriar Herculis nempe incliti
Coniux, nec ullus nocte discussa dies
Viduam notabit, nec meos pellex toros
Captiva capiet. Ante ab occasu dies
Nascetur, Indos ante glacialis polus,
Scythasve tepida Phoebus inficiet rota,
Quam me relictam Thessalae adspiciant nurus!
Meo iugales sanguine extinguam faces!
Aut pereat, aut me perimat! elisis feris
Et coniugem addat! inter Herculeos licet
Me quoque labores numeret: Alcidae toros
Moritura certe corpore amplectar meo.
Ire, ire ad umbras Herculis nuptam libet;
Sed non inultam. Si quid e nostro Hercule
Concepit Iole: manibus evellam meis
Ante, et per ipsas pellicem invadam faces!
Me nuptiali victimam feriat die
Infestus, Iolen dum supra exanimem ruam!
Felix iacet, quicunque, quos odit, premit.
NUTR. Quid ipsa flammas pascis et vastum foves
Ultro dolorem, misera? quid cassum times?
Dilexit Iolen nempe, cum staret parens,
Regisque natam peteret. In famulae locum
Regina cecidit: perdidit vires amor,
Multumque ab illo traxit infelix status.
Illicita amantur; excidit, quidquid licet.
DEIAN. Fortuna amorem psior inflammat magis.
Amat vel ipsum, quod caret patrio lare,
Quod nudus auro crinis et gemma iacet;
Ipsas misericors forsan aerumnas amat.
NUTR. Hoc usitatum est Herculi, captas amat.
Dilecta Priami nempe Dardanii soror
Concessa famulo est. Adice, quot nuptas prius,
Quot virgines dilexit: erravit vagus.

Arcadia nempe virgo, Palladios choros
Dum nectit, Auge, vim stupri passa excidit,
Nullamque amoris retinet Herculei notam.
Referam quid alias? Nempe Thespiades vacant,
Brevique in illas arsit Alcides face.
Hospes Timoli Lydiam fovit nurum,
Et amore captus ad leves sedit colos,
Udum feroci stamen intorquens manu.
Nempe illa cervix spolia deposuit ferae,
Crinemque mitra pressit, et famulus stetit,
Hirtam Sabaea marcidus myrrha comam.
Ubique caluit, sed levi caluit face;
Haerere amantes post vagos ignes solent.
Famulamne et hostis praeferet gnatam tibi?
DEIAN. Ut alta silvas forma vernantes habet,
Quas nemore nudo primus investit tepor;
At cum solutos expulit Boreas Notos,
Et saeva totas bruma decussit comas,
Deforme solis adspicis truncis nemus:
Sic nostra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid semper, et fulget minus,
Nec illa venus est. Quidquid in nobis fuit
Olim petitum, cecidit et partu labat;
Materque multum rapuit ex illo mihi,
Aetas citato senior eripuit gradu.
Vides, ut altum famula non perdat decus?
Cessere cultus penitus, et paedor sedet,
Tamen per ipsas fulget aerumnas decor,
Nihilque ab illa casus et fatum grave
Nisi regna traxit. Hic meum pectus timor,
Altrix, lacessit; hic rapit somnos pavor.
Praeclara totis gentibus coniux eram;
Thalamosque nostros invido voto nurus
Optabat omnis: quo nimis quisquis deos
Orabat ullos. Nuribus Argolicis fui
Mensura voti. Quem Iovi socerum parem,

Altrix, habebo? quis sub hoc mundo mihi
Dabitur maritus? Ipse, qui Alcidae imperat,
Facibus suis me iungat Eurystheus licet,
Minus est. Toro caruisse regnantis leve est;
Alte illa cecidit, quae viro caret Hercule.
NUTR. Conciliat animos coniugum partus fere.
DEIAN. Sic ipse forsan dividet partus toros.
NUTR. Famula illa trahitur interim donum tibi.
DEIAN. Hunc, quem per urbes ire praeclarum vides,
Et viva tergo spolia gestantem ferae;
Qui regna miseris donat et celsis rapit,
Vasta gravatus horridam clava manum;
Cuius triumphos ultimi Seres canunt,
Et quisquis alius orbe consepto iacet:
Levis est, nec illum gloriae stimulat decor.
Errat per orbem, non ut aequetur Iovi,
Nec ut per urbes magnus Argolicas eat;
Quod amet, requirit; virginum thalamos petit.
Si qua est negata, rapitur; in populos furit;
Nuptas ruinis quaerit; et vitium impotens
Virtus vocatur. Cecidit Oechalia inclita,
Unusque Titan vidit atque unus dies
Stantem et cadentem. Causa bellandi est amor.
Toties timebit, Herculi gnatam parens
Quoties negabit: hostis est, quoties socer
Fieri recusat; si gener non est, furit.
Post haec quid istas innocens servo manus,
Donec furentem simulet, ac saeva manu
Intendat arcus, meque natumque opprimat?
Sic coniuges expellit Alcides suas;
Haec sunt repudia! Nec potest fieri nocens:
Terris videri sceleribus causam suis
Fecit novercam. Quid stupes, segnis furor?
Scelus occupandum est! perge, dum fervet manus!
NUTR. Perimes maritum? DEIAN. Pellicis certe meae.

NUTR. At love creatum. DEIAN. Nempe et Alcmena satum.
NUTR. Ferrone? DEIAN. Ferro. NUTR. Si nequis? DEIAN. Perimam dolo.
NUTR. Quis iste furor est? DEIAN. Quem meus coniux docet.
NUTR. Quem nec noverca potuit, hunc perimes virum?
DEIAN. Coelestis ira quos premit, miseros facit;
Humana nullos. NUTR. Parce, miseranda, et time!
DEIAN. Contemsit omnes ille, qui mortem prius
Libet ire in enses! NUTR. Maior admisso tuus,
Alumna, dolor est: culpa par odium exigit.
Cur saeva modicis statuis? Ut laesa es, dole.
DEIAN. Leve esse credis pellicis nuptae malum?
Quidquid dolorem pascit hunc, nimium puta.
NUTR. Amorne clari fugit Alcidae tibi?
DEIAN. Non fugit, altrix; remanet, et penitus sedet
Fixus medullis (crede); sed magnus dolor
Iratus amor est. NUTR. Artibus magicis fere
Coniugia nuptae precibus admixtis ligant.
Vernare iussi frigore in medio nemus,
Missumque fulmen stare; concussi fretum
Cessante vento; turbidum explicui mare,
Et sicca tellus fontibus patuit novis;
Habuere motum saxa. Discussi fores:
Umbrae stetistis; et mea iussi prece
Manes loquuntur. Sonuit infernus canis;
Nox media solem vidit, et noctem dies.
Mare, terra, coelum et Tartarus servit mihi;
Nihilque leges ad meos cantus tenent:
Flectemus illum; carmina invenient iter.
DEIAN. Quas Pontus herbas generat, aut quas Thessala
Sub rupe Pindus, aut ubi inveniam malum,

Cui cedat ille? Carmine in terras mago
Descendat astris luna desertis licet,
Et bruma messes videat, et cantu fugax
Stet deprehensum fulmen, et versa vice
Medius coactis ferveat stellis dies:
Non flectet unum. NUTR. Vicit et Superos amor.
DEIAN. Vincetur uni forsan et spolium dabit,
Amorque summus fiet Alcidae labor.
Sed te per omne coelitum numen precor,
Per hunc timorem: quidquid arcani adparo,
Penitus recondas, et fide tacita premas!
NUTR. Quid istud est, quod esse secretum petis?
DEIAN. Non tela sunt, non arma, non ignis minax.
NUTR. Praestare fateor posse me tacitam fidem,
Si scelere careat: interim scelus est fides.
DEIAN. Circumspice, agedum, ne quis arcana aucupet,
Partemque in omnem vultus inquirens eat.
NUTR. En, locus ab omni tutus arbitrio vacat!
DEIAN. Est in remoto regiae sedis loco
Arcana tacitus nostra defendens specus.
Non ille primos accipit soles locus,
Non ille seros, cum ferens Titan diem
Lassam rubenti mergit Oceano rotam;
Illic amoris pignus Herculei latet.
Altrix, fatebor: Nessus est auctor mali,
Quem gravida Nephele Thessalo genuit duci,
Qua celsus astris inserit Pindus caput,
Ultraque nubes Othrys eductus riget.
Namque ut, subactus Herculis clava horridi,
Achelous, omnes facilis in species dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Unoque turpe subdidit cornu caput:
Me coniugem dum victor Alcides habet,
Repetebat Argos. Forte per campos vagus
Evenos, altum gurgitem in pontum ferens,

Par paene summis turbidus silvis erat.
Transire Nessus verticem solitus vadis
Pretium poposcit; meque iam dorso ferens,
Qua iungit hominem spina deficiens equo,
Frangebat ipsas fluminis tumidi minas.
Iam totus undis Nessus exierat ferox,
Medioque adhuc errabat Alcides vado,
Vasto rapacem verticem scindens gradu.
Ast ille ut esse vidit Alciden procul:
„Tu praeda nobis,“ inquit, „et coniux eris!“
Prohibetur undis: meque complexus ferens
Gressum citabat. Non tenent undae Herculem:
„Infide vector,“ inquit, „ immixti licet
Ganges et Ister vallibus iunctis eant,
Vincemus ambo; consequar telo fugam!“
Praecessit arcus verba. Cum longum ferens
Arundo vulnus tenuit haerentem fugam,
Mortemque fixit: ille, iam quaerens diem,
Tabum fluentem vulneris dextra excipit,
Traditque nobis ungulae insertum suae,
Quam forte saeva sciderat avulsam manu
Tum verba moriens addit. „Hoc,“ inquit, „magae
Dixere amorem posse defigi malo
Hoc docta Mycale Thessalas docuit nurus,
Unam inter omnes luna quam sequitur magas
Astris relictis. Illitas vestes dabis
Hac, inquit, ipsa tabe, si pellex tuos
Invisa thalamos tulerit, et coniux levis
Aliam parenti dederit altisono nurum.
Hoc nulla lux adspiciat, hoc tenebrae tegant
Tantum remotae: sic potens vires suas
Sanguis tenebit.“ Verba deprendit quies,
Mortemque lassis intulit membris sopor.
Tu, quam meis admittit arcanis fides,
Perge, ut nitentes virus in vestes datum
Mentem per artus adeat, et tactu intimas

Intret medullas. NUTR. Ocius iussa exequar,
Alumna; precibus tu deum invictum advoca,
Qui certa tenera tela dimittit manu.
DEIAN. Te, te precor, quem mundus et Superi timent
Et aequor, et, qui fulmen Aetnaeum quatis,
Timende matri teliger saevae puer:
Intende certa spiculum velox manu,
Non e sagittis levibus; e numero, precor,
Graviore profer, quod tuae nondum manus
Misere in aliquem: non levi telo est opus,
Ut amare possit Hercules. Rigidas manus
Intende, et arcum cornibus iunctis para!
Nunc, nunc sagittam prome, qua quondam horridus
Iovem petisti, fulmine abiecto deus
Cum fronte subito tumuit, et rapidum mare
Taurus puellae vector Assyriae scidit.
Immitte amorem! vincat exempla omnia!
Amare discat coniugem! Si quas decor
Ioles inussit pectori Herculeo faces,
Extingue totas: perbibat flammas mei.
Tu fulminantem saepe domuisti Iovem,
Tu furva nigri sceptra gestantem poli,
Turbae ducem maioris, et dominum Stygis:
Tuque, o noverca gravior irata deus,
Cape hunc triumphum, solus et vince Herculem!
NUTR. Prolata vis est, quaeque Palladia colu
Lassavit omnem texta famularem manum.
Nunc congeratur virus, ut vestis bibat
Herculea pestem; precibus augebo malum.
In tempore ipso gnavus occurrit Lichas.
Celanda vis est dira: ne pateant doli.
DEIAN. O, quod superbae non habent unquam domus,
Fidele semper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus, nostra quos nevit manus,

Dum vagus in orbem fertur, et victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum,
Nunc poscit Iolen. Sed iecur fors horridum
Flectam merendo: merita vicerunt malos.
Non ante vestes induat coniux, iube,
Quam ture flammas pascat et placet deos,
Cana rigentem populo cinctus comam.
Ipsa in penates regios gressus feram,
Precibusque amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydoniae, deflete lugendam vicem

CHORUS AETOLARUM MULIERUM.

Mulieres Calydoniae Deianirae sortem deflent; ambitionem, avaritiam, luxum, ceteraque mortalium studia inania detestantur; privatam fortunam laudant

Flemus casus, Oenei, tuos,
Comitum primos turba per annos;
Flemus dubios, veneranda, toros
Nos Acheloi tecum solitae
Pulsare vadum, cum iam tumidas
Vere peracto poneret undas,
Gracilisque gradu serperet aequo,
Nec praecipitem volveret amnem
Flavus rupto fonte Lycormas;
Nos Palladias ire per aras,
Et virgineos celebrare choros;
Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum solitae condita cistis,
Cum iam pulso sidere brumae
Tertia soles evocat aestas,
Et spiciferae concessa deae
Attica mystas claudit Eleusin.
Nunc quoque, casum quemcunque times,
Fidas comites accipe fatis:

Nam rara fides,
Ubi iam melior fortuna ruit.
Tu quicunque es, qui sceptra tenes, | III fr. 5, 21
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset:
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnys;
Et cum magnae patuere fores,
Intrant Fraudes, cautique Doli,
Ferrumque latens; cumque in populos
Prodire parant, comes Invidia est.
Noctem quoties summovet Eos,
Regem toties credite nasci.
Pauci reges, non regna colunt·
Plures fulgor concitat aulae.
Cupit hic regi proximus ips¹
Clarus latas ire per urbes:
Urit miserum gloria pectus.
Cupit hic gazis implere famem;
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Istri, nec tota sitim
Lydia vincit, nec, quae Zephyro
Subdita tellus stupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum; | III 10.7
Nec, si totus serviat Hebrus, — Hermus (Peiper) III 10, 8
Ruraque dives cingat Hydaspes,
Intraque suos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Avidis, avidis natura parum est.
Colit hic reges regumque lares,
Non ut presso vomere semper
Nunquam cesset curvus arator;
Vel mille secent arva coloni:
Solos optat, quas ponat, opes.
Colit hic reges, calcet ut omnes

Perdatque alios, nullumque levet;
Tantum ut noceat, cupit esse potens.
Quota pars moritur tempore fati!
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miseros enata dies.
Rarum est felix idemque senex.
Caespes Tyrio mollior ostro
Solet impavidos ducere somnos;
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesque trahit purpura noctes.
O si pateant pectora ditum!
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus! Bruttia Coro
Pulsante fretum mitior unda est.
Pectora pauper secura gerit.
Tenet e patula pocula fago,
Sed non trepida tenet illa manu.
Carpit faciles vilesque cibos,
Sed non strictos respicit enses;
Aurea miscet pocula sanguis.
Coniux modico nupta marito
Non disposito clara monili
Gestat pelagi dona rubentis;
Nec gemmiferas detrahit aures
Lapis Eoa lectus in unda
Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana rubores;
Nec Maeonia distinguit acu,
Quae Phoebeis subditus Euris
Legit Eois Ser arboribus.
Quaelibet herbae tinxere colos,
Quas indoctae nevere manus;
Sed non dubios fovet illa toros;
Sequitur dira lampade Erinnys
Quarum populi coluere diem.
Nec sibi felix pauper habetur

Nisi felices cecidisse videt.
Quisquis medium defugit iter,
Stabili nunquam tramite curret.
Dum petit unum praebere diem,
Patrioque puer constitit axe,
Nec per solitum decurrit iter,
Sed Phoebeis ignota secat
Sidera flammis errante rota,
Secum pariter perdidit orbem.
Medium coeli dum sulcat iter:
Tenuit placitas Daedalus oras,
Nullique dedit nomina ponto;
Sed dum volucres vincere veras
Icarus audet, patriasque puer
Despicit alas, Phoeboque volat
Proximus ipsi:
Dedit ignoto nomina ponto.
Male pensantur magna ruinis.
Felix alius magnusque sonet;
Me nulla vocet turba potentem.
Stringat tenuis littora puppis,
Nec magna meas aura phaselos
Iubeat medium scindere pontum.
Transit tutos Fortuna sinus,
Medioque rates quaerit in alto,
Quarum feriunt suppara nubes.
Sed quid pavido territa vultu,
Qualis Baccho saucia Thyas,
Fertur rapido regina gradu?
Quae te rursus fortuna rotat,
Miseranda, refer. Licet ipsa neges:
Vultus loquitur, quodcunque tegis.

ACTUS TERTIUS.

DEIANIRA, CHORUS.

Deianiram, periculo veneni ad solem expositi flammasque concipientis facto, consilii sui poenitet.

DEIAN. Vagus per artus errat excussos tremor;
Erectus horret crinis; impulsis adhuc
Stat terror animis, et cor attonitum salit,
Pavidumque trepidis palpitat venis iecur.
Ut fractus Austro pontus etiamnum tumet,
Quamvis quiescat languidis ventis dies:
Ita mens adhuc vexatur excusso metu.
Semel profecto premere felices deus
Cum coepit, urget; hos habent magna exitus.
CHOR. Quis tam impotens, o misera, te casus rotat?
DEIAN. Ut missa palla est tabe Nessea illita,
Thalamisque moerens intuli gressum meis:
Nescio quid animus timuit, et fraudem struit.
Libet experiri. Solibus virus ferum
Flammisque Nessus sanguinem ostendi arcuit.
Hic ipse, fraudes esse, praemonuit dolus;
Et forte nulla nube respersus iubar
Laxabat ardens fervidum Titan diem.
Vix ora solvi patitur etiamnum timor:
Medios in ignes solis et clarum facem,
Quo tincta fuerat palla vestisque inlita,
Abiectus horret sanguis, et Phoebi coma
Tepefactus ardet. Vix queo monstrum eloqui.
Nives ut Eurus solvit, aut tepidus Notus,
Quas vere primo lubricus perdit Mimas;

Utque involutos frangit Ionio salo
Opposita fluctus Leucas, et lassus tumor
In littore ipso spumat; aut coelestibus
Adspersa tepidis tura laxantur focis:
Sic languet omne vellus, et perdit comam;
Quin ipsa tellus spumeos motus agit,
Et quidquid illa tabe contactum est, labat.
Dumque ista miror: causa mirandi perit,
Timensque tacita sequitur, et quassat caput.
Gnatum paventem cerno et ardenti pede
Gressus ferentem. Prome, quid portes novi!

HYLLUS, DEIANIRA, NUTRIX.

Intellecto ex Hyllo funesti muneris malo, Deianira sibi mortem consciscit.

HYL. I, profuge! quaere, si quid ulterius patet
Terris, freto, sideribus, Oceano, Inferis!
Ultra labores, mater, Alcidae fuge!
DEIAN. Nescio quod animus grande praesagit malum.
HYL. Regna, triumpha, templa Iunonis pete:
Haec tibi patent; delubra praeclusa omnia.
DEIAN. Effare, qui me casus insontem premat.
HYL. Decus illud orbis atque praesidium unicum,
Quem fata terris in locum dederant Iovis,
O mater, abiit. Membra et Herculeos toros
Urit lues nescio qua. Qui domuit feras,
Ille, ille victor vincitur, moeret, dolet.
Quid quaeris ultra? DEIAN. Miserias properant suas
Audire miseri. Fare: quo posita in statu
Iam nostra domus est? O lares, miseri lares,
Nunc vidua, nunc expulsa, nunc feror obruta!
HYL. Non sola moeres Herculem; toto iacet
Mundo gemendus. Fata ne, mater, tua
Privata credas: iam genus totum obstrepit;

Hunc eiulatum, quem gemis, cuncti gemunt;
Commune terris omnibus pateris malum.
Luctum occupasti: prima, non sola, Herculem,
Miseranda, moeres. DEIAN. Quam prope a leto tamen,
Ede, ede, quaeso, iaceat Alcides meus.
HYL. Mors refugit illum, victa quae in regno suo
Semel est; nec audent fata tam vastum nefas
Admittere. Ipsas forsitan trepida colus
Clotho manu proiecit, et fatum Herculis
Timet peragere. Proh diem! infandum diem!
Hocne ille summo magnus Alcides erit?
DEIAN. Ad fata et umbras atque peiorem polum
Praecedere illum dicis, an possum prior
Mortem occupare? Fare, si nondum occidit!
HYL. Euboica tellus vertice immenso tumens
Pulsatur omni latere; Phrixeum mare
Scindit Caphareus; servit hoc Austro latus;
At qua nivosi patitur Aquilonis minas,
Euripus undas flectit instabilis vagas,
Septemque cursus volvit, et totidem refert,
Dum lassa Titan mergat Oceano iuga.
Hic rupe celsa, nulla quam nubes ferit,
Annosa fulgent templa Cenaei Iovis.
Ut stetit ad aras omne votivum pecus,
Totumque tauris gemuit auratis nemus:
Spolium leonis sordidum tabo exuit,
Posuitque clavae pondus, et pharetra graves
Laxavit humeros. Veste tum fulgens tua,
Cana revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. „Accipe has," inquit, „focis,
Non false, messes, genitor; et largo sacer
Splendescat ignis ture, quod Phoebum colens
Dives Sabaeis colligit truncis Arabs! —
Pacata tellus," inquit, „et coelum, et freta:
Feris subactis omnibus victor redi:

Depone fulmen." Gemitus in medias preces,
Stupente et ipso, cecidit; hinc coelum horrido
Clamore complet. Qualis impressa fugax
Taurus bipenni vulnus et telum ferens
Delubra vasto trepida mugitu replet;
Aut quale mundo fulmen emissum tonat:
Sic ille gemitus sidera et pontum ferit,
Et vasta Chalcis sonuit, et voces Cyclas
Excepit omnis; hinc petrae Capharides,
Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.
Flentem videmus. Vulgus antiquam putat
Rabiem redisse: tum fugam famuli petunt.
At ille vultus ignea torquens face,
Unum inter omnes quaerit et sequitur Lichan.
Complexus aras ille tremebunda manu,
Mortem metu consumsit, et parvum sui
Poenae reliquit. Dumque tremebundum manu
Tenuit cadaver: „Hac manu, hac," inquit, „ferar,
O fata, victus? Herculem perimit Lichas?
Ecce alia clades: Hercules perimit Lichan.
Facta inquinentur: fiat hic summus labor."
In astra missus fertur, et nubes vago
Spargit cruore. Talis in coelum exilit
Arundo Getica visa dimitti manu,
Aut quam Cydon excussit; inferius tamen
Et tela fugient. Truncus in pontum cadit,
In saxa cervix; funus ambobus iacet.
„Resistite," inquit: „non furor mentem abstulit;
Furore gravius istud atque ira malum est.
In me iuvat saevire." Vix pestem indicat,
Et saevit: artus ipse dilacerat suos,
Et membra vasta carpit avellens manu:
Exuere amictus quaerit. Hoc solum Herculem
Non posse vidi; trahere conatus tamen
Et membra traxit: corporis palla horridi
Pars est, et ipsam vestis immiscet cutem.

Nec causa dirae cladis in medio patet;
Sed causa tamen est. Vixque sufficiens malo
Nunc ore terram languidus prono premit,
Nunc poscit undas; unda non vincit malum.
Fluctisona quaerit littora, et pontum occupat:
Famularis illum retinet errantem manus.
O sortem acerbam! fuimus Alcidae pares.
Nunc puppis illum littore Euboico refert,
Austerque lenis pondus Herculeum rapit.
Destituit animus membra, nox oculos premit.
DEIAN. Quid, anime, cessas? quid stupes factum scelus?
Gnatum reposcit Iupiter, Iuno aemulum:
Reddendus orbi est. Quod potest reddi, exhibe
Eat per artus ensis exactus meos.
Sic, sic agendum est! — Tam levis poenas manus
Tantas reposcit? Tolle fulminibus, socer,
Nurum scelestam! nec levi telo manus
Armetur: illud fulmen exiliat polo,
Quo, ni fuisset genitus Alcides tibi,
Hydram cremasses. Pestem ut insolitam feri,
Et ut noverca peius irata malum!
Emitte telum, quale in errantem prius
Phaethonta missum est: perdidi in solo Hercule
Et ipsa populos. — Quid rogas telum deos?
Iam parce socero; coniugem Alcidae necem
Optare pudeat. Haec erit voto manus:
A me petatur. Occupa ferrum ocius! —
Cur deinde ferrum? Quidquid ad mortem trahit,
Telum est abunde: rupe ab aetheria ferar.
Haec, haec renatum prima quae poscit diem,
Oeta eligatur; corpus hinc mitti placet.
Abrupta cautes scindat, et partem mei
Ferat omne saxum; pendeant lacerae manus,
Totumque rubeat asperi montis latus!
Levis una mors est, levis; at extendi potest.

Eligere nescis, anime, cui telo incubes?
Utinam esset, utinam fixus in thalamis meis
Herculeus ensis! huic decet ferro immori. —
Una perire dextera nobis sat est?
Coite gentes! saxa et incensas faces
Iaculetur orbis; nulla nunc cesset manus.
Corripite tela: vindicem vestrum abstuli.
Impune saevi sceptra iam reges gerent;
Impune iam nascetur indomitum malum;
Reddentur arae cernere adsuetae hostiam
Similem colenti. Sceleribus feci viam;
Ego vos tyrannis, regibus, monstris, feris,
Saevisque rapto vindice opposui deis.
Cessas, Tonantis socia? non spargis facem,
Imitata fratrem, et mittis ereptam Iovi,
Meque ipsa perdis? Laus tibi erepta inclita est,
Ingens triumphus: aemuli, Iuno, tui
Mortem occupavi. NUTR. Quid domum impulsam trahis?
Erroris est hoc omne, quodcunque est, nefas.
Haud est nocens, quicunque non sponte est nocens.
DEIAN. Quicunque facto ignoscit et parcit sibi,
Errare meruit: morte damnari placet.
NUTR. Nocens videri, qui mori quaerit, cupit.
DEIAN. Mors innocentes sola deceptos facit.
NUTR. Titana fugies? DEIAN. Ipse me Titan fugit.
NUTR. Vitam relinques? DEIAN. Miseram, ut Alciden sequar.
NUTR. Superest, et auras ille coelestes trahit.
DEIAN. Vinci Hercules cum potuit, hinc coepit mori.
NUTR. Gnatum relinquens, fataque abrumpes tua?
DEIAN. Quamcunque natus sepelit, haec vixit diu?
NUTR. Virum sequeris. DEIAN. Praegredi castae solent.
NUTR. Si te ipsa damnas: scelere te, misera, arguis.

DEIAN. Nemo nocens sibi ipse poenas abrogat.
NUTR. Multis remissa est vita, quorum error nocens.
Non dextra, fuerat. Fata quis damnat sua?
DEIAN. Quinque fata iniqua sortitus, fugit.
NUTR. Hic ipse Megaren nempe confixam suis
Stravit sagittis atque natorum indolem,
Lernaea figens tela furibunda manu.
Ter parricida factus ignovit tamen
Sibi: nam furoris fonte Cinyphio scelus
Sub axe Libyco tersit, et dextram abluit.
Quo, misera, pergis? quid tuas damnas manus?
DEIAN. Damnat meas devictus Alcides manus:
Placet scelus punire. NUTR. Si novi Herculem:
Aderit cruenti forsitan victor mali,
Dolorque fractus cedet Alcidae tuo.
DEIAN. Exedit artus virus, ut fama est, hydrae,
Immensa pestis coniugis membra abstulit.
NUTR. Serpentis illi virus enectae autumas
Haud posse vinci, qui malum et vivum tulit?
Elisit hydram, dente cum infixo stetit
Media palude, victor, effuso obrutus
Artus veneno. Sanguis hunc Nessi opprimet,
Qui vicit ipsas horridas Nessi manus?
DEIAN. Frustra tenetur ille, qui statuit mori.
Proinde lucem fugere decretum est mihi.
Vixit satis, quicunque cum Alcide occidit.
NUTR. Per has aniles ecce! te supplex comas,
Atque ubera ista paene materna obsecro:
Depone tumidas pectoris laesi minas,
Mortisque dirae expelle decretum horridum!
DEIAN. Quicunque misero forte dissuadet mori,
Crudelis ille est. Interim poena est mori,
Sed saepe donum: pluribus venia obfuit.
NUTR. Defende saltem dexteram, infelix, tuam;
Fraudisque facinus esse, non nuptae, sciant.
DEIAN. Defendar illic: Inferi absolvent ream;

A me ipsa damnor. Purget has Pluton manus.
Stabo ante ripas, immemor Lethe, tuas,
Et umbra tristis coniugem excipiam meum
Sed tu, nigrantis regna qui torques poli,
Para laborem! Scelera quae quisque ausus est,
Hic vicit error; Iuno non ausa Herculem est
Eripere terris. Horridam poenam para!
Sisyphia cervix cesset, et nostros lapis
Impellat humeros. Me vagus fugiat latex,
Meamque fallax unda deludat sitim.
Merui manus praebere turbinibus tuis,
Quaecunque regem Thessalum torques, rota!
Effodiat avidus hinc et hinc vultur fibras.
Vacet una Danais: has ego explebo vices:
Laxate manes! Recipe me comitem tibi,
Phasiaca coniux! peior haec, peior tuo
Utroque dextra est scelere, seu mater nocens,
Seu dira soror es. Adde me comitem tuis,
Threicia coniux, sceleribus! Gnatam tuam,
Althaea mater, recipe! nunc veram tuam
Agnosce prolem! Quid tamen tantum manus
Vestrae abstulerunt? Claudite Elysium mihi,
Quaecunque fidae coniuges nemoris sacri
Lucos tenetis! Si qua respersit manus
Viri cruore, nec memor castae facis
Stricto cruenta Belias ferro stetit:
In me suas agnoscat et laudet manus.
In hanc abire coniugum turbam libet;
Sed et illa fugiet turba tam diras manus.
Invicte coniux, innocens animus mihi,
Scelesta manus est. Proh nimis mens credula!
Proh Nesse fallax, atque semiferi doli!
Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
Recede, Titan, tuque, quae blanda tenes
In luce miseros, vita: cariturae Hercule
Lux vilis ista est. Exigam poenas tibi,

Reddamque vitam! Fata an extendo mea,
Mortemque, coniux, ad tuas servo manus?
Virtusne superest aliqua, et armatae manus
Intendere arcum tela missurum valent;
An arma cessant, teque languenti manu
Non audit arcus? Si potest letum dare:
Animosa, coniux, dexteram expecto tuam:
Mors differatur. Frange, ut insontem Lichan;
Alias in urbes sparge, et ignotum tibi
Emitte in orbem! perde, ut Arcadiae nefas,
Et quidquid aliud restitit! Ab illis tamen,
Coniux, redisti. HYL. Parce iam, mater, precor.
Ignosce fatis! Error a culpa vacat.
DEIAN. Si vera pietas, Hylle, quaerenda est tibi:
Iam perime matrem! Pavida quid renuit manus?
Quid ora flectis? Hoc erit pietas scelus.
Ignave, dubitas? Herculem eripui tibi;
Haec, haec peremit dextra, cui debes patri
Avum Tonantem. Maius eripui decus,
Quam luce tribui. Si tibi ignotum est nefas·
A matre disce. Seu tibi iugulo placet
Mersisse ferrum, sive maternum libet
Invadere uterum: mater intrepidum tibi
Praebebit animum. Non erit totum scelus
A te peractum: dextera sternar tua,
Sed mente nostra. Gnatus Alcidae times?
Ita nulla peragas iussa, nec frangens mala
Erres per orbem; si qua nascetur fera:
Referas parentem. Dexteram intrepidam para!
Patet ecce! plenum pectus aerumnis: feri.
Scelus remitto. Dexterae parcent tuae
Eumenides ipsae. Verberum crepuit sonus!
Quaenam ista, torquens angue vipereo comam,
Temporibus atras squalidis pinnas quatit?
Quid dira me flagrante persequeris face
Megaera? Poenas poscis Alcidae? Dabo.

Iamne Inferorum, diva, sedere arbitri?
Sed, ecce, diras carceris video fores!
Quis iste saxum immane detritis gerit
Iam senior humeris? Ecce, iam vectus lapis
Quaerit relabi! Membra quis praebet rotae?
Hic, ecce, pallens dira Tisiphone stetit,
Causam poposcit! Parce verberibus, precor,
Megaera, parce! sustine Stygias faces:
Scelus est amoris. Sed quid hoc? Tellus labat,
Et aula tectis crepuit excussis! Minax
Unde iste coetus? Totus in vultus meos
Decurrit orbis, hinc et hinc populi fremunt,
Totusque poscit vindicem mundus suum.
Iam parcite, urbes! — Quo fugam praeceps agam?
Mors sola portus dabitur aerumnis meis.
Testor nitentis flammeam Phoebi rotam,
Superosque testor: Herculem in terris adhuc
Moritura linquo. HYL. Fugit attonita. Hei mihi!
Peracta iam pars matris est: statuit mori
Nunc nostra superest, mortis auferre impetum.
O misera pietas! si mori matrem vetas:
Patri es scelestus; si mori pateris: tamen
In matre peccas. Surgit hinc illinc nefas.
Inhibenda tamen est, verum et eripiam scelus.

CHORUS.

Sumta ab Herculis robore labefactato occasione, Chorus omnia interitui obnoxia, nihil natum aeternum canit; quam sententiam ab auctore Orpheo commendat, eiusque artem obiter celebrat.

Verum est, quod cecinit sacer
Thressae sub Rhodopes iugis,
Aptans Pieriam chelyn,
Orpheus, Calliopae genus:

Aeternum fieri nihil.
Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor;
Oblitusque sequi fugax
Amisit liquor impetum;
Et dum fluminibus mora est,
Defecisse putant Geten
Hebrum Bistones ultimi.
Advexit volucrem nemus,
Et silva residens venit;
Aut si quae aera pervolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit scopulos Athos,
Centauros obiter ferens,
Et iuxta Rhodopen stetit
Laxatam nive candidus.
Et quercum fugiens suam,
Ad vatem properat Dryas.
Ad cantus veniunt suis
Ipsae cum latebris ferae;
Iuxtaque pavidum pecus
Sedit Marmaricus leo;
Nec damae trepidant lupos,
Et serpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Taenarias fores
Manes cum tacitos adit:
Moerentem feriens chelyn,
Cantu Tartara flebili
Et tristes Erebi deos
Vicit, nec timuit Stygis
Iuratos Superis lacus.
Haesit non stabilis rota
Victo languida turbine;
Increvit Tityi iecur,

Dum cantus volucres tenet;
Audito quoque navita
Inferni ratis aequoris
Nullo remigio venit.
Tum primum Phrygius senex
Undis stantibus immemor
Excussit rabidam sitim,
Nec pomis adhibet manus;
Sed cum linqueret Inferos
Orpheus carmina fundens
Et vinci lapis improbus,
Et vatem potuit sequi.
Consumtas iterum deae
Supplent Eurydices colos;
Sed dum respicit immemor
Nec credens sibi redditam
Orpheus Eurydicen sequi,
Cantus praemia perdidit;
Quae nata est iterum, perit.
Tum solamina cantibus
Quaerens, flebilibus modis
Haec Orpheus cecinit Getis:
Leges in Superos datas,
Et qui tempora digerens
Quatuor praecipitis deus
Anni disposuit vices.
Nulli non avidi colus
Parcas stamina nectere.
Quod natum est, poterit mori.
Vati credere Thracio
Devictus iubet Hercules.
Iamiam legibus obrutis
Mundo cum veniet dies:
Australis polus obruet,
Quidquid per Libyam iacet,
Et sparsus Garamas tenet:

Arctous polus obruet,
Quidquid subiacet axibus,
Et siccus Boreas ferit.
Amisso trepidus polo
Titan excutiet diem;
Coeli regia concidens
Ortus atque obitus trahet;
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua et chaos;
Et Mors fata novissima
In se constituet sibi.
Quis mundum capiet locus?
Discedet via Tartari,
Fractis ut pateat polis?
An quod dividit aethera
A terris spatium, sat est
Et mundi nimium malis?
Quis tantum capiet nefas
Fati? quis superis locus
Pontum, sidera, Tartara,
Regna unus capiet tria?
Sed quis non modicus fragor
Aures attonitas movet?
Est, est Herculeus sonus!

ACTUS QUARTUS.

HERCULES, CHORUS.

Eiulans Hercules conqueritur, indigne ferens, se indigna morte perire, femineis scilicet dolis.

HERC. Converte, Titan clare, anhelantes equos!
Emitte noctem: pereat hic mundo dies,

Quo morior; atra nube inhorrescat polus
Obsta novercae! Nunc, pater, coecum chaos
Reddi decebat; hinc et hinc compagibus
Ruptis uterque debuit frangi polus.
Quid parcis astris? Herculem amittis, pater.
Nunc partem in omnem, Iupiter, specta poli,
Ne quis gigas Thessalica iaculetur iuga,
Et fiat Othrys pondus Encelado leve!
Laxabit atri carceris iamiam fores
Pluton superbus; vincula excutiet patri,
Coelumque reddet. Ille, qui pro fulmine
Tuisque facibus natus in terris eram,
Ad Styga revertor. Surget Enceladus ferox,
Mittetque, quo nunc premitur, in Superos onus.
Regnum omne, genitor, aetheris dubium tibi
Mors nostra faciet. Antequam spolium tui
Coelum omne fiat, conde me tota, pater,
Mundi ruina! frange, quem perdis, polum!
CHOR. Non vana times, gnate Tonantis:
Iam Thessalicam Pelion Ossam
Premet, et Pindo congestus Athos
Nemus aethereis inseret astris.
Vincet scopulos inde Typhoeus,
Et Tyrrhenam feret Inarimen;
Feret Aetnaeos inde caminos
Scindetque latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus.
Iam te coeli signa sequentur.
HERC. Ego, qui relicta morte, contemta Styge,
Per media Lethes stagna cum spolio redi,
Cum paene trepidis excidit Titan equis;
Ego, quem deorum regna senserunt tria,
Morior; nec ullus per meum stridet latus
Transmissus ensis; haud meae telum necis
Saxum est, nec instar montis abrupti latus,
Aut totus Othrys; non truci rictu gigas

Pindo cadaver obruit toto meum:
Sine hoste vincor; quodque me torquet magis
O misera virtus! summus Alcidae dies
Nullum malum prosternit; impendo, hei mihi,
In nulla vitam facta! Proh mundi arbiter,
Superique, quondam dexterae testes meae,
Proh cuncta tellus, Herculis vestri placet
Mortem perire? Dirus o nobis pudor!
O turpe fatum! femina Herculeae necis
Auctor feretur; auctor Alcides quibus?
Invicta si me cadere feminea manu
Voluere fata, perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit: cadere potuissem, hei mihi,
Iunonis odio: feminae caderem minis,
Sed coelum habentis. Si nimis, Superi, fuit:
Scythico sub axe genita domuisset meas
Vires Amazon. Feminae cuius manu
Iunonis hostis vincor? Hinc gravior tui,
Noverca, pudor est! Quid diem hunc laetum vocas?
Quid tale tellus genuit iratae tibi?
Mortalis odia femina excessit tua.
Adhuc ferebas esse te Alcidae imparem;
Victa es duobus: pudeat irarum deos.
Utinam meo cruore satiasset suos
Nemeaea rictus pestis, aut centum anguibus
Vallatus hydram tabe pavissem mea!
Utinam fuissem praeda Centauris datus,
Aut inter umbras, victus, aeterno miser
Saxo sederem, spolia cum traxi ultima
Fato stupente! Nunc ab inferna Styge
Lucem recepi, lucis evici moras;
Ubique me mors fugit, ut telo inclito
Mortis carerem. Proh feri victi et ferae!
Non me triformis sole conspecto canis
Ad Styga reduxit; non sub Hesperio polo

Ibera vicit turba pastoris feri;
Non gemina serpens; perdidi mortem, hei mihi,
Toties honestam; titulus extremus quis est?
CHOR. Viden', ut laudis conscia virtus
Non Lethaeos horreat amnes?
Pudet auctoris, non morte dolet.
Cupis extremum finire diem
Vasta tumidi mole gigantis,
Et montiferum Titana pati,
Rabidaeque necem debere ferae;
Sed tua causa est miseranda magis,
Quod nulla fera est, nullusque gigas:
Iam quis dignus necis Herculeae
Superest auctor, nisi dextra tua?
HERC. Heu! qualis intus scorpios, quis fervida
Plaga revulsus cancer infixus meas
Urit medullas? Sanguinis quondam capax
Tumidi iecur pulmonis arentes fibras
Distendit; ardet felle siccato iecur,
Totumque lentus sanguinem avexit vapor.
Primam cutem consumsit; hinc aditum nefas
In membra fecit, abstulit costis latus,
Exedit artus penitus, et totas malum
Hausit medullas: ossibus vacuis sedet.
Nec ossa durant ipsa, sed compagibus
Discussa ruptis mole conlapsa fluunt.
Defecit ingens corpus, et pesti satis
Herculea non sunt membra. Proh, quantum est malum,
Quod esse vastum fateor! o dirum nefas!
En cernite, urbes, cernite ex illo Hercule
Quid iam supersit! Herculem agnoscis, pater?
Hisne ego lacertis spolia Nemeaei mali
Elisa pressi? tensus hac arcus manu
Astris ab ipsis detulit Stymphalidas?
His ego citatam gressibus vici feram,

Radiante clarum fronte gestantem caput?
His fracta Calpe manibus emisit fretum?
His tot ferae, tot scelera, tot reges iacent?
His mundus humeris sedit? haec moles mea est?
Haecne illa cervix? has ego opposui moras
Coelo ruenti? quis mea custos manu
Trahetur ultra Stygius? ubi vires prius
In me sepultae! Quid patrem adpello Iovem?
Quid per Tonantem vindico coelum miser?
Iamiam meus credetur Amphitryon pater.
Quaecunque pestis viscere in nostro lates,
Procede: quid me vulnere occulto petis?
Quis te sub axe frigido pontus Scythes,
Quae pigra Tethys genuit, aut Maurum premens
Ibera Calpe littus? O dirum malum,
Utrumne serpens squalidum crista caput
Vibrans, an aliquod es mihi ignotum malum?
Numquid cruore es genita Lernaeae ferae,
An te reliquit Stygius in terris canis?
Omne es malum nullumque. Quis vultus tibi est?
Concede saltem scire, quo peream malo.
Quaecunque pestis, sive quaecunque es fera:
Palam timeres. Quis tibi in medias locum
Fecit medullas? Ecce, derepta cute
Viscera manus detexit; ulterior tamen
Inventa latebra est. O malum simile Herculi!
Unde iste fletus? unde in has lacrimae genas?
Invictus olim vultus et nunquam malis
Lacrimas suis praebere consuetus (pudet!)
Iam flere didicit. Quis dies fletum Herculis,
Quae terra vidit? Siccus aerumnas tuli.
Tibi illa virtus, quae tot elisit mala,
Tibi cessit uni! primo et ante omnes mihi
Fletum abstulisti! durior saxo horrido
Et chalybe vultus et vaga Symplegade
Rictus meos infregit, et lacrimam expulit!

Flentem, gementem, summe proh rector poli,
Me terra vidit; quodque me torquet magis,
Noverca vidit. Urit ecce! iterum fibras;
Incaluit ardor. Unde nunc fulmen mihi?
CHOR. Quid non possit superare dolor?
Quondam Getico durior Haemo,
Nec Parrhasio lentior axe,
Saevo cessit membra dolori;
Fessumque movens per colla caput
Latus alterno pondere flectit;
Fletum virtus saepe resorbet.
Sic Arctoas laxare nives
Quamvis tepido sidere Titan
Non tamen audet, vincitque faces
Solis adusti glaciale iubar.

HERCULES, ALCMENA.

Lamentantem Herculem solatur Alcmena.

HERC. Converte vultus ad meas clades, pater!
Nunquam ad tuas confugit Alcides manus;
Non, cum per artus hydra foecundum meos
Caput explicaret. Inter infernos lacus
Possessus atra nocte cum Fato steti,
Nec invocavi. Tot feras vici horridas,
Reges, tyrannos; non tamen vultus meos
In astra torsi: semper haec nobis manus
Votum spopondit. Nulla me propter sacro
Micuere coelo fulmina; hic aliquid dies
Optare iussit. Primus audierit preces,
Idemque summus. Unicum fulmen peto.
Giganta crede: non minus coelum mihi
Adserere potui; dum patrem verum puto,
Coelo peperci. Sive crudelis, pater,
Sive es misericors: commoda gnato manum!
Propera ante mortem, et occupa hanc laudem tibi!

Vel, si piget, manusque detrectat nefas:
Emitte Siculo vertice ardentes, pater,
Titanas in me, qui manu Pindum ferant,
Aut te, Ossa, qui me monte proiecto opprimant!
Abrumpat Erebi claustra, me stricto petat
Bellona ferro. Mitte Gradivum trucem!
Armetur in me dirus: est frater quidem.
Sed ex noverca. Tu quoque Alcidae soror
Tantum ex parente, cuspidem in fratrem tuum
Iaculare, Pallas! Supplices tendo manus
Ad te, noverca: sparge tu saltem, precor,
Telum! perire feminae possum manu.
Iam fracta, iam satiata, quid pascis minas?
Quid quaeris ultra? Supplicem Alciden vides.
Et nulla tellus, nulla me vidit fera
Te deprecantem; nunc mihi irata quidem
Opus est noverca. Nunc tuus cessat dolor?
Nunc odia ponis? parcis, ubi votum est mori?
O terra et urbes, non facem quisquam Herculi,
Non arma tradet? tela subtrahitis mihi?
Ita nulla saevas terra concipiat feras
Post me sepultum, nec meas unquam manus
Imploret orbis; si qua nascentur mala,
Nascatur alius: undeque infelix caput
Mactate saxis; vincite aerumnas meas!
Ingrate cessas orbis? excidimus tibi?
Adhuc malis ferisque suppositus fores,
Nisi me tulisses. Vindicem vestrum malis
Eripite, populi! Tempus hoc vobis datur
Pensare merita! mors erit pretium omnium.
ALCM. Quas misera terras mater Alcidae petam?
Ubi natus, ubinam est? Certa si visus notat,
Reclinis ecce! corde anhelanti aestuat;
Gemit: peractum est. Membra complecti ultimum,
O gnate, liceat spiritus fugiens meo

Legatur ore! brachia amplexu cape!
Ubi membra sunt? ubi illa, quae mundum tulit,
Stelligera cervix? quis tibi exiguam tui
Partem reliquit? HERC. Herculem spectas quidem,
Mater; sed umbram et vile nescio quid mei
Agnosce! Mater, ora quid flectis retro
Vultumque mergis? Herculem dici tuum
Partum erubescis? ALCM. Quis feram mundus novam,
Quae terra genuit, quodve tam dirum nefas
De te triumphat? Herculis victor quis est?
HERC. Nuptae iacentem cernis Alciden dolis.
ALCM. Quis tantus est, qui vincat Alciden, dolus?
HERC. Quícunque, mater, feminae iratae sat est.
ALCM. Et unde in artus pestis aut ossa incidit?
HERC. Aditum venenis palla femineis dedit.
ALCM. Ubinam ista palla est? membra nudata intuor.
HERC. Consumta mecum est. ALCM. Tantane inventa est lues?
HERC. O mater, hydram et mille cum Lernae feras
Errare mediis crede visceribus meis.
Quae tanta nubes flamma Sicanias bibit,
Quae Lemnos ardens, quae plaga igniferi poli,
Vetans flagranti currere in zona diem?
In ipsa me iactate, proh comites, freta,
Mediosque in omnes! — Qui sat est Ister mihi?
Non ipse terris maior Oceanus meos
Franget vapores; omnis in nostris malis
Deficiet humor, omnis arescet latex.
Quid, rector Erebi, me remittebas Iovi?
Decuit tenere. Redde me tenebris tuis!
Talem subactis Herculem ostende Inferis:
Nil inde ducam; quid times iterum Herculem?
Invade, Mors, non trepida: iam possum mori.

ALCM. Compesce lacrimas saltem, et aerumnas doma,
Malisque tantis Herculem indomitum refer,
Mortemque vince, quod soles; vince Inferos!
HERC. Si me catenis horridus vinctum suis
Praeberet avidae Caucasus volucri dapem:
Scythia gemente flebilis gemitus mihi
Non extitisset. Si vagae Symplegades
Utraque premerent rupe: redeuntis minas
Ferrem ruinae. Pindus incumbat mihi
Atque Haemus et qui Thracios fluctus Athos
Frangit, Iovisque fulmen excutiens Mimas!
Non ipse si in me, mater, hic mundus ruat,
Superque nostros flagret incensus toros
Phoebeus axis, degener mentem Herculis
Clamor domaret. Mille decurrant ferae,
Pariterque lacerent; hinc feris clangoribus
Aetheria me Stymphalis, hinc taurus minax
Cervice tota pulset; et quidquid fuit
Solum quoque ingens, surgat hinc illinc simul!
Artusque nostros dirus immittat Sinis;
Sparsus silebo. Non ferae excutient mihi,
Non arma gemitus; nil, quod impelli potest.
ALCM. Non virus artus, gnate, femineum coquit;
Sed dura series operis et longus tibi
Pavit cruentos forsitan morbos labor.
HERC. Ubi Morbus, ubinam Pestis, aut si aliquid mali
Adhuc in orbe est? Veniat! — Huc aliquis mihi
Intendat arcus! — Nuda sufficiet manus.
Procedat, agedum, huc! ALCM. Hei mihi, sensum quoque
Excussit illi nimius impulsum dolor.
Removete, quaeso, tela, et infestas, precor,
Rapite hinc sagittas: igne suffusae genae
Scelus minantur. Quas petam latebras anus?

Dolor iste furor est: Herculem solus domat. —
Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
Obire forti meruit Alcmene manu.
Vel scelere pereat, antequam letum mihi
Ignavus aliquis mandet, ac turpis manus
De me triumphet. Ecce, lassatus malis
Sopore fessas adligat venas dolor,
Gravique anhelum pectus impulsu quatit
Favete, Superi! si mihi gnatum inclitum
Miserae negatis: vindicem saltem, precor,
Servate terris! abeat excussus dolor,
Corpusque vires reparet Herculeum suas!

HYLLUS, ALCMENA, HERCULES, PHILOCTETES, muta persona.

Reversus Hyllus nuntiat Herculi, Deianiram, postquam se Nessi dolo deceptam compererit, sibi mortem conscivisse.

HYL. Proh lux acerba, proh capax scelerum dies!
Nurus Tonantis occidit; gnatus iacet;
Nepos supersum. Scelere materno hic perit;
Fraude illa capta est. Quis per annorum vices,
Totoque in aevo poterit aerumnas senex
Referre tantas? Unus eripuit dies
Parentem utrumque! Cetera ut sileam mala,
Parcamque fatis: Herculem amitto patrem.
ALCM. Compesce voces, inclitum Alcidae genus,
Miseraeque fato similis Alcmenae nepos:
Longus dolorem forsitan vincet sopor.
Sed ecce! lassam deserit mentem quies,
Redditque morbo corpus, et luctus mihi.
HERC. Quid hoc? rigenti cernitur Trachin iugo,
An inter astra positus evasi genus
Mortale tandem? Quis mihi coelum parat?
Te, te, pater, iam video! placatam quoque
Specto novercam. Qui sonus nostras ferit

Coelestis aures? Iuno me generum vocat.
Video nitentem regiam clari aetheris,
Phoebique tritam flammea zonam rota! —
Cubile video noctis hinc; tenebrae vocant.
Quid hoc? quis axem cludit et ab ipsis, pater,
Deducit astris? Ora Phoebeus modo
Afflabat axis: tam prope a coelo fui;
Trachina video. Quis mihi terras dedit?
Oete modo infra steterat, ac totus fuit
Suppositus orbis: tam bene excideras, dolor.
Cogis fateri ... Parce, et hanc vocem occupa!
Haec, Hylle, dona matris; hoc munus parat.
Utinam liceret stipite ingesto impiam
Effringere animam, quale Amazonium malum
Circa nivalis Caucasi domui latus!
O cara Megare, tunc, cum furerem, mihi
Coniux fuisti? Stipitem atque arcus date!
Dextra inquinetur: laudibus maculam imprimam:
Summus legatur femina Herculeus labor.
HYL. Compesce diras, genitor, irarum minas:
Habet; peractum est; quas petis poenas, dedit:
Sua peremta dextera mater iacet.
HERC. Recte dolori est: manibus irati Herculis
Occidere meruit; perdidit comitem Lichas.
Saevire in ipsum corpus exanime impetus
Atque ira cogit. Cur minis nostris caret?
Ipsum cadaver pabulum accipiant ferae!
HYL. Plus misera laeso doluit; hinc aliquid quoque
Detrahere velles. Occidit dextra sua,
Tuo dolore. Plura, quam poscis, tulit.
Sed non cruentae sceleribus nuptae iaces,
Nec fraude matris; Nessus hos struxit dolos,
Ictus sagittis qui tuis vitam exspuit.
Cruore tincta est palla semiferi, pater,
Nessusque nunc has exigit poenas sibi.

HERC. Habet; peractum est; fata se nostra explicant.
Lux ista summa est: quercus hanc sortem mihi
Fatidica quondam dederat, et Parnassio
Cirrhaea quatiens templa mugitu nemus:
„Dextra peremti, victor Alcide, viri
„Olim iacebis; hic tibi emenso freta
„Terrasque et umbras finis extremus datur.
Nil querimur ultra: decuit hunc finem dari,
Ne quis superstes Herculis victor foret.
Nunc mors legatur clara, memoranda, inclita,
Me digna prorsus: nobilem hunc faciam diem.
Caedatur omnis silva, et Oetaeum nemus
Concipiat ignes; Herculem accipiat rogus,
Sed ante mortem. Tu genus Poeantium,
Hoc triste nobis, iuvenis, officium adpara!
Herculea totum flamma succendat diem.
Ad te preces nunc, Hylle, supremas fero.
Est clara captas inter, in vultu genus
Regnumque referens, Euryto virgo edita,
Iole; tuis hanc facibus et thalamis para.
Victor cruentus abstuli patriam, lares,
Nihilque miserae praeter Alciden dedi;
Et iste rapitur. Penset aerumnas suas·
Iovis nepotem foveat et gnatum Herculis.
Tibi illa pariat, quidquid ex nobis habet.
Tuque ipsa planctus pone funereos, precor,
O cara genitrix; vivit Alcides tibi:
Virtute nostra pellicem feci tuam
Credi novercam. Sive nascente Hercule
Nox illa certa est, sive mortalis meus
Pater est; licet sit falsa progenies mihi:
Materna culpa cesset et crimen Iovis:
Merui parentem: contuli coelo decus.
Natura me concepit in laudes Iovis.
Quin ipse, quanquam Iupiter, credi meus
Pater esse gaudet. Parce iam lacrimis, parens:

Superba matres inter Argolicas eris.
Quid tale Iuno genuit? Aetherium gerens
Sceptrum, et Tonanti nupta, mortali tamen
Coelum tenens invidit: Alciden suum
Dici, esse voluit. Perage nunc, Titan, vices
Solus relictus: ille, qui vester comes
Ubique fueram, Tartara et Manes peto.
Hanc tamen ad imos perferam laudem inclitam,
Quod nulla pestis fudit Alciden palam,
Omnesque pestes vicit Alcides palam.

CHORUS.

Solem orat, ut toti mundo Herculis mortem nuntiet. Herculis apotheosin praedicit, Iovemque precatur, ut vel nulli producantur tyranni, ferae, monstra, vel redeat Hercules malorum vindex.

O decus mundi, radiate Titan,
Cuius ad primos Hecate vapores
Lassa nocturnae levat ora bigae,
Dic sub Aurora positis Sabaeis,
Dic sub Occasu positis Iberis,
Quique ferventi quatiuntur axe,
Quique sub plaustro patiuntur Ursae,
Dic, ad aeternos properare Manes
Herculem et regnum canis inquieti,
Unde non unquam remeavit ullus!
Sume, quos nubes radios sequantur;
Pallidus moestas speculare terras,
Et caput turpes nebulae pererrent.
Quando, proh Titan, ubi, quo sub axe
Herculem in terris alium sequeris?
Quas manus, orbis miser, invocabis,
Si qua sub Lerna numerosa pestis
Sparget in centum rabiem dracones;
Arcadum si quis populis vetustis

Fecerit silvas aper inquietas;
Thraciae si quis Rhodopes alumnus
Durior terris Helices nivosae
Pascet humano stabulum cruore?
Quis dabit pacem populo timenti,
Si quid irati Superi per urbes
Iusserint nasci? iacet omnibus par,
Quem parem tellus genuit Tonanti.
Planctus immensas resonet per urbes,
Et, comas nullo cohibente nodo,
Feminae exertos feriant lacertos;
Solaque, obductis foribus deorum,
Templa securae pateant novercae
Vadis ad Lethen Stygiumque littus,
Unde te nullae referent carinae;
Vadis ad Manes miserandus, unde
Morte devicta tuleras triumphum?
Umbra nudatis venies lacertis,
Languido vultu, tenuique collo;
Teque non solum feret illa puppis.
Non tamen viles eris inter umbras;
Aeaconque inter geminosque Cretas
Facta discernes, feries tyrannos.
Parcite, o dites, inhibete dextras:
Laudis est, purum tenuisse ferrum;
Dumque regnabas, minimum procellis
In tuas urbes licuisse Fati.
Sin locum virtus habet inter astra:
Sedis Arctoae spatium tenebis,
An, gravis Titan ubi promit aestus?
An sub Occasu tepido nitebis,
Unde commisso resonare ponto
Audies Calpen? Loca quae sereni
Deprimes coeli? quis erit recepto
Tutus Alcida locus inter astra?
Horrido tantum procul a Leone

Det pater sedes calidoque Cancro:
Ne tuo vultu tremefacta leges
Astra conturbent, trepidetque Titan.
Vere dum flores venient tepenti,
Et comam silvis hiemes recident,
Vel comam silvis revocabit aestas,
Pomaque autumno fugiente cedent,
Nulla te terris rapiet vetustas.
Tu comes Phoebo, comes ibis astris!
Ante nascetur seges in profundo,
Vel fretum dulci resonabit unda;
Ante descendet glacialis Ursae
Sidus, et Ponto vetito fruetur,
Quam tuas laudes populi quiescant.
Te, pater rerum, miseri precamur:
Nulla nascatur fera, nulla pestis;
Non duces saevos miseranda tellus
Horreat; nulla dominetur aula,
Qui putet solum decus esse regni,
Semper intensum tenuisse ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
Vindicem terrae petimus relictae.
Hem, quid hoc? mundus tonat! Ecce, moeret,
Moeret Alciden pater. An deorum
Clamor, an vox est timidae novercae?
Hercule an viso fugit astra Iuno?
Passus an pondus titubavit Atlas?
An magis diri tremuere Manes
Herculem, et visum canis inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: laeto venit, ecce, vultu,
Quem tulit Poeas, humerisque tela
Gestat et notas populis pharetras,
Herculis heres!

ACTUS QUINTUS.

CHORUS, PHILOCTETES.

Philoctetes Herculis mortem atque funus nunciat.

CHOR. Effare casus, iuvenis, Herculeos, precor,
Vultuque quonam tulerit Alcides necem.
PHIL. Quo nemo vitam. CHOR. Laetus adeone ultimos
Invasit ignes? PHIL. Esse iam flammas nihil
Ostendit ille, qui sub hoc mundo, Hercules,
Virtute vinci docuit indomita omnia.
CHOR. Inter vapores quis fuit forti locus?
PHIL. Quod unum in orbe vicerat nondum malum,
Et flamma victa est; haec quoque accessit feris;
Inter labores ignis Herculeos abit.
CHOR. Edissere, agedum! flamma quo victa est modo?
PHIL. Ut omnis Oeten moesta corripuit manus:
Huic fagus umbras perdit, et toto iacet
Succisa trunco; flectit hic pinum ferox
Astris minantem, et nube de media vocat;
Ruitura cautes movit, et silvam trahit
Secum minorem. Chaonis quondam loquax
Stat vasta late quercus et Phoebum vetat,
Ultraque totos porrigit ramos nemus;
Gemit illa multo vulnere impresso minax,
Frangitque cuneos; resilit incussus chalybs,
Vulnusque ferrum patitur, et rigidum est parum.
Commota tandem est; tum cadens latam sui
Duxit ruinam. Protinus radios locus

Admisit omnes: sedibus pulsae suis
Volucres pererrant nemore succiso diem,
Quaeruntque lassis garrulae pennis domos.
Iamque omnis arbor sonuit, et sacrae quoque
Sensere quercus horridam ferro manum,
Nullique priscum profuit luco nemus.
Adgeritur omnis silva, et alternae trabes
In astra tollunt Herculi angustum rogum.
Rapit alta flammas pinus et robur tenax,
Et brevior ilex; silva sed complet rogos
Populea salva, frontis Herculeae nemus.
At ille, ut ingens nemore sub Nasamonio
Aeger reclini pectore immugit leo,
Fertur. Quis illum credat ad flammas rapi?
Vultus petentis astra, non ignes, erat.
Ut pressit Oeten, ac suis oculis rogum
Lustravit omnem: fregit impositus trabes,
Arcumque poscit. „Accipe haec," inquit, „sate
Poeante, dona; munus Alcidae cape!
Has hydra sensit; his iacent Stymphalides,
Et quidquid aliud eminus vici malum.
Virtute felix iuvenis, has nunquam irritas
Mittes in hostem; sive de media voles
Auferre volucres nube: descendent aves,
Et certa praedae tela de coelo fluent.
Nec fallet unquam dexteram hic arcus tuam:
Librare telum didicit, et certam dare
Fugam sagittis; ipsa non fallunt iter
Emissa nervo tela. Tu tantum, precor,
Adcommoda ignes et facem extremam mihi! —
Hic nodus," inquit, „nulla quem capiet manus,
Mecum per ignes flagret. Hoc telum Herculem
Tantum sequatur. Hoc quoque acciperes," ait,
„Si ferre posses. Adiuvet domini rogum."
Tum rigida secum spolia Nemeaei mali
Arsura poscit. Latuit in spolio rogus

Ingemuit omnis turba, nec lacrimas dolor
Cuiquam remisit. Mater in luctum furens
Diduxit avidum pectus, atque utero tenus
Exerta vastos ubera in planctus ferit;
Superosque et ipsum vocibus pulsans Iovem
Implevit omnem voce feminea locum.
„Deforme letum, mater, Herculeum facis:
Compesce lacrimas,“ inquit. „Introrsus dolor
Femineus abeat. Iuno cur laetum diem
Te flente ducat? Pellicis gaudet suae
Spectare lacrimas. Contine infirmum iecur
Mater: nefas est ubera atque uterum tibi
Laniare, qui me genuit.“ Et dirum fremens
Qualis per urbes duxit Argolicas canem,
Cum victor Erebi Dite contemto redit,
Tremente Fato, talis incubuit rogo.
Quis sic triumphans laetus in curru stetit
Victor, quis illo gentibus vultu dedit
Leges tyrannus, quanta pax obitus tulit?
Haesere lacrimae; cecidit impulsus dolor
Nobis quoque ipsis; nemo morituro ingemit;
Iam flere pudor est. Ipsa, quam sexus iubet
Moerere, siccis haesit Alcmene genis;
Stetitque nato paene iam similis parens.
CHOR. Nullasne in astra misit ad Superos preces
Arsurus, aut in vota respexit Iovem?
PHIL. Iacuit sui securus, et, coelum intuens,
Quaesivit oculis, arce an ex aliqua pater
Despiceret illum. Tum manus tendens ait:
„Quacunque parte prospicis gnatum, pater,
Te, te, pater, quem nocte commissa dies
Quaesivit unus, si meas laudes canit
Utrumque Phoebi littus, et Scythiae genus,
Et, omnis, ardens ora, quam torret dies;
Si pace tellus plena, si nullae gemunt
Urbes, nec aras impias quisquam inquinat;

Si scelera desunt: spiritum admitte hunc, precor,
In astra! Nec me mortis infernae locus,
Nec moesta nigri regna conturbant Iovis;
Sed ire ad illos umbra, quos vici, deos,
Pater, erubesco. Nube discussa diem
Pande, ut deorum vultus ardentem Herculem
Spectet. Licet tu sidera et mundum neges,
Ultro, pater: cogere. Si voces dolor
Abstulerit ullas: pande tum Stygios lacus,
Et redde Fatis! adproba gnatum prius!
Ut dignus astris videar, hic faciet dies.
Leve est, quod actum est; Herculem hic, genitor, dies
Inveniet, aut damnabit." Haec postquam edidit:
Flammas poposcit. „Hoc age, Alcidae comes,
Non segnis," inquit: „corripe Oetaeam facem.
Noverca cernat, quo feram flammas modo.
Quid dextra tremuit? num manus pavida impium
Scelus refugit? Redde iam pharetras mihi,
Ignave, iners, inermis! En nostros manus
Quae tendat arcus! Qui sedet pallor genis?
Animo faces invade, quo Alciden vides
Vultu iacere! respice arsurum, miser!
Vocat ecce! iam me genitor, et pandit polos.
Venio, pater!" Vultusque non idem fuit.
Tremente pinum dextera ardentem impuli.
Refugit ignis, et reluctantur faces,
Et membra vitant; sed recedentem Hercules
Insequitur ignem. Caucasum, aut Pindum, aut Athon
Ardere credas: nullus erumpit sonus;
Tantum ingemiscit ignis. O durum iecur!
Typhon in illo positus immanis rogo
Gemuisset ipse, quique convulsam solo
Imposuit humeris Ossan Enceladus ferox;
At ille medias inter exurgens faces

Semiustus ac laniatus, intrepidus, rubens:
„Nunc, o parens Herculea, sic stare ad rogum
Te, mater," inquit, „si decet fleri Herculem."
Inter vapores positus et flammae minas,
Immotus, inconcussus, in neutrum latus
Correpta torquens membra, adhortatur, monet,
Gerit aliquid ardens. Omnibus fortem addidit
Animum ministris; urere ardentem putes.
Stupet omne vulgus; vix habent flammae fidem:
Tam placida frons est, tanta maiestas viro.
Nec properat uri; cumque iam forti datum
Leto satis pensavit; igniferas trabes
Hinc inde traxit, minima quas flamma occupat,
Totasque in ignem vertit, et qua plurimus
Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
Nunc ora flammis implet (ast illi graves
Luxere barbae); cumque iam vultum minax
Adpeteret ignis, lamberent flammae caput:
Non pressit oculos. Sed quid hanc moestam intuor
Sinu gerentem? Reliquias magni Herculis
Cineremque iactans squalida Alcmene gemit.

ALCMENA, PHILOCTETES.

Suam ex Herculis morte cladem Alcmena dolet.

ALCM. Timete, Superi, fata: tam parvus cinis
Herculeus est: huc ille decrevit gigas.
O quanta, Titan, in nihil moles abit!
Anilis, heu me, recipit Alciden sinus!
Hic tumulus illi est. Ecce, vix totam Hercules
Complevit urnam! quam leve est pondus mihi,
Cui totus aether pondus incubuit leve!
Ad Tartara olim regnaque, o gnate, ultima
Rediturus ibas; quando ab inferna Styge
Remeabis iterum? non ut et spolium trahas,
Rursumque Theseus debeat lucem tibi;

Sed quando solus? Mundus impositus tuas
Compescet umbras, teque Tartareus canis
Inhibere poterit? Quando Taenareas fores
Pulsabis, aut quas mater ad fauces agar,
Qua mors aditur? — Vadis ad Manes, iter
Habiturus unum. Quid diem questu tero?
Quid misera duras vita? quid lucem hanc tenes?
Quem parere rursus Herculem possum Iovi?
Quisnam parentem gnatus Alcmenen suam
Tantus vocabit? O nimis felix, nimis,
Thebane coniux, Tartari intrasti loca
Florente nato; teque venientem Inferi
Timuere forsan, quod pater tantum Herculis
Vel falsus aderas. Quas petam terras anus,
Invisa saevis regibus, si quis tamen
Rex est relictus saevus? Hei miserae mihi!
Quicunque caesos ingemunt gnati patres,
A me petent supplicia; me cuncti obruent.
Si quis minor Busiris, aut si quis minor
Antaeus urbes fervidae terret plagae:
Ego praeda ducar. Si quis Ismarius greges
Thracis cruenti vindicat: carpent greges
Mea membra diri. Forsitan poenas petet
Irata Iuno: totus uretur dolor.
Secura victo tandem ab Alcide vacat;
Pellex supersum, supplicia de qua exigat.
Ne parere possem, fecit hic natus mihi
Uterum timendum. Quae petam Alcmene loca?
Quis me locus, quae regio, quae mundi plaga
Defendet, aut quas mater in latebras agar
Ubique per te nota? Si patriam petam
Laresque miseros: Argos Eurystheus tenet.
Marita Thebes regna et Ismenon petam,
Thalamosque nostros, in quibus quondam Iovem
Dilecta vidi, proh nimis felix, nimis,
Si fulminantem et ipsa sensissem Iovem?

Utinam meis visceribus Alcides foret
Exemtus infans! Nunc datum est miserae, datum,
Videre natum laude certantem Iovi:
Ut et hoc daretur scire, quid fatum mihi
Eripere posset! Quis memor vivet tui,
O gnate, populus? Omne iam ingratum est genus.
Petam Cleonas? Arcadum populos petam,
Meritisque terras nobiles quaeram tuis?
Hic dira serpens cecidit; hic ales fera;
Hic rex cruentus: hic tua fractus manu,
Qui te sepulto possidet coelum, leo.
Si grata terra est: populus Alcmenen tuam
Defendat omnis. Thracias gentes petam,
Hebrique populos? Haec quoque est meritis tuis
Defensa tellus: stabula cum regno iacent;
Hic pax cruento rege prostrato data est:
Ubi enim negata est? Quod tibi infelix anus
Quaeram sepulcrum? De tuis totus rogis
Contendat orbis. Reliquias magni Herculis
Quis populus, aut quae templa, quae gentes colent?
Quis iam petet, quis poscet Alcmenes onus?
Quae tibi sepulcra, gnate, quis tumulus sat est?
Hic, totus orbis; fama erit titulus tibi.
Quid, anime, trepidas? Herculis cineres tenes.
Complectar ossa: reliquiae auxilium dabunt;
Erunt sat haec praesidia: terrebunt tuae
Reges vel umbrae. PHIL. Debitos gnato quidem
Compesce fletus, mater Alcidae inclitil
Non est gemendus; nec gravi urgendus nece,
Virtute quisquis abstulit fatis iter.
Aeterna virtus Herculem fleri vetat.
Fortes vetant moerere, degeneres iubent.
ALCM. Sedabo questus? Vindicem amisi parens
Terrae atque pelagi, quaque purpureus dies
Utrumque clara spectat Oceanum rota.
Quot misera in uno condidi gnatos parens?

Regno carebam, regna sed poteram dare.
Una inter omnes terra quas matres gerit,
Votis peperci; nil ego a superis peti
Incolume nato: quid dare Herculeus mihi
Non poterat ardor? quis deus quidquam mihi
Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
Quidquid negaret Iupiter, daret Hercules.
Quid tale genitrix ulla mortalis tulit?
Deflevit aliqua mater, et toto stetit
Succisa foetu, bisque septenos greges
Deplanxit una; gregibus aequari meus
Quot ille poterat? Matribus miseris adhuc
Exemplar ingens deerat; Alcmene dabo.
Cessate matres, pertinax si quas dolor
Adhuc iubet lugere, quas luctus gravis
In saxa vertit! cedite his cunctae malis!
Agedum, senile pectus, o miserae manus,
Pulsate! et una funeri tanto sat est
Grandaeva anus defecta, quod totus brevi
Iam quaeret orbis? Expedi in planctus tamen
Defessa quamquam brachia! Invidiam ut deis
Lugendo facias, advoca in planctum genus.

ALCMENA.

Tristis Alcmena naeniam canit.

Flete Alcmenen,
Magnique Iovis plangite natum,
Cui concepto lux una perit,
Noctesque duas contulit Eos:
Ipsa quiddam plus luce perit.
Totae pariter plangite gentes,
Quarum saevos ille tyrannos
Iussit Stygias penetrare domos,
Populisque madens ponere ferrum!
Fletum meritis reddite tantis!

Totus, totus personet orbis!
Fleat Alciden coerula Crete,
Magno tellus cara Tonanti!
Centum populi brachia pulsent!
Nunc Curetes, nunc Corybantes,
Arma Idaea quassate manu:
Armis illum lugere decet.
Nunc nunc funus plangite verum:
Iacet Alcides non minor ipso,
Creta, Tonante.
Flete Herculeos, Arcades, obitus,
Nondum Phoebe nascente genus!
Iuga Parthenii Nemeaeque sonent,
Feriantque graves Maenala planctus.
Magno Alciden poscite gemitu:
Stratus vestris setiger agris;
Alesque sequi iussa sagittas,
Totum pennis velata diem.
Flete, Argolicae, flete, Cleonae:
Hic terrentem moenia quondam
Vestra leonem
Fregit nostri dextera nati.
Date Sithoniae verbera matres,
Gelidusque sonet planctibus Hebrus!
Flete Alciden,
Quod non stabulis nascitur infans,
Nec vestra greges viscera carpunt!
Fleat Antaeo libera tellus,
Et rapta fero plaga Geryonae!
Mecum miserae plangite gentes!
Audiat ictus utraque Tethys!
Vos quoque, mundi turba citati,
Flete Herculeos, numina, casus:
Vestrum Alcides cervice meus
Mundum, Superi, coelumque tulit,
Cum stelligeri vector Olympi

Pondere liber spiravit Atlas.
Ubi nunc vestrae, Iupiter, arces?
Ubi promissi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe sepultus. Quoties telis
Facibusque tuis ille pepercit!
Quoties ignis spargendus erat!
In me saltem iaculare facem,
Semelenque puta! Iamne Elysias,
O gnate, domus, iam littus habes,
Ad quod populos Natura vocat;
An post raptum Styx atra canem
Praeclusit iter; teque in primo
Limine Ditis fata morantur?
Quis nunc Umbras, gnate, tumultus
Manesque tenet?
Fugit abducta navita cymba,
Et Centauris Thessala motis
Ferit attonitos ungula Manes,
Anguesque suos hydra sub undis
Territa mersit,
Teque labores, o gnate, timent?
Fallor, fallor, vesana parens,
Nec te Manes Umbraeque timent:
Non Argolico rapta leoni
Fulva pellis contecta iuba
Laevos operit durà lacertos,
Vallantque feri tempora dentes;
Donum pharetrae cessere tuae,
Telaque mittet iam dextra minor:
Vadis inermis, gnate, per umbras,
Ad quas semper mansurus eris!

ALCMENA, HERCULES.

Solatur lugentem matrem Hercules in deorum collegium translatus.

HERC. Quid me tenentem regna siderei poli,
Coeloque tandem redditum, planctu iubes
Sentire fatum? Parce: nam virtus mihi
In astra et ipsos fecit ad Superos iter.
ALCM. Unde sonus trepidas aures ferit?
Unde meas inhibet lacrimas fragor?
Agnosco, agnosco: victum est Chaos!
A Styge, nate, redis iterum mihi,
Fractaque non semel est Mors horrida!
Vicisti rursum Noctis loca,
Puppis et infernae vada tristia;
Pervius est Acheron iam languidus,
Et remeare licet soli tibi.
Nec te Fata tenent post funera!
An tibi praeclusit Pluton iter,
Et pavidus regni metuit sibi?
Certe ego te vidi flagrantibus
Impositum silvis, cum plurimus
In coelum fureret flammae metus
Arsisti certe; cur ultima
Non tenuere tuas umbras loca?
Quid timuere tui manes, precor?
Umbra quoque es Diti nimis horrida?
HERC. Non me gementis stagna Cocyti tenent,
Non puppis umbras furva transvexit meas:
Iam parce, mater, questibus! Manes semel
Umbrasque vidi; quidquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis invitus tulit;
Paterna coelo pars data est, flammis tua.
Proinde planctus pone, quos gnato paret
Genitrix inerti; luctus in turpes eat.

Virtus in astra tendit, in mortem timor
Praesens ab astris, mater, Alcides cano.
Poenas cruentus iam tibi Eurystheus dabit:
Curru superbum vecta transcendes caput.
Me iam decet subire coelestem plagam:
Inferna vici rursus Alcides loca.
ALCM. Mane parumper! — Cessit, ex oculis abit,
In astra fertur. Fallor, an vultus putat
Vidisse natum? Misera mens incredula est.
Es numen, et te mundus aeternus tenet:
Credo triumphis. Regna Thebarum petam,
Novumque templis additum numen canam.

CHORUS.

Herculi inter deos relato adspirat Chorus, novumque numen adorat.

Nunquam Stygias fertur ad umbras
Inclita virtus. Vivite, fortes!
Vos Lethaeos saeva per amnes
Nec fata trahent; sed cum summas
Exiget horas consumta dies:
Iter ad Superos gloria pandet.
Sed tu, domitor magne ferarum,
Orbisque simul pacator, ades!
Nunc quoque nostras respice terras;
Et si qua novo bellua vultu
Quatiet populos terrore gravi:
Tu fulminibus frange trisulcis!
Fortius ipso genitore tuo
Fulmina mittes.

OCTAVIA.

DRAMATIS PERSONAE.

OCTAVIA.
NUTRIX OCTAVIAE.
CHORUS ROMANORUM.
SENECA.
PRAEFECTUS.
POPPAEA.
AGRIPPINA.
NERO.
NUNTIUS.

ARGUMENTUM.

Claudius Drusus Caesar Messalinae, quae illi Britannicum et Octaviam pepererat, quod Silio nupsisset, mori iussae, Agrippinam filiam fratris sui Germanici, viduam Cn. Dom. Aenobarbi Neronis, superinduxit; cuius filio Neroni Octaviam suam in matrimonium dedit. Claudio et Britannico veneno sublatis, Nero Imp. Octaviam, quam oderat, repudiat, Poppaeam Sabinam ducit. Cuius divortii causa commoti populi tumultum multa caede reprimit, et Octaviam in Pandatarium ablegatam interfici iubet

---

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Impia sors, vario versans mortalia cursu,
Proh pudor! indignum ad fastigia celsa Neronem
Vexerat, et rerum latas donarat habenas.
Huic sata Dardania generosa Octavia stirpe
Iuncta fuit diris avibus thalamoque sinistro:
Ille etenim, infami Poppaeae raptus amore,
Connubium antiquum sprevit tedasque iugales.
Hoc facinus crebris soboles Romana querelis
Increpat, infestaque Neronem voce lacessit.
Heu, nihil est saevi violentius aure tyranni:
Ille ardet stimulis, totusque immersus in iras
Uxorem egregiam morti devovit acerbae.
Tum vero exoritur questus iuvenumque senumque,
Ore madent lacrimis, totam dolor occupat urbem.

ACTUS PRIMUS.

OCTAVIA.

Vitae pertaesa miserias suas deflet Octavia.

Iam vaga coelo sidera fulgens
Aurora fugat;
Surgit Titan radiante coma,
Mundoque diem reddit clarum.
Age, tot tantis onerata malis,
Repete adsuetos iam tibi questus,
Atque aequoreas vince Halcyonas,
Vince et volucres Pandionias:
Gravior namque his fortuna tua est.
Semper genitrix deflenda mihi,
Prima meorum causa malorum,
Tristes questus natae exaudi,
Si quis remanet sensus in Umbris!
Utinam ante manu grandaeva sua
Mea rupisset stamina Clotho,
Tua quam moerens vulnera vidi,
Oraque foedo sparsa cruore!
O lux semper funesta mihi,
Tempore ab illo
Nox es tenebris invisa magis!
Tulimus saevae iussa novercae,
Hostilem animum, vultusque truces.
Illa illa meis, tristis Erinnys,
Thalamis Stygios praetulit ignes;
Teque extinxit, miserande pater,
Modo cui totus paruit orbis
Ultra Oceanum,
Cuique Britanni terga dedere,
Ducibus nostris ante ignoti,

Iurisque sui. Coniugis, heu me!
Pater, insidiis oppresse iaces,
Servitque domus cum prole tua
Capta tyranno!

NUTRIX OCTAVIAE.

Propter alumnae suae Octaviae calamitatem sublimis et aulicae vitae conditionem exsecratur.

Fulgore primo captus et fragili bono
Fallacis aulae quisquis attonitus stupet:
Subito labantis ecce! Fortunae impetu,
Modo praepotentem, cernat eversam domum
Stirpemque Claudi, cuius imperio fuit
Subiectus orbis, paruit liber diu
Oceanus, et recepit invitus rates.
En, qui Britannis primus imposuit iugum,
Ignota et ante classibus texit freta,
Interque gentes barbaras tutus fuit
Et saeva maria, coniugis scelere occidit,
Mox illa nati; cuius extinctus iacet
Frater venenis; moeret infelix soror,
Eademque coniux; nec graves luctus valet
Ira coacta tegere. Crudelis viri
Secreta refugit semper; atque odio pari
Ardens maritus mutua flagrat face.
Animum dolentis nostra solatur fides
Pietasque frustra: mutat immitis dolor
Consilia nostra; nec regi mentis potest
Generosus ardor, sed malis vires capit.
Heu, quam nefandum prospicit noster timor
Scelus, quod utinam numen avertat deum!

OCTAVIA, NUTRIX

Lugentem Octaviam nutrix consolatur, et a vindicta, quam cogitat, dehortatur.

OCT. O mea nullis aequanda malis
Fortuna! Licet repetam luctus,
Electra, tuos! Tibi moerenti
Caesum licuit flere parentem;
Scelus ulcisci vindice fratre,
Tua quem pietas hosti rapuit,
Texitque fides;
Me crudeli sorte parentes
Raptos prohibet lugere timor,
Fratrisque necem deflere vetat,
In quo fuerat spes una mihi,
Totque malorum breve solamen.
Nunc, in luctus servata meros,
Magni resto nominis umbra.
NUTR. Vox, heu, nostras perculit aures
Tristis alumnae! Cessas thalamis
Inferre gradus, tarda senectus?
OCT. Excipe nostras lacrimas, nutrix,
Testis nostri fida doloris!
NUTR. Quis te tantis solvet curis,
Miseranda, dies?
OCT. Qui me Stygias mittet ad umbras.
NUTR. Omina, quaeso, sint ista procul!
OCT. Non vota meos tua nunc casus,
Sed fata regunt. NUTR. Dabit adflictae
Meliora deus tempora mitis.
Tu modo blando vince obsequio
Placata virum. OCT. Vincam saevos
Ante leones tigresque truces,
Fera quam saevi corda tyranni.
Odit genitos sanguine claro,

Spernit Superos hominesque simul;
Nec fortunam capit ipse suam,
Quam dedit illi per scelus ingens
Infanda parens. Licet ingratum
Dirae pudeat munere matris
Hoc imperium cepisse; licet
Tantum munus morte rependat:
Feret hunc titulum post fata tamen
Femina longo semper in aevo.
NUTR. Animi retine verba furentis!
Temere emissam comprime vocem!
OCT. Toleranda quaevis patiar: haud unquam queant
Nisi morte tristi nostra finiri mala.
Genitrice caesa, per scelus rapto patre,
Orbata fratre, miseriis, luctu obruta,
Moerore pressa, coniugi invisa, ac meae
Subiecta famulae, luce non grata fruor,
Trepidante semper corde, non mortis metu,
Sed sceleris. Absit crimen a fatis meis,
Mori iuvabit: poena nam gravior nece est
Videre tumidos et truces miserae mihi
Vultus tyranni, iungere atque hosti oscula;
Timere nutus, cuius obsequium meus
Haud ferre posset fata post fratris dolor,
Scelere interemti, cuius imperium tenet
Et morte gaudet auctor infandae necis.
Quam saepe tristis umbra germani meis
Offertur oculis, membra cum solvit quies,
Et fessa fletu lumina oppressit sopor!
Modo facibus atris armat infirmas manus,
Oculosque et ora fratris infestus petit;
Modo trepidus idem refugit in thalamos meos;
Persequitur hostis, atque inhaerenti mihi
Violentus ensem per latus nostrum rapit.
Tunc tremor et ingens excutit somnos pavor,

Renovatque luctus et metus miserae mihi.
Adice his superbam pellicem, nostrae domus
Spoliis nitentem; cuius in munus suam
Stygiae parentem natus imposuit rati,
Quam dira post naufragia superato mari
Ferro interemit, saevior pelagi fretis.
Quae spes salutis post nefas tantum mihi?
Inimica victrix imminet thalamis meis;
Odioque nostri flagrat, et pretium stupri
Iustae maritum coniugis captat caput.
Emergere undis, et fer auxilium tuae
Natae invocanti, genitor; aut Stygios sinus
Tellure rupta pande, quo praeceps ferar!
NUTR. Frustra parentis invocas manes tui,
Miseranda, frustra, nulla cui prolis suae
Manet inter umbras cura; qui nato suo
Praeferre potuit sanguine alieno satum,
Genitamque fratris coniugem captus sibi
Toris nefandis flebili iunxit face.
Hinc orta series facinorum, caedes, doli,
Regni cupido, sanguinis diri sitis:
Mactata soceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenaeis potens.
Proh facinus ingens! feminae est munus datus
Silanus, et cruore foedavit suo
Patrios penates, criminis ficti reus.
Intravit hostis hei mihi! captam domum
Dolis novercae, Principis factus gener,
Idemque natus, iuvenis infandi ingeni
Capaxque scelerum, dira cui genitrix facem
Accendit, et te iunxit invitam metu;
Tantoque victrix facta successu ferox
Ausa imminere est orbis imperio sacri.
Quis tot referre facinorum formas potest,
Et spes nefandas feminae, et blandos dolos
Regnum petentis per gradus scelerum omnium?

Tum sancta Pietas extulit trepidos gradus,
Vacuamque Erinnys saeva funesto pede
Intravit aulam, polluit Stygia face
Sacros penates, iura naturae furens
Fasque omne rupit: miscuit coniux viro
Venena saeva; cecidit atque eadem sui
Mox scelere nati. Tu quoque extinctus iaces,
Deflende nobis semper infelix puer,
Modo sidus orbis, columen Augustae domus,
Britannice, heu me! nunc levis tantum cinis
Et tristis Umbra; saeva cui lacrimas dedit
Etiam noverca, cum rogis artus tuos
Dedit cremandos, membraque et vultus deo
Similes volanti flamma fervens abstulit.
OCT. Extinguat et me, ne manu nostra cadat.
NUTR. Natura vires non dedit tantas tibi.
OCT. Dolor, ira, moeror, miseriae, luctus dabunt.
NUTR. Vince obsequendo potius immitem virum.
OCT. Ut fratrem ademtum scelere restituat mihi?
NUTR. Incolumis ut sis ipsa, labentem ut domum
Genitoris olim sobole restituas tua.
OCT. Expectat aliam Principis sobolem domus;
Me dira miseri fata germani trahunt.
NUTR. Confirmet animum civium tantus favor.
OCT. Solatur iste nostra, non relevat, mala.
NUTR. Vis magna populi est. OCT. Principis maior tamen.
NUTR. Respiciet ipse coniugem. OCT. Pellex vetat.
NUTR. Invisa cunctis nempe. OCT. Sed cara est viro.
NUTR. Nondum uxor est. OCT. Iam fiet, et genitrix simul.
NUTR. Iuvenilis ardor impetu primo furit;
Languescit idem facile, nec durat diu
In venere turpi, ceu levis flammae vapos:
Amor perennis coniugis castae manet.
Violare prima quae toros ausa est tuos,

Animumque domini famula possedit diu,
Iam metuit eadem. OCT. Nempe praelatam sibi
Subiecta et humilis; atque monumenta extruit
Quibus timorem fassa testatur suum.
NUTR. Et hanc levis fallaxque destituet deus
Volucer Cupido. Sit licet forma eminens
Opibus superba: gaudium capiet breve.
Passa est similes ipsa dolores
Regina deum,
Cum se formas vertit in omnes
Dominus coeli divumque pater,
Et modo pennas sumsit oloris,
Modo Sidonii cornua tauri,
Aureus idem fluxit in imbri.
Fulgent coelo sidera Ledae;
Patrio residet Bacchus Olympo;
Deus Alcides possidet Heben,
Nec Iunonis iam timet iras,
Cuius gener est, qui fuit hostis.
Vicit sapiens tamen obsequium
Coniugis altae pressusque dolor:
Sola Tonantem tenet aetherio
Secura toro maxima Iuno;
Nec mortali captus forma
Deserit altam Iupiter aulam.
Tu quoque, terris altera Iuno,
Soror Augusti coniuxque, graves
Vince dolores!
OCT. Iungentur ante saeva sideribus freta,
Et ignis undae, Tartaro tristi polus,
Lux alma tenebris, roscidae nocti dies,
Quam cum scelesti coniugis mente impia
Mens nostra, semper fratris extincti memor.
Utinam nefandi Principis dirum caput
Obruere flammis Coelitum rector paret,
Qui saepe terras fulmine infesto quatit,

Mentesque nostras ignibus terret sacris,
Novisque monstris! Vidimus coelo iubar
Ardens cometam pandere, infestam facem
Qua plaustra tardus noctis aeterna vice
Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.
En! ipse diro spiritu saevi ducis
Polluitur aether; gentibus clades novas
Minantur astra, quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona neglecto Iove
Irata tellus edidit quondam parens;
Haec gravior illo pestis: hic, hostis deum
Hominumque, templis expulit Superos suis,
Civesque patria; spiritum fratri abstulit;
Hausit cruorem matris; et lucem videt,
Fruiturque vita, noxiamque animam trahit!
Proh summe genitor, tela cur frustra iacis
Invicta toties temere regali manu?
In tam nocentem dextra cur cessat tua?
Utinam suorum facinorum poenas luat
Nero, ipse divo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi iugo
Morumque vitiis nomen Augustum inquinat.
NUTR. Indignus ille, fateor, est thalamis tuis:
Sed cede fatis atque fortunae tuae
Alumna, quaeso; neve violenti move
Iram mariti. Forsitan vindex deus
Existet aliquis, laetus et veniet dies
OCT. Gravi deorum nostra iam pridem domus
Urgetur ira, prima quam pressit Venus,
Furore miserae dira genitricis meae:
Quae nupta demens nupsit incesta face,
Oblita nostri, coniugis, legum immemor.
Illo soluta crine, succincta anguibus,
Ultrix Erinnys venit ad Stygios toros,
Raptasque thalamis sanguine extinxit faces;
Incendit ira Principis pectus truci

Caedem in nefandam. Cecidit infelix parens
Heu! nostra ferro, meque perpetuo obruit
Extincta luctu. Coniugem traxit suum
Natumque ad umbras; prodidit lapsam domum.
NUTR. Renovare luctus parce cum fletu pios,
Manes parentis neve sollicita tuae,
Graves furoris quae sui poenas dedit.

CHORUS.

Poppaeae nuptias detestatur Chorus Octaviae favens. Degenerem, lentam nimis et servilem Romanorum arguit patientiam, et in scelera Neronis invehitur.

Quae fama modo venit ad aures,
Utinam falso credita perdat
Frustra toties iactata fidem,
Nec nova nostri coniux thalamos
Principis intret, teneatque suos
Nupta penates Claudia proles!
Edat partu pignora pacis,
Qua tranquillus gaudeat orbis,
Servetque decus Roma aeternum!
Fratris thalamos sortita tenet
Maxima Iuno;
Soror Augusti sociata toris
Cur a patria pellitur aula?
Sancta quid illi prodest pietas,
Divusque pater?
Quid virginitas castusque pudor?
Nos quoque nostri sumus immemores
Post fata ducis, cuius stirpem
Prodimus, aevi suadente metu.
Vera priorum virtus quondam
Romana fuit, verumque genus
Martis in illis sanguisque viris.
Illi reges hac expulerunt

Urbe superbos;
Ultique tuos sunt bene manes,
Virgo, dextra caesa parentis,
Ne servitium paterere grave,
Nec proba ferret praemia victrix
Dira libido.
Te quoque bellum triste secutum est,
Mactata tua miseranda manu,
Nata Lucreti,
Stuprum saevi passa tyranni!
Dedit infandi sceleris poenas
Cum Tarquinio Tullia coniux,
Quae per caesi membra parentis
Egit saevos impia currus,
Laceroque seni violenta rogos,
Nata, negavit.
Haec quoque nati videre nefas
Secula maius, cum Tyrrhenum
Rate ferali Princeps captam
Fraude parentem misit in aequor.
Properant placidos linquere portus
Iussi nautae; resonant remis
Pulsata freta:
Fertur in altum provecta ratis,
Quae resoluto robore labens
Pressa dehiscit, sorbetque mare.
Tollitur ingens clamor ad astra,
Cum femineo mixtus planctu.
Mors ante oculos dira vagatur;
Quaerit leti sibi quisque fugam:
Alii lacerae puppis tabulis
Haerent nudi, fluctusque secant;
Repetunt alii littora nantes;
Multos mergunt fata profundo.
Scindit vestes Augusta suas,
Laceratque comas,

Rigat et moestis fletibus ora.
Postquam spes est nulla salutis:
Ardens ira iam victa malis:
„Haec," exclamat, „mihi pro tanto
Munere reddis praemia, nate?
Hac sum, fateor, digna carina,
Quae te genui, quae tibi lucem
Atque imperium nomenque dedi
Caesaris, amens.
Exere vultus Acheronte tuos,
Poenisque meis pascere, coniux:
Ego causa tuae, miserande, necis,
Natoque tuo funeris auctor.
En, ut merui,
Ferar ad manes inhumata tuos,
Obruta saevis aequoris undis!"
Feriunt fluctus ora loquentis;
Ruit in pelagus,
Rursumque salo pressa resurgit;
Pellit palmis cogente metu
Fata, et cedit fessa labori.
Mansit tacitis in pectoribus
Spreta tristi iam morte fides:
Multi dominae ferre auxilium
Pelago fractis viribus audent,
Brachia quamvis lenta trahentem
Voce hortantur, manibusque levant.
Quid tibi saevi fugisse maris
Profuit undas?
Ferro es nati moritura tui,
Cuius facinus vix posteritas,
Tarde semper credula, credet.
Furit, ereptam pelagoque dolet
Vivere matrem
Impius, ingens geminatque nefas:
Ruit in miserae fata parentis,

Patiturque moram sceleris nullam.
Missus peragit iussa satelles:
Reserat dominae pectora ferro.
Caedis moriens illa ministrum
Rogat infelix,
Utero dirum condat ut ensem.
„Hic est, hic est fodiendus," ait,
„Ferro, monstrum qui tale tulit!"
Post hanc vocem,
Cum supremo mixtam gemitu,
Animam tandem per fera tristem
Vulnera reddit.

ACTUS SECUNDUS.

SENECA.

Philosophus, seculi sui vitia detestatus, prisci aevi simplicitatem laudat, utque omnia in dies in deteriora ruerint commemorat.

Quid me, potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, sorte contentum mea
Alte extulisti, gravius ut ruerem edita
Receptus arce, totque prospicerem metus?
Melius latebam procul ab invidiae malis
Remotus inter Corsici rupes maris,
Ubi liber animus et sui iuris mihi
Semper vacabat, studia recolenti mea.
O quam iuvabat, quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immensi artifex,
Coelum intueri, solis et cursus sacros,
Mundique motus, salis et alternas vices,
Orbemque Phoebes, astra quem cingunt vaga,
Lateque fulgens aetheris magni decus!

Qui si senescit, tantus in coecum chaos
Casurus iterum: nunc adest mundo dies
Supremus ille, qui premat genus impium
Coeli ruina: rursus ut stirpem novam
Generet renascens melior; ut quondam tulit
Iuvenis, tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo, nominis magni dea,
Iustitia, coelo missa cum sancta Fide
Terris, regebat mitis humanum genus.
Non bella norant, non tubae fremitus truces,
Non arma gentes; cingere assuerant suas
Muris nec urbes. Pervium cunctis iter,
Communis usus omnium rerum fuit;
Et ipsa tellus laeta foecundos sinus
Pandebat ultro, tam piis felix parens
Et tuta alumnis. Alia sed soboles minus
Conspecta mitis. Tertium sollers genus
Novas ad artes extitit, sanctum tamen;
Mox inquietum, quod sequi cursu feras
Auderet arces; fluctibus tectos graves
Extrahere pisces rete; vel calamo levi
Decipere volucres; premere subiectos iugo
Tauros feroces; vomere immunem prius
Sulcare terram, laesa quae fruges suas
Interius alte condidit sacro sinu.
Sed in parentis viscera intravit suae
Deterior aetas: eruit ferrum grave
Aurumque; saevas mox et armavit manus;
Partita fines regna constituit, novas
Extruxit urbes; tecta defendit suis
Aliena telis, aut petit praedae imminens.
Neglecta terras fugit et mores feros
Hominum, et cruenta caede pollutas manus,
Astraea virgo, siderum magnum decus.
Cupido belli crevit atque auri fames.
Totum per orbem maximum exortum est malum,

Luxuria, pestis blanda; cui vires dedit
Roburque longum tempus atque error gravis.
Collecta vitia per tot aetates diu
In nos redundant. Seculo premimur gravi,
Quo scelera regnant, saevit impietas furens,
Turpi libido venere dominatur potens,
Luxuria victrix orbis immensas opes
Iampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.
Sed ecce! gressu fertur attonito Nero,
Trucique vultu. Quid ferat, mente horreo.

NERO, PRAEFECTUS, SENECA.

Incassum monet suum Neronem philosophus, qui tyrannicis institutis pertinaciter insistit, proximumque diem nuptiis cum Poppaea destinat.

NERO. Perage imperata: mitte, qui Plauti mihi
Sullaeque caesi referat abscissum caput.
PRAEF. Iussa haud morabor: castra confestim petam.
SEN. Nihil in propinquos temere constitui decet
NERO. Iusto esse facile est, cui vacat pectus metu.
SEN. Magnum timoris remedium clementia est.
NERO. Extinguere hostem maxima est virtus ducis.
SEN. Servare cives maior est patriae patri.
NERO. Praecipere mitem convenit pueris senem.
SEN. Regenda magis est fervida adolescentia.
NERO. Aetate in hac satis esse consilii reor.
SEN. Ut facta Superi comprobent semper tua!
NERO. Stulte verebor, ipse cum faciam, deos.
SEN. Hoc plus verere, quod licet tantum tibi.
NERO. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.
SEN. Crede obsequenti parcius; levis est dea.
NERO. Inertis est nescire, quid liceat sibi.

SEN. Id facere, laus est, quod decet; non, quod licet.
NERO. Calcat iacentem vulgus. SEN. Invisum opprimit.
NERO. Ferrum tuetur principem. SEN. Melius fides.
NERO. Decet timeri Caesarem. SEN. At plus diligi.
NERO. Metuant necesse est... SEN. Quidquid exprimitur, grave est.
NERO. Iussisque nostris pareant. SEN. Iusta impera.
NERO. Statuam ipse. SEN. Quae consensus efficiat rata.
NERO. Despectus? Ensis faciet. SEN. Hoc absit nefas.
NERO. An patiar ultra, sanguinem nostrum peti,
Inultus et contemtus ut subito opprimar?
Exilia non fregere summotos procul
Plautum atque Sullam, pertinax quorum furor
Armat ministros sceleris in caedem meam.
Absentium cum maneat etiam ingens favor
In urbe nostra, qui fovet spes exulum;
Tollantur hostes ense suspecti mihi.
Invisa coniux pereat, et carum sibi
Fratrem sequatur. Quidquid excelsum est, cadat.
SEN. Pulchrum eminere est inter illustres viros,
Consulere patriae, parcere afflictis, fera
Caede abstinere, tempus atque irae dare,
Orbi quietem, seculo pacem suo.
Haec summa virtus; petitur hac coelum via.
Sic ille patriae primus Augustus parens
Complexus astra est, colitur et templis deus.
Illum tamen Fortuna iactavit diu
Terra marique per graves belli vices,
Hostes parentis donec oppressit sui.
Tibi numen incruenta summittit suum,
Et dedit habenas imperi facili manu,
Nutuque terras, maria, subiecit tuo.
Invidia tristis victa consensu pio
Cessit. Senatus equitis accensus favor

Plebisque votis, atque iudicium patrum est.
Tu pacis auctor, generis humani arbiter,
Electus; orbem tu sacra specie regis,
Patriae parens; quod nomen ut serves petit,
Suosque cives Roma commendat tibi.
NERO. Munus deorum est, ipsa quod servit mihi
Roma et Senatus; quodque ab invitis preces
Humilesque voces exprimit nostri metus.
Servare cives principi et patriae graves,
Claro tumentes genere, quae dementia est,
Cum liceat una voce suspectos sibi
Mori iubere? Brutus in caedem ducis,
A quo salutem tulerat, armavit manus.
Invictus acie, gentium domitor, Iovi
Aequatus altos saepe per honorum gradus,
Caesar nefando civium scelere occidit.
Quantum cruoris Roma tunc vidit sui,
Lacerata toties! Ille, qui meruit pia
Virtute coelum, divus Augustus, viros
Quot interemit nobiles, iuvenes, senes,
Sparsos per orbem, cum suos mortis metu
Fugerent penates et trium ferrum ducum,
Tabula notante deditos tristi neci?
Exposita rostris capita caesorum patres
Videre moesti; flere nec licuit suos,
Non gemere, dira tabe polluto foro,
Stillante sanie per putres vultus gravi.
Nec finis hic cruoris aut caedis stetit:
Pavere volucres et feras saevas diu
Tristes Philippi; hausit et Siculum mare
Classes, virosque saepe cedentes. Suis
Concussus orbis viribus. Magnus ducum
Superatus acie, puppibus Nilum petit
Fugae paratis, ipse periturus brevi.
Hausit cruorem incesta Romani ducis
Aegyptus iterum, nunc leves umbras tegit.

Illic sepultum est impie gestum diu
Civile bellum; condidit tandem suos
Iam fessus enses victor, hebetatos feris
Vulneribus, et continuit imperium metu.
Armis fideque militis tutus fuit,
Pietate nati factus eximia deus,
Post fata consecratus et templis datus.
Nos quoque manebunt astra, si saevo prior
Ense occuparo, quidquid infestum est mihi,
Dignaque nostram sobole fundaro domum.
SEN. Implebit aulam stirpe coelesti tuam
Generata divo, Claudiae gentis decus,
Sortita fratris, more Iunonis, toros.
NERO. Incesta genitrix detrahit generi fidem,
Animusque nunquam coniugis iunctus mihi.
SEN. Teneris in annis haud satis clara est fides,
Pudore victus cum tegit flammas amor.
NERO. Hoc equidem et ipse credidi frustra diu,
Manifesta quamvis pectore insociabili
Vultuque signa proderent odium mei;
Tandem quod ardens statuit ulcisci dolor,
Dignamque thalamis coniugem invenit meis
Genere atque forma, victa cui cedat Venus,
Iovisque coniux, et ferox armis dea.
SEN. Probitas fidesque coniugis, mores, pudor,
Placeant marito: sola perpetuo manent,
Subiecta nulli, mentis atque animi bona;
Florem decoris singuli carpunt dies.
NERO. Omnes in unam contulit laudes deus.
Talemque nasci fata voluerunt mihi.
SEN. Recedat a te, temere ne credas, amor.
NERO. Quem submovere fulminis dominus nequit,
Coeli tyrannum, saeva qui penetrat freta
Ditisque regna, detrahit Superos polo?
SEN. Volucrem esse amorem fingit immitem deum
Mortalis error, armat et telis manus,

Arcusque sacros miscuit saeva face;
Genitumque credit Venere, Vulcano satum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor est; iuventa gignitur; luxu, otio
Nutritur inter laeta Fortunae bona.
Quem si fovere atque alere desistas, cadit,
Brevique vires perdit extinctus suas.
NERO. Hanc esse vitae maximam causam reor,
Per quam voluptas oritur. Interitu caret,
Cum procreetur semper humanum genus
Amore grato, qui truces mulcet feras.
Hic mihi iugales praeferat taedas deus,
Iungatque nostris igne Poppaeam toris.
SEN. Vix sustinere posset hos thalamos dolor
Videre populi; sancta nec Pietas sinat!
NERO. Prohibebor unus facere, quod cunctis licet?
SEN. Maiora populus semper a summo exigit.
NERO. Libet experiri, viribus fractus meis
An cedat animis temere conceptus favor.
SEN. Obsequere potius civibus placidus tuis!
NERO. Male imperatur, cum regit vulgus duces.
SEN. Nil impetrare cum valet, iuste dolet.
NERO. Exprimere ius est, ferre quod nequeunt preces?
SEN. Negare durum est. NERO. Principem cogi nefas.
SEN. Remittat ipse. NERO. Fama sed victum feret.
SEN. Levis atque vana. NERO. Sit licet, multos notat.
SEN. Excelsa metuit. NERO. Non minus carpit tamen.
SEN. Facile opprimetur. Merita te divi patris,
Aetasque frangat coniugis, probitas, pudor!
NERO. Desiste tandem, iam gravis nimium mihi,
Instare! Liceat facere, quod Seneca improbat.

Et ipse populi vota iam pridem moror,
Cum portet utero pignus et partem mei.
Quin destinamus proximum thalamis diem?

ACTUS TERTIUS.

AGRIPPINA.

Ab Inferis prodit Agrippina, faces exitiales praeferens nuptiis Poppaeae et Neronis, cuius mortem praedicit.

Tellure rupta Tartaro gressum extuli,
Stygiam cruenta praeferens dextra facem
Thalamis scelestis. Nubat his flammis meo
Poppaea nato iuncta, quas vindex manus
Dolorque matris vertet ad tristes rogos.
Manet inter umbras impiae caedis mihi
Semper memoria, Manibus nostris gravis
Adhuc inultis, reddita et meritis meis
Funesta merces puppis, et pretium imperi
Nox illa, qua naufragia deflevi mea.
Comitum necem, natique crudelis nefas
Deflere votum fuerat; haud tempus datum est
Lacrimis; sed ingens scelere geminavit nefas.
Peremta ferro, foeda vulneribus, sacros
Intra penates spiritum effudi gravem,
Erepta pelago, sanguine extinxi meo
Nec odia nati, saevit in nomen ferus
Matris tyrannus: obrui meritum cupit;
Simulacra, titulos destruit, mortis metu,
Totum per orbem, quem dedit poenam in meam
Puero regendum noster infelix amor.
Extinctus umbras agitat infestus meas,
Flammisque vultus noxios coniux petit,
Instat, minatur, imputat fatum mihi
Tumulumque nati; poscit auctorem necis.
Iam parce: dabitur. Tempus haud longum peto:

Ultrix Erinnys impio dignum parat
Letum tyranno, verbera, et turpem fugam,
Poenasque, quis et Tantali vincat sitim,
Dirum laborem Sisyphi, Tityi alitem,
Ixionisque membra rapientem rotam.
Licet extruat marmoribus atque auro tegat
Superbus aulam; limen armatae ducis
Servent cohortes; mittat immensas opes
Exhaustus orbis; supplices dextram petant
Parthi cruentam; regna, divitias, ferant
Veniet dies tempusque, quo reddat suis
Animam nocentem sceleribus, iugulum hostibus,
Desertus et destructus et cunctis egens.
Heu, quo labor, quo vota ceciderunt mea?
Quo te furor provexit attonitum tuus
Et fata, nate, cedat ut tantis malis
Genitricis ira, quae tuo scelere occidit?
Utinam, antequam te parvulum in lucem edidi
Aluique, saevae nostra lacerassent ferae
Viscera! sine ullo scelere, sine sensu, innocens,
Meus, occidisses; iunctus atque haerens mihi
Semper quietam cerneres sedem Inferum,
Proavos, patremque, nominis magni viros
Quos nunc pudor luctusque perpetuus manet
Ex te, nefande, meque, quae talem tuli.
Quid tegere cesso Tartaro vultus meos,
Noverca, coniux, mater infelix meis?

OCTAVIA, CHORUS.

Octavia dissimulata tristitia faventem sibi populum orat, ne divortium sui lugeat. Chorus tamen ipsius vicem dolet.

OCT. Parcite lacrimis urbis festo
Laetoque die:
Ne tantus amor nostrique favor
Principis acres suscitet iras,

Vobisque ego sim causa malorum!
Non hoc primum pectora vulnus
Mea senserunt; graviora tuli.
Dabit hic nostris finem curis
Vel morte dies. Non ego saevi
Cernere cogar coniugis ora,
Non invisos intrare mihi
Thalamos famulae;
Soror Augusti, non uxor, ero.
Absint tantum tristes poenae,
Letique metus. —
Scelerum diri, miseranda, viri,
Potes haec, demens, sperare memor?
Hos ad thalamos servata diu,
Victima tandem funesta cades.
Sed quid patrios saepe penates
Respicis udis confusa genis?
Propera tectis efferre gradus!
Linque cruentam principis aulam!
CHOR. En illuxit suspecta diu
Fama toties iactata dies!
Cessit thalamis
Claudia diri pulsa Neronis,
Quos iam victrix Poppaea tenet,
Cessat pietas dum nostra, gravi
Compressa metu, segnisque dolor.
Ubi Romani vis est populi,
Fregit claros quae saepe duces,
Dedit invictae leges patriae,
Fasces dignis civibus olim,
Iussit bellum pacemque, feras
Gentes domuit,
Captos reges carcere clausit?
Gravis, en, oculis undique nostris
Iam Poppaeae fulget imago,
Iuncta Neroni!

Affligat humo violenta manus
Similes nimium vultus dominae,
Ipsamque toris detrahat altis;
Petat infestis mox et flammis
Telisque feri Principis aulam!

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX, POPPAEA.

Territa Poppaea nutrici narrat somnium; quam illa vana interpretatione solatur.

NUTR. Quo trepida gressum coniugis thalamis tui
Effers, alumna, quodve secretum petis
Turbata vultu? cur genae fletu madent?
Certe petitus precibus et votis dies
Nostris refulsit. Caesari iuncta es tuo
Taeda iugali, quem tuus cepit decor,
Et culpa Senecae tradidit vinctum tibi
Genitrix amoris, maximum numen, Venus.
O qualis altos, quanta, pressisti toros,
Residens in aula! Vidit attonitus tuam
Formam Senatus, tura cum Superis dares,
Sacrasque grato spargeres aras mero,
Velata summum flammeo tenui caput;
Et ipse lateri iunctus atque haerens tuo
Sublimis inter civium laeta omina
Incessit, habitu atque ore laetitiam gerens
Princeps superbo. Talis emersam freto
Spumante Peleus coniugem accepit Thetin,
Quorum toros celebrasse Coelestes ferunt,
Pelagique numen omne consensu pari.
Quae subita vultus causa mutavit tuos?
Quid pallor iste, quid ferant lacrimae, doce.

POP. Confusa tristi proximae noctis metu
Visuque, nutrix, mente turbata feror,
Defecta sensu. Laeta nam postquam dies
Sideribus atris cessit, et nocti polus·
Inter Neronis iuncta complexus mei
Somno resolvor; nec diu placida frui
Quiete licuit: visa nam thalamos meos
Celebrare turba est moesta; resolutis comis
Matres Latinae flebiles planctus dabant;
Inter tubarum saepe terribilem sonum
Sparsam cruore coniugis genitrix mei
Vultu minaci saeva quatiebat facem.
Quam dum sequor, coacta praesenti metu:
Diducta subito patuit ingenti mihi
Tellus hiatu; lata quo praeceps, toros
Cerno iugales pariter et miror meos,
In quis resedi fessa. Venientem intuor
Comitante turba coniugem quondam meum
Natumque; properat petere complexus meos
Crispinus, intermissa libare oscula:
Irrupit intra tecta cum trepidus mea,
Ensemque iugulo condidit saevum Nero.
Tandem quietem magnus excussit timor;
Quatit ora et artus horridus nostros tremor,
Pulsatque pectus; continet vocem timor,
Quam nunc fides pietasque produxit tua.
Heu, quid minantur Inferum manes mihi,
Aut quem cruorem coniugis vidi mei?
NUTR. Quaecunque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer et arcanus refert
Veloxque sensus. Coniugem, thalamos, rogos
Vidisse te miraris, amplexu novi
Haerens mariti? Sed movent laeto die
Pulsata palmis pectora, et fusae comae.
Octaviae discidia planxerunt sacros
Intra penates fratris, et patrium larem.

Fax illa, quam secuta es, Augustae manu
Praelata, clarum nomen invidia tibi
Partum ominatur. Inferum sedes toros
Stabiles futuros spondet aeternae domus.
Iugulo quod ensem condidit Princeps tuus:
Bella haud movebit, pace sed ferrum teget.
Recollige animum; recipe laetitiam, precor,
Timore pulso! redde te thalamis tuis!
POP. Delubra et aras petere constitui sacras,
Caesis litare victimis numen deum,
Ut expientur noctis et somni minae,
Terrorque in hostes redeat attonitus meos.
Et vota pro me suscipe, et precibus piis
Superos adora, manet ut praesens metus

CHORUS.

Laudat Chorus Poppaeae formam.

Si vera loquax fama Tonantis
Furta et gratos narrat amores,
Quem modo Ledae pressisse sinum
Tectum plumis pennisque ferunt;
Modo per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portasse trucem:
Quae regit, et nunc deseret astra;
Petet amplexus, Poppaea, tuos,
Quos et Ledae praeferre potest,
Et tibi, quondam cui miranti
Fulvo, Danaë, fluxit in auro.
Formam Sparte iactet alumnae
Licet, et Phrygius praemia pastor:
Vincet vultus haec Tyndaridos,
Qui moverunt horrida bella,
Phrygiaeque solo regna dedere.
Sed quis gressu ruit attonito,
Aut quid pectore portat anhelo?

NUNTIUS, CHORUS.

Motum populi nuntiat ob repudiatam Octaviam nuptiasque Poppaeae.

NUNT. Quicunque tectis miles exsultat ducis,
Defendat aulam, cui furor populi imminet!
Trepidi cohortes, ecce! Praefecti trahunt
Praesidia ad urbis; victa nec cedit metu
Concepta rabies temere, sed vires capit.
CHOR. Quis iste mentes agitat attonitas furor?
NUNT. Octaviae favore perculsae agmina
Nunc efferata per nefas ingens ruunt.
CHOR. Quid ausa facere, quove consilio, doce.
NUNT. Reddere penates Claudiae Divi parant,
Torosque fratris, debitam partem imperi.
CHOR. Quos iam tenet Poppaea concordi sede?
NUNT. Hic urit animos pertinax nimium favor,
Et in furorem temere praecipites agit.
Quaecunque claro marmore effigies stetit
Aut aere fulgens, ora Poppaeae gerens,
Afflicta vulgi manibus, et saevo iacet
Eversa ferro; membra per partes trahunt
Deducta laqueis; obruunt turpi diu
Calcata coeno. Verba conveniunt feris
Immixta factis, quae timor recipit meus.
Sepire flammis Principis sedem parant
Populi, nisi irae coniugem dedat novam,
Reddat penates Claudiae victus suos.
Ut noscat ipse civium motus, mea
Voce haud morabor iussa Praefecti exequi.
CHOR. Quid fera frustra bella movetis?
Invicta gerit tela Cupido.
Flammis vestros obruet ignes,
Quibus extinxit fulmina saepe,
Captumque Iovem coelo traxit.

Laesi tristes dabitis poenas
Sanguine vestro: non est patiens
Fervidus irae facilisque regi.
Ille ferocem iussit Achillem
Pulsare lyram; fregit Danaos,
Fregit Atridem; regna evertit
Priami; claras diruit urbes;
Et nunc animus, quid ferat, horret,
Vis immitis violenta dei.

ACTUS QUINTUS.

NERO, PRAEFECTUS.

Aestuans ira Nero propter tumultum populi in ipsum saeviri iubet, et Octaviam veluti motus causam, deportatam in Pandatariam, interfici.

NERO. O lenta nimium militis nostri manus,
Et ira patiens post nefas tantum mea,
Quod non cruor civilis accensas faces
Extinguit in nos, caede nec populi madet
Funerea Roma, quae viros tales tulit!
Admissa sed iam morte puniri parum est:
Graviora meruit impium plebis scelus;
At illa, cui me civium subicit furor,
Suspecta coniux et soror semper mihi,
Tandem dolori spiritum reddat meo,
Iramque nostram sanguine extinguat suo;
Mox tecta flammis concidant urbis meis;
Ignes, ruinae, noxium populum premant,
Turpisque egestas, saeva cum luctu fames.
Exsultat ingens seculi nostri bonis
Corrupta turba, nec capit clementiam
Ingrata nostram, ferre nec pacem potest;
Sed inquieta rapitur hinc audacia,
Hinc temeritate fertur in praeceps sua.

Malis domanda est, et gravi semper iugo
Premenda; ne quid simile tentare audeat,
Contraque sanctos coniugis vultus meae
Attollere oculos. Fracta per poenas metu
Parere discet Principis nutu sui.
Sed adesse cerno, rara quem pietas virum
Fidesque castris nota praeposuit meis.
PRAEF. Populi furorem caede paucorum, diu
Qui restiterunt temere, compressum affero.
NERO. Et hoc sat est? sic miles audisti ducem?
Compescis? haec vindicta debetur mihi?
PRAEF. Cecidere motus impii ferro duces.
NERO. Quid illa turba, petere quae flammis meos
Ausa est penates; Principi legem dare;
Abstrahere nostris coniugem caram toris;
Violare, quantum licuit, incesta manu
Et voce dira? debita poena vacat?
PRAEF. Poenam dolor constituet in cives tuos?
NERO. Constituet, aetas nulla quam famae eximat.
PRAEF. Quam temperet non ira, non noster timor?
NERO. Iram expiabit prima quae meruit meam.
PRAEF. Quam poscat, ede: nostra ne parcat manus.
NERO. Caedem sororis poscit et dirum caput.
PRAEF. Horrore victum trepidus adstrinxit rigor.
NERO. Parere dubitas. PRAEF. Cur meam damnas fidem?
NERO. Quod parcis hosti. PRAEF. Femina hoc nomen capit?
NERO. Si scelera cepit. PRAEF. Estne, qui sontem arguat?
NERO. Populi furor. PRAEF. Quis regere dementes valet?
NERO. Qui concitare potuit. PRAEF. Haud quenquam reor.
NERO. Mulier, dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis;

Sed vim negavit: ut ne inexpugnabilis
Esset, sed aegras frangeret vires timor,
Vel poena; quae iam sera damnatam premit,
Diu nocentem. Tolle consilium ac preces,
Et imperata perage: devectam rate
Procul in remotum littus interimi iube:
Tandem ut residat pectoris nostri tumor.

CHORUS, OCTAVIA.

Chorus perniciosum multis favorem populi fuisse canit, mox dura fata mulierum domus Caesareae commemorat.

CHOR. O funestus multis populi
Dirusque favor, qui cum flatu
Vela secundo ratis implevit,
Vexitque procul, languidus idem
Deserit alto saevoque mari!
Flevit Gracchos miseranda parens,
Perdidit ingens quos plebis amor
Nimiusque favor genere illustres,
Pietate, fide, lingua claros,
Pectore fortes, legibus acres.
Te quoque, Livi, simili leto
Fortuna dedit,
Quem neque fasces texere sui,
Nec tecta domus. Plura referre
Prohibet praesens exempla dolor.
Modo cui patriam reddere cives
Aulam et fratris voluere toros,
Nunc ad poenam letumque trahi
Flentem, miseram, cernere possunt.
Bene paupertas humili tecto
Contenta latet:
Quatiunt altas saepe procellae,
Aut evertit Fortuna domos.
OCT. Quo me trahitis? quodve tyrannus

Aut exilium regina iubet,
Si mihi vitam fracta remittit
Tot iam nostris et victa malis?
Si caede mea cumulare parat
Luctus nostros: invidet etiam
Cur in patria mihi saeva mori?
Sed iam spes est nulla salutis:
Fratris cerno miseranda ratem.
Haec est, cuius vecta carina
Quondam genitrix, nunc et thalamis
Expulsa soror miseranda vehar.
Nullum Pietas nunc numen habet,
Nec sunt Superi;
Regnat mundo tristis Erinnys.
Quis mea digne deflere potest
Mala? quae lacrimis nostris questus
Reddet aëdon? cuius pennas
Utinam miserae mihi Fata darent!
Fugerem luctus ablata meos
Penna volucri, procul et coetus
Hominum tristes, caedemque feram.
Sola in vacuo nemore, et tenui
Ramo pendens, querulo possem
Gutture moestum fundere murmur.
CHOR. Regitur fatis mortale genus,
Nec sibi quidquam spondere potest
Firmum et stabile:
er quae casus volvit varios
Semper nobis metuenda dies.
Animum firment exempla tuum,
Iam multa domus quae vestra tulit.
Quid saevior est Fortuna tibi?
Tu mihi primum
Tot natorum memoranda parens,
Nata Agrippae, nurus Augusti,
Caesaris uxor, cuius nomen

Clarum toto fulsit in orbe,
Utero toties enixa gravi
Pignora pacis; mox exilium,
Verbera, saevas passa catenas,
Funera, luctus, tandem letum,
Cruciata diu.
Felix thalamis Livia Drusi
Natisque ferum ruit in facinus
Poenamque suam.
Iulia, matris fata secuta,
Post longa tamen tempora ferro
Caesa est, quamvis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quae rexit Principis aulam,
Cara marito, partuque potens?
Eadem, famulo subiecta suo,
Cecidit diri militis ense.
Quid, cui licuit regnum in coelum
Sperare, parens tanta Neronis?
Non funesta violata manu
Remigis ante,
Mox et ferro lacerata diu,
Saevi iacuit victima nati?
OCT. Me quoque tristes mittit ad Umbras
Ferus et Manes, ecce, tyrannus!
Quid iam frustra miseranda moror?
Rapite ad letum,
Quibus in nos ius Fortuna dedit!
Testor Superos — Quid agis, demens?
Parce precari, quibus invisa es,
Numina divum! Tartara testor,
Erebique deas scelerum ultrices,
Et te, genitor, dignum tali
Morte et poena,
Non invisa est mors ista mihi.
Armate ratem, date vela fretis,

Ventisque petat puppis rector
Pandatariae littora terrae!
CHOR. Lenes aurae, zephyrique leves,
Tectam quondam nube aetheria
Qui vexistis raptam saevae
Virginis aris Iphigeniam,
Hanc quoque tristi procul a poena
Portate, precor, templa ad Triviae!
Urbe est nostra mitior Aulis,
Et Taurorum barbara tellus:
Hospitis illic caede litatur
Numen Superum;
Civis gaudet Roma cruore.

